

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Chefen för Justitiedepartementet, statsrådet Ask, har beslutat att uppdra åt överåklagaren Gunnel Lindberg att biträda departementet med genomförandeåtgärder avseende rådets rambeslut om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff (2005/214/RIF) och om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande (2006/783/RIF).

Härmed överlämnas promemorian Verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i juni 2007

Gunnel Lindberg

Innehåll

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet	3
---	----------

Innehåll	5
-----------------------	----------

1 Sammanfattning	13
-------------------------------	-----------

1.1 Bakgrund	13
--------------------	----

1.2 Promemorians innehåll.....	13
--------------------------------	----

1.3 Vissa utgångspunkter för den nya lagstiftningen.....	14
--	----

1.4 Genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande	14
--	----

1.5 Genomförandet av rambeslutet om verkställighet av bötesstraff.....	17
---	----

1.6 Övriga frågor.....	19
------------------------	----

2 Författningsförslag	21
------------------------------------	-----------

2.1 Förslag till lag (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande	21
---	----

2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom	40
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.	43
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut	45
2.5	Förordning (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande	49
3	Bakgrund.....	57
3.1	Rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.....	57
3.1.1	Allmän bakgrund	57
3.1.2	Rambeslutets huvudsakliga innehåll	58
3.2	Rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande	66
3.2.1	Allmän bakgrund	66
3.2.2	Rambeslutets huvudsakliga innehåll	66
4	Nuvarande lagstiftning	77
4.1	Lagstiftningen om böter och andra ersättningar som omfattas av rambeslutet om verkställighet av bötesstraff.....	77
4.1.1	Böter	77
4.1.2	Företagsbot	78
4.1.3	Rättegångskostnader.....	79
4.1.4	Avgift till brottsofferfond	80

4.2	Handläggningen av bötesstraff	81
4.2.1	Strafföreläggande	81
4.2.2	Föreläggande av ordningsbot	82
4.3	Verkställighet av bötesstraff	83
4.4	Deposition av böter	85
4.5	Internationellt rättsligt samarbete i fråga om verkställighet av bötespåföljd	86
4.5.1	Verkställighet inom Norden	86
4.5.2	Verkställighet utanför Norden	88
4.6	Förverkande av egendom	92
4.6.1	Allmänt om förverkande	92
4.6.2	Brottsbalkens regelsystem	93
4.6.3	Regler om förverkande i annan lagstiftning	95
4.6.4	Förfarandet vid förverkande	96
4.7	Åtgärder för att säkra framtida verkställighet av beslut om förverkande	97
4.7.1	Allmänt om säkringsåtgärderna	97
4.7.2	Beslag	97
4.7.3	Kvarstad	98
4.7.4	Förvar	100
4.7.5	Frysningsbeslut	100
4.8	Verkställighet av beslut om förverkande	102
4.8.1	Verkställighet av värdeförverkande	102
4.8.2	Verkställighet av sakförverkande	103
4.9	Internationellt rättsligt samarbete i fråga om verkställighet av förverkande	104
4.9.1	Allmänt	104
4.9.2	Verkställighet inom Norden	107
4.9.3	Verkställighet utanför Norden	108
5	Förslag till regler om utvidgat förverkande m.m.	113

5.1	Bakgrund.....	113
5.2	Förslag till regler om utvidgat förverkande.....	114
5.3	Förslag till regler som ger bättre möjligheter att säkra verkställighet av beslut om förverkande.....	116
5.4	Konsekvenserna av förslagen för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande.....	117
6	Vissa utgångspunkter för den nya lagstiftningen	119
7	Erkännande och verkställighet av beslut om förverkande.....	121
7.1	Tillämpningsområdet.....	121
7.2	Vilken myndighet skall pröva frågor om erkännande och verkställighet?	123
7.2.1	Allmänna utgångspunkter	123
7.2.2	Verkställighet i Sverige	125
7.2.3	Svensk begäran om verkställighet utomlands	135
7.3	Förfarandet vid verkställighet i Sverige	136
7.3.1	Formen för förverkande	136
7.3.2	Dubbel straffbarhet	137
7.3.3	Verkställighet av beslut om utvidgat förverkande	140
7.3.4	Ansökan om verkställighet.....	146
7.3.5	Skäl för att vägra verkställighet.....	148
7.3.6	Åklagarens prövning.....	157
7.3.7	Förfarandet vid hinder mot verkställighet	162
7.3.8	Motivering av beslut	163
7.3.9	Tvångsmedel.....	164
7.3.10	Alternativa åtgärder	172
7.3.11	Rättens prövning.....	174
7.3.12	Den fortsatta handläggningen.....	188

7.3.13	Konkurrerande framställningar om verkställighet	189
7.3.14	Verkställighetsfrågor	191
7.3.15	Nedsättning av det verkställbara beloppet	193
7.3.16	Uppskov med verkställigheten	195
7.3.17	Upphävande av verkställbarhetsförklaring.....	198
7.3.18	Förfarandet efter verkställigheten	199
7.3.19	Underrättelser, samråd m.m.	203
7.4	Förfarandet vid ansökan om verkställighet utomlands ...	205
7.4.1	Beslut om att ansöka om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande.....	205
7.4.2	Utfärdande av intyg m.m.	207
7.4.3	Översändande av verkställighetsbegäran.....	208
7.5	Överklagande	210
7.6	Samordning med frysningsbeslut.....	211
7.6.1	Utgångspunkter	211
7.6.2	När egendom på svensk begäran har frysts i en annan stat	214
7.6.3	När egendom har frysts i Sverige på begäran av en annan stat	216
7.6.4	Behovet av kompletterande regler om frysning....	216
7.7	Särskilt om risken för överförverkande	218
7.8	Regressrätt och återkrav av kostnader.....	220
7.8.1	Regressrätt.....	220
7.8.2	Återkrav av kostnader	223
7.9	Konsekvenserna av en alternativ lösning.....	224
8	Erkännande och verkställighet av bötesstraff	229
8.1	Tillämpningsområdet.....	229
8.1.1	Allmänt om tillämpningsområdet.....	229
8.1.2	Vad avses med bötesstraff?	230

8.2	Vilken myndighet skall pröva frågor om erkännande och verkställighet?	233
8.2.1	Verkställighet i Sverige	233
8.2.2	Svensk begäran om verkställighet utomlands	238
8.3	Förfarandet vid verkställighet i Sverige	239
8.3.1	Dubbel straffbarhet	239
8.3.2	Bör högsta bötesbelopp begränsas?	240
8.3.3	Ansökan om verkställighet	241
8.3.4	Skäl för att vägra verkställighet	243
8.3.5	Kronofogdemyndighetens prövning	249
8.3.6	Åtgärder för att säkra verkställigheten	252
8.3.7	Uppskjutande av verkställigheten	253
8.3.8	Domstolsprövning	254
8.3.9	Nedsättning av det verkställbara beloppet	262
8.3.10	Upphävande av verkställbarhetsförklaring	263
8.3.11	Förfarandet efter verkställigheten	264
8.3.12	Underrättelser, samråd m.m.	265
8.4	Samordning med verkställighet av beslut om förverkande	266
8.5	Förfarandet vid ansökan om verkställighet utomlands	268
8.5.1	Beslut om att ansöka om erkännande och verkställighet	268
8.5.2	Utfärdande av intyg	269
8.5.3	Översändande av verkställighetsbegäran	270
8.6	Behövs det nya regler för indrivningen?	272
8.6.1	Verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff	272
8.6.2	Verkställighet av svenska bötesstraff	274
8.7	Skall bötesstraff kunna förvandlas?	274
8.8	Överklagande	277
8.9	Anpassning av reglerna om bötesbelopp	278

9 Förklaringar och underrättelser till rambesluten.....281

9.1	Förklaringar.....	281
9.1.1	Rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande	281
9.1.2	Rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.....	282
9.2	Underrättelser	283
9.2.1	Rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande	283
9.2.2	Rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.....	284

10 Kostnader och ikraftträdande m.m.285

10.1	Kostnader	285
10.2	Ikraftträdande.....	289
10.3	Övergångsbestämmelser.....	290

11 Författningskommentar291

11.1	Lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande	291
	1 kap. Gemensamma bestämmelser	292
	2 kap. Allmänna bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff och beslut om förverkande.....	297
	3 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff ...	301
	4 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska beslut om förverkande	311

5 kap. Verkställighet utomlands av ett svenskt bötesstraff eller beslut om förverkande.....	336
11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.....	341
11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.	342
11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningbeslut.....	342

Bilagor:

Rådets rambeslut 2005/214/RIF av den 24 februari 2005 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff

Rådets rambeslut 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande

1 Sammanfattning

1.1 Bakgrund

Riksdagen godkände den 17 juni 2004 ett utkast till rambeslut om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff (prop. 2003/04:92, bet. JuU28, rskr. 279) och den 23 mars 2005 ett utkast till rambeslut om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande (prop. 2004/05:55, bet. JuU25, rskr. 184).

Rambesluten är ett led i det pågående arbetet med att förbättra samarbetet på det straffrättsliga området inom den Europeiska unionen. En viktig utgångspunkt i detta förbättrade samarbete är principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden som träffats i andra medlemsländer. Principen lades fast av Europeiska rådet i Tammerfors den 15–16 oktober 1999. De riktlinjer som antogs i Tammerfors har utfästs i det s.k. Haag-programmet, som antogs av Europeiska rådet i november 2004.

I promemorian lämnas förslag till den nya lagstiftning som krävs för att genomföra båda rambesluten.

1.2 Promemorians innehåll

I kapitel 3 finns en översiktlig redovisning av innehållet i de båda rambesluten och kapitel 4 innehåller en redogörelse för gällande lagstiftning.

Kapitel 5 innehåller en kort beskrivning av nyligen presenterade förslag till regler om utvidgat förverkande. Dessa förslag har

betydelse för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande.

I kapitel 6 anges vissa allmänna utgångspunkter för den nya lagstiftningen om ömsesidigt erkännande.

Kapitel 7 innehåller förslag till genomförande av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande och i kapitel 8 behandlas förslag till genomförande av rambeslutet om verkställighet av bötesstraff.

Behovet av förklaringar och underrättelser till rambesluten behandlas i kapitel 9. Frågor angående kostnader och genomförandet diskuteras i kapitel 10. Kapitel 11 innehåller författningskommentaren.

1.3 Vissa utgångspunkter för den nya lagstiftningen

Förslagen utgår från att genomförandet av rambesluten skall regleras genom helt ny lagstiftning. Det skall vara en ny lag som är gemensam för båda rambesluten. Lagen innehåller endast de bestämmelser som kräver lagform, medan övriga bestämmelser, framför allt de som reglerar förfarandet när svensk myndighet begär verkställighet utomlands, regleras i en verkställighetsförfordning.

1.4 Genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande

Åklagare skall vara behörig att ta emot framställningar och pröva frågor om erkännande och verkställighet av utländska förverkandebeslut i Sverige. Ansvaret för den praktiska verkställigheten av sådana beslut skall åvila Kronofogdemyndigheten, som bör ha rollen som behörig myndighet i denna del av handläggningen.

Vid verkställighet i Sverige av ett utländskt beslut om förverkande ställs inte något generellt krav på dubbel straffbarhet. I fråga om beslut om utvidgat förverkande föreslås dock att dubbel straffbarhet skall krävas, med undantag för brott som anges i

den särskilda listan i artikel 6 punkten 1 i rambeslutet. Ett sådant krav bör också gälla för beslut om förverkande som meddelats för gärningar som helt eller delvis har begåtts i Sverige.

Beslut om utvidgat förverkande som bygger på annan lagstiftning än sådan som svarar mot någon av punkterna 2 a–c i artikel 3 i förverkanderambeslutet skall inte erkännas och verkställas i Sverige.

Det intyg som skall följa med en ansökan om erkännande och verkställighet skall vara översatt till svenska, danska, norska eller engelska. Om intyget saknas, eller om det är så bristfälligt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för prövningen av om förverkandebeslutet får verkställas här, skall den andra staten ges möjlighet att komplettera framställningen.

Erkännande och verkställighet skall alltid vägras om grundlagsregleringen hindrar det eller om verkställandet skulle komma i konflikt med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. Om det intyg som skall följa med framställningen om verkställighet saknas, eller om det inte duger som grund för prövningen, skall verkställighet alltid vägras. Detsamma gäller om verkställigheten skulle stå i strid med förbudet mot dubbelbestraffning, strida mot bestämmelser om immunitet eller privilegier eller om gärningen helt eller delvis ägt rum i Sverige och inte är straffbar här eller om preskription hindrat förverkande vid lagföring här. Övriga grunder för vägran är bl.a. att ett beslut om åtalsunderlåtelse har meddelats i Sverige för gärningen, att kravet på dubbelstraffbarhet vid utvidgat förverkande inte är uppfyllt samt att förverkandet har beslutats efter rättegång i den dömdes utevaro och det inte är klarlagt att dennes rättigheter trots detta har tagits till vara på ett godtagbart sätt.

Om åklagaren finner att ett beslut om förverkande är verkställbart i Sverige skall en verkställbarhetsförklaring utfärdas. I samband med detta skall åklagaren på eget initiativ kunna besluta om husrannsakan, beslag och kroppsvisitation i syfte att säkra sakförverkande samt om förvar för att säkra värdeförverkande. Om den utfärdande staten godtar att förverkande av egendom ersätts av betalning, skall detta framgå av verkställbarhetsförkla-

ringen. Möjligheten att ersätta förverkande av egendom med betalning skall dock inte gälla hjälpmedel vid brott. Om ett beslut om förverkande inte kan verkställas får detta inte ersättas med någon annan åtgärd.

Verkställbarhetsförklaringen gäller omedelbart. Den person mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller skall delges förklaringen. Denne kan inom tre veckor begära rättens prövning av förklaringen.

Rätten får hålla förhandling i ärendet, om förhandling kan antas vara till fördel för prövningen eller skulle främja ett snabbt avgörande. Om en part begär det skall förhandling hållas. Vid handläggningen tillämpas reglerna om domstols handläggning i bötesmål. Rättens prövning skall utmynna i ett ställningstagande till om beslutet får verkställas. Rättens beslut skall kunna överklagas, varvid reglerna om överklagande av brottmål tillämpas.

Uppskov med verkställigheten kan aktualiseras under olika skeden av handläggningen. Rätten att besluta om uppskov föreslås utformas med hänsyn till detta. Det innebär att åklagare beslutar i vissa fall och Kronofogdemyndigheten beslutar i övriga fall.

Det föreslås en särskild regel om hur åklagaren skall agera om flera förverkandebeslut begärs verkställda samtidigt och dessa konkurrerar med varandra. Av regeln framgår vilka omständigheter som särskilt skall beaktas när åklagaren tar ställning till hur besluten skall prioriteras inbördes.

En verkställbarhetsförklaring måste i vissa fall upphävas. Om den inte har fastställts av rätten kan den upphävas av åklagaren. Har den fastställts av rätten skall denna upphäva verkställbarhetsförklaringen på ansökan av åklagaren.

Verkställigheten skall ske enligt svensk lagstiftning. Det föreslås att förfarandet med förverkad egendom regleras i den nya lagen. Enligt huvudregeln skall förverkad egendom säljas. Undantag görs dock för egendom som kan befaras komma till brottslig användning. Den skall i stället oskadliggöras. Egendom som inte går att sälja får också förstöras.

Kronofogdemyndighetens beslut under verkställigheten kan överklagas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken.

Ansökan om verkställighet utomlands av ett svenskt beslut om förverkande skall enligt huvudregeln göras av Kronofogdemyndigheten. Om indrivning utomlands kan antas ge fördelar från indrivningssynpunkt skall erkännande och verkställighet begäras, även om möjligheterna till indrivning i Sverige inte har utnyttjats fullt ut. Åklagare skall på begäran bistå Kronofogdemyndigheten med nödvändiga upplysningar angående brottmålet.

En åklagare skall kunna ansöka om verkställighet av ett beslut om förverkande i en annan medlemsstat, om egendom på svensk begäran har frysts i den andra staten. Detsamma gäller om frysning har begärts.

Reglerna om verkställighet i Sverige av beslut om förverkande samordnas med möjligheterna att genom frysning säkra verkställigheten. Därför föreslås några smärre ändringar i frysningsförfarandet. Har egendom på svensk begäran frysts i en annan stat för att säkra framtida förverkande skall den svenska förundersökningen och rättegången handläggas skyndsamt. Vidare skall rätten, på yrkande av åklagaren, kunna besluta att kvarstad i en dom skall gälla under viss tid efter det att domen vunnit laga kraft, om detta är nödvändigt för att verkställa ett beslut om förverkande utomlands.

1.5 Genomförandet av rambeslutet om verkställighet av bötesstraff

Kronofogdemyndigheten skall vara behörig att ta emot och pröva framställningar om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff.

Vid verkställighet i Sverige krävs dubbel straffbarhet om den gärning som ligger till grund för bötesstraffet helt eller delvis har begåtts i Sverige. I övrigt ställs inte något sådant krav.

Det intyg som skall följa med en framställning om verkställighet i Sverige av utländskt bötesstraff skall vara översatt till

svenska, danska, norska eller engelska. Om intyget saknas, eller om det är så bristfälligt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för prövningen av om bötesstraffet skall verkställas här, skall den andra staten ges möjlighet att komplettera sin framställning.

Om Kronofogdemyndigheten finner att bötesstraffet får verkställas här skall en verkställbarhetsförklaring utfärdas. Erkännande och verkställighet skall alltid vägras om grundlagsregleringen hindrar det, eller om verkställandet skulle komma i konflikt med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. Det samma gäller om det intyg som skall följa med framställningen om verkställighet saknas, eller inte duger som grund för prövningen. Vidare skall verkställighet vägras bl.a. om verkställigheten skulle strida mot bestämmelser om immunitet eller mot förbudet mot dubbelbestraffning eller om bötesstraffet har ålagts någon som inte var straffmyndig när brottet begicks. Om straffet har beslutats efter ett skriftligt förfarande, eller efter förhandling i den dömdes utevaro, och det inte är klarlagt att dennes rättigheter trots detta har tagits till vara, skall verkställighet också kunna vägras.

Verkställbarhetsförklaringen gäller omedelbart. Den person mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller skall delges förklaringen. Denne kan inom tre veckor begära rättens prövning av förklaringen. Reglerna om handläggning av bötesmål skall tillämpas. Saken bör normalt kunna avgöras utan förhandling. Rättens beslut kan överklagas, varvid reglerna om överklagande av bötesmål tillämpas.

En verkställbarhetsförklaring kan i vissa fall upphävas. Om den inte har fastställts av rätten kan den upphävas av Kronofogdemyndigheten. Har den fastställts av rätten skall denna upphäva verkställbarhetsförklaringen på ansökan av myndigheten.

Kronofogdemyndighetens beslut under verkställigheten av ett bötesstraff kan överklagas enligt reglerna i utsökningsbalken.

Ett utländskt bötesstraff skall inte kunna förvandlas till fängelsestraff eller annan påföljd vid verkställighet i Sverige. Det skall inte heller vara möjligt för Kronofogdemyndigheten att godta att

en annan stat, som övertagit verkställigheten av ett svenskt bötesstraff, omvandlar detta till fängelse eller annan påföljd.

Kronofogdemyndigheten skall vara behörig att ansöka om verkställighet utomlands av ett svenskt bötesstraff. Om indrivning utomlands kan antas ge fördelar från indrivningssynpunkt skall erkännande och verkställighet begäras, även om möjligheterna till indrivning i Sverige inte har utnyttjats fullt ut.

1.6 Övriga frågor

Behovet av förklaringar och underrättelser angående rambesluten behandlas i kapitel 9. Där föreslås bl.a. att Sverige skall avge förklaring om att vissa beslut om utvidgat förverkande inte kommer att erkännas och verkställas här i landet.

Det föreslås att den nya lagstiftningen skall träda i kraft så snart som möjligt.

Genomförandet av de föreslagna lagändringarna bedöms inte leda till nya kostnader av sådan omfattning att berörda myndigheter skall kompenseras. Eventuella merkostnader skall således finansieras inom myndigheternas befintliga anslag.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Gemensamma bestämmelser

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser för genomförandet av

1. rådets rambeslut 2005/214/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff¹ och
2. rådets rambeslut 2006/783/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande.²

Definitioner

2 § Med ett bötesstraff avses i denna lag en lagakraftvunnen dom eller ett godkänt föreläggande enligt 48 kap. rättegångsbalken om böter enligt 25 kap. brottsbalken eller företagsbot enligt 36 kap. brottsbalken och beslut i samma avgörande om

- rättegångskostnader och motsvarande ersättning samt

¹ EUT L 76, 22.3.2005, s.16, Celex 32005F0214.

² EUT L 328, 24.11.2006, s. 59, Celex 32006F0783.

- avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

3 § Med ett bötesstraff avses i denna lag också ett beslut om skyldighet för en fysisk eller juridisk person att betala ett penningbelopp som utgör påföljd för brott och som meddelats i en annan medlemsstat i Europeiska unionen av domstol i en lagakraftvunnen dom i brottmål, eller av annan myndighet än domstol, om den som beslutet avser kunnat få detta prövat av domstol i ett brottmålsförfarande. Ett bötesstraff omfattar också beslut i samma avgörande om

- annan ersättning till brottsoffer än sådan som grundar sig på civilrättsligt anspråk,
- rättegångskostnader och motsvarande ersättning samt
- penningbelopp till en allmän fond eller till en stödorganisation för brottsoffer.

Bötesstraff enligt första stycket omfattar inte

- beslut om förverkande av hjälpmedel till eller utbyte av brott eller

- enskilt anspråk som är verkställbart enligt rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av beslut på privaträttens område.³

4 § Med beslut om förverkande avses i denna lag ett i Sverige eller i en annan medlemsstat i Europeiska unionen meddelat lagakraftvunnet beslut av domstol i ett brottmålsförfarande om en åtgärd som innebär ett slutligt berövande av egendom som utgör utbyte av brott, hjälpmedel vid brott eller som förklarats förverkad enligt regler om utvidgat förverkande.

Med utvidgat förverkande avses i denna lag ett beslut om förverkande som grundas på lagstiftning som svarar mot någon av punkterna 2 a–c i artikel 3 i rådets rambeslut 2005/212/RIF⁴ om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott.

³ EGT L 12, 16.1.2001, Celex 32001R0044.

⁴ EUT L 68, 15.3.2005, s. 49, Celex 32005F0212.

Allmänt om verkställigheten

5 § Ett bötesstraff eller beslut om förverkande som har meddelats i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen skall, efter framställning av behörig myndighet i den andra staten, erkännas och verkställas i Sverige enligt bestämmelserna i denna lag. För verkställigheten gäller vad som är föreskrivet om verkställighet av motsvarande svenskt beslut, om inte annat följer av denna lag.

2 kap. Allmänna bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff och beslut om förverkande*Hur ärendet inleds*

1 § Ett bötesstraff eller beslut om förverkande som begärs erkänt och verkställt i Sverige med stöd av denna lag skall sändas direkt till behörig svensk myndighet.

Begäran om erkännande och verkställighet skall göras skriftligen genom post, bud eller telefax. Efter överenskommelse i det enskilda fallet får dock översändandet ske på annat sätt.

Krav på skyndsambet

2 § Frågor som rör erkännande och verkställighet av bötesstraff och beslut om förverkande skall handläggas skyndsamt.

Intyget

3 § Ett bötesstraff, som översänds för erkännande och verkställighet, skall åtföljas av ett intyg som är upprättat i enlighet med formuläret i bilagan till rådets rambeslut 2005/214/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.

Ett beslut om förverkande, som översänds för erkännande och verkställighet, skall åtföljas av ett intyg som är upprättat i enlighet med formuläret i bilagan till rådets rambeslut 2006/783/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande.

Intyget skall vara skrivet på svenska, danska, norska eller engelska, eller åtföljas av en översättning till något av dessa språk.

4 § När det intyg som anges i 3 § till form eller innehåll är så bristfälligt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för prövning av frågan om erkännande och verkställighet, skall behörig myndighet ge den andra statens myndighet möjlighet att inom viss tid inkomma med komplettering. Detsamma gäller om intyget saknas.

5 § Verkställbarhetsförklaring får inte meddelas om det intyg som anges i 3 § saknas eller till form eller innehåll är så bristfälligt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för prövning av frågan om erkännande och verkställighet.

3 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff

Allmänna bestämmelser

1 § Kronofogdemyndigheten prövar om ett utländskt bötesstraff skall erkännas och verkställas i Sverige.

2 § Ett bötesstraff som avses i 1 kap. 3 § får verkställas även om bötesbeloppet överstiger högsta bötesbelopp enligt svensk lag.

Bötesstraff som verkställs enligt denna lag får inte förvandlas till fängelse.

Verkställbarhetsförklaring

3 § Om bötesstraffet är verkställbart i Sverige skall Kronofogdemyndigheten meddela en verkställbarhetsförklaring. Verkställbarhetsförklaringen gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Verkställbarhetsförklaringen skall innehålla uppgift om

1. det bötesstraff som skall verkställas, med tillämpning av den växelkurs som gällde vid tidpunkten för det utländska beslutet om bötesstraff och med beaktande av i vilken mån bötesstraffet redan delvis är verkställt och
2. hur den bötfällda kan begära rättens prövning av förklaringen.

Verkställbarhetsförklaringen skall delges den bötfällda. Härvid gäller inte 12 och 15 §§ delgivningslagen (1970:428).

Tillgång till register

4 § Vid prövning av frågor om erkännande och verkställighet av bötesstraff skall Kronofogdemyndigheten ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret.

Hinder mot erkännande och verkställighet m.m.

5 § Verkställbarhetsförklaring får, utöver vad som anges i 2 kap. 5 §, inte meddelas

1. om det meddelats dom eller beslut för samma gärning i Sverige eller om det meddelats dom eller beslut för samma gärning i en annan stat och, vid fällande dom, påföljden har verkställts,
2. om gärningen helt eller delvis begåtts i Sverige och den inte motsvarar brott enligt svensk lag eller en tillämpning av 35 kap.

7 § brottsbalken innebär att preskription inträtt,

3. om den dömden inte var 15 år när brottet begicks,

4. om en sådan förklaring skulle strida mot bestämmelser om immunitet,
5. om böterna har beslutats efter ett skriftligt förfarande och det intyg som anges i 2 kap. 3 § inte fastställer att den dömda personligen eller genom behörigt ombud underrättats om sin rätt att bestrida och om tidsfristen för detta eller
6. om böterna dömts ut efter en rättegång som hållits i den dömdes utevaro och det intyg som anges i 2 kap. 3 § inte fastställer antingen att denne personligen eller genom behörigt ombud informerats om förfarandet eller att den dömda har meddelat att saken inte bestrids.

6 § Ett beslut enligt 5 § att inte meddela en verkställbarhetsförklaring och beslut enligt 8 § att upphäva en sådan skall innehålla skälen för beslutet.

Uppskjutande av verkställighet och upphävande av verkställbarhetsförklaring

7 § Beslut om att verkställigheten av ett bötesstraff skall skjutas upp får meddelas för den tid som krävs för att översätta beslutet om bötesstraff.

När skälet för uppskov har upphört skall verkställigheten återupptas.

8 § En verkställbarhetsförklaring avseende bötesstraff skall upphävas

1. om det framkommer att straffet inte får verkställas i Sverige,
2. om nåd beviljats eller annat beslut enligt 11 kap. 13 § regeringsformen har meddelats,
3. om egendom som kan användas för verkställighet inte påträffas eller det annars inte är möjligt att verkställa straffet eller
4. om begäran om verkställighet återkallas.

Om en verkställbarhetsförklaring upphävs skall de verkställighetsåtgärder som gjorts återgå.

Beslut om upphävande av en verkställbarhetsförklaring meddelas av Kronofogdemyndigheten, om verkställbarhetsförklaringen inte har underställts rättens prövning, och i övriga fall av rätten på ansökan av myndigheten.

Rättens prövning

9 § Har en verkställbarhetsförklaring meddelats får den bötfällda begära rättens prövning av den. Begäran om sådan prövning skall göras skriftligen hos Kronofogdemyndigheten inom tre veckor från den dag då denne fick del av verkställbarhetsförklaringen. Kronofogdemyndigheten, som skall överlämna handlingarna i ärendet till allmän domstol, är klagandens motpart sedan handlingarna överlämnats till rätten.

Behörig domstol är, i fråga om fysisk person, den tingsrätt inom vars domkrets personen är bosatt och, i fråga om juridisk person, den tingsrätt inom vars domkrets den juridiska personen har sitt säte. Även domstol inom vars domkrets den fysiska eller juridiska personen har egendom eller inkomster är behörig.

Rätten får hålla förhandling i ärendet, om förhandling kan antas vara till fördel för prövningen eller främja ett snabbt avgörande av saken. Rätten skall hålla förhandling om en part begär det. För förhandlingen tillämpas bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken. Att den som begärt prövningen uteblir från förhandlingen hindrar inte att ärendet avgörs.

Vid rättens handläggning tillämpas i övrigt reglerna om domstols handläggning i mål om brott, på vilket inte kan följa strängare straff än böter.

10 § Vid fastställande av verkställbarhetsförklaringen skall rätten beakta vad som har verkställts i en annan stat enligt vad som sägs i 3 § andra stycket.

11 § Om verkställbarhetsförklaringen upphävs, skall verkställighetsåtgärder som gjorts återgå.

Rätten får inte upphäva en verkställbarhetsförklaring utan att Kronofogdemyndigheten beretts tillfälle att yttra sig.

Nedsättning av beloppet

12 § Om det under verkställigheten framkommer att bötesbeloppet till viss del har verkställts i en annan stat, skall Kronofogdemyndigheten sätta ned det belopp som skall verkställas här med motsvarande belopp. Den växelkurs som gällde vid tidpunkten för det utländska beslutet om bötesstraff skall tillämpas.

Fördelning av influtna medel

13 § Värdet av det som har drivits in tillfaller staten. Regeringen kan, efter överenskommelse med den utfärdande staten, besluta om en annan fördelning.

4 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska beslut om förverkande

Allmänna bestämmelser

1 § Åklagare som för talan i den ort där verkställigheten skall äga rum prövar om ett utländskt beslut om förverkande skall erkännas och verkställas i Sverige.

Om det inte är känt för den andra statens myndighet var erkännande och verkställighet skall begäras får framställningen sändas till riksåklagaren.

2 § Ett utländskt beslut om förverkande av egendom får, om det är lämpligt, verkställas genom betalning av belopp som motsvarar värdet på egendomen. Vad som nu har sagts gäller inte hjälpmedel vid brott.

Utöver vad som sägs i första stycket får ett beslut om förverkande inte ersättas av annan åtgärd.

Verkställbarhetsförklaring

3 § Om ett utländskt beslut om förverkande är verkställbart i Sverige, skall åklagaren meddela en verkställbarhetsförklaring. Verkställbarhetsförklaringen gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Verkställbarhetsförklaringen skall innehålla uppgift om

1. vilket belopp som skall verkställas, om det är fråga om ett penningbelopp,
2. huruvida förverkande av egendom får ersättas med betalning, och i så fall med hur stort belopp,
3. hur beslutet skall verkställas, om det finns konkurrerande framställningar enligt 10 § samt
4. hur den mot vilken förklaringen gäller kan begära rättens prövning av den.

4 § Verkställbarhetsförklaringen skall delges den mot vilken förklaringen gäller. Härvid gäller inte 12 och 15 §§ delgivningslagen (1970:428).

Beslutar åklagaren att skjuta upp verkställigheten med stöd av 14 § första stycket 1 får delgivningen anstå till dess att skälet för uppskov har upphört.

5 § Det belopp som skall verkställas enligt 3 § beräknas enligt den växelkurs som gällde vid tidpunkten för det utländska förverkandebeslutet och med beaktande av vad som verkställts i en annan medlemsstat.

Ändring av verkställbarhetsförklaringen

6 § Har verkställbarhetsförklaring utfärdats och framkommer det, innan verkställbarhetsförklaringen har prövats slutligt, att förverkandebeloppet till viss del har verkställts i annan stat, skall det belopp som anges i verkställbarhetsförklaringen sättas ned med motsvarande belopp. Den växelkurs som gällde vid tid-

punkten för det utländska beslutet om förverkande skall tillämpas.

Tillgång till register

7 § Vid prövning av frågor om erkännande och verkställighet skall åklagaren ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret och misstankeregistret enligt vad som är föreskrivet om tillgång till sådana uppgifter i verksamhet hos åklagarmyndighet för beslut om förundersökning och åtal.

Hinder mot erkännande och verkställighet

8 § Verkställbarhetsförklaring får, utöver vad som sägs i 2 kap. 5 §, inte meddelas

1. om det i Sverige eller i en annan stat har meddelats dom, eller om det enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan lag har meddelats beslut att inte väcka åtal, för den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande,
2. om en sådan förklaring skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier,
3. om beslutet om förverkande har dömts ut efter en rättegång där den, mot vilken beslutet om förverkande riktar sig, inte varit närvarande och intyget inte fastställer antingen att denne personligen eller genom behörigt ombud informerades om förfarandet eller att denne har meddelat att förverkandet inte bestrids,
4. om gärningen helt eller delvis begåtts i Sverige och förverkande inte kunnat ske här eller inte får verkställas här eller
5. om beslutet om förverkande inte kan verkställas av hänsyn till regler om skydd för parten eller tredje man.

9 § Om ett beslut om utvidgat förverkande, enligt det intyg som anges i 2 kap. 3 §, grundas på någon av punkterna 2 a–c i artikel 3 i rådets rambeslut 2005/212/RIF om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott, har utdömts på

grund av en gärning som sägs i bilagan till denna lag, och det för denna gärning enligt den andra statens lagstiftning är föreskrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer, skall beslutet om förverkande verkställas även om gärningen inte motsvarar brott enligt svensk lag.

Om ett beslut om utvidgat förverkande som avses i första stycket grundas på annat brott får beslutet erkännas och verkställas endast om gärningen motsvarar brott enligt svensk lag.

Konkurrerande framställningar

10 § Om två eller flera medlemsstater har begärt erkännande och verkställighet av beslut om förverkande av visst penningbelopp mot samma fysiska eller juridiska person eller av beslut om förverkande avseende samma egendom, prövar åklagaren i vilken ordning framställningarna skall verkställas.

Prövningen skall ske med beaktande av samtliga omständigheter. Särskild hänsyn skall tas till förekomsten av beslut om frysning enligt lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut, brottets svårhetsgrad samt när förverkandebesluten meddelades respektive översändes för erkännande och verkställighet.

Tvångsmedel m.m.

11 § För att säkra verkställighet av ett utländskt beslut om förverkande av föremål får åklagare besluta om husrannsakan enligt reglerna i 28 kap. 1, 3 och 3 a §§ rättegångsbalken och kroppsvissitation enligt 28 kap. 11 § rättegångsbalken för att söka efter föremålet.

Påträffas föremålet får det tas i beslag enligt bestämmelserna i 27 kap. 1–3 §§ rättegångsbalken. Beslut om beslag meddelas av åklagaren.

Har ett beslag verkställts skall följande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas

6 § första stycket om rättens prövning

8 § första och fjärde styckena om hävande av beslag

11 § om underrättelse

13 § om protokoll och rätt för den som drabbats av ett beslag att få ett bevis om beslaget.

Åklagaren får anlita biträde av polismyndighet eller polisman för åtgärd enligt denna paragraf.

12 § För att säkra verkställighet av ett utländskt beslut om förverkande av penningbelopp, får åklagare ta egendom i förvar under de förutsättningar som anges i 26 kap. 3 § rättegångsbalken. Åklagaren kan även begära att rätten beslutar om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken.

Har egendom tagits i förvar, skall åklagaren ge in framställning om kvarstad och rätten hålla förhandling i frågan enligt vad som föreskrivs i 26 kap. 4 § rättegångsbalken. Gör åklagaren inte sådan framställning skall egendomen omedelbart återlämnas. Om förhandling enligt 19 § tredje stycket hålls inom en vecka efter det att framställningen om kvarstad inkom till rätten, får prövningen av kvarstadsfrågan anstå till den förhandlingen.

Åklagaren får anlita biträde av polismyndighet eller polisman för att ta egendom i förvar.

13 § När en verkställbarhetsförklaring har utfärdats, skall åklagaren anhängiggöra ärendet hos Kronofogdemyndigheten. Detta gäller dock inte om åklagaren beslutat om uppskov enligt 14 §.

Uppskejutande av verkställighet

14 § Beslut om att verkställigheten av ett beslut om förverkande skall skjutas upp på viss tid får meddelas

1. om verkställigheten skulle skada en pågående utredning om brott,

2. om beslutet avser förverkande av visst penningbelopp hos samma fysiska eller juridiska person hos vilken egendom förklarats förverkad genom ett svenskt beslut, eller förverkande av

samma egendom som förklarats förverkad genom svenskt beslut, eller är föremål för beslut eller kvarstad för att säkerställa ett framtida beslut om förverkande i ett svenskt brottmålsförfarande,

3. om det utländska beslutet om förverkande avser samma egendom som ett annat utländskt beslut om förverkande som har begärts verkställt här,

4. om det är nödvändigt att helt eller delvis översätta beslutet om förverkande, under den tid som krävs för detta,

5. om det finns risk för att det sammanlagda värdet av verkställigheten kommer att överstiga det belopp som anges i beslutet om förverkande på grund av samtidig verkställighet av beslutet i flera medlemsstater eller

6. om talan har förts mot verkställigheten och det med hänsyn till denna prövning är nödvändigt att verkställigheten skjuts upp.

Beslut enligt punkten 1 meddelas av åklagare. Beslut enligt punkten 6 meddelas av Kronofogdemyndigheten. Beslut enligt punkterna 2, 3, 4 och 5 meddelas antingen av åklagare eller av Kronofogdemyndigheten.

Tiden för uppskov enligt denna paragraf får förlängas.

Ett beslut att skjuta upp verkställigheten skall innehålla skälen för beslutet.

När skälet för uppskov har upphört skall verkställigheten återupptas. Har ärendet inte anhängiggjorts hos Kronofogdemyndigheten skall detta ske.

15 § Får Kronofogdemyndigheten av behörig myndighet i den andra staten eller på annat sätt kännedom om att beslutet om förverkande inte längre är verkställbart, skall verkställigheten genast ställas in.

Upphävande av verkställbarhetsförklaring

16 § En verkställbarhetsförklaring skall upphävas

1. om det framkommer att förverkandebeslutet inte får verkställas i Sverige,

2. om beslutet avser förverkande av viss egendom och denna inte påträffas här i landet,
3. om annan egendom som kan användas för verkställighet inte påträffas eller beslutet om förverkande annars inte är möjligt att verkställa,
4. om nåd beviljats eller annat beslut enligt 11 kap. 13 § regeringsformen har meddelats,
5. om beslutet om förverkande i sin helhet är verkställt av en annan stat eller
6. om begäran om verkställighet av förverkandebeslutet återkallas.

Beslut om upphävande av verkställbarhetsförklaring meddelas av åklagaren, om verkställbarhetsförklaringen inte har underställts rättens prövning, och i övriga fall av rätten på ansökan av åklagaren.

17 § Om en verkställbarhetsförklaring upphävs skall de verkställighetsåtgärder som gjorts återgå.

18 § Ett beslut att inte meddela eller att upphäva en verkställbarhetsförklaring skall innehålla skälen för beslutet.

Rättens prövning

19 § Har verkställbarhetsförklaring meddelats får den mot vilken förklaringen gäller begära prövning av den. Begäran om prövning skall göras skriftligen hos tingsrätten inom tre veckor från den dag då personen fick del av verkställbarhetsförklaringen. Har prövning av verkställbarhetsförklaringen begärts, skall åklagaren överlämna handlingarna i ärendet till rätten.

Behörig domstol är tingsrätt inom vars domkrets den egendom finns som förverkandet avser. Vid förverkande av penningbelopp, eller om det inte kan fastställas var egendomen finns, är den domstol behörig där den fysiska eller juridiska person, mot vilken beslutet om förverkande gäller, är bosatt eller, i fråga om juridisk person, har sitt säte, eller har egendom eller inkomster.

Vid rättens handläggning tillämpas reglerna om domstols handläggning i mål om brott, på vilket inte kan följa strängare straff än böter, om inte annat följer av denna lag. Rätten får hålla förhandling i ärendet, om en förhandling kan antas vara till fördel för prövningen eller främjar ett snabbt avgörande av saken. Om en part begär det skall rätten hålla förhandling. Vid förhandlingen tillämpas bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken.

20 § Rätten skall pröva om beslag eller kvarstad, som meddelats enligt denna lag, eller verkställighet av frysningsbeslut enligt lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut, skall bestå.

Rätten får inte upphäva en verkställbarhetsförklaring eller ändra ett beslut enligt första stycket utan att åklagaren beretts tillfälle att yttra sig.

Nedsättning av beloppet

21 § Om det under verkställigheten framkommer att verkställighet av delar av det förverkade beloppet har skett utomlands, skall Kronofogdemyndigheten sätta ned det belopp som återstår att verkställa med motsvarande belopp. Den växelkurs som gällde vid tidpunkten för det utländska beslutet om förverkande skall tillämpas.

Det efterföljande förfarandet

22 § Värdet av det som har förverkats

1. tillfaller svenska staten om det understiger 10 000 euro eller
2. fördelas med 50 procent vardera mellan den svenska och den andra staten, om det överstiger nämnda belopp.

Regeringen kan, på begäran av den stat som begärt verkställighet här, besluta om en annan fördelning.

23 § Avser ett beslut om förverkande viss egendom skall den försäljas för statens räkning, om inte annat följer av denna lag. Egendom som kan befaras komma till brottslig användning eller annars är olämplig för försäljning skall oskadliggöras. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.

Intäkterna från försäljningen skall fördelas på sätt som anges i 22 §.

24 § Ett föremål som förklarats förverkat får överföras till den andra staten om denna samtycker till det och det i övrigt är lämpligt. Detta gäller dock inte förverkad egendom i form av svenska kulturföremål som avses i 6 kap. 2 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

25 § Beslut enligt 22 § första stycket, 23 och 24 §§ meddelas av Kronofogdemyndigheten.

5 kap. Verkställighet utomlands av ett svenskt bötesstraff eller beslut om förverkande

1 § Kronofogdemyndigheten prövar om erkännande och verkställighet enligt denna lag av bötesstraff eller beslut om förverkande skall begäras i en annan medlemsstat. En framställning får göras om indrivning utomlands kan antas ge fördelar vid indrivningen. Framställningen skickas direkt till behörig myndighet i den andra staten.

2 § Kronofogdemyndigheten får inte medge att bötesstraff, som översänds för verkställighet till en annan stat, förvandlas till fängelse eller annan påföljd i den andra staten.

3 § Ett bötesstraff får inte översändas för verkställighet till fler än en stat åt gången.

Har ett bötesstraff sänts över för verkställighet till en annan stat, får fortsatt indrivning i Sverige inte äga rum.

4 § Har den stat, hos vilken verkställighet begärts, meddelat att bötesstraffet inte har verkställts, får verkställigheten i Sverige återupptas. Detta gäller dock inte om verkställighet vägrats på grund av att den dömda dömts för samma gärning i en annan stat.

5 § Har ett frysningsbeslut enligt lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen översänts för att säkerställa ett framtida beslut om förverkande, får åklagaren, när domen i brottmålet vinner laga kraft, direkt hos behörig myndighet i den andra staten begära erkännande och verkställighet av beslut om förverkande som svarar mot beslaget eller kvarstaden.

6 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

1 § Rättens beslut enligt denna lag får överklagas. Beslutet gäller omedelbart om inte annat förordnas. Vid överklagande av beslut angående tvångsmedel tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av domstols beslut angående en åtgärd som avses i 24–28 kap. samma balk.

För prövning i hovrätt krävs prövningstillstånd.

2 § För överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut i frågor som rör verkställighet tillämpas bestämmelserna i 18 kap. utsökningsbalken.

Verkställighetsföreskrifter

3 § Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den

Bilaga

Gärningar som avses i 4 kap. 9 § lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande

1. Deltagande i kriminell organisation.
2. Terrorism.
3. Människohandel.
4. Sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi.
5. Olaglig handel med narkotika och psykotropa ämnen.
6. Olaglig handel med vapen, ammunition och sprängämnen.
7. Korruption.
8. Bedrägeri, inbegripet bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas ekonomiska intressen enligt konventionen av den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.
9. Tvätt av vinning av brott.
10. Penningförfalskning, inklusive förfalskning av euron.
11. IT-brottslighet.
12. Miljöbrott, inbegripet olaglig handel med hotade djurarter och hotade växtarter och växtsorter.
13. Hjälp till olovlig inresa och olovlig vistelse.
14. Mord, grov misshandel.
15. Olaglig handel med mänskliga organ och vävnader.
16. Människorov, olaga frihetsberövande och tagande av gisslan.
17. Rasism och främlingsfientlighet.
18. Organiserad stöld eller väpnat rån.
19. Olaglig handel med kulturföremål, inbegripet antikviteter och konstverk.
20. Svindleri.
21. Beskyddarverksamhet och utpressning.
22. Förfalskning och piratkopiering.
23. Förfalskning av administrativa dokument och handel med sådana förfalskningar.

24. Förfalskning av betalningsmedel.
25. Olaglig handel med hormonpreparat och andra tillväxsubstanser.
26. Olaglig handel med nukleära och radioaktiva ämnen.
27. Handel med stulna fordon.
28. Våldtäkt.
29. Mordbrand.
30. Brott som omfattas av den internationella brottmålsdomstolens behörighet.
31. Kapning av flygplan eller fartyg.
32. Sabotage.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs att 1, 12 och 16 §§ lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I den mån det påkallas av överenskommelse som Sverige har ingått med främmande stat kan regeringen förordna, att frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande som i den främmande staten ådömts eller beslutats efter rättegång i brottmål, eller böter eller förverkande som i den staten ålagts eller beslutats av annan myndighet än domstol, får verkställas i Sverige enligt denna lag.

I samband med förordnande enligt första stycket kan regeringen, i den mån det påkallas eller eljest föranleds av överenskommelsen, förordna att verkställighet av frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande, som ådömts eller beslutats genom dom meddelad av svensk domstol eller ålagts någon av annan svensk myndighet genom godkänt strafföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot, får anförtros åt myndighet i den främmande staten. Vad som nu har sagts gäller dock inte verkställighet av något annat beslut om överlämnande till särskild vård än överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

I lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande finns bestämmelser om erkännande och verkställighet av bötesstraff och beslut om för-

verkande i vissa fall.

12 §

Har frihetsberövande påföljd ådömts genom den utländska domen, får rätten ej bestämma strängare påföljd än i denna dom. Detta gäller även om den ådömda påföljden är lindrigare än den lindrigaste påföljd som enligt svensk lag kan följa på brottet eller brotten.

Är påföljden böter, bestämmer rätten, med tillämpning av den växelkurs som gäller vid tiden för beslutet, ett bötesbelopp som i svenska kronor motsvarar beloppet av böterna. Är i svensk lag för motsvarande brott föreskrivet penningböter, får dock inte bestämmas högre bötesbelopp än *två tusen* eller, om påföljden avser flera brott, *femtusen* kronor. Är i svensk lag inte föreskrivet svårare straff än böter, får inte bestämmas högre bötesbelopp än etthundrafemtio tusen, eller, om påföljden avser flera brott, tvåhundra tusen kronor.

Är påföljden böter, bestämmer rätten, med tillämpning av den växelkurs som gäller vid tiden för beslutet, ett bötesbelopp som i svenska kronor motsvarar beloppet av böterna. Är i svensk lag för motsvarande brott föreskrivet penningböter, får dock inte bestämmas högre bötesbelopp än *fyr tusen* eller, om påföljden avser flera brott, *tiotusen* kronor. Är i svensk lag inte föreskrivet svårare straff än böter, får inte bestämmas högre bötesbelopp än etthundrafemtio tusen, eller, om påföljden avser flera brott, tvåhundra tusen kronor.

16 §

Avser framställningen endast verkställighet av böter eller förverkande, kan riksåklagaren, i stället för att göra ansökan till rätten enligt 9 § första stycket, själv pröva framställningen och utfärda straffö-

Avser framställningen endast verkställighet av böter eller förverkande, kan riksåklagaren, i stället för att göra ansökan till rätten enligt 9 § första stycket, själv pröva framställningen och utfärda straffö-

reläggande för det brott som påföljden avser. *Överstiger beloppet av de ådömda böterna tjugofemtusen eller, om den påföljd som skall verkställas avser flera brott, trettiotusen kronor, får strafföreläggande ej utfärdas.*

I fråga om strafföreläggande som utfärdas med stöd av första stycket gäller 48 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar. *Därjämte äger 10 och 11 §§, 12 § andra och tredje styckena samt 13–15 §§ denna lag motsvarande tillämpning.*

Godkännes ej strafföreläggande som utfärdas enligt första stycket, gör riksåklagaren ansökan enligt 19 § första stycket.

reläggande för det brott som påföljden avser.

I fråga om strafföreläggande som utfärdas med stöd av första stycket gäller 48 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar. *Bestämmelserna i 10 och 11 §§, 12 § andra stycket samt 13–15 §§ denna lag skall också tillämpas.*

Godkänns inte ett strafföreläggande som utfärdas enligt första stycket, gör riksåklagaren ansökan enligt 19 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge om verkställighet av straff m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad dom, varigenom dömts till böter eller förverkande av egendom eller i brottmål utdömts ersättning för rättegångskostnad, *må* på begäran verkställas här i riket.

Vad som nu har sagts *skall* ock *gälla* beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats angående kvarstad, skingringsförbud eller beslag *å* egendom *tillhörande* för brott *misstänkt*.

En i Danmark, Finland, Island eller Norge meddelad dom, varigenom *någon* dömts till böter eller förverkande av egendom eller *ett beslut* i ett brottmål *om* ersättning för rättegångskostnad, *får* på begäran verkställas här i riket.

Vad som nu har sagts *gäller även* beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats angående kvarstad, skingringsförbud eller beslag *av* egendom *som tillhör den som är misstänkt* för brott.

I lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande finns bestämmelser om erkännande och verkställighet

*av bötesstraff och beslut om för-
verkande i vissa fall.*

Denna lag träder i kraft den

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningensbeslut

Härigenom föreskrivs
dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 kap. 3 a och 3 b §§, med följande lydelse,
dels att 2 kap. 5 § och 3 kap. 19 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 a §

Har ett beslut om kvarstad som avses i 1 kap. 2 § 1 verkställts i den andra medlemsstaten, skall förundersökningen och rättegången handläggas skyndsamt.

3 b §

Rätten får, på yrkande av åklagaren, i en dom förordna att ett beslut om kvarstad till säkerhet för beslut om förverkande skall gälla under viss efter det att domen har vunnit laga kraft, dock längst till dess att beslutet om förverkande har verkställts i den andra staten.

5 §

I lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående

I lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående

verkställighet av straff m.m. *och i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom* finns bestämmelser om förfarandet vid ansökan om verkställighet utomlands av förverkandebeslut, som avser egendom som omfattas av ett frysningsbeslut som har överläts enligt 2 §.

verkställighet av straff m.m., i *lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom och i lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande* finns bestämmelser om förfarandet vid ansökan om verkställighet utomlands av förverkandebeslut, som avser egendom som omfattas av ett frysningsbeslut som har överläts enligt 2 §.

3 kap.

19 §⁵

En ansökan om verkställighet i Sverige av ett beslut om förverkande av egendom som är föremål för verkställighet enligt denna lag handläggs och prövas enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. *eller* enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Något beslut om beslag eller kvarstad skall inte meddelas i ett sådant ärende.

En ansökan om verkställighet i Sverige av ett beslut om förverkande av egendom som är föremål för verkställighet enligt denna lag handläggs och prövas enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom *eller enligt lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande*. Något beslut

⁵ Senaste lydelse 2007:280.

En ansökan enligt första stycket får skickas till den åklagare som har handlagt ärendet enligt denna lag. Åklagaren skall vidarebefordra ansökan till Kronofogdemyndigheten, om ansökan gjorts av en myndighet i Danmark eller Finland, och till Justitiedepartementet, om ansökan gjorts av en myndighet i en annan medlemsstat.

Om rätten i ett sådant ärende beslutar om verkställighet av ett beslut om förverkande, skall rätten samtidigt pröva om verkställigheten av

om beslag eller kvarstad skall inte meddelas i ett sådant ärende.

En ansökan enligt första stycket får skickas till den åklagare som har handlagt ärendet enligt denna lag. Åklagaren skall vidarebefordra ansökan till

1. *Kronofogdemyndigheten, om ansökan har gjorts av behörig myndighet i en annan medlemsstat enligt lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande och avgörandet är verkställbart i Sverige,*

2. *Kronofogdemyndigheten, om ansökan har gjorts av en myndighet i Danmark eller Finland enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. och*

3. *Justitiedepartementet, om ansökan har gjorts enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.*

Om rätten i ett ärende enligt andra stycket 2 eller 3 beslutar om verkställighet av ett beslut om förverkande, skall rätten samtidigt pröva om verkstäl-

frysningsbeslutet skall bestå till dess att domen vinner laga kraft.

ligheten av frysningsbeslutet skall bestå till dess att domen vinner laga kraft. *Bestämmelser om prövning av tvångsmedel i ett ärende enligt andra stycket 1 finns också i 3 kap. 20 § lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.*

Denna lag träder i kraft den

2.5 Förordning (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande

Regeringen föreskriver följande.

1 kap. Gemensamma bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om tillämpning av lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

2 § De begrepp som används i denna förordning har samma betydelse som i lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

3 § Med utfärdande stat avses i denna förordning den medlemsstat inom Europeiska unionen där ett beslut som avses i 1 kap. 3 eller 4 § lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande har meddelats. Med verkställande stat avses den stat till vilken ett sådant beslut har översänts för verkställighet.

2 kap. Allmänna bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff och beslut om förverkande

1 § Om ett bötesstraff eller beslut om förverkande, som har översänts till Sverige för erkännande och verkställighet, rör en gärning på tryckfrihetsförordningens eller yttrandefrihetsgrund-

lagens områden, skall behörig myndighet samråda med, och vid behov inhämta yttrande från, Justitiekanslern.

2 § Den som mottagit en framställning om erkännande och verkställighet av bötesstraff eller beslut om förverkande, och som inte är behörig att vidta de åtgärder som krävs för erkännande och verkställighet, skall överlämna ärendet till behörig myndighet. Samtidigt skall den behöriga myndigheten i den andra staten underrättas om detta. Detsamma skall gälla om riksåklagaren mottagit en framställning om verkställighet enligt 4 kap. 1 § andra stycket lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

När en myndighet i annat fall mottagit en handling rörande verkställighet av bötesstraff eller beslut om förverkande, och myndigheten inte är behörig, skall handlingen så snart som möjligt överlämnas till rätt myndighet.

3 § Om en framställning om erkännande och verkställighet omfattar både ett bötesstraff och ett beslut om förverkande, skall de behöriga myndigheterna samråda med varandra om handläggningen.

4 § Rätten skall omedelbart underrätta behörig myndighet om prövning av en verkställbarhetsförklaring har begärts.

5 § Den andra staten skall genast skriftligen underrättas av behörig myndighet om

1. att verkställighet har vägrats,
2. att rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen har begärts,
3. att rättens beslut angående verkställbarhetsförklaringen har överklagats,
4. att beslut angående verkställigheten har överklagats enligt utsökningbalkens bestämmelser, eller
5. att verkställbarhetsförklaringen har upphävts.

Att ett beslut att upphäva en verkställbarhetsförklaring i vissa fall skall föregås av samråd följer av 3 kap. 1 § och 4 kap. 1 §.

6 § Är bötesstraffet eller beslutet om förverkande verkställbart skall indrivning ske med förtur.

7 § Har den utfärdande staten väckt frågan om att få del av bötesstraff, eller av värdet av förverkande, utöver vad som följer av 4 kap. 22 § första stycket lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande, skall Kronofogdemyndigheten överlämna handlingarna i ärendet till Justitiedepartementet.

3 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff

1 § Kronofogdemyndigheten skall samråda med behörig myndighet i den andra staten innan myndigheten eller rätten meddelar beslut om att vägra verkställighet enligt 2 kap. 4 §, eller 3 kap. 5 § 2, 5 eller 6 lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

2 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta behörig myndighet i den andra staten när bötesstraffet har verkställts till fullo.

3 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta behörig myndighet i den utfärdande staten om att bötesstraffet helt eller delvis inte har verkställts på grund av

1. omräkning av bötesbeloppet till svensk valuta,
2. att den dömda har visat att han redan har betalat beloppet,
3. nationella verkställighetsregler, eller
4. att nåd beviljats i Sverige eller att annat beslut enligt 11 kap. 13 § regeringsformen meddelats.

4 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska beslut om förverkande

1 § Åklagaren skall samråda med behörig myndighet i den andra staten innan åklagaren eller rätten meddelar beslut om att vägra verkställighet enligt 2 kap. 4 § eller 4 kap. 8 § 1 eller 3–5 eller 9 § lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

2 § Åklagaren skall i förekommande fall underrätta behörig myndighet i den utfärdande staten om att ett beslut om förverkande inte får ersättas med någon annan påföljd.

3 § Den som beslutar om uppskov med verkställigheten skall skriftligen underrätta den andra medlemsstatens myndighet om detta och ange hur långt uppskovet förväntas bli.

Har verkställigheten skjutits upp skall den andra staten underrättas så snart uppskovet har upphört.

4 § Åklagaren skall omedelbart underrätta Kronofogdemyndigheten om

1. den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller har begärt rättens prövning av den,
2. rättens beslut att fastställa en verkställbarhetsförklaring avseende beslut om förverkande har överklagats,
3. att rättens prövning är avslutad,
4. verkställbarhetsförklaringen har upphävts, eller
5. den andra staten har återkallat sin begäran om verkställighet i Sverige.

5 § Kronofogdemyndigheten skall skriftligen underrätta behörig myndighet i den andra staten om ett beslut om förverkande inte har kunnat verkställas på grund av att den specifika egendom som förklarats förverkad i det utländska beslutet förverkats genom ett svenskt beslut, förstörts eller inte kunnat återfinnas.

6 § Finns det risk för att högre förverkandebelopp än det som har dömts ut kan komma att verkställas, skall Kronofogdemyndigheten skriftligen underrätta behörig myndighet i den andra staten om detta.

7 § Behörig svensk myndighet skall samråda med den andra statens myndighet om den mot vilken verkställigheten riktar sig visar att beslutet om förverkande helt eller delvis har verkställts i en tredje stat.

8 § Vid försäljning enligt 4 kap. 23 § lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande tillämpas reglerna i 9–12 kap. utsökningsförordningen (1981:981).

9 § Har enligt 4 kap. 24 § lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande ett beslut om överförande av förverkad egendom till den utfärdande staten meddelats, skall Kronofogdemyndigheten samråda med den andra statens myndighet om hur beslutet skall verkställas.

10 § Kronofogdemyndigheten skall skriftligen underrätta behörig myndighet i den utfärdande staten när ett beslut om förverkande har verkställts. Av underrättelsen skall framgå

1. hur mycket som har influtit vid verkställigheten och hur beloppet fördelas mellan staterna om detta överstiger 10 000 euro och

2. om beslutet om förverkande helt eller delvis inte har kunnat verkställas på grund av omständigheter som anges i 4 kap. 8 § 4 eller 5 eller 17 § 1, 4 eller 5 lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

11 § Har verkställigheten av ett beslut om förverkande medfört synnerligen omfattande kostnader, och är omständigheterna även i övrigt exceptionella, får Kronofogdemyndigheten hos Justitiedepartementet väcka frågan om återkrav mot den andra staten.

5 kap. Översändande från Sverige av beslut om bötesstraff eller beslut om förverkande för erkännande och verkställighet

1 § En framställning från Sverige om erkännande och verkställighet av bötesstraff eller beslut om förverkande skall följas av en bestyrkt avskrift av beslutet om bötesstraff eller förverkande och ett intyg som

- såvitt gäller bötesstraff är upprättat i enlighet med bilagan till rådets rambeslut 2005/214/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff⁶

- såvitt gäller beslut om förverkande är upprättat i enlighet med bilagan till rådets rambeslut 2006/783/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande.⁷

Intyget skall vara utfärdat på eller översatt till den andra statens språk eller till ett annat språk som den staten har förklarat sig godta.

2 § En åklagare, som enligt 5 kap. 5 § lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande begär verkställighet utomlands, skall utfärda det intyg som anges i 1 §. Åklagaren skall samråda med Kronofogdemyndigheten innan verkställighet begärs. En kopia av framställningen och övriga handlingar skall omedelbart överlämnas till Kronofogdemyndigheten.

I övriga fall utfärdas intyget av Kronofogdemyndigheten. En åklagare är skyldig att skyndsamt bistå Kronofogdemyndigheten med de upplysningar som krävs för att upprätta intyget.

⁶ EGT L 76, 22.3.2005, s. 16, Celex 32005F0214.

⁷ EGT L 328, 24.11.2006, s. 59, Celex 32006F0783.

3 § Den myndighet som översänder en annan handling än intyg enligt 1 § till en annan medlemsstat skall ombesörja översättning av handlingen, i den mån det behövs.

4 § Kronofogdemyndigheten skall genast underrätta åklagaren om att myndigheten gjort framställning om erkännande och verkställighet i en annan stat av ett beslut om förverkande, om egendom är föremål för frysning till säkerställande av beslutet.

5 § Har framställning gjorts om verkställighet i en annan stat, skall Kronofogdemyndigheten genast skriftligen underrätta den andra statens myndighet om bötesstraffet eller beslutet om förverkande inte längre får verkställas.

6 § Om den bötfällda, sedan verkställighet av bötesstraff begärts i en annan stat, frivilligt betalar någon del av bötesbeloppet skall Kronofogdemyndigheten utan dröjsmål skriftligen underrätta den andra statens myndighet om vilket belopp som återstår att verkställa.

Detsamma gäller om den mot vilken ett beslut om förverkande riktar sig frivilligt betalar någon del av ett penningbelopp som har förverkats eller om indrivning i Sverige av sådant belopp har genomförts.

7 § Om Kronofogdemyndigheten anser att det finns skäl att hos den andra staten väcka frågan om att få del av ett verkställt bötesstraff, eller av värdet av förverkad egendom utöver vad som normalt gäller, skall myndigheten samråda med Justitiedepartementet innan den väcker frågan hos den andra statens behöriga myndighet.

Denna förordning träder i kraft den

3 Bakgrund

3.1 Rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff

3.1.1 Allmän bakgrund

Riksdagen godkände den 17 juni 2004 ett utkast till rambeslut om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff (prop. 2003/04:92, bet. JuU28, rskr. 279). Sverige var en av initiativtagarna till rambeslutet, som innehåller bestämmelser om verkställighet av bötesstraff. Rambeslutet är ett led i det fortgående arbetet inom den Europeiska unionen med att förbättra samarbetet på det straffrättsliga området. En viktig utgångspunkt i detta förbättrade samarbete är principen om ömsesidigt erkännande av domar och beslut i brottmål som meddelats i andra medlemsländer. Principen lades fast av Europeiska rådet i Tammerfors den 15-16 oktober 1999. De riktlinjer som antogs i Tammerfors har utfästs i det s.k. Haag-programmet som antogs av Europeiska rådet i november 2004. Den europeiska arresteringsordern var den första rättsakt som antogs, där ömsesidigt erkännande är den grundläggande förutsättningen. En första utvärdering av tillämpningen av det rambeslutet har nyligen redovisats till riksdagen (skr. 2005/06:62).

I sin mest utvecklade form bygger ömsesidigt erkännande på att medlemsstaterna inte i något avseende skall ifrågasätta varandras domar och beslut utan i stället direkt verkställa dem. Det

hittillsvarande samarbetet har byggt på att den stat som tar emot en framställning om verkställighet av ett bötesstraff, meddelat i en annan stat, har möjligheter att ifrågasätta straffet och att vägra verkställa det. Tanken bakom rambeslutet är att skapa betydligt bättre förutsättningar för överförande av verkställighet.

I prop. 2003/04:92 finns en översiktlig redovisning av vilken lagstiftning och övrig reglering som krävs för att genomföra rambeslutet i svensk rätt. Några förslag till lagstiftning lades dock inte fram i det sammanhanget.

Rambeslutet antogs den 24 februari 2005⁸ och skall vara genomfört senast den 22 mars 2007.

3.1.2 Rambeslutets huvudsakliga innehåll

Definitioner och behöriga myndigheter

I *artikel 1* finns en uppräkningslista av definitioner av betydelse för rambeslutet.

Med *beslut* avses ett slutligt beslut om bötesstraff för en fysisk eller juridisk person, om beslutet har fattats

- av en domstol på grund av brottslig gärning,
- av en annan myndighet än domstol för ett brott, om personen i fråga har haft möjlighet att få sin sak prövad inför en domstol med särskild behörighet i brottmål,
- av en annan myndighet än domstol för en gärning som är straffbar som en överträdelse av lagbestämmelser (dvs. administrativa förseelser), om personen i fråga har haft möjlighet att få sin sak prövad inför en domstol med särskild behörighet i brottmål eller
- av en domstol med särskild behörighet i brottmål beträffande administrativa förseelser.

Från svenska utgångspunkter innebär detta att beslutet skall kunna prövas av domstol i ett straffrättsligt förfarande.

Med *bötesstraff* förstås en skyldighet att betala

⁸ Rådets rambeslut 2005/214/RIF av den 24 februari 2005 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff, EGT L 76, 22.3.2005, s. 16.

1. ett penningbelopp som har utdömts som påföljd för ett brott,
2. ersättning till brottsoffer i vissa fall,
3. rättegångskostnader i det förfarande som lett fram till bötesstraffet och
4. ersättning till en allmän fond eller stödorganisation för brottsoffer.

I begreppet bötesstraff ingår inte beslut om förverkande av hjälpmedel eller vinning av brott eller sådana beslut som faller under rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000, dvs. civilrättsligt grundade skadestånd.

Enligt *artikel 2* skall medlemsstaterna underrätta rådets generalsekretariat om vilken eller vilka myndigheter som är behöriga, när medlemsstaten är utfärdande respektive verkställande stat.

Tillämpningsområdet och kravet på dubbel straffbarhet

Rambeslutet gäller för alla bötesstraff oavsett vilket brott personen i fråga har dömts för. Rambeslutet omfattar således även bötesstraff för brott i trafiken (skäl 4).

I fråga om dubbel straffbarhet har rambeslutet konstruerats på samma sätt som bl.a. rambeslutet om den europeiska arresteringsordern och rambeslutet om verkställighet av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial. Krav på dubbel straffbarhet får således inte ställas upp om den utfärdande staten anser att brottet motsvarar något av de brott som räknas upp i en särskild lista. Den är intagen i *artikel 5*.

Vid utformningen av uppräkningslistan av brott, för vilka dubbel straffbarhet inte får krävas, utgick man från de två tidigare nämnda rambesluten och lade till vissa brottstyper som är särskilt vanliga vid bötesstraff. Uppräkningslistan omfattar flera brott som regleras i brottsbalken. Dessa brott kan resultera antingen i villkorlig dom eller skyddstillsyn i förening med ett bötesstraff eller i vissa fall enbart i bötesstraff (exempelvis misshandel, olaga hot, stöld och andra tillgreppsbrott, bedrägeri och andra oredlighetsbrott samt förfalskningsbrott). Uppräkningslistan omfattar även brott och brottstyper som regleras i specialstraffrättsliga författ-

ningar, t.ex. narkotikabrott, miljöbrott, brott mot vapenlagen och utlänningslagen samt vissa trafikbrott. De brott som är unika för rambeslutet om bötesstraff är överträdelser av vägtrafikförfattningar, smuggling, brott mot immaterialrättsliga författningar, våld och hot mot person samt stöld. Dessutom omfattas sådana brott som enligt en stats nationella lagstiftning har införts för att genomföra rättsakter som har antagits enligt EG-fördraget eller avdelning VI i EU-fördraget. Uppräkningen av brott kan utvidgas eller förändras efter beslut i rådet.

De brottsbeteckningar som anges i uppräkningslistan motsvarar inte alltid brott som i den svenska lagstiftningen har samma beteckning. Det är emellertid den utfärdande staten som avgör om gärningen är ett brott som anges i uppräkningslistan. Den verkställande myndigheten får således inte göra en egen bedömning av detta. Brotten i fråga är till viss del harmoniserade inom Europeiska unionen.

För brott som inte finns med i uppräkningslistan får den verkställande staten kräva dubbel straffbarhet.

Vägransgrunder

I *artikel 7* regleras de vägransgrunder som en stat får åberopa för att inte verkställa ett bötesstraff. Många av vägransgrunderna knyter an till innehållet i det intyg som skall bifogas bötesbeslutet.

Verkställighet får alltid vägras om det intyg som skall skickas med bötesbeslutet saknas, är ofullständigt eller uppenbarligen inte motsvarar innehållet i bötesbeslutet (*punkten 1*).

Vidare får verkställighet vägras om den person som beslutet avser har dömts för samma gärning i den verkställande staten eller i en tredje stat och beslutet har verkställts där. Denna vägransgrund är uttryck för principen om *ne bis in idem*, dvs. att ingen skall dömas två gånger för samma sak (*punkten 2 a*).

Den verkställande staten får också vägra verkställighet om bötesstraffet hänför sig till en gärning som inte motsvaras av ett brott där, under förutsättning att gärningen inte ingår bland de

brott som räknas upp i artikel 5 punkten 1, dvs. kräva dubbel straffbarhet (*punkten 2 b*).

Vidare får verkställighet av ett bötesbeslut vägras om verkställigheten är preskriberad enligt den verkställande statens lagstiftning och beslutet avser en gärning som omfattas av den verkställande statens jurisdiktion (*punkten 2 c*).

Om bötesbeslutet avser annan gärning som begåtts utanför den utfärdande statens territorium, och det inte är möjligt att väcka åtal för brottet i fråga i den verkställande staten, kan den verkställande staten också vägra att verkställa beslutet (*punkten 2 d*). Enligt samma bestämmelse får den verkställande staten vägra verkställa beslutet om gärningen helt eller delvis begåtts i den staten.

Dessutom får verkställighet vägras om det enligt den verkställande statens lagstiftning finns regler om immunitet som gör det omöjligt att verkställa bötesstraffet (*punkten 2 e*) eller om den dömda personen inte är straffmyndig enligt den verkställande statens lagstiftning (*punkten 2 f*).

Verkställighet får även vägras om intyget inte anger att den dömda personen, när ett skriftligt förfarande har använts, har underrättats om sin rätt att överklaga och tidsfristerna för detta. Verkställighet får också vägras när beslutet har fattats i den berörda personens utemål och det inte av intyget framgår att personen i fråga har underrättats om förfarandet eller har meddelat att han eller hon inte bestrider saken (*punkten 2 g*).

Slutligen får verkställighet vägras i fråga om bötesstraff där det utdömda straffet är lägre än 70 euro eller motsvarande belopp (*punkten 2 h*).

För vissa av vägransgrunderna föreskrivs obligatoriskt samråd mellan de berörda myndigheterna innan beslut att vägra erkänna och verkställa bötesstraffet fattas.

Artikel 7 är emellertid inte helt uttömmande i fråga om möjligheterna att vägra verkställighet. Det framgår av *artikel 3* att rambeslutet inte påverkar skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet

härmed anges i *artikel 20 punkten 3* att en medlemsstat får vägra att erkänna och verkställa ett bötesstraff, om intyget ger vid handen att dessa grundläggande rättigheter och rättsliga principer kan ha kränkts. Vidare framgår av *skäl 6* att rambeslutet inte hindrar medlemsstaterna från att tillämpa sina konstitutionella bestämmelser om prövning i laga ordning samt om förenings-, yttrande- och tryckfrihet. Kommissionen har uttalat att en medlemsstat endast bör kunna tillämpa sådana principer som inte är gemensamma på den egna statens förfarande. Sverige har, tillsammans med Irland, uttalat att man anser att undantaget för konstitutionella bestämmelser även skall gälla vid verkställighet av ett utländskt bötesstraff. *Skäl 5* ger också rätt att vägra verkställa ett bötesstraff, om det finns skäl att tro att detta har tillkommit för att straffa en person på grund av personens kön, ras, religion, etniska ursprung, nationalitet, språk, politiska uppfattning eller sexuella läggning, eller om personens ställning kan skadas av något av dessa skäl.

Regler om förfarandet

I *artikel 4* föreskrivs att bötesbeslutet skall, tillsammans med ett särskilt upprättat intyg (i vilket vissa obligatoriska uppgifter skall anges), översändas direkt till den behöriga myndigheten i den medlemsstat där den fysiska person, som beslutet avser, har egendom, inkomst eller bostad. I fråga om juridiska personer skall beslutet och intyget sändas till den medlemsstat där den juridiska personen har sitt säte. Om det är nödvändigt att översätta beslutet om bötesstraff kan verkställigheten skjutas upp under den tid som det tar att genomföra översättningen (*artikel 16 punkten 2*). Intyget skall vara översatt till den verkställande statens officiella språk eller till ett språk som den staten har förklarat sig godta (*artikel 16 punkten 1*).

Behörig myndighet skall enligt *artikel 6* erkänna bötesbeslutet, dvs. godta detta utan ytterligare formaliteter, och sedan skyndsamt vidta nödvändiga åtgärder för att bötesbeslutet skall kunna verkställas. Om den myndighet som tar emot framställningen

inte är behörig att pröva saken, skall myndigheten enligt *artikel 4 punkten 6* på eget initiativ överlämna framställningen till behörig myndighet.

Verkställigheten skall, enligt *artikel 9 punkten 1*, äga rum på samma sätt som för ett nationellt bötesstraff enligt den verkställande statens regler. Det innebär att myndigheterna i den verkställande staten har exklusiv behörighet att besluta om förfarandet och alla andra åtgärder som har samband med verkställigheten. Detta inkluderar även skäl för att avbryta verkställigheten. Om den verkställande staten inte erkänner principen om straffansvar för juridiska personer skall verkställighet mot en juridisk person ändå ske enligt den verkställande statens verkställighetsregler (*artikel 9 punkten 3*).

Av *artikel 4 punkten 4* framgår att verkställighet endast får sökas i en medlemsstat i taget. Följden av att översända ett bötesbeslut till en annan medlemsstat framgår av *artikel 15*. Vid översändandet avhänder sig den utfärdande staten den fortsatta verkställigheten av bötesstraffet. Om verkställigheten ställs in i den verkställande staten, eller om bötesstraffet helt eller delvis inte har kunnat verkställas, återgår som huvudregel verkställigheten till den utfärdande staten.

Kan den dömda personen bevisa att han eller hon helt eller delvis har betalat bötesstraffet skall de berörda myndigheterna samråda med varandra enligt *artikel 9 punkten 2*. Varje del av bötesstraffet som har drivits in skall dras av från det belopp som återstår att driva in i den verkställande staten. Den utfärdande staten är enligt *artikel 15 punkten 3* skyldig att underrätta den verkställande staten om den bötfällde frivilligt betalat in hela eller delar av bötesbeloppet efter det att verkställighet begärts i den andra staten.

I *artikel 8* finns två regler för omräkning av bötesstraffet. Om bötesstraffet endast hänför sig till en gärning som inte har begåtts inom den utfärdande statens territorium, får den verkställande staten – om den staten har jurisdiktion över gärningen – minska bötesbeloppet till det högsta belopp som skulle ha gällt för gärningen eller gärningarna i den verkställande staten. Den

verkställande staten får också, vid behov, räkna om bötesbeloppet till den egna valutan. Då skall den växelkurs som gällde vid tidpunkten för bötesbeslutet användas.

Om verkställighet av bötesstraffet inte kan ske, får den verkställande staten enligt *artikel 10* förvandla bötesstraffet till ett annat straff, inklusive en frihetsberövande påföljd, om denna möjlighet finns i den verkställande statens lagstiftning och den utfärdande staten har gett sitt godkännande till detta. Straffet bestäms enligt den verkställande statens lagstiftning, men det får inte överskrida det högsta straff som den utfärdande staten har angivit i intyget.

Enligt *artikel 11* får amnesti och nåd beviljas av både den utfärdande och den verkställande staten. Omprövning av bötesbeslutet får dock bara äga rum i den utfärdande staten.

Den utfärdande staten skall enligt *artikel 12* genast informera den verkställande staten om bötesbeslutet inte längre är verkställbart eller om verkställigheten av annat skäl dras tillbaka. Den verkställande staten skall då genast avbryta verkställigheten.

Den verkställande staten skall, enligt *artikel 14*, informera den utfärdande staten så snart bötesbeslutet har verkställts. Det samma gäller om den verkställande staten har utnyttjat några av de vägransgrunder som anges i rambeslutet eller om bötesbeslutet av andra skäl inte har kunnat verkställas samt om den verkställande staten i så fall har tillämpat alternativt straff.

Det belopp som drivs in vid verkställigheten tillfaller enligt *artikel 13* den verkställande staten, om inte de berörda staterna kommer överens om någon annan fördelning av beloppet. Medlemsstaterna får enligt *artikel 17* inte begära ersättning av varandra för de kostnader som uppstår i samband med verkställigheten av ett bötesstraff.

Övriga frågor

Enligt *artikel 18* skall rambeslutet inte påverka tillämpningen av andra bilaterala och multilaterala avtal eller överenskommelser

som gäller mellan medlemsstaterna i den mån de ytterligare förklarar och underlättar förfarandet vid indrivning av bötesstraff.

Medlemsstaterna får, under en tid av högst fem år från ikraftträdandet av rambeslutet, begränsa tillämpningen av detta till att gälla endast bötesbeslut som har meddelats av domstol (*artikel 20 punkten 2*).⁹ Under samma tid får en medlemsstat begränsa ett bötesbeslut som gäller mot en juridisk person till att endast avse sådana brott för vilka en EU-rättsakt föreskriver ansvar för juridiska personer.¹⁰ En medlemsstat som vill utnyttja dessa begränsningar skall lämna en förklaring om detta i samband med att rambeslutet antas. Varje medlemsstat får tillämpa motsvarande begränsningar gentemot den medlemsstat som har lämnat en sådan förklaring. Begränsningarna upphör fem år efter ikraftträdandet och kan inte förlängas. Rambeslutet trädde i kraft den 22 mars 2005 enligt *artikel 21*.

En medlemsstat som vägrat verkställighet på grund av att de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen har kränkts skall enligt *artikel 20 punkten 3* underrätta rådet och kommissionen om detta.

Om en medlemsstat upplever upprepade svårigheter eller passivitet vid sina kontakter med en annan medlemsstat vid tillämpning av rambeslutet får den förstnämnda staten enligt *artikel 20 punkten 7* underrätta rådet om att en utvärdering bör göras av rambeslutets genomförande i den andra staten. Detta gäller endast under förutsättning att svårigheterna inte har kunnat lösas genom samråd mellan de berörda staterna.

Enligt *artikel 20 punkten 1* skall staterna ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att genomföra rambeslutet senast den 22 mars 2007.

⁹ Ingen medlemsstat har såvitt känt förklarat sig utnyttja denna begränsning.

¹⁰ Österrike och Portugal har avgett förklaring om att ansvaret för juridiska personer begränsas.

3.2 Rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande

3.2.1 Allmän bakgrund

Riksdagen godkände den 23 mars 2005 ett inom Europeiska unionen utarbetat utkast till rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande (prop. 2004/05:55, bet. JuU25, rskr. 184). Rambeslutet ingår som ett led i arbetet med att utveckla det straffrättsliga samarbetet inom Europeiska unionen, där ömsesidigt erkännande, som tidigare nämnts, utgör en hörnsten.

Enligt rambeslutet skall ett beslut om förverkande, som har meddelats av en domstol i en annan medlemsstat, erkännas och verkställas utan att något nytt beslut om förverkande behöver fattas i den verkställande staten.

I prop. 2004/05:55 finns en översiktlig redovisning av vilken lagstiftning och övrig reglering som krävs för att genomföra rambeslutet i svensk rätt. Några förslag till lagstiftning lades dock inte fram i det sammanhanget.

Rambeslutet antogs den 6 oktober 2006.¹¹ Det skall vara genomfört senast den 24 november 2008.

3.2.2 Rambeslutets huvudsakliga innehåll

Allmänt om innehållet

I ingressen till rambeslutet framhålls att det inte räcker att inom Europeiska unionen garantera ömsesidigt erkännande av preliminära rättsliga åtgärder som spärrande och beslag. En effektiv brottsbekämpning fordrar även ömsesidigt erkännande av beslut om förverkande av vinning av brott (skäl 7). Har egendom för-

¹¹ Rådets rambeslut 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande, EGT L 328, 24.11.2006, s. 59.

klarats förverkad i en medlemsstat skall, om egendomen finns i en annan medlemsstat inom unionen, verkställighet av beslutet kunna äga rum där. Tanken är att ingen fysisk eller juridisk person, vars egendom har förverkats, skall kunna undkomma verkställighet av ett sådant beslut inom unionen.

Samarbetet kring rambeslutet förutsätter förtroende för att de beslut om förverkande som skall erkännas och verkställas är fattade i enlighet med principerna om laglighet, subsidiaritet och proportionalitet. Det förutsätter också att rättigheter som beviljats parter och berörda tredje män i god tro skall bevaras, men att man samtidigt försöker förhindra att orättmätiga anspråk från fysiska eller juridiska personer tillgodoses (skäl 9).

Rambeslutet reglerar inte återlämnande av egendom till dess rättmätige ägare (skäl 15).

Syfte, definitioner och behöriga myndigheter

Enligt *artikel 1* är syftet med rambeslutet att fastställa de regler som skall gälla när en medlemsstat skall erkänna och på sitt territorium verkställa ett beslut om förverkande som har utfärdats av en domstol i en annan medlemsstat.

I *artikel 2* finns en uppräkningslista av olika definitioner av betydelse för rambeslutet. Med uttrycket *beslut om förverkande* avses ett slutligt straff eller slutlig åtgärd, beslutad av domstol efter rättegång på grund av en eller flera brottsliga handlingar, som innebär slutligt berövande av egendom.

Med begreppet *egendom* skall förstås varje form av egendom, materiell eller immateriell, lös eller fast, samt juridiska handlingar och urkunder som styrker äganderätt eller annan rätt till sådan egendom som kan förklaras förverkad.

Med *vinning* avses varje ekonomisk fördel av brott och med *hjälpmedel* all slags egendom som på något sätt, helt eller delvis har använts eller har varit avsedd att användas för att begå brott. Vidare definieras begreppet *kulturföremål som ingår i det nationella kulturarvet*.

Enligt *artikel 3* skall medlemsstaterna underrätta rådets generalsekretariat om vilken eller vilka myndigheter som skall vara behöriga enligt rambeslutet, när medlemsstaten är utfärdande respektive verkställande stat.

Tillämpningsområdet och kravet på dubbel straffbarhet

Rambeslutet gäller för verkställighet av beslut om förverkande oavsett vilket brott personen har dömts för. Tanken är att rambeslutet skall vara särskilt effektivt vid bekämpning av ekonomisk brottslighet (se skäl 7).

I fråga om krav på dubbel straffbarhet, dvs. krav på att det förverkandegrundande brottet skall utgöra brott även i den verkställande staten, har man i rambeslutet i huvudsak valt samma lösning som i rambeslutet om den europeiska arresteringsordern och rambeslutet om verkställighet av frysning av egendom eller bevismaterial. Detta innebär att krav på dubbel straffbarhet inte får ställas upp, om den utfärdande staten anser att gärningen som har föranlett förverkandebeslutet motsvarar något av de brott som räknas upp i *artikel 6 punkten 1* och att brottet i fråga har ett längsta frihetsstraff om minst tre år enligt den utfärdande statens lagstiftning. Uppräkningen av brott är densamma som i de två nyss nämnda rambesluten och överensstämmer i stora delar med motsvarande uppräkningslista i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff. Uppräkningen omfattar ett antal av de brott som regleras i brottsbalken och som kan resultera i beslut om förverkande, t.ex. vissa tillgreppsbrott, bedrägeribrott och förfalskningsbrott. Även brott inom specialstraffrätten förekommer på listan som exempelvis terroristbrott, narkotikabrott och vapenbrott. Brotten i fråga är till viss del harmoniserade inom den Europeiska unionen. De brottsbeteckningar som anges i uppräkningslistan motsvarar dock inte alltid brott som i den svenska lagstiftningen har samma beteckning. Det är den utfärdande staten som prövar om det är fråga om något av de uppräknade brotten. Den verkställande staten får inte göra någon egen bedömning av detta. Uppräkningen kan ändras eller utvidgas efter beslut av rådet.

Grundas beslut om förverkande på ett brott som inte förekommer i uppräkningsen, får den verkställande staten kräva både dubbel straffbarhet och att brottet i fråga kan ge upphov till förverkande enligt den verkställande statens lagstiftning, för att verkställighet skall beviljas. I detta fall är det således fråga om ett kvalificerat krav på dubbel straffbarhet, eftersom den verkställande staten kan kräva att gärningen är av viss svårhetsgrad.

Vägransgrunder

I *artikel 8* regleras vilka grunder en medlemsstat får åberopa för att inte verkställa ett beslut om förverkande.

För det första får verkställighet vägras om det intyg som skall bifogas beslutet om förverkande saknas, är ofullständigt eller uppenbarligen inte står i överensstämmelse med beslutet om förverkande (*punkten 1*).

För det andra får verkställighet vägras om verkställigheten skulle strida mot principen om *ne bis in idem*, dvs. att ingen skall dömas två gånger för samma sak (*punkten 2 a*).

Verkställighet får för det tredje vägras om det brott som ligger till grund för beslutet om förverkande inte motsvaras av ett brott som ger möjlighet till förverkande i den verkställande staten, dvs. uppfyller krav på bl.a. dubbel straffbarhet (*punkten 2 b*). Detta gäller dock inte om brottet tillhör de brott som räknas upp i artikel 6 punkten 1.

Vidare får verkställighet vägras om det enligt den verkställande statens lagstiftning finns immunitet och privilegier som hindrar verkställighet av ett nationellt beslut om förverkande av egendomen i fråga (*punkten 2 c*). Likaså får verkställighet vägras om de rättigheter som innehas av berörda parter, inklusive tredje man i god tro, enligt den verkställande statens lagstiftning gör det omöjligt att verkställa beslutet (*punkten 2 d*).

I de fall där beslutet har meddelats i en utevarodom får verkställighet vägras om intyget inte anger att den mot vilken förverkandet riktas informerades om förhandlingen eller har uppgett

att han eller hon inte bestrider beslutet om förverkande (*punkten 2 e*).

Gäller beslutet om förverkande ett brott som begåtts helt eller delvis på den verkställande statens territorium eller utanför den utfärdande statens territorium och åtal inte är tillåtet för brottet i den verkställande staten när det har begåtts utanför den statens territorium, kan den verkställande staten också vägra verkställighet (*punkten 2 f*). Den nu aktuella punkten har samband med definitionen i *artikel 2 b* av förbrott. Om de straffrättsliga förfaranden som leder fram till ett beslut om förverkande omfattar ett förbrott, inbegripet penningtvätt, skall med brott enligt denna vägransgrund avses ett förbrott.

Vidare får den behöriga myndigheten vägra att verkställa ett förverkande om verkställighet inte kan äga rum på grund av preskription enligt den verkställande statens lagstiftning och beslutet avser gärning som omfattas av den verkställande statens jurisdiktion (*punkten 2 h*).

Det finns en särskild vägransgrund som knyter an till den verkställande statens reglering av utvidgat förverkande. Om beslutet om förverkande inte omfattas av det alternativ som den verkställande staten har antagit enligt artikel 3 punkten 2 i rambeslutet om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott skall, enligt *artikel 8 punkten 3*, den verkställande staten verkställa beslutet om förverkande åtminstone i den omfattning som föreskrivs i liknande fall enligt den nationella lagstiftningen. Är det fråga om ett beslut om utvidgat förverkande, grundat på annan nationell lagstiftning, har den verkställande staten rätt att med stöd av *artikel 2 g* vägra verkställa beslutet.

För samtliga dessa vägransgrunder gäller att myndigheten i den verkställande staten skall överväga att samråda med behörig myndighet i den utfärdande staten, innan ett beslut att vägra erkänna och verkställa beslutet om förverkande fattas. För vissa av vägransgrunderna är ett sådant samrådsförfarande obligatoriskt (*punkten 4*).

Enligt *artikel 7 punkten 5* har en medlemsstat rätt att avge förklaring att sådana beslut om s.k. utvidgat förverkande som grundar sig på annan lagstiftning än sådana som genomför artikel 3 punkterna 1 och 2 i rådets rambeslut om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott, inte erkänns och verkställs.

Utöver de nu redovisade vägransgrunderna finns det ytterligare några. Av *artikel 1 punkten 2* framgår att rambeslutet inte påverkar skyldigheten att iaktta de grundläggande rättigheterna och grundläggande rättsprinciperna i artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt skäl 13 kan en medlemsstat vidare vägra att verkställa beslut om förverkande om det finns objektiva skäl att tro att beslutet har utfärdats för att lagföra eller straffa en person på grund av dennes kön, ras, religion, etniska ursprung, nationalitet, språk, politiska uppfattning eller sexuella läggning, eller om personens ställning kan skadas av något av dessa skäl. Vidare framgår av skäl 14 att rambeslutet inte hindrar medlemsstaterna från att tillämpa sina konstitutionella bestämmelser om prövning i laga ordning och om förenings-, tryck- och yttrandefrihet.

Om det är omöjligt att verkställa beslutet om förverkande på grund av att den egendom som skall förverkas redan har förverkats, försvunnit, förstörts eller inte kan återfinnas skall den utfärdande staten omedelbart underrättas om detta enligt *artikel 8 punkten 5*.

Regler om förfarandet

I *artikel 4 punkten 1* föreskrivs att förverkandebeslutet skall, tillsammans med ett särskilt upprättat intyg (i vilket vissa obligatoriska uppgifter skall anges), översändas direkt till den behöriga myndigheten i en medlemsstat i vilken den utfärdande staten har tillräckliga skäl att anta att den fysiska eller juridiska person mot vilken förverkandebeslutet har utfärdats har egendom eller inkomster. Avser förverkandebeslutet specifik egendom får det översändas till en medlemsstat där det finns tillräckliga skäl att

anta att egendomen finns. Om det inte finns sådana skäl får förverkandebeslutet sändas till en medlemsstat där den fysiska person som beslutet avser normalt är bosatt eller – i fråga om juridisk person – har sitt säte. Det medsända intyget skall vara översatt till den verkställande statens officiella språk eller till ett språk som den staten enligt *artikel 19* har förklarat sig godta.

Om den myndighet som tar emot framställningen inte är behörig att pröva den, skall myndigheten enligt *artikel 4 punkten 5* på eget initiativ lämna över framställningen till behörig myndighet.

Behörig myndighet i den verkställande staten skall enligt *artikel 7* erkänna förverkandebeslutet, dvs. godta detta utan ytterligare formaliteter, och skyndsamt vidta nödvändiga åtgärder för att beslutet skall kunna verkställas. Myndigheterna i den verkställande staten har enligt *artikel 12* exklusiv behörighet att besluta om förfarandet och alla andra åtgärder som har samband med verkställigheten. Det innefattar även skäl för att avbryta verkställigheten. Om den verkställande staten inte erkänner principen om straffrättsligt ansvar för juridiska personer skall verkställighet ändå ske enligt den verkställande statens verkställighetsregler.

Om den verkställande staten får in flera förverkandebeslut avseende penningbelopp mot samma person och denne inte har tillräckliga tillgångar i den verkställande staten för att samtliga förverkandebeslut skall kunna verkställas, eller om flera förverkandebeslut avser samma specifika egendom, skall den verkställande staten enligt *artikel 11* besluta vilket eller vilka av förverkandebesluten som skall verkställas. Hänsyn skall tas till samtliga omständigheter, bl.a. om egendom redan har frysts på utfärdande stats begäran, brottens svårhetsgrad, samt datum för förverkandebesluten och tidpunkten för översändandet av dessa till den verkställande staten.

Av *artikel 5* framgår att verkställighet i vissa fall får sökas i flera medlemsstater samtidigt. Ett förverkandebeslut som avser viss specifik egendom får översändas till flera medlemsstater för verkställighet, om det finns tillräckliga skäl att anta att egendo-

men eller olika delar av egendomen finns i flera stater eller om verkställigheten på annat sätt kräver åtgärder i flera stater. Avser förverkandebeslutet ett penningbelopp får verkställighet äga rum i flera medlemsstater samtidigt om detta krävs, t.ex. om pengar inte har frysts dessförinnan eller om det värde som kan förverkas i den utfärdande staten och ytterligare en verkställande stat inte antas räcka för att driva in hela det förverkade beloppet. Följden av att sända över ett förverkandebeslut till en annan stat är inte att den utfärdande staten avhänder sig den fortsatta verkställigheten av beslutet, utan verkställigheten kan fortgå i den utfärdande staten samtidigt som den pågår i en eller flera verkställande stater (*artikel 14 punkten 1*). Det sammanlagda värdet av verkställigheten får dock inte överstiga det belopp som angetts i förverkandebeslutet (*artikel 14 punkten 2*). Om förverkandebeslutet avser specifik egendom får de berörda staterna, om det är tillåtet i dessas lagstiftning, komma överens om att verkställigheten i stället får ske genom inbetalning av ett penningbelopp som motsvarar värdet av egendomen. Ett förverkandebeslut som avser ett penningbelopp skall verkställas mot all egendom som finns att tillgå, om betalning inte erhålls (*artikel 7 punkterna 2 och 3*).

Kan den dömda personen bevisa att verkställighet av förverkandebeslutet helt eller delvis har skett, skall de berörda myndigheterna samråda med varandra enligt *artikel 12 punkten 2*. Varje del av förverkandebeslutet som har drivits in skall dras av från det belopp som återstår att driva in i den verkställande staten. Detta gäller också om myndigheten i den utfärdande staten får motta ett penningbelopp som den berörda personen betalar frivilligt efter det att förverkandebeslutet har översänts för verkställighet (*artikel 14 punkten 3 c*). Enligt *artikel 7 punkten 4* får den verkställande staten vid behov räkna om förverkandebeloppet till den egna valutan. Den växelkurs som gällde vid tidpunkten för förverkandebeslutet skall användas för omräkningen.

Om verkställighet av förverkandebeslutet inte kan ske, får den verkställande staten enligt *artikel 12 punkten 4* förvandla förver-

kandet till ett annat straff, inklusive en frihetsberövande påföljd, men endast om den utfärdande staten har godkänt detta.

Enligt *artikel 13* får amnesti och nåd beviljas av både den utfärdande och den verkställande staten. Omprövning av förverkandebeslutet får dock bara äga rum i den utfärdande staten.

Den utfärdande staten skall enligt *artikel 15* genast informera den verkställande staten om förverkandebeslutet inte längre är verkställbart eller om verkställigheten av annat skäl dras tillbaka. Den verkställande staten skall då genast avbryta verkställigheten.

Den verkställande staten skall, enligt *artikel 17*, informera den utfärdande staten så snart förverkandebeslutet har verkställts. Detsamma gäller om den verkställande staten har utnyttjat vissa av de vägransgrunder som anges i rambeslutet eller om förverkandebeslutet av andra skäl inte har kunnat verkställas samt om den verkställande staten i så fall har tillämpat alternativt straff.

Det belopp som drivs in vid verkställigheten tillfaller enligt *artikel 16* den verkställande staten, om beloppet understiger 10 000 euro eller motsvarande belopp. Driver den verkställande staten in högre belopp, skall hela det belopp som drivits in delas mellan den utfärdande och den verkställande staten. Avser verkställigheten annat än penningbelopp, får den verkställande staten avgöra om egendomen skall säljas och intäkten fördelas enligt vad som nyss har angetts, eller om egendomen skall föras över till den utfärdande staten. Avser förverkandebeslutet ett penningbelopp får egendom som säkrats vid verkställigheten föras över endast om den utfärdande staten samtycker till detta. Kan egendomen varken säljas eller överföras, får den verkställande staten förfoga över den på annat sätt i enlighet med sin lagstiftning (t.ex. förstöra den).

Omfattar beslutet om förverkande kulturföremål som ingår i den verkställande statens kulturarv behöver staten varken sälja eller lämna över detta föremål till den utfärdande staten. Begreppet kulturföremål definieras i *artikel 2 g*.

De berörda staterna kan i det enskilda fallet komma överens om en annan fördelning av vad som flyter in vid verkställigheten av ett förverkandebeslut än vad som nyss har sagts.

Medlemsstaterna får enligt *artikel 20* inte begära ersättning av varandra för de kostnader som kan ha uppstått i samband med verkställigheten av ett förverkandebeslut. Om emellertid den verkställande staten har haft exceptionella kostnader, kan denna lämna förslag till den utfärdande staten om hur dessa bör fördelas.

Uppskov, överklagande och regressrätt

I *artikel 10* finns bestämmelser om att verkställigheten i vissa situationer får skjutas upp. En sådan situation är om det, vid verkställighet i flera medlemsstater samtidigt av ett penningbelopp, finns risk för att det sammanlagda värdet av verkställigheten kommer att överstiga det belopp som anges i förverkandebeslutet (punkten 1 a). En annan situation där verkställigheten får skjutas upp är när någon har överklagat verkställigheten i den verkställande staten (punkten 1 b). Vidare får verkställigheten skjutas upp om den skulle skada en pågående brottsutredning eller annat liknande förfarande i den verkställande staten (punkten 1 c) eller om egendomen redan omfattas av ett beslut om förverkande (punkten 1 e). Om det anses nödvändigt att översätta beslutet om förverkande kan verkställigheten skjutas upp under den tid som åtgår för översättningen (punkten 1 d). Så snart skälet för uppskov har upphört skall handläggningen återupptas (punkten 4).

Enligt *artikel 9* skall medlemsstaterna säkerställa att alla parter (inklusive tredje man i god tro) har tillgång till rättsmedel i syfte att skydda sina rättigheter. Talan mot verkställigheten skall väckas i den verkställande staten i enlighet med den statens nationella lagstiftning. Domstolen i den verkställande staten får dock inte pröva grunden för att utfärda förverkandebeslutet. Om talan väcks i den verkställande staten skall behörig myndighet i den utfärdande staten underrättas om detta.

Den utfärdande staten skall enligt *artikel 18* ersätta skadestånd som den verkställande staten har betalat ut till skadelidande till följd av verkställigheten av förverkandebeslutet. Detta skall dock

inte gälla om skadan, eller någon del av den, beror på den verkställande statens eget agerande vid verkställigheten.

Övriga frågor

Enligt *artikel 21* påverkar rambeslutet inte tillämpning av bilaterala och multilaterala avtal eller överenskommelser mellan medlemsstaterna som bidrar till att ytterligare förenkla och underlätta förfarandet vid verkställigheten av beslut om förverkande.

Om en medlemsstat upplever upprepade svårigheter eller bristande verksamhet vid sina kontakter med en annan medlemsstat i anledning av rambeslutet får, enligt *artikel 22 punkten 4*, förstnämnda stat underrätta rådet om att en utvärdering bör göras av genomförandet av rambeslutet i den andra staten.

Enligt *artikel 22 punkten 1* skall rambeslutet vara genomfört senast den 24 november 2008.

4 Nuvarande lagstiftning

4.1 Lagstiftningen om böter och andra ersättningar som omfattas av rambeslutet om verkställighet av bötesstraff

4.1.1 Böter

Reglerna om böter finns i 25 kap. brottsbalken. Enligt 1 § skall böter dömas ut i form av dagsböter, penningböter eller normerade böter. Den sistnämnda formen av böter finns inte som påföljd i brottsbalken och den har i det närmaste avvecklats inom specialstraffrätten. Den berörs därför inte det följande. Dagsböter anses vara en strängare påföljd än penningböter.

Böter kan förekomma som enda påföljd för mindre allvarliga brott eller tillsammans med vissa andra påföljder; villkorlig dom (27 kap. 2 § brottsbalken), skyddstillsyn (28 kap. 2 § brottsbalken) rättspsykiatrisk vård (31 kap. 3 § brottsbalken) och ungdomsvård (32 kap. 1 § brottsbalken). Dessa påföljder kan kombineras med högst 200 dagsböter, oavsett om böter är föreskrivet för brottet eller inte.

Om någon har begått brott innan han har fyllt 21 år kan domstolen enligt 29 kap. 7 § brottsbalken döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet, exempelvis till böter för ett brott som inte har böter i straffskalan.

Riksdagen har nyligen beslutat om höjda bötesnivåer (prop. 2005/06:122, bet. 2005/06:JuU25). Ändringarna trädde i kraft

den 1 oktober 2006. Enligt 25 kap. 2 § brottsbalken är det minsta antalet dagsböter som kan dömas ut för ett brott 30 och det högsta antalet 150. Dagsbotsbeloppets storlek, som skall anpassas till den dömdes betalningsförmåga, är lägst 50 kronor och högst 1 000 kronor. I kronor räknat är alltså det lägsta dagsbotsstraff som kan komma i fråga 1 500 kronor och det högsta 150 000 kronor. Det finns möjlighet att i vissa fall jämka dagsbotens belopp. Minsta bötesbelopp som får dömas ut vid jämkning är 750 kronor.

Vid flerfaldig brottslighet, eller om dagsböter används som gemensamt straff för flera brott på vilka böter kan följa, är enligt 6 § det högsta tillåtna antalet dagsböter 200. Detsamma gäller om en annan påföljd förenas med dagsböter.

Penningböter skall enligt 3 § bestämmas till lägst 200 kronor och högst 4 000 kronor. Om penningböter utgör gemensamt straff för flera brott är det högsta beloppet 10 000 kronor enligt 6 § andra stycket.

Böter tillfaller enligt 7 § staten. Ådömda böter bortfaller fem år efter domen, om de inte har betalats eller drivits in dessförinnan (35 kap. 7 § brottsbalken).

4.1.2 Företagsbot

Företagsbot är en särskild straffrättslig sanktion som har till syfte att komplettera det individuella straffansvaret vid brott i näringsverksamhet. Företagsbot utgör särskild rättsverkan av brott och regleras i 36 kap. brottsbalken. På yrkande av åklagare får enligt 7 § näringsidkare åläggas företagsbot för brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamheten om två förutsättningar är uppfyllda. Den ena är att näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten. Den andra förutsättningen är att brottet har begåtts av en person i ledande ställning som haft befogenhet att företräda näringsidkaren eller en person med särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll av verksamheten. Om brottsligheten har varit riktad mot när-

ingsidkaren, eller om det annars skulle vara uppenbart oskäligt, får företagsbot inte åläggas.

Företagsbot fastställs till lägst 5 000 kronor och högst tio miljoner kronor (8 §). När boten bestäms, skall särskild hänsyn tas till den skada eller fara brottsligheten inneburit samt dess omfattning och förhållande till näringsverksamheten (9 §). Företagsbot kan under vissa omständigheter efterges eller sättas lägre än vad som annars skulle vara fallet (10 §). Ett beslut om företagsbot förfaller om det inte har verkställts inom tio år från det att beslutet vann laga kraft (15 §).

I olika rättsakter inom Europeiska unionen finns det krav på att juridiska personer skall kunna ställas till ansvar för brott i näringsverksamhet. Den svenska regleringen av företagsbot har hittills ansetts uppfylla de krav som ställs i detta avseende.

Systemet med företagsbot har varit föremål för översyn och riksdagen har nyligen beslutat om vissa ändringar i regleringen (prop. 2005/06:59, bet. 2005/06JuU:13). Dessa innebär bl.a. att möjligheterna att ålägga företagsbot har utvidgats. Ändringarna medför också en delvis ny syn på förhållandet mellan individanknutna straffsanktioner och sanktioner riktade mot näringsidkaren vid lindrigare brott i näringsverksamhet. I fortsättningen skall i princip företagsbot ersätta det individuella straffansvaret vid oaktsamma brott i näringsverksamhet, om det inte är påkallat från allmän synpunkt att åtal väcks mot den som har begått överträdelsen. Av det skälet har en särskild åtalsprövningsregel införts (10 a §). Det högsta och lägsta beloppet för företagsbot har också ändrats till de nyss angivna nivåerna.

Efter lagändringen kan företagsbot även föreläggas genom strafföreläggande. Företagsbot som föreläggs genom detta för-enklade förfarande får uppgå till högst 500 000 kronor.

4.1.3 Rättegångskostnader

I 31 kap. rättegångsbalken finns bestämmelser om rättegångskostnader i brottmål. Beivrandet av brott orsakar staten stora kostnader både under förundersökningen och rättegången.

Kostnaderna för förundersökning belastar alltid staten, medan den som döms för brott kan bli skyldig att återbetala vissa kostnader för rättegången (1 §). Ersättningsskyldigheten avser endast statens kostnader för offentlig försvarare, hämtning, blodprovstagning och blodundersökning. Återbetalningsskyldigheten är begränsad även i andra avseenden. Den omfattar t.ex. inte kostnader som inte skäligen varit motiverade för utredningen. Återbetalningsskyldigheten är vidare knuten till den rättshjälpsavgift som den dömda personen skulle ha fått betala vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Understiger kostnaden en viss gräns, för närvarande 250 kronor, skall någon ersättningsskyldighet inte fastställas (31 kap. 1 § femte stycket rättegångsbalken och 6 § förordningen [1997:406] om offentlig försvarare m.m.). När rätten avgör brottmålet meddelar den samtidigt beslut angående rättegångskostnaden (31 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken).

Enligt 48 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken får kostnad för blodprovstagning och blodundersökning föreläggas den misstänkte i ett strafföreläggande.

Av 8 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde framgår att bestämmelserna i 31 kap. rättegångsbalken om skyldighet att till staten återbetala kostnader för försvarare gäller även för kostnader för målsägandebiträde. Detsamma gäller för kostnader för särskilda företrädare enligt 12 § lagen (1999:997) om särskilda företrädare för barn.

4.1.4 Avgift till brottsofferfond

För att stärka brottsoffrens ställning inrättades genom lagen (1994:419) om brottsofferfond en särskild fond, vars pengar skall användas till verksamhet som gagnar brottsoffer. Fonden finansieras huvudsakligen genom avgifter som tas ut av dem som döms för brott där fängelse ingår i straffskalan. Avgiften är inte en påföljd utan räknas som särskild rättsverkan av brott. Beslut om att ta ut avgiften meddelas av domstolen i brottmålsdomen eller av åklagaren i ett strafföreläggande. Avgiften är 500 kr. Be-

stämmelserna i bötesverkställighetslagen om verkställighet genom uppbörd eller indrivning är tillämpliga på avgift till brottsofferfonden. I likhet med vad som gäller för böter preskriberas avgiften efter fem år. Om den dömda personen avlider bortfaller avgiften direkt.

4.2 Handläggningen av bötesstraff

En domstol kan besluta om bötesstraff dels som påföljd för brott av mindre allvarligt slag där böter ingår i straffskalan, dels i kombination med andra påföljder.

En mycket stor del av det totala antalet lagföringar varje år äger rum genom två förenklade förfaranden, strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot.

4.2.1 Strafföreläggande

Reglerna om strafföreläggande finns i 48 kap. rättegångsbalken. I stället för att väcka åtal för ett brott, där böter ingår i straffskalan, kan åklagaren utfärda ett skriftligt föreläggande som innehåller ett bötesstraff som den misstänkte får möjlighet att godkänna (2 §). Om brottet är förenat med förverkande, annan särskild rättsverkan eller om det för brottet skall utgå avgift till brottsofferfonden skall föreläggandet omfatta också detta. Dessamma gäller kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för att utreda brottet. Ett strafföreläggande får även omfatta enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet (5 a §).

Ett strafföreläggande skall enligt 9 och 10 §§ godkännas skriftligen. Om föreläggandet endast avser böter, eller böter och särskild rättsverkan som innebär betalningsskyldighet, kan det även godkännas genom att hela beloppet betalas (11 §). Ett strafföreläggande som innehåller ett enskilt anspråk kan således endast godkännas skriftligen. Har ett strafföreläggande godkänts gäller det som en lagakraftvunnen dom (3 §).

Totalt godkändes drygt 38 000 utfärdade straffförelägganden med bötesstraff under år 2004.¹²

4.2.2 Föreläggande av ordningsbot

Reglerna om ordningsbot finns också i 48 kap. rättegångsbalken. Föreläggande av ordningsbot får utfärdas beträffande brott för vilket dels inte är föreskrivet annat straff än penningböter, dels ordningsbot har bestämts i särskild ordning (13 §). Riksåklagaren väljer, i samråd med Rikspolisstyrelsen, ut de brott för vilka ordningsbot skall bestämmas. Riksåklagaren bestämmer sedan genom föreskrifter ordningsbotens belopp för olika brott (14 §). Föreskrifterna är bindande.

Förutsättningarna för att utfärda ordningsbot är betydligt snävare än för att utfärda straffföreläggande. Det är t.ex. inte tillåtet att utfärda ordningsbot om gärningsmannen förnekar gärningen eller om det finns enskilt anspråk.

Föreläggande av ordningsbot utfärdas skriftligen av en polisman. Den misstänkte ges tillfälle att omedelbart skriftligen godkänna föreläggandet.

Viss personal inom Tullverket får också utfärda ordningsbot för brott som verket beivrar. Vidare kan riksåklagaren besluta om att åklagare får förelägga ordningsbot (2 § ordningsbotskungörelsen). Något sådant beslut finns inte för närvarande. Befattningshavare inom Kustbevakningen har nyligen fått rätt att utfärda ordningsbot för vissa brott (prop. 2005/06:33, bet. 2005/06:JuU9).

Av de bötesstraff som årligen döms ut utgörs de flesta av förelägganden av ordningsbot. År 2004 godkände närmare 259 000 personer sådana förelägganden.¹³ De flesta av dessa förelägganden avsåg trafikbrott. Eftersom ordningsbot endast får avse penningböter innebär detta att bötesbeloppen uppgick till relativt blygsamma belopp (mindre än 2 000 kronor) i övervägande antalet fall.

¹² BRÅ Rapport 2005:12, Kriminalstatistik 2004, s. 187.

¹³ BRÅ Rapport 2005:12, Kriminalstatistik 2004, s. 201.

4.3 Verkställighet av bötesstraff

De grundläggande bestämmelserna om uppbörd och indrivning av böter finns i bötesverkställighetslagen (1979:189) och i bötesverkställighetsförordningen (1979:197). Bötesstraff verkställs antingen genom uppbörd eller genom indrivning. Det samma gäller sådan rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet, t.ex. företagsbot och avgift till brottsofferfond.

Uppbörd sker genom att den bötfällda betalar frivilligt. Som uppbörd räknas också att deponerade böter (se närmare om detta i avsnitt 4.4) tas i anspråk. Det deponerade beloppet är i dessa fall anpassat till påföljden och täcker således normalt hela det belopp som skall drivas in.

Uppbörd äger rum så snart en dom, ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot har meddelats. Däremot får indrivning inte ske förrän domen har vunnit laga kraft eller föreläggandet har godkänts. Den misstänkte får dock betala förskott på böter som kan komma att påföras honom eller henne.

Rikspolisstyrelsen är enligt 3 § bötesverkställighetsförordningen central uppbördsmyndighet och handhar uppbördsförfarandet. Domstolarna medverkar endast genom att de upplyser den bötfällda personen om möjligheten till frivillig betalning och förser honom eller henne med inbetalningskort.

Betalningsviljan är inte särskilt hög när det gäller böter som utdöms av domstol. Enligt uppgift lämnar Rikspolisstyrelsen mer än hälften av dessa till indrivning. Förhållandena är annorlunda när det gäller andra bötesstraff. Enligt uppgift betalas cirka 75 procent av de böter som åläggs genom strafföreläggande utan att någon indrivningsåtgärd behöver vidtas. Ytterligare cirka 15 procent verkställs genom indrivning. Omkring 90 procent av de böter som föreläggs genom ordningsbot betalas frivilligt. Ytterligare 5–6 procent verkställs genom indrivning (Ds 2005:41 s. 25).

Betalar inte den bötfällda frivilligt sker indrivning. Bestämmelserna om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. (indrivningslagen). Indrivningen handhas av Kronofogdemyndigheten. Indrivningslagen omfattar

alla slags fordringar som handläggs i allmänna mål hos Kronofogdemyndigheten (se 1 § indrivningslagen, 1 kap. 6 § andra stycket utsökningsbalken och 1 kap. 2 § utsökningsförordningen [1981:981]). Vid indrivningen gäller utsökningsbalkens regler om förfarandet vid verkställigheten, om vilken egendom som kan tas i anspråk till täckande av skulden och om möjligheterna att överklaga Kronofogdemyndighetens beslut.

Innan ett bötesstraff lämnas för indrivning skall enligt 3 § indrivningsförordningen (1993:1229) den dömda personen uppmanas att betala. Indrivning skall begäras senast två månader efter det att beloppet skulle ha betalats, men i vissa fall genast. Rikspolisstyrelsen ansöker i sin egenskap av uppbördsmyndighet om indrivning av bötesstraff. Ansökan görs enligt 5 § indrivningsförordningen hos Kronofogdemyndigheten. Indrivningen inleds med att Kronofogdemyndigheten anmanar personen att betala. Finns det särskilda skäl att inte lämna en sådan anmaning, t.ex. om det finns risk för att personen försvårar indrivningen genom att gömma undan egendom, behöver någon anmaning inte lämnas.

I 6 § indrivningslagen åläggs Kronofogdemyndigheten att utreda den betalningsskyldiges ekonomiska förhållanden ingående. Hur omfattande denna utredning bör vara avgörs från fall till fall. Kronofogdemyndigheten får enligt 7 § indrivningslagen bevilja uppskov med betalningen, bl.a. om det är nödvändigt med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden såsom vid sjukdom eller arbetslöshet. Ett uppskov kan också förenas med villkor om avbetalning av skulden. Uppskov skall ses som ett undantag från huvudprincipen att betalning skall göras genast och innebär att indrivningen avbryts under den tid som uppskovet gäller.

Kronofogdemyndigheten har möjlighet att ansöka om att en gäldenär försätts i konkurs samt om likvidation och företagsrekonstruktion (15 § indrivningslagen). Om ytterligare indrivningsåtgärder framstår som utsiktslösa, eller inte är försvarliga med hänsyn till kostnaderna, och indrivning inte heller krävs

från allmän synpunkt, får Kronofogdemyndigheten avbryta indrivningen (18 § indrivningslagen).

I 12 och 13 §§ bötesverkställighetslagen öppnas en möjlighet att lägga ned verkställigheten, om särskilda skäl föranleder det. För ett sådant beslut, som fattas av Kronofogdemyndigheten, krävs att indrivningen skulle vara till synnerligt men för den dömda eller för någon som är beroende av denne för sin försörjning. Som exempel anges långvarig sjukdom av allvarigare slag eller fysiskt handikapp som försvårar personens inkomstmöjligheter och existens i övrigt. Det krävs också att det inte är påkallat från allmän synpunkt att indrivningen fortgår, och eftergift bör inte göras för någorlunda betydande belopp.

Böter som inte har kunnat drivas in skall enligt 15 § bötesverkställighetslagen på talan av åklagare förvandlas till fängelse, om det är uppenbart att den bötfällda personen av tredska har underlåtit att betala böterna eller om förvandling annars av särskilda skäl är påkallad från allmän synpunkt. Det kan vara fråga om obstruktion av verkställigheten rent generellt men snarare att den bötfällda personen på ett illojalt sätt har vidtagit verkställighetshindrande åtgärder så att indrivning inte har kunnat äga rum. Om Kronofogdemyndigheten anser att det finns anledning att anta att böterna skall förvandlas, skall myndigheten, enligt 17 § bötesverkställighetsförordningen, skyndsamt lämna en redogörelse för förhållandena till behörig åklagare. Anser åklagaren att det finns grund för det, väcker han talan vid tingsrätt om förvandling av böterna. Dessa kan förvandlas till fängelse i lägst 14 dagar och högst tre månader.

4.4 Deposition av böter

Reglerna om kvarstad och förvar (se avsnitt 4.7.3 och 4.7.4) är tillämpliga på böter. Dessa tvångsmedel kan således användas för att säkra ett framtida bötesstraff. Det finns emellertid ett annat praktiskt förfarande som syftar till att säkra betalning av böter som används i större utsträckning, nämligen deposition av böter. Deposition är en form av förskottsbetalning. Enligt 2 § andra

stycket bötesverkställighetslagen får den misstänkte, trots att dom, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot inte har meddelats, betala förskott på böter som kan komma att åläggas honom.

Förfarandet med deposition av böter används framför allt vid enklare brott där böterna åläggs genom ordningsbot eller strafföreläggande och där gärningsmannen är en utlänning som vistas tillfälligt i Sverige. Som exempel på sådana brott kan nämnas trafikförseelser och ringa smugglingsbrott.

Förskottsbetalning kan endast göras till en polismyndighet¹⁴ eller till Tullverket (2 § bötesverkställighetsförordningen). Uppbörd äger sedan rum genom att förskottsbeloppet tas i anspråk (4 § bötesverkställighetslagen).

I de fall där betalningen avser böter i form av ordningsbot som ålagts någon som uppehåller sig tillfälligt i landet får en tjänsteman inom polisväsendet eller en tulltjänsteman ta emot betalningen (3 § femte stycket bötesverkställighetsförordningen).

4.5 Internationellt rättsligt samarbete i fråga om verkställighet av bötespåföljd

4.5.1 Verkställighet inom Norden

Tack vare en enhetlig nordisk lagstiftning är det möjligt att verkställa domar och beslut i brottmål i ett annat nordiskt land än domslandet. En dom som har meddelats i ett annat nordiskt land där böter eller ersättning för rättegångskostnader har dömts ut kan därför, enligt 1 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen), verkställas i Sverige på begäran av vederbörande myndighet i det andra landet. Enligt 3 § kan på motsvarande sätt en dom som har meddelats i Sverige verkställas i ett annat nordiskt land. Med dom likställs enligt 34 § strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot.

¹⁴ Rikspolisstyrelsen har utfärdat föreskrifter om förskott på böter, se RPSFS 1999:2, FAP 979-1.

Nordiska verkställighetslagen omfattar däremot inte verkställighet av avgift till brottsofferfonden eller av företagsbot.

Av 4 a § förordningen (1963:194) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetsförordningen) framgår att en svensk ansökan om verkställighet i annat land skall göras av Kronofogdemyndigheten. Myndigheten är också mottagare av framställningar om verkställighet av bötesstraff i Sverige. Om Kronofogdemyndigheten bifaller en ansökan om verkställighet här i landet överlämnas målet för verkställighet till den enhet inom myndigheten som har ansvar för den ort där den betalningsskyldige eller dennes egendom finns.

En framställning om verkställighet får, enligt 24 § andra stycket nordiska verkställighetslagen, inte bifallas om domen inte är verkställbar i den stat där den har meddelats. Detta innebär att domen skall ha vunnit laga kraft. En framställning skall normalt bifallas, om inte det finns särskilda hinder.

Verkställigheten skall enligt 2 § äga rum enligt svensk lagstiftning. Det innebär att bötesverkställighetslagen skall tillämpas. Bötesbeloppet i utländsk valuta skall räknas om till svenska kronor efter köpkursen dagen före den dag då framställningen om verkställighet bifölls (6 § nordiska verkställighetsförordningen). Redovisningen av influtna medel görs direkt från Kronofogdemyndigheten till den sökande myndigheten i det andra nordiska landet. Verkställighetskostnader och kostnader i övrigt som inte blir täckta genom verkställighetsåtgärderna skall enligt 35 § nordiska verkställighetslagen stanna på svenska staten.

Det är inte möjligt att omvandla böter som har utdömts i ett annat nordiskt land (2 § nordiska verkställighetslagen). Däremot kan ett förvandlingsstraff som har utdömts i ett annat nordiskt land som ersättning för ett bötesstraff avtjänas i Sverige (5 §). I övriga nordiska länder kan ett förvandlingsstraff och ett bötesstraff utdömas samtidigt. Begäran om verkställighet kan därför ibland i första hand avse indrivning av bötesbeloppet och i andra hand en begäran om att förvandlingsstraffet skall verkställas. Om Kronofogdemyndigheten inte kan driva in fordringen överläm-

nas ärendet till Kriminalvårdsstyrelsen för beslut angående verkställighet av förvandlingsstraffet (7 § nordiska verkställighetsförordningen).

Frågor angående preskription prövas enligt 31 § nordiska verkställighetslagen alltid enligt domslandets lagstiftning. I framställningen skall därför anges den tidpunkt när verkställighet senast måste äga rum (2 § 4 nordiska verkställighetsförordningen).

Både domslandet och verkställighetslandet har rätt att bevilja nåd avseende ett överfört bötesstraff. Ett nådebeslut här kan endast gälla verkställigheten i Sverige (31 § andra stycket nordiska verkställighetslagen). Ett sådant beslut hindrar inte fortsatt verkställighet i domslandet eller i ett annat nordiskt land. Motsvarande gäller om nåd har beviljats i ett annat nordiskt land beträffande ett svenskt bötesstraff (se Nils-Olof Berggren m.fl. Brottsbalken, En kommentar, Promulgationslag, Följdförfattningar, avsnitt NvL:35).

Det nordiska systemet anses vara lättillämpat och används därför i relativt stor utsträckning (se närmare om detta i avsnitt 10.1). Eftersom det indrivna bötesbeloppet överförs till den sökande myndigheten tillfaller det som drivs in från svenska bötesstraff den svenska staten.

4.5.2 Verkställighet utanför Norden

Verkställighet i Sverige av ett utländskt bötesstraff

I Sverige kan ett utländskt bötesstraff verkställas med stöd av 1970 års konvention om brottmålsdoms internationella rättsverkningar (brottmålsdomskonventionen). Reglerna finns i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (internationella verkställighetslagen). Förfarandet anses vara komplicerat. Dessutom är fortfarande relativt få länder anslutna till konventionen. För närvarande har 17 länder tillträtt denna. Till dessa hör Danmark, Island och Norge, men i förhållande till dessa länder skall i stället den nordiska

verkställighetslagen tillämpas. Ytterligare sju av länderna som tillträtt konventionen står utanför den Europeiska unionen.

I 5 § internationella verkställighetslagen behandlas absoluta hinder mot verkställighet och i 6 § fakultativa hinder. Till de absoluta hindren hör bl.a. att kravet på dubbel straffbarhet inte är uppfyllt och att verkställigheten skulle vara oförenlig med grundläggande principer för svensk rättsordning (*ordre public*), strida mot Sverige internationella förpliktelser eller vara oförenlig med principen om att man inte skall dömas två gånger för samma sak (*ne bis in idem*). I uppräknningen av omständigheter som utgör fakultativa hinder nämns bl.a. att domen har föranletts eller påverkats av den dömda personens ras, religion, nationalitet eller politiska åsikt, att förundersökning har inletts i Sverige rörande samma gärning eller att mål om ansvar för gärningen har anhängiggjorts eller att strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har utfärdats beträffande samma gärning. Verkställighet får också vägras om domen avser ett brott som har begåtts utanför den dömande statens område eller om den dömda personen vid tiden för brottet inte var straffmyndig enligt svensk rätt eller påföljden preskriberad enligt svenska regler.

En framställning om verkställighet görs hos Justitiedepartementet (8 §). Om regeringen inte avslår framställningen skall den lämnas över till riksåklagaren för vidare handläggning. Denne ansöker hos Stockholms tingsrätt om prövning av framställningen. Enligt 23 § förordningen (1977:178) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (internationella verkställighetsförordningen) kan riksåklagaren delegera uppgiften till annan allmän åklagare. Handläggningen sker enligt reglerna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål. Det innebär bl.a. att de allmänna reglerna om rättegången och de särskilda reglerna om överklagande och om instansordningen blir tillämpliga. Vid förhandlingen skall den dömda höras personligen om han begär det. Om tingsrätten anser att det inte finns några hinder mot verkställighet här, skall domstolen bestämma ny påföljd enligt vad som i den svenska lagstiftningen är föreskrivet om motsvarande brott. Däremot får

frågan om den dömda personen är skyldig till brottet inte provas på nytt. Domstolen är således bunden av bedömningen i skuldfrågan. Vid utländska bötesstraff skall bötesbeloppet omvandlas till svenska kronor, med iakttagande av att vissa i 12 § internationella verkställighetslagen angivna maximibelopp inte överskrids.

I stället för att ansöka om att tingsrätten fastställer ny påföljd, kan riksåklagaren själv pröva framställningen om verkställighet av bötesstraffet och utfärda ett strafföreläggande för det brott som påföljden avser. Överstiger de utdömda böterna vissa i 16 § angivna belopp, får strafföreläggande inte utfärdas.

Den internationella verkställighetslagen innehåller även vissa bestämmelser om utevarodom (19–22 §§). Där föreskrivs bl.a. att den dömda kan ansöka om omprövning av domen (s.k. opposition) hos riksåklagaren. Begär den dömda att hans talan skall provas av behörig domstol i den främmande staten, skall riksåklagaren överlämna ärendet till Justitiedepartementet, som översänder handlingarna och underrättar behörig myndighet i den främmande staten. Om den dömda begär prövning vid svensk domstol, eller begär omprövning av domen utan att ange var talan skall provas, skall riksåklagaren ansöka hos Stockholms tingsrätt om förhandling för prövning av talan.

Svenska regler om verkställighet av bötesstraff skall tillämpas vid verkställigheten av ett utländskt sådant straff (24 §). Verkställigheten skall upphöra om domslandet meddelar att vissa beslut fattats eller åtgärder vidtagits beträffande bötesstraffet. Detta gäller bl.a. om den dömda beviljas nåd eller amnesti i den dömande staten, eller om den dömande staten har tagit upp bötesbeslutet till ny prövning. Detsamma gäller om den dömande staten har meddelat något annat beslut som medför att bötesstraffet inte längre får verkställas. Om den dömda har betalat böterna i domslandet innan framställningen om verkställighet delgavs honom skall verkställighet inte äga rum. Även beslut om anstånd eller avbetalning i domslandet skall beaktas vid verkställigheten i Sverige.

Böter som har bestämts enligt internationella verkställighetslagen får inte förvandlas (36 §). De böter som drivs in tillfaller normalt svenska staten.

Verkställighet utanför Norden av ett svenskt bötesstraff

I 26 § internationella verkställighetslagen finns det allmänna bestämmelser om verkställighet av straff utomlands. Där regleras bl.a. verkställighet av böter enligt brottmålsdomskonventionen. De närmare reglerna om vad en framställning om verkställighet utomlands skall innehålla finns i 9 och 10 §§ internationella verkställighetsförordningen. En fråga om verkställighet prövas enligt 12 § av Kronofogdemyndigheten. Myndighetens beslut kan överklagas till regeringen. Om det kan antas att det finns hinder mot verkställighet i den andra staten får någon framställning inte göras.

Kronofogdemyndigheten prövar således om det skall göras en framställning om verkställighet av bötesstraffet utomlands. Det spelar ingen roll om bötesstraffet har bestämts genom dom eller genom ett strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot. Frågan om verkställighet av böter skall äga rum utomlands har i praxis ansetts kunna bedömas enbart utifrån effektivitetssynpunkter. Endast om verkliga försök att verkställa bötesstraffet i Sverige har misslyckats, eller det finns grundad anledning att anta att ett sådant försök inte skulle bli framgångsrikt, och det samtidigt kan antas att verkställigheten kan äga rum i en främmande stat där den dömda personen uppehåller sig eller har tillgångar, bör en framställning om verkställighet i den staten göras (Berggren m.fl., avsnitt IvL:31).

Om Kronofogdemyndigheten finner att förutsättningarna för verkställighet enligt internationella verkställighetslagen är uppfyllda skall ansökan, tillsammans med myndighetens beslut, bötesbeslutet och övriga handlingar i ärendet överlämnas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till behörig myndighet i den främmande staten.

Internationella verkställighetslagen innehåller också bestämmelser om utevarodom (30–32 §§). Har den dömda begärt att talan skall prövas vid svensk domstol skall riksåklagaren ansöka hos Stockholms tingsrätt om förhandling för prövning av talan. Avvisas talan och vinner beslutet laga kraft, skall domstolen sända en underrättelse om beslutet till Justitiedepartementet, som vidarebefordrar underrättelsen till behörig myndighet i den främmande staten. Om talan inte avvisas, skall domstolen undanröja domen eller föreläggandet och ta upp frågan om ansvar för gärningen igen. Handläggningen skall därefter följa rättegångsbalkens regler om rättegången i brottmål.

Svenska bötesstraff som verkställs utomlands tillfaller den utländska staten, om inte staterna kommer överens om en annan fördelning.

4.6 Förverkande av egendom

4.6.1 Allmänt om förverkande

Förverkande är enligt svensk rätt en form av rättsverkan av brott, vilket innebär en författningsreglerad följd av ett brott som varken är en straffrättslig påföljd eller skyldighet att betala skadestånd. Förverkande kan inte heller användas för att återställa egendom till dess rättmätige ägare.

Förverkande på grund av brott kan ske genom en förverkandeförklaring av domstol eller genom straffföreläggande eller föreläggande av ordningsbot.

Förverkande kan ske genom antingen sakförverkande eller värdeförverkande. Sakförverkande innebär att viss egendom förklaras förverkad, dvs. att ägaren eller rättighetsinnehavaren förlorar sin rätt till den aktuella egendomen. Värdeförverkande innebär att förverkandeförklaringen avser värdet av viss egendom eller vissa förtjänster. Ett värdeförverkande har formen av en förpliktelse för den enskilde att betala ett angivet belopp. I vissa fall är värdeförverkande subsidiärt till sakförverkande, t.ex. om egendomen inte är tillgänglig för förverkande. I de fall där dom-

stolen kan välja mellan sak- och värdeförverkande sägs värdeförverkandet vara en alternativ åtgärd.

De grundläggande reglerna om förverkande finns i 36 kap. brottsbalken. Där regleras bl.a. under vilka förutsättningar förverkande får beslutas och mot vem talan om förverkande kan föras. I andra författningar finns det regler om förverkande som kompletterar eller helt eller delvis ersätter reglerna i brottsbalken. Inom specialstraffrätten finns det bl.a. regler om förverkande som innebär att förverkande kan beslutas på annan grund eller riktas mot annan person än vad som gäller enligt brottsbalken.

4.6.2 Brottsbalkens regelsystem

Enligt 36 kap. 1 § brottsbalken skall utbyte av brott förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Med utbyte av brott avses såväl konkret egendom, som någon kommit över genom brott, som det till penningbelopp uppskattade värdet av vad som åtkommit. Begreppet omfattar alltså både konkreta föremål och abstrakt vinst (prop. 1968:79 s. 76 och 79). Vidare kan vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott förverkas, om mottagandet utgör brott. I stället för det mottagna får dess värde förklaras förverkat. Genom en lagändring, som trädde i kraft den 1 juli 2005, kan även egendom som har trätt i stället för utbyte av brott, avkastningen av utbyte samt avkastning av det som har trätt i stället för utbytet förverkas med stöd av 1 a §. Vid bedömningen av om det är oskäligt att besluta om förverkande skall enligt samma bestämmelse eventuell skadeståndsskyldighet särskilt beaktas.

I 2 § regleras förverkande av egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt balken. Förverkande får beslutas om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Även egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel, men som i det enskilda fallet inte kommit till sådan användning, får förverkas. Förutsättningen för förverkande är att brottet antingen har fullbordats eller att det varit fråga om

straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott. Egendom som frambragts genom brott eller vars användande utgör brott får också förverkas enligt den nu aktuella paragrafen. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

I 3 § finns bestämmelser som reglerar förverkande i vissa fall av föremål som riskerar att komma till brottslig användning. Bestämmelsen tar sikte på typiska brottsverktyg. Förverkande av detta slag förutsätter inte att brott har begåtts.

Har det uppkommit ekonomiska fördelar för näringsidkare av brott som begåtts i näringsverksamhet skall enligt 4 § värdet därav förklaras förverkat, även om det inte följer av andra regler. Detta gäller dock inte om förverkande är oskäligt. Vid den bedömningen skall bl.a. beaktas om det kan antas att näringsidkaren kommer att åläggas annan betalningsskyldighet som svarar mot de ekonomiska fördelarna av brottet.

I 5 § regleras mot vem talan om förverkande kan föras. Enligt den bestämmelsen får förverkande ske hos

- gärningsmannen eller annan som medverkat vid brottet,
- den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var,
- den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 4 § och
- den som efter brottet förvärvat egendomen genom vissa i huvudsak familjerättsliga fång och som därvid haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Om egendomen inte tillhörde någon av de tre första kategorierna vid brottet får den inte förverkas. I fråga om förverkande av utbyte som trätt i stället för den förverkade egendomen finns särskilda bestämmelser.

Enligt 6 § kan rätten, när ett sakförverkande framstår som oskäligt eller onödigt ingripande, i stället föreskriva att särskild åtgärd skall vidtas till förebyggande av missbruk av egendomen. Som exempel på det sistnämnda brukar nämnas borttagande av signaturen på en förfalskad tavla.

Om en förutsättning för förverkande är att någon döms till påföljd får rätten, enligt 12 §, om den beslutar om påföljdseftergift ändå besluta om sådan rättsverkan.

I 13 § regleras vad som gäller om brottet har begåtts av någon som inte fyllt 15 år eller som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning. I sådana fall får rätten besluta om förverkande av egendom endast om och i den mån det med hänsyn till gärningsmannens psykiska tillstånd, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Enligt 14 § är möjligheten att besluta om förverkande begränsad om gärningsmannen har avlidit eller om påföljd av någon annan orsak inte längre kan ådömas. I ett sådant fall får egendom förklaras förverkad på grund av brottet endast om stämning i målet har delgetts inom fem år från det att brottet begicks. Talan om förverkande får väckas endast om det är påkallat från allmän synpunkt.

4.6.3 Regler om förverkande i annan lagstiftning

Som tidigare nämnts finns det regler om förverkande i vissa specialstraffrättsliga författningar. Även om dessa ibland skiljer sig i olika avseenden från brottsbalkens reglering, fungerar bestämmelserna i brottsbalken som riktlinjer vid tillämpningen av de specialstraffrättsliga reglerna.

Genom en nyligen genomförd utvidgning av tillämpningsområdet för 36 kap. 1 § brottsbalken har reglerna om förverkande av utbyte m.m. gjorts generellt tillämpliga på specialstraffrättsliga brott, under förutsättning att dessa är av viss svårhetsgrad. Är det fråga om brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år skall, om inte annat är särskilt föreskrivet, utbyte av brott och ersättning för kostnader i samband med brottet förverkas. Åtskilliga specialstraffrättsliga författningar innehåller bestämmelser om förverkande även för brott som inte förskyller så högt straff. Det gäller t.ex. vissa brott mot lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Den ändrade lagstiftningen innebär att det numera är möjligt att besluta om förverkande vid ett stort antal

specialstraffrättsliga brott (för en närmare redogörelse se prop. 2004/05:135 s. 107 f.).

En motsvarande utvidgning gjordes i fråga om förverkande enligt 36 kap. 2 § brottsbalken. Om det inte finns avvikande regler i specialförfattningen skall vad som sägs i den paragrafen om förverkande av hjälpmedel m.m. tillämpas på brott för vilka det är föreskrivet fängelse i mer än ett år.

4.6.4 Förfarandet vid förverkande

Förverkande på grund av brott sker, som tidigare nämnts genom en förverkandeförklaring som meddelas av domstol. När en förverkandefråga tas upp i samband med åtal för det brott som förverkandet grundar sig på gäller sedvanliga regler för rättegången i brottmål för förfarandet.

Förverkande kan, som tidigare nämnts, också beslutas i straffföreläggande. Bestämmelserna om detta finns i 48 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken. Straffföreläggande innebär att den misstänkte får godkänna ett föreläggande om visst bötesstraff (eller under vissa förutsättningar föreläggande om villkorlig dom, eventuellt i förening med böter). Är brottet förenat med förverkande eller annan särskild rättsverkan skall den misstänkte föreläggas även detta. Ett godkänt straffföreläggande gäller som en lagakraftvunnen dom. Vid föreläggande av ordningsbot kan förverkande också ske. Föreläggande av ordningsbot får endast utfärdas för brott för vilket det inte är föreskrivet strängare straff än penningböter (48 kap. 13 § rättegångsbalken). I avsnitten 4.2.2 och 4.2.3 beskrivs systemet med straffföreläggande och ordningsbot närmare.

Rör förverkandefrågan någon som inte är tilltalad för brott regleras förfarandet i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. Enligt huvudregeln prövas förverkandefrågan i dessa fall av allmän domstol efter särskild talan, varvid rättegångsbalkens regler om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter skall tillämpas (2 §). Åklagare kan pröva en fråga om förverkande av sådan egendom som tagits i beslag,

om det som skall förverkas inte uppgår till betydande belopp eller det finns andra skäl mot ett sådant förfarande (3 § första och andra styckena). Om värdet av det beslagtagna som skall förverkas uppgår till mindre än en tiondels basbelopp, eller om egendomen saknar saluvärde, får en polisman besluta om förverkande (3 § fjärde stycket). Detta förutsätter dock att det är uppenbart att förutsättningarna för förverkande är uppfyllda. Den som är missnöjd med en polismans eller en åklagares beslut om förverkande kan anmäla missnöje mot beslutet. Åklagaren kan inom en månad från missnöjesanmälan väcka talan vid domstol, som då slutligt avgör saken. Väcks inte sådan talan skall det beslagtagna återlämnas.

4.7 Åtgärder för att säkra framtida verkställighet av beslut om förverkande

4.7.1 Allmänt om säkringsåtgärderna

Vissa straffprocessuella tvångsmedel är avsedda att kunna användas för att säkra framtida förverkande. Olika tvångsmedel skall tillämpas beroende på om det är ett sakförverkande eller ett värdeförverkande som skall säkras. För sakförverkande, dvs. förverkande av viss utpekad egendom, tillämpas reglerna om beslag och för värdeförverkande reglerna om kvarstad och förvar.

I internationella sammanhang används ibland begreppet frysning. Det motsvarar i svensk rätt vissa former av beslag och kvarstad (se avsnitt 4.7.5).

4.7.2 Beslag

Enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken får föremål som skäligen kan antas komma att förverkas på grund av brott tas i beslag. Beslag får riktas såväl mot den som är misstänkt för brottet som mot annan. Det finns inte något krav på att brottet skall ha viss straffskala. Beslag kan därför beslutas även vid rena bötesbrott.

Beslag får emellertid beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Särskilda regler gäller för beslag av skriftliga handlingar (27 kap. 2 § rättegångsbalken) och för brev, telegram och andra försändelser under befordran (27 kap. 3 § rättegångsbalken).

4.7.3 Kvarstad

För att säkra värdeförverkande finns två tvångsmedel, förvar och kvarstad. Dessa regleras i 26 kap. rättegångsbalken. Förvar är en interimistisk åtgärd i avvaktan på domstols beslut angående kvarstad. Förvar behandlas i nästa avsnitt.

Förutsättningarna för kvarstad är för det första att det finns någon som är skäligen misstänkt för ett brott. För det andra skall det finnas risk för att denne, genom att avvika eller undanskaffa egendom eller på annat sätt, undandrar sig att betala vad som kan komma att ådömas honom på grund av brottet i form av böter, värdet av förverkad egendom, företagsbot eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande (1 §). Om dessa förutsättningar är uppfyllda får domstol besluta om kvarstad på så mycket av den misstänktes egendom att fordringen kan antas bli täckt vid utmätning. Kostnaderna för utmätning skall därvid räknas in. Kvarstad får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

En fråga om kvarstad initieras av åklagaren eller målsäganden. När åtal är väckt kan rätten på eget initiativ besluta om kvarstad (2 § andra stycket).

Rätten skall hålla kvarstadsförhandling så snart det kan ske efter att frågan har väckts. Det finns inte någon absolut frist för när en sådan förhandling skall hållas, utom i de fall där egendom tagits i förvar. Förhandling skall då hållas senast på fjärde dagen efter det att ansökan om kvarstad kom in till rätten (4 § andra stycket). Hålls huvudförhandling i målet inom en vecka behöver

någon särskild kvarstadsförhandling inte hållas. I brådska fall kan rätten fatta ett interimistiskt beslut om kvarstad (2 § sista stycket).

Enligt ordalydelsen i 1 § kan kvarstad endast riktas mot den som är skäligen misstänkt. Sådana anspråk för vilka kvarstad kan beviljas kan emellertid i vissa fall riktas mot juridiska personer. Detta gäller t.ex. talan om företagsbot och talan mot näringsidkare om förverkande enligt 36 kap. 4 § brottsbalken. I sådana fall anses kvarstad kunna riktas mot den juridiska personen (se NJA 1983 s. 570). Vad som sägs om den som är skäligen misstänkt och dennes egendom skall då i stället enligt Högsta domstolen gälla den mot vilken det skäligen kan antas finnas anspråk på förverkande och dennes egendom.

Ett beslut om kvarstad är enligt 30 kap. 12 § första stycket 3 rättegångsbalken omedelbart verkställbart. Sådana beslut verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt bestämmelser i utsökningsbalken, som också reglerar verkan av kvarstad m.m. (se 16 kap. 14 §, 4 kap. 29 § andra stycket och 31 § samt 12 kap. 6–10 §§ utsökningsbalken och 15 kap. utsökningsförordningen). Kronofogdemyndigheten kan använda våld för att verkställa ett beslut om kvarstad (2 kap. 17 § utsökningsbalken). Ett besked om att egendom belagts med kvarstad kan numera lämnas till den berörde genom telefonsamtal (15 kap. 2 § utsökningsförordningen), vilket innebär att verkställighet kan ske mycket snabbt.

När rätten avgör målet skall den pröva om beslutad kvarstad skall bestå. Rätten kan också i samband med domen besluta om kvarstad (26 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken). I de fall där kvarstaden är avsedd att säkra ett betalningsanspråk, som är verkställbart trots att rättens avgörande inte har vunnit laga kraft, finns det normalt inget behov av att låta kvarstaden bestå. Beslut om förverkande är, som framgått tidigare, inte omedelbart verkställbara.

I promemorian Utvidgat förverkande m.m. (Ds 2006:17) har föreslagits vissa ändringar i 26 kap. 1 § rättegångsbalken. Ändringarna presenteras närmare i avsnitt 5.3.

4.7.4 Förvar

Förvar, som är en tillfällig åtgärd, regleras i 26 kap. 3 § rättegångsbalken. Regleringen är mycket knapphändig.

För förvar gäller samma grundläggande förutsättningar som för kvarstad. Vad som har sagt angående kvarstad gäller därför i allt väsentligt också för förvar. Förvar får emellertid endast avse lös egendom. Beslut om förvar meddelas av åklagare, annan undersökningsledare eller, i brådskande fall, av en polisman. I sistnämnda fall skall beslutet skyndsamt underställas undersökningsledaren eller åklagaren, som omedelbart skall pröva om egendomen skall förbli i förvar.

Har egendom tagits i förvar skall en framställning till rätten om kvarstad göras senast fem dagar därefter (26 kap. 4 § rättegångsbalken). Det innebär att åklagare skall ta över ledningen av förundersökningen. Om fristen för att ansöka om kvarstad löper ut utan att någon sådan ansökan görs skall egendomen genast återställas.

Görs ansökan om kvarstad skall förhandling i kvarstadsfrågan hållas på sätt som har beskrivits i avsnitt 4.7.3.

Om rätten beslutar om kvarstad skall egendom som tagits i förvar kvarbli i förvar, om inte rätten bestämmer annat (26 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken).

I den i föregående avsnitt omnämnda departementspromemorian föreslås omfattande förändringar i regeln om förvar. Förslagen redovisas i avsnitt 5.3.

4.7.5 Frysningsbeslut

En ny typ av säkringsåtgärd, som i vissa fall kan användas för att säkerställa förverkande, har införts genom lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut (frysningsslagen). Lagen, som bygger på ett rambeslut, trädde i kraft den 1 juli 2005.

Med svenskt frysningsbeslut avses dels beslut om kvarstad i brottmål, dels beslut om beslag för att säkra antingen bevismate-

rial eller förverkande. En svensk åklagare kan, utan hinder av att föremålet inte är tillgängligt, besluta om beslag avseende bl.a. föremål som kan komma att förverkas och som kan antas komma att anträffas i en annan medlemsstat. Beslutet kan sedan sändas till den andra staten för erkännande och verkställighet. Ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, kan också sändas över för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat.

Ett frysningsbeslut som har fattats av behörig myndighet i en annan medlemsstat kan på motsvarande sätt sändas över till Sverige för erkännande och verkställighet, om egendomen kan antas påträffas här.

När ett frysningsbeslut, som avser kvarstad till säkrande av värdeförverkande, skall verkställas får åklagaren ta lös egendom i förvar till dess beslutet har verkställts (3 kap. 11 § frysningsslagen). I fråga om verkställigheten tillämpas reglerna om kvarstad i brottmål, vilket som framgått tidigare innebär att Kronofogdemyndigheten handhar verkställigheten.

Är ett utländskt frysningsbeslut verkställbart i Sverige skall åklagaren meddela en s.k. verkställbarhetsförklaring (3 kap. 4 §). I denna skall åklagaren ange om frysningen skall verkställas som beslag (vid frysning av bevisföremål och säkrande av sakförverkande) eller som kvarstad (vid säkrande av förverkande i form av penningbelopp).

Frysningsbeslutet skall verkställas mycket snabbt, helst inom 24 timmar (3 kap. 8 §). För att säkra verkställigheten får en polismyndighet¹⁵ på åklagarens uppdrag använda tvångsmedel för att ta egendom i beslag eller förvar (3 kap. 10-12 §§).

När frysningsbeslutet har verkställts skall åklagaren snabbt begära rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen (3 kap. 16 §). Rätten skall hålla förhandling i saken, om inte en förhandling skulle sakna betydelse för prövningen. Om rätten fastställer åklagarens verkställbarhetsförklaring skall den också ta ställning

¹⁵ Åklagare kan på motsvarande sätt begära biträde av Tullverket eller Kustbevakningen, om det är lämpligare.

till hur länge verkställigheten av frysningsbeslutet skall bestå (3 kap. 17 §). Denna tid kan förlängas.

4.8 Verktällighet av beslut om förverkande

4.8.1 Verktällighet av värdeförverkande

Bestämmelserna om verktällighet av sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet finns i bötesverktällighetslagen och i bötesverktällighetsförordningen.

Enligt 1 § bötesverktällighetslagen kan förverkande som innefattar betalningsskyldighet verkställas antingen genom uppbörd eller genom indrivning. Detta gäller dock inte om kvarstad på egendom till säkerställande av betalningsskyldigheten dessförinnan har beslutats. Beslutet om värdeförverkande är då verktällt i och med att det vinner laga kraft. Om uppbörd skall äga rum, sker det så snart domen har meddelats. Indrivning får däremot inte äga rum förrän domen har vunnit laga kraft. Den misstänkta personen får dock betala förskott på förverkande som innefattar betalningsskyldighet som kan komma att påföras honom eller henne.

Rikspolisstyrelsen är, som redovisats närmare i avsnitt 4.3, central uppbördsmyndighet. Domstolarna medverkar i uppbördsförfarandet genom att de upplyser om möjligheten till frivillig betalning och förser den som har ålagts ett värdeförverkande med ett inbetalningskort. Uppbörd sker enligt 4 § bötesverktällighetslagen genom att den dömde betalar frivilligt. Utgångspunkten är att verktälligheten i största möjliga utsträckning skall äga rum utan indrivning. I fråga om indrivningsförfarandet hänvisas till redogörelsen i avsnitt 4.3.

Det är inte möjligt att förvandla beslut om värdeförverkande till fängelsestraff eller annan påföljd om indrivningen misslyckas.

4.8.2 Verkställighet av sakförverkande

Egendom som blir föremål för sakförverkande har normalt tagits i beslag. Beslutet om förverkande av egendomen är då verkställt i och med att beslutet vinner laga kraft. Det innebär att det sällan blir aktuellt att anlita exekutionsväsendet för verkställighet av sakförverkande.

I lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. finns det regler om det fortsatta förfarandet. Den myndighet som har egendomen i sin vård får omedelbart sälja den, om det finns risk för att den annars blir förstörd eller om vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller om det annars finns särskilda skäl (4 §). Sådan egendom som kan befaras komma till brottslig användning, eller som annars är olämplig för försäljning, skall oskadliggöras (5 §). Kan egendomen inte säljas får den förstöras (6 §). Rikspolisstyrelsen har rätt att utfärda föreskrifter om bl.a. polismyndigheternas hantering av förverkad egendom. Styrelsen har föreskrivit att egendom som tas i beslag, förverkas eller tas i förvar skall förtecknas och redovisas på särskilt sätt.¹⁶ Pengar som förverkas skall sättas in på ett särskilt konto tillhörigt staten.

I de fall där den egendom som sakförverkas inte har tagits i beslag, eller där den beslagtagna egendomen har lämnats kvar i innehavarens vård med stöd av 27 kap. 10 § rättegångsbalken, skall verkställigheten av förverkandet ske enligt utskökningsbalken. Ansökan om verkställighet görs av polis- eller åklagarmyndigheten. Eftersom det, som nyss nämnts, är ovanligt att sakförverkande verkställs av exekutionsväsendet hänvisas till den redogörelse som finns i prop. 2004/05:55 s. 32 f. angående Kronofogdemyndighetens medverkan vid sådan verkställighet.

¹⁶ RPSFS 2000:56, FAP 102-2.

4.9 Internationellt rättsligt samarbete i fråga om verkställighet av förverkande

4.9.1 Allmänt

Sverige har anslutit sig till flera internationella överenskommelser som reglerar verkställighet av förverkande. Till dessa hör brottmålsdomskonventionen och 1990 års konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott (förverkandekonventionen).

Sverige tillträdde *brottmålsdomskonventionen* år 1974 (prop. 1972:98, bet. JuU 16). Enligt konventionen kan Sverige åta sig att efter framställning verkställa en brottmålsdom som har meddelats i en annan konventionsstat och som avser bl.a. förverkande. Konventionen gör det vidare möjligt att från svensk sida begära verkställighet i en annan stat av ett beslut om förverkande i en dom som har meddelats här i landet. En närmare beskrivning av innehållet i konventionen finns i prop. 2004/05:55 (s. 12).

Av intresse i detta sammanhang är att konventionen anses ha begränsad betydelse, främst därför att relativt få länder har anslutit sig till denna. Dessutom anses förfarandet vid verkställighet, som är kringgärdat med en rad detaljregler, vara onödigt komplicerat, vilket också kan ha bidragit till att möjligheten att begära verkställighet enligt lagen sällan utnyttjas (se a. prop. s. 12 f.).

Förverkandekonventionen trädde för svensk del i kraft år 1996 (prop. 1995/96:49, bet. 1995/96:JuU10). I samband med att Sverige återtog en förklaring till konventionen gjordes ytterligare ändringar i lagstiftningen om förverkande med verkan från den 1 juli 2005 (prop. 2004/05:135, bet. 2004/05:JuU31). Sistnämnda lagändringar har redovisats i avsnitt 4.6.2.

Samtliga medlemsstater inom Europeiska unionen har ratificerat förverkandekonventionen. Syftet med konventionen är bl.a. att utveckla samarbetet i fråga om förverkande av utbyte av brott. Konventionen skapar möjlighet till rättsligt samarbete under alla stadier av förfarandet, från förundersökningen till dess att det finns ett lagakraftvunnet beslut om förverkande. Förenta

nationernas (FN) narkotikabrottskonvention, som Sverige också har anslutit sig till, utgjorde förebild vid utformningen av förverkandekonventionen.

I prop. 2004/05:55 s. 13 f. finns en närmare redogörelse för innehållet i konventionen. När konventionen ratificerades var målsättningen att bestämmelserna skulle få så vidsträckt tillämpning som möjligt och avsikten var att Sverige aktivt skulle delta i samarbetet kring förverkandefrågor och bidra till att utveckla detta samarbete ytterligare (se prop. 1995/96:49 s. 7 f.). Tillträdet till konventionen ledde dock inte till någon ökning av antalet ärenden och de positiva konsekvenser för rättsväsendet som man räknade med har därför uteblivit. Det rör sig endast om ett fåtal ärenden per år (prop. 2004/05:55 s. 14).

I propositionen om antagande av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande framhålls det att förverkandekonventionen inte längre anses vara tillräcklig i kampen mot bl.a. organiserad brottslighet (a. prop. s. 14). Europarådet har emellertid nyligen sett över konventionen. Den 3 maj 2005 antog Europarådets ministerkommitté en reviderad konvention, som reglerar förverkandefrågorna på ett mer detaljerat sätt och som även omfattar penningtvätt och terroristbrott (Europarådets konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag, och förverkande av vinning av brott samt finansiering av terrorism). Konventionen, som ännu inte har trätt i kraft, har undertecknats av Sverige. När 2005 års förverkandekonvention har trätt i kraft skall den tillämpas sinsemellan av medlemsstater som tillträtt den. 1990 års förverkandekonvention skall emellertid fortsätta att tillämpas gentemot stater som tillträtt den men inte den reviderade konventionen.

I *FN:s narkotikabrottskonvention*, som för Sveriges del trädde i kraft år 1991 (prop. 1990/91:127, bet 1990/91:JuU32), finns en artikel om förverkande av bl.a. vinning som härrör från framför allt narkotikabrott eller egendom motsvarande värdet av sådan vinning (artikel 5). Parterna skall dels vidta åtgärder för att möjliggöra förverkande, dels i fråga om vinning, egendom och hjälpmedel som härrör från de brott som behandlas i konventio-

nen, efter utländsk framställning antingen kunna utverka ett förverkandebeslut från statens egna myndigheter eller verkställa ett utländskt beslut om förverkande. I propositionen om tillträde till konventionen konstaterade departementschefen att den svenska lagstiftningen, efter vissa utvidgningar i straffreglerna, uppfyllde kraven i fråga om förverkande och verkställighet av utländska förverkandebeslut (a. prop. s. 24 f.)

År 2004 tillträdde Sverige *FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet* (Palermokonventionen). Konventionen innehåller bestämmelser om kriminalisering av bl.a. deltagande i organiserad brottslig sammanslutning, tvätt av vinning av brott och korruption. Även denna konvention innehåller bestämmelser om internationellt samarbete i fråga om förverkande av vinning av brott eller av egendom, utrustning eller andra hjälpmedel vid brott (artikel 13). Samarbetet avser dels åtgärder för att utverka beslut om förverkande i en annan stat, dels verkställighet av utländska beslut om förverkande. Konventionens reglering har utformats efter mönster av narkotikabrottskonventionen och förverkandekonventionen. Tillträdet ansågs därför inte kräva några ändringar i svensk lagstiftning i fråga om förverkande (prop. 2002/03:146 s. 44 f.).

Sverige har också ingått vissa *bilaterala överenskommelser* i vilka det finns bestämmelser om rättsligt bistånd med straffprocessuella tvångsåtgärder och verkställighet av beslut om förverkande. Sådana överenskommelser finns med Storbritannien och Nordirland,¹⁷ Australien¹⁸ och Kanada.¹⁹ För en närmare redogörelse för innehållet i överenskommelserna hänvisas till prop. 2004/05:55 s. 16 f.

¹⁷ Jfr 21 a § förordningen med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av dom.

¹⁸ Jfr 21 d § förordningen med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av dom.

¹⁹ Jfr 21 e § förordningen med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av dom.

4.9.2 Verkställighet inom Norden

Genom den enhetliga nordiska lagstiftningen är det, som tidigare nämnts, möjligt att inom Norden verkställa domar och beslut i brottmål i ett annat nordiskt land än domslandet. En dom som har meddelats i ett annat nordiskt land, och i vilken förverkande av egendom har dömts ut, kan därför på begäran av vederbörande myndighet verkställas här i landet med stöd av 1 § nordiska verkställighetslagen. Detsamma gäller beslut till tryggnad av anspråk på förverkande av egendom som har meddelats genom kvarstad, skingringsförbud eller beslag av egendom som tillhör den för brottet misstänkte personen. Enligt 3 § gäller motsvarande i fråga om verkställighet av svenska beslut om förverkande och andra beslut som har meddelats här i Sverige.

En begäran om verkställighet i ett annat nordiskt land av ett förverkandebeslut skall enligt 4 a § nordiska verkställighetsförordningen göras av Kronofogdemyndigheten. Myndigheten tar också emot framställningar från andra nordiska länder om verkställighet av förverkandebeslut i Sverige. Om Kronofogdemyndigheten bifaller framställningen om verkställighet här i landet överlämnas ärendet för fortsatt handläggning till den enhet inom myndigheten som har ansvar för den ort där personen eller egendomen i fråga finns.

Om domen inte är verkställbar i den stat där den har meddelats får en framställning om verkställighet här inte bifallas (24 § nordiska verkställighetslagen). Detta innebär att i praktiken skall domen ha vunnit laga kraft.

Normalt skall en framställning om verkställighet bifallas, om det inte finns särskilda hinder. Någon omprövning av skuldfrågan eller av straffmätningen skall inte äga rum. Verkställigheten i Sverige sker enligt svensk lag och på samma sätt som om det vore en svensk dom (2 §). Preskriptionsfrågor prövas däremot enligt domslandets lagstiftning (31 §). En begäran om verkställighet skall därför innehålla uppgift om den tidpunkt när verk-

ställighet senast får ske (2 § 4 nordiska verkställighetsförordningen).

Ett förverkandebelopp i utländsk valuta skall räknas om till svenska kronor (6 § nordiska verkställighetsförordningen).

Beskrivningen i avsnitt 4.5.1 av förfarandet vid verkställighet av bötesstraff gäller i allt väsentligt också för verkställighet av beslut om förverkande.

4.9.3 Verkställighet utanför Norden

Verkställighet i Sverige av ett utländskt beslut om förverkande

Enligt 1 § internationella verkställighetslagen får regeringen, på grundval av överenskommelse med en främmande stat, förordna att förverkande som har dömts ut i den andra staten efter en rättegång i brottmål eller förverkande som i den staten ålagts eller beslutats av annan myndighet får verkställas i Sverige. Bestämmelserna är tillämpliga på såväl sak- som värdeförverkande.

Framställning om verkställighet i Sverige av ett beslut om förverkande görs hos Justitiedepartementet. I 5 § internationella verkställighetslagen behandlas absoluta hinder mot verkställighet och i 6 § fakultativa hinder. Till de absoluta hindren hör krav på dubbel straffbarhet och att verkställigheten skulle vara oförenlig med grundläggande principer för den svenska rättsordningen, strida mot våra internationella förpliktelser eller vara oförenlig med principen om *ne bis in idem*. I uppräknningen av omständigheter som utgör fakultativa hinder nämns bl.a. att domen har föranletts eller påverkats av den dömda personens ras, religion, nationalitet eller politiska åsikt, att förundersökning har inletts i Sverige rörande samma gärning eller att mål om ansvar för gärningen har anhängiggjorts eller att strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har utfärdats för samma gärning. Verkställighet får också vägras om domen avser ett brott som har begåtts utanför den dömande statens område eller om den dömda personen vid tiden för brottet inte var straffmyndig enligt svensk rätt eller påföljden preskriberad enligt svenska regler. Vissa av

verkställighetshindren är av den arten att de saknar praktisk betydelse för verkställighet av beslut om förverkande.

Om regeringen inte avslår framställningen om verkställighet i Sverige skall den överlämnas till riksåklagaren för vidare handläggning. Vad som tidigare har sagts om handläggningen av verkställighet av bötesstraff (se avsnitt 4.5.2) gäller i allt väsentligt också för verkställighet av beslut om förverkande.

Avser framställningen beslut om förverkande som angår någon annan än den dömd, t.ex. den som har fått förverkad egendom som gåva av den dömd, skall särskild talan föras mot denne, om denne inte har hörts i den utländska rättegången. För sådan talan gäller i tillämpliga delar reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket inte kan följa svårare straff än böter.

Har genom den utländska domen visst belopp i pengar eller värdet av viss egendom förklarats förverkat, bestämmer rätten, med tillämpning av den växelkurs som gäller vid tiden för beslutet, ett motsvarande förverkandebelopp i svenska kronor (14 §). Om förverkandebeloppet uppenbarligen överstiger det belopp som skulle ha förverkats enligt svensk lag, om rättegången hade ägt rum i Sverige, får rätten sätta ned beloppet i motsvarande mån.

Har visst föremål förklarats förverkat, får rätten förklara föremålet förverkat endast om det hade kunnat förverkas enligt svensk lag vid en rättegång i Sverige.

I stället för att ansöka hos tingsrätten kan riksåklagaren själv pröva framställningen om verkställighet av beslutet om förverkande och utfärda ett strafföreläggande för det brott som förverkandebeslutet avser (16 §).

Har en framställning om verkställighet gjorts, kan egendom som genom domen förklarats förverkad tas i beslag, om beslag hade kunnat ske enligt svensk lag vid en rättegång i Sverige (18 §). Beslut om beslag meddelas av riksåklagaren eller rätten. Bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken skall därvid tillämpas.

Reglerna i den internationella verkställighetslagen om utevarod om är tillämpliga på beslut om förverkande.

Svenska regler om verkställighet skall tillämpas vid verkställigheten av ett utländskt beslut om förverkande (24 §). Verkställigheten skall upphöra om domslandet meddelar att vissa beslut fattats eller åtgärder vidtagits beträffande förverkandebeslutet. Detta gäller bl.a. om den dömda beviljas nåd eller amnesti i den dömande staten, eller om den dömande staten har tagit upp beslutet till ny prövning. Detsamma gäller om den dömande staten har meddelat något annat beslut som medför att beslutet om förverkande inte längre får verkställas.

Enligt 36 § internationella verkställighetslagen skall egendom eller dess värde som har förverkats med stöd av lagen tillfalla den svenska staten. Regeringen får dock på önskemål av den stat som begärt verkställighet förordna att egendomen eller dess värde helt eller delvis skall lämnas över till denna stat.

Verkställighet utanför Norden av ett svenskt beslut om förverkande

Enligt 1 § andra stycket internationella verkställighetslagen får regeringen, i enlighet med överenskommelse med en främmande stat, förordna att verkställighet av svenska brottmålsdomar om förverkande skall kunna anförtros åt myndighet i en annan stat. Bestämmelsen tillkom i samband med att Sverige tillträdde brottmålsdomskonventionen, men den kan tillämpas även när Sverige ingår bilaterala eller multilaterala avtal angående verkställighet. Lagen är således tillämplig på förverkande enligt narkotikabrottskonventionen, förverkandekonventionen, FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet och de bilaterala avtal som nämns i avsnitt 4.9.1.

I 26 § internationella verkställighetslagen finns allmänna bestämmelser om verkställighet av straff utomlands. Där regleras bl.a. verkställighet av beslut om förverkande enligt brottmålsdomskonventionen. De närmare reglerna om vad en framställning skall innehålla finns i 9 och 10 §§ internationella verkställighetsförordningen. Frågor om verkställighet prövas enligt 12 § av Kronofogdemyndigheten. Myndighetens beslut kan överklagas till regeringen. Om det kan antas att det finns hinder mot

verkställighet i den andra staten får någon framställning inte göras.

Kronofogdemyndigheten prövar således om verkställighet av ett beslut om förverkande skall begäras utomlands. Vad som sagts i avsnitt 4.5.2 angående vad som krävs för ansökan om verkställighet av bötesstraff har giltighet även beträffande verkställighet av beslut om förverkande.

Om Kronofogdemyndigheten finner att förutsättningarna för verkställighet enligt internationella verkställighetslagen är uppfyllda skall ansökan, tillsammans med myndighetens beslut, beslutet om förverkande och övriga handlingar i ärendet överlämnas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till behörig myndighet i den främmande staten.

Intäkterna från verkställighet av svenska beslut om förverkande utomlands tillfaller den utländska staten, om inte staterna kommer överens om en annan fördelning.

5 Förslag till regler om utvidgat förverkande m.m.

5.1 Bakgrund

Inom Europeiska unionen upprättades år 2002 ett utkast till rambeslut om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott. Utkastet godtogs av riksdagen (prop. 2003/04:166, bet. 2004/05:JuU5). Rambeslutet, som antogs av rådet den 24 februari 2005,²⁰ skall vara genomfört den 15 mars 2007.

Regeringen lade i prop. 2004/05:135 fram huvuddelen av de lagförslag som krävs för att genomföra rambeslutet, varefter riksdagen antog propositionen (bet. 2004/05:JuU31). Förslagen byggde dels på Förverkandeutredningens förslag i betänkandet Effektivare förverkandelagstiftning (SOU 1999:147), dels på en promemoria som utarbetats inom Justitiedepartementet och på remissbehandlingen av dessa.

Beträffande en fråga, nämligen möjligheten att förverka egendom från personer som dömts för vissa allvarliga brott även om egendomen i fråga inte kan härledas till just det konkreta brottet (s.k. utvidgat förverkande enligt artikel 3), presenterades inte något lagförslag i propositionen. Den frågan skulle i stället beredas vidare inom regeringskansliet. I promemorian Utvidgat förverkande m.m. (Ds 2006:17) har presenterats förslag till lagstift-

²⁰ Rådets rambeslut 2005/212/RIF av den 24 februari 2005 om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott, EUT L 68, 15.3.2005, s. 49.

ning om utvidgat förverkande. Promemorian har remissbehandlats och övervägs för närvarande inom regeringskansliet.

5.2 Förslag till regler om utvidgat förverkande

I promemorian presenteras dels förslag till en ny regel om utvidgat förverkande och de följdändringar som en sådan regel kräver, dels förslag till lagändringar som innebär bättre möjligheter att säkerställa verkställighet av beslut om förverkande.

Förverkanderambeslutet anger endast minimiregler. Varje stat har rätt att ha regler som är mera långtgående. Förslagen i promemorian utgår från att Sverige skall utnyttja möjligheten att gå utöver minimikraven, främst i syfte att åstadkomma en reglering som är bättre anpassad till den svenska lagstiftningen.

Förslagen innebär i korthet följande.

En ny bestämmelse om förverkande införs i brottsbalkens kapitel om förverkande av egendom m.m. (36 kap.). Den nya formen av förverkande får benämningen utvidgat förverkande. Utvidgat förverkande skall dels vara subsidiärt till andra regler om förverkande, dels fakultativt. Regeln om utvidgat förverkande har utformats i nära anslutning till de redan befintliga bestämmelserna om förverkande.

Endast domstol får besluta om utvidgat förverkande, som kan ha formen av antingen sak- eller värdeförverkande. Utvidgat förverkande får enligt förslaget bara beslutas vid allvarliga brott, där brottet varit ägnat att ge vinning eller där vinning har varit ett motiv för brottet. För utvidgat förverkande skall enligt huvudregeln krävas att fängelse sex år ingår i straffskalan för brottet. Dessutom skall ytterligare några brott, som har en lägre straffskala än sex års fängelse, men för vilka det bedöms vara angeläget att utvidgat förverkande kan beslutas, kunna utlösa utvidgat förverkande. Till dessa hör bl.a. narkotikabrott och narkotikasmuggling. Utvidgat förverkande skall kunna beslutas såväl vid fullbordade brott som vid försök, förberedelse eller stämpling till brott. Det som skall kunna förverkas är egendom som härrör från brottslig verksamhet.

Enligt förslaget skall det gälla vanliga beviskrav för det förverkandeutlösande brottet. Eftersom förverkandet skall grundas på brottslig verksamhet och inte på utpekade konkreta brott krävs det enligt promemorian ett nytt synsätt när det gäller kopplingen mellan den egendom som förverkas och kriminaliteten. Därför innehåller den nya förverkanderegeln ett annorlunda krav på bevisningen om att egendomen härrör från denna verksamhet. Det ligger nämligen i sakens natur att det inte går att uppfylla det normala beviskravet (ställt utom rimligt tvivel) beträffande omständigheter som inte är konkreta. Efter ingående resonemang föreslås ett nytt beviskrav, som innebär att rätten skall finna att egendomen med stor sannolikhet härrör från brottslig verksamhet. Det innebär att skälen för förverkande skall vara starka, men att sambandet mellan det som förverkas och den brottslighet som åberopas inte måste vara bevisat bortom varje rimligt tvivel. I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Det föreslås en särskild hjälpregel, av samma slag som redan finns i bestämmelsen om förverkande av fördelar i näringsverksamhet, för beräkningen av det som skall förverkas. Det som skall förverkas får uppskattas till vad som efter omständigheterna är skäligt.

Utvidgat förverkande får enligt förslaget inte beslutas om resultatet skulle bli oskäligt. Bestämmelsen har utformats så att det finns större möjligheter till jämkning och eftergift vid utvidgat förverkande än vid de flesta andra former av förverkande. Vid bedömningen av om förverkandet skall jämkas eller efterges skall hänsyn bl.a. tas till om den tilltalade har ålagts, eller kan komma att åläggas, annan betalningsskyldighet (t.ex. skattetillägg vid skattebrott). Vidare skall tidsaspekten och det förverkandeutlösande brottets straffvärde vägas in.

Talan mot den tilltalade om utvidgat förverkande får enligt förslaget endast föras i samband med talan om det förverkandeutlösande brottet. Talan förs av åklagaren men rätten skall, på samma sätt som vid andra former av förverkande, på eget initiativ kunna besluta om förverkande.

Enligt förslaget får utvidgat förverkande riktas, förutom mot gärningsmannen, mot annan som beretts vinning genom den brottsliga verksamheten och mot gärningsmannens närstående. Vidare kan förverkande riktas mot en juridisk person, till vilken tillgångar har förts över, om den tilltalade eller någon av hans närstående har bestämmande inflytande över den juridiska personen. Förverkande kan även riktas mot annan som förvärvat egendom från gärningsmannen med vetskap om, eller skälig anledning till antagande om, egendomens samband med brottslig verksamhet. Talan mot annan än gärningsmannen får föras i särskild ordning, när talan om det förverkandeutlösande brottet har vunnit laga kraft.

Ett beslut om utvidgat förverkande kan enligt förslaget överklagas på samma sätt som andra förverkandebeslut. Likaså kan det angripas med extraordinära rättsmedel. Det föreslås dessutom en särskild möjlighet till omprövning i de fall där förverkandebeslutet bygger på ett felaktigt antagande av domstolen i frågan om den tilltalade skulle drabbas av annan betalningsskyldighet (t.ex. skattetillägg). Talan om omprövning skall enligt förslaget kunna väckas av antingen åklagaren eller den dömda. Åklagaren kan föra talan till den dömdes förmån.

5.3 Förslag till regler som ger bättre möjligheter att säkra verkställighet av beslut om förverkande

Enligt promemorian är möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att säkra tillgångar som kan komma att förverkas en lika viktig fråga som hur en ny regel om utvidgat förverkande utformas. De nuvarande reglerna om straffprocessuella tvångsmedel anses ge tillräckliga möjligheter att säkra sakförverkande, medan möjligheterna att säkra värdeförverkande behöver förbättras. Vidare krävs det enligt promemorian vissa ändringar av tvångsmedelsregleringen, för att tillgodose behovet av att kunna söka efter och säkra den bevisning som krävs för beslut om utvidgat förverkande.

Det föreslås att regeln om kvarstad ändras så att det direkt av lagtexten framgår att kvarstad i brottmål kan riktas dels mot en juridisk person, dels mot annan mot vilken talan om förverkande kan föras med stöd av 36 kap. 5 § brottsbalken, även om den mot vilken talan riktas inte är misstänkt för brott. Ändringen innebär att tillämpningsområdet för förvar, som är en interimistisk åtgärd i avvaktan på domstols beslut i kvarstadsfrågan, utökas på motsvarande sätt.

Det diskuteras om åklagare bör ges rätt att besluta om interimistisk kvarstad. Eftersom en sådan beslutanderätt inte ger några praktiska fördelar föreslås i stället en utvidgning av åklagares rätt att ta egendom i förvar.

Det föreslås att åklagares rätt att besluta om förvar ändras, så att den svarar mot domstols rätt att besluta om kvarstad. Detta innebär bl.a. att även fast egendom kan tas i förvar. Vidare föreslås en anpassning av reglerna så att förvar inte behöver säkras fysiskt utan kan bestå i en förklaring, t.ex. till en bank, om att viss egendom är under förvar. Det som har tagits i förvar skall också kunna lämnas kvar i innehavarens vård.

En polismans rätt att besluta om förvar i brådsökande fall preciseras till att gälla pengar och andra föremål. Tjänstemän inom Tullverket och Kustbevakningen får enligt förslaget samma rätt som polismän att ta egendom i förvar.

Vidare utökas enligt förslaget tillämpningsområdena för husrannsakan och kroppsvisitation på sådant sätt att tvångsmedlen får användas i syfte att söka efter egendom som kan tas i förvar.

Ändamålen för husrannsakan och beslag utökas också, så att dessa tvångsmedel kan användas för att säkra den bevisning som krävs för talan om utvidgat förverkande.

5.4 Konsekvenserna av förslagen för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande

Som tidigare påpekats har genomförandet av förverkanderambeslutets artikel 3 punkten 2 om utvidgat förverkande betydelse för

möjligheten att få svenska förverkandebeslut verkställda i andra medlemsstater inom Europeiska unionen. I Ds 2006:17 föreslås att Sverige skall genomföra rambeslutet enligt artikel 3 punkten 2 a, det som i promemorian kallas modell ett.

Förslaget innebär, som tidigare nämnts, att Sverige utnyttjar möjligheten att gå utöver de minimiregler för förverkandebeslutet föreskriver. Rambeslutet kräver nämligen bara att det finns möjlighet att besluta om utvidgat förverkande vid de i rambeslutet uppräknade brottstyperna, medan förslaget innebär att utvidgat förverkande skall kunna utdömas för mycket allvarliga brott, oavsett brottstyp.

I promemorian framhålls att möjligheten att vägra verkställighet enligt artikel 8 i rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande får betydelse i de fall där den ansökande och den verkställande staten har valt olika modeller för genomförandet av rambeslutet. Den verkställande staten är alltid skyldig att verkställa en annan stats beslut om utvidgat förverkande enligt artikel 3 punkt 2 i förverkanderambeslutet i samma utsträckning som ett motsvarande nationellt beslut, men kan vägra verkställighet som går utöver detta. Om Sverige väljer modell ett kan således stater som valt modell två eller tre – eller som redan innan rambeslutet tillkom hade en lagstiftning som uppfyller kraven i någon av dessa modeller – vägra verkställighet som går utöver vad som är möjligt i ett nationellt förfarande. Oavsett vilken modell Sverige väljer kan därför lagstiftningen i den verkställande staten leda till att verkställighet vägras i ett enskilt fall. Detta är enligt promemorian en konsekvens som måste accepteras.

6 Vissa utgångspunkter för den nya lagstiftningen

Förslag: En ny lag om verkställighet av bötesstraff och förverkande inom Europeiska unionen införs. Lagen skall innehålla de bestämmelser som krävs för genomförandet av båda rambesluten. Detaljföreskrifter om verkställigheten regleras i en särskild förordning. I förordningen skall också finnas mer detaljerade bestämmelser om förfarandet vid översändandet av ett svenskt bötesstraff eller beslut om förverkande till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen för verkställighet där.

Det finns redan två lagar som reglerar internationell verkställighet av bötesstraff respektive förverkande, nämligen den internationella verkställighetslagen och den nordiska verkställighetslagen. I avsnitten 4.5 och 4.9 redovisas innehållet i lagarna i fråga, i de delar som är relevanta för detta lagstiftningsärende.

Enligt artikel 21 i rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande påverkar rambeslutet inte tillämpningen av andra bilaterala eller multilaterala överenskommelser mellan medlemsstaterna, i den mån dessa bidrar till att ytterligare underlätta förfaranden för verkställighet av beslut om förverkande. En motsvarande bestämmelse finns i artikel 18 i rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.

Lagarna om internationell verkställighet reglerar även en rad andra frågor, bl.a. verkställighet av frihetsstraff och verkställighet av frivårdspåföljder. Den internationella verkställighetslagen, som är mest omfattande, bygger dessutom på flera olika konven-

tioner med sinsemellan olika reglering av verkställighetsfrågor. Framför allt den internationella verkställighetslagen anses vara svårtillämpad. För närvarande diskuteras om de båda lagarna bör arbetas om.

Mot den nu angivna bakgrunden har regeringen inte ansett det lämpligt att genomföra de aktuella rambesluten genom en inarbetning av dessas bestämmelser i den befintliga lagstiftningen (se prop. 2004/05:55 s. 44). Riksdagen godtog denna bedömning. Rambesluten skall således genomföras genom helt ny lagstiftning.

Frågan är då om man bör införa en gemensam lag för erkännande och verkställighet av beslut om förverkande och av bötesstraff eller om man bör skapa två skilda lagar. Vid första anblicken kan det förefalla rimligt med separata lagar, eftersom det är fråga om olika åtgärder. De båda rambesluten har emellertid många likheter, inte minst när det gäller förfarandet, vilket talar för att båda genomförs i samma lag. Ett annat viktigt skäl för att samla regleringen i en lag är att det i ett avgörande kan förekomma både bötesstraff och beslut om förverkande samtidigt. Gemensamma regler medför enklare hantering i sådana fall. För en gemensam lag talar också att man hittills har valt att samla olika verkställighetsfrågor i samma lag. Verkställighetslagarna omfattar, förutom frågor som rör verkställighet av frihetsstraff och frivårdspåföljder, även verkställighet av förverkande och av bötesstraff. Några direkta nackdelar med en gemensam lag finns inte. Övervägande skäl talar därför för en gemensam lag.

Den nya lagen bör innehålla enbart de bestämmelser som kräver lagform för genomförandet av båda rambesluten om ömsesidigt erkännande. Övriga bestämmelser, t.ex. regler om förfarandet när Sverige är utfärdande stat och bestämmelser om vissa formkrav, underrättelser m.m. bör ges i förordningsform. Motsvarande lösning har valts för annan reglering av rättsligt bistånd (jfr exempelvis lagen [2005:500] om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut).

7 Erkännande och verkställighet av beslut om förverkande

7.1 Tillämpningsområdet

Förslag: Den nya lagstiftningen skall tillämpas på beslut om förverkande som med stöd av rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande sänds till Sverige för erkännande och verkställighet. Den skall vidare tillämpas på svenska beslut om förverkande som sänds till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen för erkännande och verkställighet. Lagen skall innehålla en definition av vad som avses med beslut om förverkande.

Rambeslutet bygger på principen om ömsesidigt erkännande av domar och beslut inom Europeiska unionen. Principen innebär, som tidigare nämnts, ett nytt sätt att samarbeta och förutsätter att medlemsstaterna hyser stort förtroende för varandra. Utgångspunkten är att den verkställande staten inte skall ifrågasätta det beslut som sänds över för erkännande och verkställighet. Efter vederbörlig prövning av om beslutet är verkställbart skall det omedelbart verkställas. Den utfärdande staten accepterar i gengäld att det är lagstiftningen i den verkställande staten som läggs till grund för prövningen och för alla verkställighetsåtgärder.

I avsnitt 6 har skälen för att införa en helt ny lag om verkställighet av beslut om förverkande och bötesstraff redovisats. Som framgått där är avsikten att den nya lagen skall gälla vid sidan av

befintliga lagstiftning, dvs. internationella verkställighetslagen och nordiska verkställighetslagen.

Lagen bör innehålla en definition av vad som avses med beslut om förverkande. Den bör hämtas från rambeslutet.

Begreppet förverkande i rambeslutet omfattar bara lagakraftvunna beslut som har meddelats av domstol och som avser en straffrättslig åtgärd som innebär slutligt berövande av egendom. Egendomen skall enligt rambeslutet utgöra vinning av brott, hjälpmedel vid brott eller egendom som förverkats enligt regler om utvidgat förverkande.

De definitioner som används i ett rambeslut kan sällan bokstavligen översättas till svenska förhållanden. Det är fråga om definitioner som samtliga medlemsländer har kunnat enas om och som ibland, men långtifrån alltid, har en mer eller mindre tydlig motsvarighet i medlemsländernas lagstiftning.

I svensk lagstiftning används numera uttrycket "utbyte av brott" i stället för "vinning". I samband med genomförandet av förverkanderambeslutet diskuterades behovet av en enhetlig begreppsbildning ingående, eftersom båda uttrycken användes tidigare för i princip samma sak (se prop. 2004/05:135 s. 89). Den terminologi som slutligen valdes, och som är gemensam för både brottsbalken och specialstraffrätten, är "utbyte".

Uttrycket "vinning" får således i detta sammanhang anses motsvara begreppen utbyte av brott enligt 36 kap. 1 och 1 a §§ brottsbalken medan uttrycket "hjälpmedel" får anses motsvara begreppet hjälpmedel enligt 36 kap. 2 § brottsbalken. Tillämpningsområdet får emellertid anses vara bredare än så, eftersom syftet med att använda dessa termer enligt skäl 11 i rambeslutet är att dessa skall utgöra en tillräckligt vid definition för att innefatta "föremål för brottet". Föremål som enligt 36 kap. 2 § andra stycket brottsbalken har frambragts genom brott eller vars användande utgör brott får därför också anses falla under tillämpningsområdet.

Begreppet utvidgat förverkande finns för närvarande inte i svensk lagstiftning, men Sverige är folkrättsligt förpliktigt att införa denna form av förverkande och arbetet med en sådan lag-

stiftning pågår, vilket utvecklats närmare i avsnitt 5. Frågor om utvidgat förverkande behandlas närmare i avsnitt 7.3.3. Där diskuteras också hur tillämpningsområdet bör avgränsas i fråga om utvidgat förverkande.

Andra typer av förverkande än de nu nämnda faller däremot utanför rambeslutets tillämpningsområde. Exempel på svenska beslut om förverkande som inte omfattas av tillämpningsområdet är förverkande av ekonomiska fördelar i näringsverksamhet med stöd av 36 kap. 4 § brottsbalken. Vissa beslut om förverkande enligt den immaterialrättsliga lagstiftningen kan också falla utanför tillämpningsområdet.

Den nya lagen bör tillämpas såväl på beslut om förverkande som översänds till Sverige för erkännande och verkställighet här som på svenska beslut om förverkande som på motsvarande sätt sänds över till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen för erkännande och verkställighet. I det senare fallet kan dock reglerna om förfarandet i stor utsträckning ges i förordningsform.

7.2 Vilken myndighet skall pröva frågor om erkännande och verkställighet?

7.2.1 Allmänna utgångspunkter

Tanken bakom principen om ömsesidigt erkännande är att den verkställande staten inte skall ifrågasätta den utfärdande statens dom eller beslut utan skall – utan någon ytterligare prövning – verkställa avgörandet som om detta hade meddelats i ett nationellt förfarande. Genomförandet av denna princip inom Europeiska unionen har emellertid ännu inte nått så långt, utan ett beslut om verkställighet föregås av ett mer eller mindre omfattande kontrollförfarande, som egentligen innebär ett avsteg från en renodlad princip om ömsesidigt erkännande. Av redogörelsen för innehållet i de båda rambesluten framgår prövningen är mera omfattande när det gäller verkställighet av förverkandebeslut än verkställighet av bötesstraff. Den prövning som enligt det nu

aktuella rambeslutet alltid skall föregå en verkställighet skiljer sig således väsentligt från exempelvis den prövning som görs enligt nordiska verkställighetslagen. Den skiljer sig också från vad som gäller i fråga om t.ex. verkställighet av en europeisk exekutionstitel, som är ett nytt instrument inom privaträtten. En sådan exekutionstitel skall verkställas i alla medlemsstater utan att beslutet om erkännande och verkställighet föregås av något mellanliggande förfarande i den medlemsstat där verkställighet begärs, se artikel 1 i Europaparlamentets och Rådets förordning (EG)nr 805/2004 av den 21 april 2004 om införande av en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar.

En grundläggande fråga vid genomförandet av rambeslut som bygger på principen om ömsesidigt erkännande är därför vilken myndighet som Sverige skall peka ut som behörig myndighet för erkännande och verkställighet. Rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande kräver t.ex. att en svensk myndighet kontrollerar och godkänner det utländska beslutet för verkställighet här i landet. Ett svenskt ”kontrollförfarande”, som antingen ger klartecken för verkställighet eller mynnar ut i ett beslut att verkställighet skall vägras, måste således finnas som ett mellanled mellan det utländska beslutet och eventuell verkställighet i Sverige.

Uppgiften att handlägga frågor om erkännande och verkställighet kan generellt delas upp i flera moment. Ett moment är att ta emot och kontrollera om ett utländskt beslut kan verkställas i Sverige. Denna prövning innefattar bl.a. en kontroll av om beslutet omfattas av rättsaktens tillämpningsområde, om framställningen uppfyller de formella kraven och om någon vägransgrund är tillämplig. Det är i många fall en straffrättslig bedömning, som förutsätter juridisk kompetens av visst slag. Ett annat moment är att genomföra verkställigheten av ett utländskt beslut som har erkänts. Ett tredje moment är att skicka över svenska beslut till en annan stat för erkännande och verkställighet där. De två sistnämnda momenten är av en annan karaktär än uppgiften att genomföra den rättsliga prövningen av om ett utländskt beslut skall verkställas i Sverige eller inte.

Vid genomförandet av överenskommelser av likartat slag har lagstiftaren inte strävat efter någon enhetlig lösning, utan gjort en bedömning av hur man i det enskilda fallet på bästa sätt skall genomföra den nödvändiga lagstiftningen. Det finns därför inte någon myndighet som är självskriven som behörig svensk myndighet i det första ledet, dvs. att ansvara för det ovan nämnda kontrollförfarandet. Vad gäller verkställighetsstadiet föreskriver rambeslutet att verkställigheten skall ske på samma sätt som verkställighet av ett motsvarande svenskt beslut. I det fallet är således valet av behörig myndighet enklare.

7.2.2 Verktällighet i Sverige

Förslag: Åklagare pekas ut som behörig att ta emot framställningar och pröva frågor om erkännande och verkställighet av förverkandebeslut. Ansvaret för den praktiska verkställigheten av beslut om förverkande skall åvila Kronofogdemyndigheten, som alltså pekas ut som behörig myndighet i denna del av handläggningen.

Tänkbara alternativ

Vid genomförandet av rambeslutet om verkställighet av förverkande framstår tre olika myndighetsorganisationer som tänkbara för uppgiften att pröva om ett utländskt beslut om förverkande skall erkännas och få verkställas i Sverige. Dessa är åklagarväsendet, domstolsväsendet och exekutionsväsendet. Inom alla tre verksamhetsområdena förekommer uppgifter som på olika sätt har anknytning till de uppgifter som skall fullgöras enligt rambeslutet. Det är därför på sin plats att kort erinra om myndigheternas nuvarande roller. En annan uppgift som följer av rambeslutet är verkställigheten i sig. I det fallet är, som nyss nämnts, valet av behörig – exekutiv – myndighet enklare.

Beslut om förverkande av egendom fattas av domstol i ett svenskt brottmålsförfarande. Normalt sker detta på yrkande av åklagaren, men domstolen har också möjlighet att på eget initia-

tiv besluta om förverkande. I de fall där åklagaren i stället för att väcka åtal utfärdar ett strafföreläggande har åklagaren samma möjlighet som domstol att besluta om förverkande. Åklagare har också rätt att i andra fall besluta om förverkande av beslagtagna egendom.²¹ Om den som drabbats av förverkandet är missnöjd med beslutet skall frågan prövas av domstol.

Beslut om förverkande föregås ofta av tvångsmedel i form av beslag, om det är fråga om ett sakförverkande. Värdeförverkande kan säkras genom förvar, som senare övergår i kvarstad. Åklagare beslutar om beslag och förvar samt gör framställning till domstol om kvarstad. Kvarstadsbeslut verkställs av Kronofogdemyndigheten. Beslut om beslag verkställs som regel av polisen.

Lagakraftvunna beslut om värdeförverkande verkställs av Kronofogdemyndigheten. Beslut om sakförverkande avser i de flesta fall beslagtagna egendom och verkställs därför oftast av polisen.

Vid handläggningen av internationellt rättsligt samarbete i allmänhet har åklagare och allmän domstol viktiga roller. Rättslig hjälp i Sverige i brottmål lämnas i stor utsträckning av åklagare. Åklagarens beslut skall emellertid ofta prövas av domstol i ett senare skede av handläggningen. Det är t.ex. åklagare som beslutar i frågor om internationell rättslig hjälp rörande husrannsakan och beslag. Däremot är det domstol som beslutar om ett beslag är lagligen grundat och om det beslagtagna skall överlämnas till utländsk myndighet. Vid rättslig hjälp med sådana tvångsmedel som enligt svensk lagstiftning kräver domstolsbeslut gör åklagaren framställning till domstolen om tvångsmedlet. Beslutar domstolen om tvångsmedlet ansvarar åklagaren för verkställigheten och redovisningen av åtgärderna till den andra staten. På likartat sätt ansvarar åklagare för beslut om frysning på begäran av en annan stat, men frågan skall sedan prövas av domstol. Åklagare begär också rättslig hjälp i andra stater med förundersökningsåtgärder och med frysning.

Domstol handlägger frågor om rättslig hjälp under rättegång i brottmål, exempelvis bevisupptagning i Sverige på begäran av

²¹ Se 3 § lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

annan stat. Domstol beslutar också om telefonförhör utomlands samt om bevisupptagning i ett svenskt brottmål skall begäras utomlands.

Kronofogdemyndighetens roll i nu aktuella frågor är mera begränsad. Myndigheten involveras endast i verkställighet av kvarstad som har beslutats av domstol och i frysningsbeslut som syftar till att säkerställa ett framtida utländskt förverkande.

I fråga om internationell verkställighet av domar och beslut tillämpas olika regler beroende på om det är fråga om verkställighet inom eller utom Norden. Rambesluten om ömsesidigt erkännande av bötesstraff respektive beslut om förverkande är de första instrumenten som avser verkställighet inom Europeiska unionen av domar och slutliga beslut.

Förfarandet enligt den nordiska verkställighetslagen beskrivs närmare i avsnitt 4.9.2. Det innebär att en framställning om verkställighet i Sverige av ett nordiskt beslut om förverkande görs hos Kronofogdemyndigheten, som enbart kontrollerar om de formella förutsättningarna för verkställighet är uppfyllda. Myndigheten gör framställning om verkställighet i ett annat nordiskt land av ett svenskt beslut om förverkande.

Förfarandet enligt den internationella verkställighetslagen, som beskrivs närmare i avsnitt 4.9.3, är mera komplicerat. Det innebär att en framställning om verkställighet i Sverige av beslut om förverkande görs hos Justitiedepartementet. Om framställningen inte avslås lämnar departementet över den till Åklagarmyndigheten. Åklagare ansöker hos rätten om prövning av begäran om verkställighet. Behörig domstol enligt internationella verkställighetslagen är Stockholms tingsrätt, om inte annat sägs i lagen. Handläggningen bygger på brottmålsförfarandet och utmynnar i att ett svenskt beslut om förverkande meddelas.

Kronofogdemyndigheten verkställer utomnordiska beslut om förverkande, när prövningen av om verkställighet skall ske här i landet har genomförts och resulterat i ett positivt beslut. Kronofogdemyndigheten har också till uppgift att ansöka om verkställighet utanför Norden av ett svenskt beslut om förverkande.

För- och nackdelar med alternativen

Inom alla tre organisationerna har man, som framgått översiktligt av det föregående, på olika sätt erfarenhet av att hantera beslut om förverkande. Det krävs därför ytterligare analys för att avgöra vilken myndighet som lämpar sig bäst som behörig myndighet i den fråga som nu är aktuell. Den analysen görs lämpligen genom att väga för- och nackdelarna med de olika alternativen.

En viktig omständighet att beakta vid denna analys är rambeslutets krav på att en vägran att verkställa en annan stats beslut om förverkande endast får beslutas av en rättslig myndighet, så som den definieras i den verkställande staten. Visserligen har en medlemsstat utrymme att själv avgöra vilken myndighet som skall anses vara en rättslig myndighet, men utgångspunkten bör vara – vilket framgick tydligt vid förhandlingarna om rambeslutet – att kretsen av myndigheter som kan bli aktuella är förhållandevis snäv.

Fördelen med att lägga uppgiften som behörig myndighet på *allmän domstol* är framför allt att domstolar har stor vana vid att hantera förverkandefrågor och att ett domstolsförfarande garanterar en rättssäker prövning samt att en domstol är en rättslig myndighet. Härtill kommer att domstol redan har till uppgift bl.a. att pröva frågor rörande verkställighet av vissa utländska domar och beslut. Domstolens roll är emellertid i sistnämnda fall normalt begränsad till att i efterhand pröva beslut som har meddelats av åklagare, eller att besluta om omvandling av en påföljd eller ett annat beslut till svenska förhållanden.

Den främsta nackdelen med en domstolslösning är att i så fall placeras prövningen på en högre nivå än vad som sakligt sett krävs. Domstolar har inte heller samma vana som åklagarväsendet och exekutionsväsendet vid att samverka direkt med myndigheter i andra länder, vilket rambeslutet kräver. En annan nackdel med domstolsalternativet är att domstolarna inte är anpassade för att ta hand om framställningar som aktualiseras utanför vanlig tjänstetid och som kräver snabb handläggning. En domstolslösning kan därför kräva medverkan av en annan myndighet som kan besluta i interimistiska frågor. Dessutom kan det

behövas någon som fungerar som motpart till den som utsätts för åtgärden. En domstolslösning ger också begränsad flexibilitet med tanke på domstolarnas geografiska behörighet, om man inte koncentrerar handläggningen till en eller ett fåtal domstolar.

Väljer man åklagaralternativet drar man nytta av den erfarenhet av rättsligt samarbete med andra länder som byggts upp under lång tid. Åklagare har stor erfarenhet av rättsligt samarbete i andra sammanhang och vana vid direktkommunikation med myndigheter i andra länder i sådana frågor. Sådana vägransgrunder som förutsätter en straffrättslig bedömning kan också med lätthet hanteras av åklagare. Åklagare har vidare bäst förutsättningar att bedöma eventuella kopplingar till pågående brottsutredningar. Om man lägger uppgiften som behörig myndighet på åklagare kan man på ett enkelt sätt få till stånd en domstolsprövning, om det bedöms vara lämpligt. Vidare prövar åklagare frågor om frysning, som har ett nära samband med verkställighet av beslut om förverkande. På samma sätt är det en klar fördel med åklagaralternativet när verkställighet av ett förverkandebeslut föregås av andra beslut om tvångsmedel. Åklagare godtas normalt som rättslig myndighet. Åklagare har också uppgifter av likartat slag i den internationella verkställighetslagen.

Åklagaralternativet förutsätter – i likhet med domstolsalternativet – att en myndighet prövar verkställbarheten och en annan sköter verkställigheten. En sådan uppdelning behöver emellertid inte vara negativ. Tvärtom kan det vara en fördel att inte samma myndighet svarar för båda uppgifterna. Det minskar nämligen risken för att eventuella fel eller brister i framställningen inte upptäcks.

En nackdel med åklagaralternativet är att en åklagares huvuduppgift är att utreda och lagföra brott. Åklagare har – med vissa undantag²² – inte heller några uppgifter som rör frågor som uppkommer efter det att ett avgörande vunnit laga kraft. Undantagen har dock intresse i detta sammanhang, eftersom de huvud-

²² Till undantagen hör uppgifter enligt bl.a. internationella verkställighetslagen, lagarna om utlämning för brott, lagen om överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder, lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, bötesverkställighetslagen (1979:189) och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

sakligen rör rättsligt bistånd med verkställighetsfrågor på begäran av annan stat (t.ex. utlämning eller överlämnande för verkställighet av påföljd och kvarstad för verkställighet av dom). En annan nackdel med att lägga uppgiften på åklagarväsendet är att beslut av åklagare inte vinner rättskraft och inte heller, med enstaka undantag som saknar intresse här, kan överklagas.

Den främsta fördelen med att lägga uppgiften som behörig myndighet på *Kronofogdemyndigheten* är att myndigheten skall ansvara för den praktiska verkställigheten, eftersom ett utländskt beslut om förverkande skall verkställas på samma sätt som ett motsvarande svenskt beslut. Myndigheten är dessutom behörig myndighet i fråga om verkställighet enligt nordiska verkställighetslagen. Vid myndigheten finns således juridisk kompetens och viss vana vid likartade frågor, även om den prövning som görs enligt nordiska verkställighetslagen är avsevärt mer begränsad än den som skall göras enligt rambeslutet.

En viktig nackdel med att peka ut Kronofogdemyndigheten som behörig myndighet är att en sådan lösning är svårare att förena med det nuvarande frysningsförfarandet, eftersom detta hanteras av åklagare och domstol. Väljer man kronofogdealternativet måste flera myndigheter behandla samma verkställighetsärende samtidigt, om den sändande staten också begär eller har begärt frysning. En annan nackdel med det alternativet är att man inom Kronofogdemyndigheten saknar erfarenhet av att göra de straffrättsliga bedömningar som krävs om ett beslut om förverkande skall erkännas och få verkställas i Sverige. Det är också tveksamt om man bör lägga rollen som prövningsinstans och rollen som verkställande på samma myndighet när antalet vägransgrunder är betydande och den prövning som skall göras är komplex. Härtill kommer att Kronofogdemyndigheten hittills i ett internationellt perspektiv inte har betraktats som en rättslig myndighet när det gäller straffrättsliga frågor och att andra stater har ställt sig tveksamma till att godta Kronofogdemyndigheten som rättslig myndighet (SOU 2003:97 s. 295 f.). Kronofogdemyndigheten är en exekutiv myndighet och det är således tveksamt om den skall definieras som en rättslig myndighet.

Slutsatser

Som tidigare påpekats finns det fördelar och nackdelar med alla tre alternativen. Eftersom det, oavsett vilket av alternativen man väljer, kommer att finnas nackdelar med den valda lösningen måste utgångspunkten vara att trots allt finna en för verksamheten i stort och särskilt för det rättsliga biståndet så bra lösning som möjligt. Det framstår som uppenbart att domstolsalternativet är det sämsta av alternativen och att den lösningen således inte bör väljas. Det innebär att två huvudalternativ står mot varandra; åklagaralternativet och kronofogdealternativet.

Det avgörande bör vara vad prövningsförfarandet enligt rambeslutet innebär. Är det huvudsakligen en fråga om att genomföra verkställighetsåtgärder eller innebär det en prövning av annat slag? Om det är fråga om renodlad verkställighet faller det sig naturligt att låta prövningen ske hos Kronofogdemyndigheten, medan prövningen av olika straffrättsliga frågor naturligt hör hemma hos Åklagarmyndigheten.

Till de frågor som inte kan sägas naturligt höra hemma inom någon av de två ovan nämnda kategorierna hör

- frågor som rör innehållet i intyget och om detta uppfyller de grundläggande kraven i rambeslutet,
- fastställande av vilket belopp som, efter omräkning till svensk valuta, skall verkställas,
- bedömningen av hur konkurrerande framställningar skall hanteras (utom i de fall där frysning har beslutats, då det är fråga om en straffrättslig bedömning) samt
- uppskov på grund av att beslutet om förverkande måste över sättas.

Till frågor som typiskt sett är av straffrättslig karaktär hör

- bedömningen av om verkställigheten strider mot förbudet mot dubbel straffbarhet eller mot reglerna om immunitet och privilegier,
- bedömningen av om förverkandebeslutet kan verkställas trots att beslutet fastställts i en utevarodömning,
- bedömningen av om gärningen helt eller delvis begåtts i Sverige och om förverkande kunnat ske här eller får verkställas här,

- bedömningen av om ett beslut om utvidgat förverkande är av den arten att det får verkställas här i landet,
- användningen av frysningsförfarandet,
- användningen av tvångsmedel i annat fall på begäran av den andra staten,
- bedömningen av om verkställigheten skall skjutas upp med hänsyn till en pågående brottsutredning samt
- bedömningen av om verkställigheten av ett svenskt beslut om förverkande skall gå före det utländska beslutet.

Till *frågor som rör verkställigheten* hör typiskt sett

- avräkning av belopp som redan har betalats,
- beslut om att ersätta verkställighet av viss summa pengar med föremål eller tvärtom samt
- beslut om försäljning av egendom och fördelning av belopp som drivits in.

Uppräkningen ger vid handen att tyngdpunkten i det prövningsförfarande som skall föregå ett svenskt beslut om att verkställa ett utländskt förverkandebeslut ligger på olika frågor med straffrättslig anknytning. Huvudparten av de frågor som är aktuella att ta ställning till vid prövningen av om ett förverkandebeslut skall få verkställas i Sverige har starkare koppling till en åklagares än en kronofogdes normala verksamhet. Detta kommer också till uttryck i den av riksdagen antagna propositionen om godkännande av utkastet till rambeslut, där det påpekas att det nu aktuella rambeslutet, tillsammans med förverkanderambeslutet och rambeslutet om frysning, skall ses som en helhet och att dessa tre rambeslut tillsammans utgör ett led i arbetet att effektivisera brottsbekämpningen (prop. 2004/05:55 s. 39 f.).

Det är således först när de straffrättsliga frågeställningarna har belysts, och utmynnat i ställningstagandet att inget hindrar att det utländska förverkandebeslutet verkställs här i landet, som de mer renodlade verkställighetsfrågorna över huvud taget aktualiseras.

Vidare bör vägas in att, om man väljer kronofogdealternativet, det förutsätter att Kronofogdemyndigheten bl.a. ges tillgång till misstankeregistret. Detta krävs för bedömningen av om verk-

ställigheten av ett utländskt beslut om förverkande skulle skada en pågående utredning om brott. Misstankeregistret innehåller känsliga uppgifter. Det är framför allt de brottsbekämpande myndigheterna som har möjlighet att utan föregående sekretessprövning få tillgång till uppgift ur registret, men inte ens alla dessa har rätt att få sådana uppgifter. Enbart en kontroll i misstankeregistret kommer dock inte alltid att ge den prövande myndigheten tillräckligt underlag för sin bedömning. Härutöver krävs också tillgång till uppgifter i förundersökningar, vilka normalt är sekretessbelagda, som närmare belyser frågan om verkställigheten skulle kunna skada en pågående utredning om brott. Det är troligt att den bedömningen även förutsätter direktkontakt med förundersökningsledaren. Kronofogdelösningen förutsätter således att man bryter upp sekretessen mellan myndigheterna i vissa avseenden. En faktor som har betydelse i det sammanhanget är att det inte kan förväntas bli särskilt många framställningar om verkställighet av beslut om förverkande. Det kan därför ifrågasättas om det från integritetssynpunkt är rimligt att skapa nya sekretessbrytande regler och ge ökad tillgång till känsliga register för att Kronofogdemyndigheten skall kunna handlägga verkställighetsfrågor rörande beslut om förverkande.

Med utgångspunkt i dessa faktorer är det tydligt att en lösning där uppgiften läggs på exekutionsväsendet är mindre lämplig än att uppgiften anförs åt åklagarväsendet. Sistnämnda lösning ger också automatiskt den koppling till reglerna om frysning som efterlystes i propositionen om godkännande av rambeslutet (prop. 2004/05:55 s. 50 och 52). Övervägande sakliga skäl talar därför för en lösning som innebär att åklagare skall ta emot och pröva om utländska beslut om förverkande får verkställas i Sverige.

Som tidigare framhållits måste den valda lösningen också uppfylla det formella kravet i rambeslutet på att en viss vägransgrund endast får beslutas av rättslig myndighet. I sammanhanget bör påpekas att många rättsliga instrument som reglerar övertagande av verkställighet använder ett annat begrepp, nämligen ”den behöriga myndigheten”. När det begreppet används har den

stat som genomför instrumentet tämligen fria händer att välja vilken myndighet som skall pekas ut. När man använder begreppet rättslig myndighet är urvalet, som tidigare påpekats, snävare och utesluter i en del fall varje annan myndighet än domstol. I det rättsliga samarbetet pekas normalt antingen domstol eller åklagare ut som rättslig myndighet. Det nu aktuella rambeslutet ger en något vidare ram, eftersom det i artikel 3 punkten 1 sägs att varje stat skall peka ut den rättsliga myndighet som *enligt nationell lag* är behörig. Det ligger emellertid i svenskt intresse att begreppet "rättslig myndighet" inte ges alltför olikartad innebörd i rättsliga instrument som behandlar likartade frågor. Begreppet riskerar annars att urvattnas. Av principiella skäl, och med beaktande av vilken ståndpunkt Sverige intagit vid förhandlingar om andra internationella överenskommelser som rör rättslig hjälp, bör begreppet rättslig myndighet förbehållas ett fåtal myndigheter, i första hand domstolar och i straffrättsliga sammanhang även åklagare. Detta talar emot att peka ut Kronofogdemyndigheten som rättslig myndighet i detta sammanhang, även om det inte skulle vara uteslutet. Att peka ut åklagare som behörig myndighet ligger däremot helt i linje med tidigare ställningstaganden och med åklagarens roll.

Däremot skall den praktiska verkställigheten av beslut om förverkande handhas av exekutionsväsendet, i likhet med vad som gäller för motsvarande svenska beslut. Detta följer av att rambeslutet föreskriver att samma förfarande skall tillämpas som vid ett nationellt beslut om förverkande. Kronofogdemyndigheten bör således ha rollen som behörig myndighet i den senare delen av förfarandet.

Det förhållandet att den nu skisserade lösningen väljs för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande bör inte tas till intäkt för att man kommer att välja samma lösning när det gäller genomförandet av andra rambeslut. Tvärtom visar den analys som lett fram till ställningstagandet dels på vikten av att göra en individuell bedömning av förutsättningarna för varje instrument för sig, dels på att det i vissa fall är

svårt att finna en lösning som passar in i det befintliga svenska systemet.

7.2.3 Svensk begäran om verkställighet utomlands

Förslag: Ansökan om verkställighet utomlands av ett svenskt beslut om förverkande skall enligt huvudregeln göras av Kronofogdemyndigheten. Har en åklagare utverkat ett beslut om förverkande och antingen begärt frysning eller redan fått frysning verkställd för att säkra verkställighet av förverkandebeslutet i fråga, får åklagaren ansöka om verkställighet av förverkandebeslutet i en annan medlemsstat.

En fråga om verkställighet utomlands aktualiseras under verkställighetsstadiet, dvs. under handläggningen hos Kronofogdemyndigheten. Myndigheten har redan nu uppgiften att ansöka om verkställighet av svenska förverkandebeslut i andra nordiska länder. Att ge Kronofogdemyndigheten rollen som behörig myndighet vid ansökan om verkställighet av ett svenskt förverkandebeslut i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen skulle därför ligga väl i linje med myndighetens övriga uppgifter. Valet av behörig myndighet kompliceras emellertid i detta fall av att det krävs viss samordning mellan verkställighet av beslut om förverkande och beslut om frysning, som hanteras av åklagare. Om viss egendom har säkrats genom frysning utomlands underlättar detta verkställigheten. Samtidigt ställer ett beslut om frysning krav på delvis annan handläggning, eftersom frysningsbeslutet måste fullföljas på visst sätt. Detta, tillsammans med det förhållandet att åklagare skall vara behörig myndighet vid prövningen av om ett utländskt beslut om förverkande skall verkställas i Sverige, väcker frågan om åklagare även skall åläggas uppgiften att begära verkställighet utomlands.

Inom exekutionsväsendet finns det både bred erfarenhet av att hantera verkställighet utomlands och nödvändig juridisk kompetens för den uppgiften. Dessutom är det en naturlig del av verksamheten inom exekutionsväsendet – men skulle innebära en ny

uppgift för åklagare – att pröva om verkställighet utomlands skall begäras. Det finns, med undantag för de fall där åklagare begärt frysning utomlands, inte något naturligt samband mellan åklagarens vanliga uppgifter och utlandsindrivning.

Övervägande skäl talar för att Kronofogdemyndigheten pekas ut som behörig myndighet för framställning om verkställighet av ett svenskt beslut om förverkande i en annan medlemsstat.

Som utvecklas närmare i avsnitt 7.6.2 bör det emellertid göras ett undantag från huvudregeln att Kronofogdemyndigheten ansöker om utlandsverkställighet. Har åklagare utverkat beslut om frysning i en annan stat, i syfte att säkra framtida verkställighet av beslut om förverkande, bör åklagaren också kunna ansöka om verkställighet av ett utdömt förverkandebeslut som svarar mot säkringsåtgärden.

7.3 Förfarandet vid verkställighet i Sverige

7.3.1 Formen för förverkande

Bedömning: Både beslut om sakförverkande som avser hjälpmedel till brott och beslut om sak- eller värdeförverkande som avser utbyte av brott kan verkställas här i landet. Däremot krävs det särskilda överväganden angående verkställighet av beslut om utvidgat förverkande, eftersom det för närvarande inte finns någon svensk motsvarighet till utvidgat förverkande.

Enligt artikel 2 är det fyra olika typer av förverkandebeslut som omfattas av rambeslutet. Det är beslut om

- förverkande av utbyte av brott eller av värde som helt eller delvis motsvarar utbytet,
- förverkande av hjälpmedel vid brott,
- utvidgat förverkande enligt artikel 3 i förverkanderambeslutet samt
- utvidgat förverkande enligt någon annan bestämmelse i den utfärdande statens lagstiftning.

Förverkande av utbyte av brott kan antingen avse sakförverkande eller värdeförverkande, medan förverkande av hjälpmedel som regel avser sakförverkande. När det gäller utvidgat förverkande beror det på lagstiftningen i den utfärdande staten om det är fråga om sak- eller värdeförverkande.

Den svenska regleringen skiljer, som framgått tidigare, mellan sak- och värdeförverkande, men båda typerna av förverkande finns i svensk lagstiftning. Beslut om förverkande av utbyte och av hjälpmedel kan därför verkställas på begäran av en annan stat, oavsett om det är fråga om sak- eller värdeförverkande.

När det gäller beslut om utvidgat förverkande är läget ett annat. Någon lagstiftning om utvidgat förverkande finns ännu inte i svensk rätt. Som tidigare har redovisats (se avsnitt 5) finns det emellertid förslag om att införa regler om utvidgat förverkande i den svenska lagstiftningen.

I rambeslutet har förutsetts att medlemsstaterna dels kommer att välja olika vägar för att genomföra bestämmelser om utvidgat förverkande, dels kan vilja sträcka sig olika långt när det gäller att verkställa utländska beslut om utvidgat förverkande. I dessa frågor krävs det således särskilda överväganden.

7.3.2 Dubbel straffbarhet

Förslag: Något generellt krav på dubbel straffbarhet skall inte ställas upp. I fråga om utvidgat förverkande skall det finnas ett sådant krav, med undantag för brott som räknas upp i artikel 6 punkten 1 i rambeslutet och som har viss angiven straffskala i den utfärdande staten.

Rambeslutet ger möjlighet för den verkställande staten att ställa krav på dubbel straffbarhet. Denna möjlighet är emellertid begränsad. I fråga om de brott som räknas upp i artikel 6 punkten 1 har valts samma lösning som i vissa andra rambeslut. Den innebär att något krav på dubbel straffbarhet inte får ställas upp, om den utfärdande staten bedömer att det aktuella brottet motsvarar något av de brott som anges där och brottet har viss straffskala

(högsta frihetsstraff skall vara minst tre år).²³ Om Sverige ställer krav på dubbel straffbarhet i något avseende måste således beaktas att dubbel straffbarhet inte får krävas för de särskilt uppräknade brotten.

I propositionen om antagande av rambeslutet framhölls att en viktig fråga i det fortsatta lagstiftningsarbetet är att överväga om man bör införa någon annan begränsning i fråga om krav på dubbel straffbarhet, med hänsyn till hur lagstiftningen om frysning utformats. I propositionen med lag om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut diskuterades frågan om krav på dubbel straffbarhet ingående (prop. 2004/05:115 s. 51 f.). Detta motiverades bl.a. med att frysning är ett interimistiskt förfarande som måste gå snabbt. Det finns då inte utrymme för komplicerade överväganden angående om en viss gärning är straffbar både på gärningsorten och i Sverige. Frysningsslagen innehåller således inte något krav på dubbel straffbarhet. Ställningstagandet i denna fråga skall ses mot bakgrund av att lagstiftaren under senare år har strävat efter att begränsa kravet på dubbel straffbarhet i lagstiftning som rör rättsligt samarbete. Som exempel kan nämnas att frågan om krav på dubbel straffbarhet diskuterades ingående i lagstiftningsärendet om internationell rättslig hjälp (prop. 1999/2000:61 s. 104 f.). För åtskilliga åtgärder enligt den lagen ställs inte något krav på dubbel straffbarhet; ett sådant krav finns endast i fråga om användning av straffprocessuella tvångsmedel.

I propositionen om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut diskuterades också frågan om man bör begränsa kravet på dubbel straffbarhet i de förfaranden som följer efter ett sådant beslut (prop. 2004/05:115 s. 52 f.). Där konstaterades att en sådan förändring visserligen skulle innebära fördelar, men att det inte var möjligt att åstadkomma en sådan ändring inom ramen för det lagstiftningsärendet.

Som framgått ovan går utvecklingen mot att kravet på dubbel straffbarhet avskaffas i största möjliga utsträckning. Ju färre hin-

²³ Uppräkningen innehåller samma brott som motsvarande förteckning i rambeslutet om frysning.

der av det slaget som ställs upp i svensk lagstiftning, desto bättre förutsättningar bör svenska myndigheter ha att få hjälp utomlands. Det talar med styrka för att krav på dubbel straffbarhet bara bör ställas upp om det finns särskilda skäl för det. Vid erkännande och verkställighet av förverkande finns det ett lagkraftvunnet beslut från domstol eller annan rättslig myndighet. Beslutet måste uppfylla en rad krav som är gemensamma för alla medlemsstater. Mot den bakgrunden finns det inget behov av att också ha ett generellt krav på dubbel straffbarhet för erkännande och verkställighet av beslut om förverkande.

På några områden finns det emellertid skäl att göra en annan bedömning. Ett sådant område är verkställighet av beslut om utvidgat förverkande. Rambeslutet om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott (förverkanderambeslutet) förutsätter att medlemsstaterna skall ha bestämmelser om utvidgat förverkande. I sistnämnda rambeslut ges vidaramar för hur lagstiftningen om utvidgat förverkande kan utformas. Rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande tar hänsyn till att reglerna om utvidgat förverkande enligt förverkanderambeslutet kan vara mer eller mindre långtgående, men ställer upp vissa minimikrav för verkställighet av sådana beslut. Verkställighet av andra former av utvidgat förverkande kan, som framgår av avsnitt 7.3.3, vägras. Oavsett hur det svenska regelsystemet för utvidgat förverkande utformas, kommer möjligheterna att få till stånd verkställighet av sådana beslut i andra medlemsstater att vara beroende av hur den aktuella staten har genomfört båda rambesluten.

Starka skäl talar för att Sverige i fråga om utvidgat förverkande bör utnyttja möjligheten att enligt artikel 6 punkten 3 kräva dubbel straffbarhet, särskilt mot bakgrund av att den svenska regleringen föreslås bli generell i den meningen att alla typer av brott med viss straffskala skall kunna leda till utvidgat förverkande. Det medför att Sverige kan ställas inför en begäran att verkställa en annan stats beslut om utvidgat förverkande även för andra brott än de som anges artikel 6 punkten 1. Ett krav på dubbel straffbarhet innebär en viss garanti för att beslutet om

förverkande inte ter sig så främmande att verkställigheten av det riskerar att komma i konflikt med grundläggande värderingar i vår rättsordning. Det finns också anledning att räkna med att andra stater kommer att kräva dubbel straffbarhet för att erkänna och verkställa utvidgat förverkande. Det är då rimligt att Sverige väljer samma lösning.

Undantag från kravet på dubbel straffbarhet måste dock, som tidigare nämnts, göras i fråga om brott som anges i artikel 6 punkten 1.

Kravet på dubbel straffbarhet skall avse det eller de brott som legat till grund för beslutet om utvidgat förverkande, det som brukar kallas det förverkandeutlösande brottet. Det spelar där emot ingen roll vilken typ av brottslig verksamhet som den förverkade egendomen härrör från. Det skulle vara svårt att avgöra om kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt i fråga om brottslig verksamhet som inte är konkretiserad i form av enskilda brott. Ett sådant krav ter sig därför inte realistiskt.

Ett annat undantag från grundprincipen att dubbel straffbarhet inte bör krävas bör gälla för beslut om förverkande för gärningar som helt eller delvis har begåtts här i landet. Den frågan utvecklas närmare i avsnitt 7.3.5, där olika vägransgrunder behandlas.

Enligt artikel 8 punkten 2 b får verkställighet av beslut om förverkande inte vägras, med hänvisning till kravet på dubbel straffbarhet, av det skälet att den verkställande statens lagstiftning inte föreskriver samma typ av skatt eller avgift eller att den inte innehåller samma slags bestämmelser på detta område som den utfärdande statens lagstiftning. Punkten i fråga kräver inte några lagstiftningsåtgärder.

7.3.3 Verktällighet av beslut om utvidgat förverkande

Förslag: Möjligheten att införa en särskild vägransgrund, knuten till hur bestämmelserna om utvidgat förverkande i artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet har förverkligats, skall inte utnyttjas. Det räcker med ett krav på dubbel
--

straffbarhet. Det innebär att ett utländskt beslut om utvidgat förverkande enligt nämnda artikel skall verkställas även om den utfärdande staten har valt att genomföra förverkanderambeslutet på ett mera långtgående sätt än Sverige. Beslut om utvidgat förverkande, som bygger på annan nationell lagstiftning än som motsvarar artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet, undantas från lagens tillämpningsområde.

Behövs det en särskild vägransgrund?

Som tidigare nämnts omfattar rambeslutets tillämpningsområde även utvidgat förverkande. Med utvidgat förverkande åsyftas beslut om förverkande som avser egendom som inte kan hänföras till ett visst konkret brott. Ett beslut om utvidgat förverkande kan ha olika grunder. En av de viktigaste är artikel 3 i förverkanderambeslutet, som ålägger medlemsstaterna att ha regler om utvidgat förverkande (se närmare om detta i avsnitt 5). Det finns andra internationella instrument som också innehåller bestämmelser om utvidgat förverkande, som Förenta nationernas narkotikabrottskonvention. Flera länder har dessutom av andra skäl infört mer eller mindre långtgående regler om utvidgat förverkande i sin nationella lagstiftning. Utvidgat förverkande kan i dessa fall åläggas genom antingen straffrättsligt eller annat förfarande. Europadomstolen har i flera fall prövat om lagstiftning om utvidgat förverkande strider mot Europakonventionen. För en närmare redovisning av dessa fall, se Ds 2006:17 s. 65 f. och 170 f.

Enligt artikel 8 punkten 3 finns det möjlighet för den verkställande staten att i viss utsträckning vägra verkställighet av beslut som avser utvidgat förverkande. Så är fallet om beslutet är hänförligt till förverkande som regleras i artikel 2 d iii och beslutet faller utanför räckvidden av det alternativ som den verkställande staten har valt vid genomförandet av artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet. Den verkställande staten skall dock alltid verkställa ett sådant beslut om utvidgat förverkande åtminstone i

den omfattning som föreskrivs i ett liknande fall i den nationella lagstiftningen.

Valet av metod att genomföra artikel 3 i förverkanderambeslutet kan således inverka på möjligheterna att bistå andra medlemsstater med verkställighet av beslut om utvidgat förverkande, om man samtidigt utnyttjar sistnämnda vägransgrund.

Som redovisas i kapitel 5 föreslås att Sverige skall införa en regel om utvidgat förverkande som bygger på alternativ a i artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet. Det är inte den mest långtgående modellen. Däremot innebär förslagen att den svenska lagstiftningen skall gå utöver minimikraven enligt modellen. Det kan förutsättas att andra stater också kommer att ha lagstiftning som går utöver minimikraven, oavsett vilken modell de har valt, och att någon enhetlighet i förhållande till rambeslutets modeller således inte kommer att råda. Därmed uppkommer frågan om Sverige bör utnyttja möjligheten att införa en särskild vägransgrund, knuten till det valda alternativet.

Även om Sverige skulle välja att inte genomföra den mest långtgående modellen i förverkanderambeslutet för utvidgat förverkande, hindrar detta inte att vi godtar att andra länder har valt andra lösningar. Man måste i ett system med ömsesidigt erkännande acceptera och ha förtroende för att andra länders lagstiftning bygger på samma grundläggande värderingar som våra, men att de praktiska lösningarna är olika. Man kan utgå från att lagstiftning om utvidgat förverkande som genomför förverkanderambeslutet tillgodoser de grundläggande rättssäkerhetskraven, så som de formulerats bl.a. i Europakonventionen. Detsamma gäller redan befintlig lagstiftning som anpassats för att uppfylla kraven i rambeslutet, eller som redan från början uppfyllde dessa krav.

Det kan anmärkas att flera av våra grannländer sedan slutet av 1990-talet har haft lagstiftning om utvidgat förverkande, som motsvarar innehållet i artikel 3. Det kan således redan i dag bli aktuellt att verkställa sådana beslut enligt den nordiska verkställighetslagen. Den lagen anger inte heller någon särskild möjlighet

att vägra verkställa ett beslut enbart därför att det är fråga om ett utvidgat förverkande.

En särskild vägransgrund, som innebär att svenska myndigheter inte erkänner och verkställer andra staters beslut om utvidgat förverkande om den ansökande statens regler bygger på ett annat alternativ än den svenska lagstiftningen, innebär en avsevärd begränsning. Eftersom utvidgat förverkande är den form av förverkande som på sikt kan få störst betydelse för möjligheterna att effektivt hindra att man skapar stora vinster genom organiserad brottslighet vore en sådan begränsning olycklig. Dessutom kan en begränsning av det slaget leda till att det blir svårare att få svenska beslut om utvidgat förverkande verkställda i andra länder. Mot den nu angivna bakgrunden bör någon särskild vägransgrund knuten till genomförandet av artikel 3 i förverkanderambeslutet inte införas. Ett krav på dubbel straffbarhet (se avsnitt 7.3.2) får anses tillräckligt. Som tidigare nämnts skall kravet på dubbel straffbarhet avse det brott som ligger till grund för förverkandebeslutet, dvs. det förverkandeutlösande brottet.

Andra typer av utvidgat förverkande

I fråga om andra regler om utvidgat förverkande, än de som har artikel 3 i förverkanderambeslutet som utgångspunkt, finns det inte samma grundläggande rättssäkerhetsgarantier. Rambeslutet om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande ger, enligt artikel 7 punkten 5, medlemsstaterna rätt att helt vägra verkställa sådana beslut om utvidgat förverkande.

Utvidgat förverkande som bygger på annan nationell lagstiftning kan vara en mycket långtgående åtgärd. Den nationella lagstiftningen kan exempelvis medge att lagligt åtkommen egendom förklaras förverkad. Utvidgat förverkande kan också innebära en presumtion att all egendom som en person innehaft eller förvärvat under viss tid kan förverkas, oaktat denne haft lagliga inkomster under samma period.

Sverige har i annat sammanhang ställt sig avvisande till att införa och tillämpa långtgående regler om utvidgat förverkande (se

bl.a. prop. 1990/91:127 s. 28). Invändningarna mot att i svensk rätt införa en regel om förverkande som bygger på en omkastad bevisbörda får alltjämt anses ha bärkraft. Det hindrar, som framgått av det föregående, inte att vi kan åta oss att verkställa andra länders beslut om sådant förverkande, när det finns garantier för att beslutet lever upp till grundläggande rättsprinciper. Detta får anses vara fallet med beslut grundade på förverkanderambeslutet, oavsett hur den utfärdande statens regler är närmare utformade. Det är således inte innehållet i beslutet som är det avgörande utan att beslutet har tillkommit under sådana former att den enskildes rättssäkerhet garanteras.

Att tillämpa det nya förenklade verkställighetsförfarandet på alla andra typer av beslut om utvidgat förverkande bör däremot inte komma i fråga. För beslut om utvidgat förverkande som ligger utanför de alternativ som förverkanderambeslutet omfattar finns det inga garantier vare sig angående innehållet i beslutet eller tillkomsten av detta. Det innebär att det bland sådana beslut kan finnas förverkandebeslut som ter sig helt främmande för den svenska rättstraditionen. Mot den bakgrunden bör Sverige utnyttja möjligheten att avstå från att verkställa sådana beslut om utvidgat förverkande. Detta kan lämpligen ske genom att man i tillämpningsområdet för den nya lagen direkt undantar andra typer av utvidgat förverkande än de som bygger på lagstiftning som svarar mot artikel 3 punkterna 2 a–c i förverkanderambeslutet.

Det praktiska förfarandet

Det skall framgå av det intyg, som skall följa varje framställning om erkännande och verkställighet, om ett beslut om utvidgat förverkande grundas på artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet eller på någon annan nationell bestämmelse om utvidgat förverkande (se bilaga 2, utkastet till intyg, avsnitt i, punkten 1.2).

För att underlätta den praktiska tillämpningen kan det vara lämpligt att vi godtar den andra statens besked om hur förver-

kanderambeslutet har implementerats där. Väljer man den lösningen behöver åklagaren nämligen inte utreda vad som gäller i fråga om utvidgat förverkande i andra medlemsstater och inte heller ta ställning till om beslutet om utvidgat förverkande i det enskilda fallet har meddelats i enlighet med det regelverket. Åklagaren kan då, med enbart uppgifterna i intyget som grund, avgöra om det är fråga om en typ av utvidgat förverkande som kan verkställas här. Nackdelen med den föreslagna lösningen är emellertid att de svenska myndigheterna blir bundna av innehållet i intyget och inte kan göra någon självständig bedömning i denna fråga.

Med tanke på frågans komplexitet framstår den föreslagna lösningen som en rimlig avvägning mellan kraven på rättssäkerhet och på att snabbt kunna ta ställning till en begäran om verkställighet. Frågan är om det finns risk för att en medlemsstat, som har genomfört den aktuella artikeln på ett sätt som går utöver minimibestämmelserna i denna, betraktar en sådan bestämmelse som grundad inte på artikel 3 punkten 2 utan som en annan nationell bestämmelse om utvidgat förverkande. Det nyss redovisade förslaget innebär ju att framställningar om verkställighet av utvidgat förverkande som grundar sig på andra nationella regler inte skall erkännas och verkställas.

Även om det kan synas vara liten risk för att staterna tolkar rambeslutet så att varje avvikelse i lagstiftningen från minimireglerna i artikel 3 punkten 2 gör att artikel 2 d iv i rambeslutet om verkställighet av förverkande skall tillämpas i stället för artikel 2 d iii, bör Sverige i sin förklaring till artikel 6 punkten 3 redovisa uppfattningen att vi är beredda att verkställa varje beslut om utvidgat förverkande som grundas på artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet, hur denna lagstiftning än har utformats.

Skulle det vid åklagarens prövning av frågan om erkännande och verkställighet uppstå tvekan om ett beslut om utvidgat förverkande grundar sig på sistnämnda artikel, eller på annan nationell lagstiftning, bör åklagaren begära kompletterande upplysningar i denna fråga från den utfärdande staten. Om det då visar sig att beslutet om utvidgat förverkande – trots att det i intyget

angetts vara grundat på en nationell bestämmelse av annat slag än motsvarigheten till artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet – är av den arten att det får verkställas i Sverige, kan åklagaren begära en skriftlig bekräftelse på att uppgiften i intyget var missvisande och sedan agera med utgångspunkt i detta.

7.3.4 Ansökan om verkställighet

Förslag: Det intyg som skall följa med en ansökan om erkännande och verkställighet skall vara upprättat i enlighet med bilagan till rambeslutet. Intyget skall vara avfattat på eller översatt till svenska, danska, norska eller engelska. Däremot ställs inte något sådant krav på det beslut om förverkande som ligger till grund för framställningen. Om intyget saknas, eller om det är så bristfälligt till form eller innehåll att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om förverkandebeslutet kan erkännas och verkställas här, skall den andra statens myndighet ges möjlighet att inom viss tid komma in med komplettering.

Intyget

Enligt artikel 4 skall en ansökan om verkställighet åtföljas av ett intyg som har upprättats i enlighet med bilagan till rambeslutet. I rambeslutet finns det inte några bestämmelser om intygets innehåll, utan detta regleras uteslutande i bilagan. Intyget är av central betydelse vid prövningen av om förverkandebeslutet är verkställbart. I intyget skall i princip finnas all den information som behövs för att den behöriga myndigheten skall kunna genomföra sin prövning. Intyget skall undertecknas av den behöriga myndigheten i den utfärdande staten, som också intygar riktigheten i innehållet.

Om intyget saknas, är ofullständigt eller uppenbarligen inte motsvarar förverkandebeslutet, kan den verkställande staten vägra erkännande och verkställighet med stöd av artikel 8 punk-

ten 1. Innan ett sådant beslut fattas skall dock de behöriga myndigheterna alltid samråda (punkten 4). Den utfärdande staten bör också om möjligt ges tillfälle att rätta till bristerna. Detta förutsätter dock att bristerna är av den arten att en komplettering skapar förutsättningar för att beslutet skall kunna verkställas.

Språkfrågan

Rambeslutet ställer inte något krav på att själva förverkandebeslutet skall vara avfattat på eller översatt till ett språk som den verkställande staten godtar (artikel 19 punkten 1). Däremot skall det särskilda intyget antingen vara avfattat på eller översatt till något av de språk som den mottagande staten har förklarat sig godta. En motsvarande ordning gäller i fråga om bl.a. frysningsbeslut. Att det inte ställs några språkkrav på förverkandebeslutet skall ses mot bakgrund av att de uppgifter som skall anges i intyget återger de delar av förverkandebeslutet som är av betydelse för frågan om erkännande och verkställighet av beslutet. Av det skälet behövs det inte någon översättning av själva beslutet.

I propositionen om antagande av det nu aktuella rambeslutet redovisades ingen bedömning av vilka språk som bör godtas av Sverige. Den frågan lämnades således öppen (prop. 2004/05:55 s. 48).

Både vid genomförandet av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och vid genomförandet av rambeslutet om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut diskuterade regeringen ingående vilka språk som bör godtas (prop. 2003/04: 7 s. 107 f. resp. 2004/05: 115 s. 37 f.). I båda fallen ansågs det självklart att de språk som normalt godtas vid handläggning av rättsligt samarbete, nämligen svenska, danska och norska, skall vara språk som godtas. Det ansågs vidare att även engelska bör godtas. Huvudargumenten för detta var att det kan antas att många stater har begränsade möjligheter och resurser att få fram en översättning till svenska, danska eller norska, samtidigt som det

finns skäl att anta att kunskaperna i engelska och tillgången till översättare till engelska är god i hela unionen.

De skäl som låg till grund för bedömningen av språkfrågan vid genomförandet av nyss nämnda rambeslut är relevanta även när det gäller erkännande och verkställighet av förverkandebeslut. Samma lösning bör således väljas nu. Sverige bör därför avge förklaring till artikel 19 att de språk som godtas för intyget är svenska, danska, norska och engelska.

7.3.5 Skäl för att vägra verkställighet

Bedömning: Erkännande och verkställighet skall alltid kunna vägras om grundlagsregleringen hindrar det eller om verkställandet skulle komma i konflikt med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. Någon bestämmelse om detta behövs inte i lagtexten.

Förslag: De vägransgrunder som införs skall vara obligatoriska. Om det intyg som skall följa med framställningen om erkännande och verkställighet, trots begärd komplettering, inte duger som grund för prövningen, skall verkställighet alltid vägras. Detsamma gäller om verkställigheten skulle stå i strid med förbudet mot dubbelbestraffning (principen om *ne bis in idem*), strida mot bestämmelser om immunitet eller privilegier eller om gärningen helt eller delvis ägt rum i Sverige och inte är straffbar här. Övriga grunder för vägran är bl.a. att ett beslut om åtalsunderlåtelse har meddelats i Sverige för samma gärning eller att förverkandet har beslutats efter rättegång i den dömdes utevaro och det inte är klarlagt att dennes rättigheter trots detta har tagits till vara på ett godtagbart sätt.

Allmänna utgångspunkter

I avsnitt 7.3.3 diskuteras frågan om erkännande och verkställighet av utvidgat förverkande skall kunna vägras beroende på hur

den andra statens bestämmelser om sådana förverkanden är utformade. Någon sådan vägransgrund har inte föreslagits.

Enligt artikel 8 ges staterna rätt att vägra verkställighet på en rad andra grunder, oavsett om det är fråga om beslut om utvidgat eller ordinärt förverkande. Frågan är dels i vilken utsträckning Sverige skall utnyttja möjligheterna att vägra verkställighet, dels om man bör ha såväl obligatoriska som fakultativa vägransgrunder. Vidare bör övervägas om alla vägransgrunder måste regleras i lagen.

En allmän utgångspunkt bör vara att svenska myndigheter bör kunna vägra att verkställa utländska beslut i de fall där verkställigheten skulle strida mot grundläggande rättsprinciper och rambeslutet medger det. Samtidigt är det angeläget att begränsa möjligheten att vägra verkställighet i fall där inte lika väsentliga intressen står på spel. Ju fler situationer där Sverige kan hjälpa andra stater med verkställighet, desto lättare har en svensk myndighet att få bifall till en framställning om verkställighet utomlands. Dessutom förutsätter systemet med ömsesidigt erkännande att man i viss utsträckning godtar beslut som kanske inte skulle ha kunnat fattas av en svensk myndighet i en motsvarande situation. För att utvecklingen i fråga om internationellt rättsligt samarbete skall drivas framåt bör således möjligheterna att införa vägransgrunder skärskådas kritiskt.

Rambeslutet innehåller – i motsats till exempelvis rambeslutet om den europeiska arresteringsordern – inte någon uppdelning i obligatoriska och fakultativa grunder för att vägra erkännande och verkställighet. Samtliga vägransgrunder är enligt lydelsen av artikel 8 fakultativa, dvs. erkännande och verkställighet *får* vägras.

Den första frågan är således om vissa av vägransgrunderna bör vara fakultativa, eller om alla skall vara obligatoriska. I det följande redovisas de olika vägransgrunderna närmare. Av denna redogörelse framgår att de vägransgrunder Sverige bör utnyttja genomgående är av den arten att de bör vara obligatoriska. Några fakultativa vägransgrunder bör därför inte införas.

Grundlagsfrågor

Rambeslutet hindrar inte att en medlemsstat tillämpar sina konstitutionella regler om prövning i laga ordning och om föreningsfrihet, tryckfrihet och yttrandefrihet (skäl 14 till rambeslutet). Grundlagarna innehåller regler som i dessa hänseenden kan utgöra hinder mot att ett beslut om förverkande verkställs i Sverige.

Bestämmelser om tryckfrihet finns i tryckfrihetsförordningen och om yttrandefrihet i andra medier i yttrandefrihetsgrundlagen. Dessa grundlagar är exklusiva i den meningen att det allmänna inte får ingripa mot innehållet i de skyddade medierna i annat fall och i annan ordning än som föreskrivs i de båda grundlagarna. Där anges bl.a. uttömmande vilka yttranden i de grundlagsskyddade medierna som är otillåtna och vem som bär det straffrättsliga ansvaret vid en överträdelse. Vidare föreskrivs att endast Justitiekanslern får inleda förundersökning för brott som avses i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen och att Justitiekanslern ensam får besluta om tvångsmedel med anledning av misstanke om sådant brott (9 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen resp. 7 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen). Dessutom finns det särskilda bestämmelser om rättegången i mål om tryckfrihetsbrott i 12 kap. tryckfrihetsförordningen och mål om yttrandefrihetsbrott i 9 kap. yttrandefrihetsgrundlagen.

Någon särskild reglering av detta – eller någon erinran om grundlagsreglerna i lagstiftningen – har tidigare inte ansetts nödvändig (se prop. 2003/04:7 s. 71), annat än i undantagsfall. Ett sådant undantagsfall är lagstiftningen om en europeisk arresteringsorder (se prop. 2004/05:115 s. 50 och 137 samt prop. 2003/04: 7 s. 74 f.)

I detta fall finns det inte något behov av en uttrycklig regel som slår fast att verkställighet får vägras på grund av att verkställigheten skulle stå i strid med grundlagsbestämmelser. Av det skälet bör samma princip tillämpas som i flertalet tidigare lagstiftningsärenden. Någon regel som erinrar om grundlagsskyddet bör därför inte införas.

Så snart det uppkommer en fråga om huruvida verkställigheten avser en gärning som omfattas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen bör samråd ske med Justitiekanslern. Samrådsskyldigheten bör, på samma sätt som gäller i fråga om frysningsförfarandet, regleras i förordning.

Avslag med stöd av Europakonventionen

I artikel 1 punkten 2 i rambeslutet slås fast att detta inte ändrar medlemsstaternas skyldighet att respektera de grundläggande rättigheterna och rättsprinciperna i artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen. Den sistnämnda artikeln innehåller i sin tur en hänvisning till Europakonventionen. Respekten för grundläggande fri- och rättigheter inskräps även i skäl 13 till rambeslutet. Där slås också fast att rambeslutet inte hindrar medlemsstaterna från att vägra att verkställa ett beslut om förverkande om det finns objektiva skäl att tro att beslutet har utfärdats för att lagföra eller straffa en person på grund av dennes kön, ras, religion, etniska ursprung, nationalitet, språk, politiska uppfattning eller sexuella läggning eller att denna persons ställning kan skadas av något av dessa skäl. Ett beslut i strid med detta diskrimineringsförbud torde som regel utgöra brott mot Europakonventionens artikel 14.

Europakonventionen har sedan den 1 januari 1995 ställning som svensk lag (prop. 1993/94:117, bet. 1993/94:KU24). Enligt 2 kap. 23 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Europakonventionen. Konventionen innehåller bl.a. bestämmelser om skydd för privat- och familjeliv (artikel 8), tankefrihet, samvets- och religionsfrihet (artikel 9) samt yttrandefrihet (artikel 10). I artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen föreskrivs att varje fysisk eller juridisk person skall ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser.

Uppräkningen i Europakonventionen av fri- och rättigheter är inte uttömmande. Det finns också en omfattande rättspraxis till konventionen. Denna skall iakttas av de stater som tillträtt konventionen. Det finns därför skäl att utgå från att medlemsstaterna iakttar Europakonventionens bestämmelser innan beslut om förverkande meddelas. Detsamma gäller bestämmelser i tilläggsprotokoll till konventionen. Det sagda utesluter inte att ett beslut om förverkande i ett enskilt fall kan komma i konflikt med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. Om detta skulle inträffa, skall erkännande och verkställighet alltid vägras.

Frågan är om det bör tas in en särskild bestämmelse om detta i lagen. Lagrådet uppmärksammade i prop. 2004/05:115 att det valts skilda lösningar i den frågan i två lagstiftningsärenden som låg nära varandra i tiden, utan att skillnaden kommenterats och motiverats (s. 137). Lagrådet framhöll samtidigt att det fanns goda skäl för slutsatsen att det inte krävs någon uttrycklig lagregel.

I detta fall görs bedömningen att det inte krävs någon direkt erinran om att verkställighet kan vägras när denna skulle strida mot Europakonventionen, eftersom det är underförstått att en lagtillämpning i strid med sådana regler aldrig är godtagbar. Någon särskild bestämmelse om avslag på denna grund föreslås därför inte.

Avslag på grund av brister hänförliga till intyget

En grundläggande förutsättning för att de nya instrumenten för rättslig hjälp skall fungera är att det intyg som skall utfärdas av den stat som begär bistånd uppfyller kraven i rambeslutet. Tanken är att intyget skall innehålla all den information som är nödvändig för att den verkställande staten dels skall kunna ta ställning till frågan om erkännande, dels skall kunna fullgöra verkställighetsuppdraget på ett adekvat sätt. Om intyget saknas eller om det är så bristfälligt att det inte kan läggas till grund för prövningen av erkännande och verkställighet skall verkställighet alltid kunna vägras enligt artikel 8 punkten 1. Bestämmelsen bör

utformas efter mönster av motsvarande regler i lagstiftningen om frysning och lagstiftningen om den europeiska arresteringsordern.

Den utfärdande staten måste emellertid, som redovisats i avsnitt 7.3.4, ges möjlighet att rätta till bristerna i intyget innan ett beslut om avslag meddelas på denna grund. Först om intyget, trots begäran om komplettering, inte uppfyller kraven skall ett avslagsbeslut meddelas.

Rambeslutet förutsätter att samråd skall äga rum med den utfärdande staten innan avslag meddelas på den nu aktuella grunden (artikel 8 punkten 4). Den utfärdande staten bör härigenom få klart för sig vilka brister intyget har.

Det bör påpekas att det förhållandet att intyget inte är avfattat på eller översatt till ett godtaget språk inte i sig är någon grund för att vägra verkställighet. Ansökan kan emellertid ses som ofullständig, eftersom ett formkrav inte är uppfyllt, och kan därför ändå leda till att verkställighet vägras om bristen inte rättas till.

Avslag på grund av principen om ne bis in idem

Att en person inte får lagföras för eller straffas för samma brott mer än en gång (principen om ne bis in idem) är en grundläggande princip inom straffprocessrätten. Det är samtidigt en så viktig rättsstatlig princip att den räknas upp bland de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna bl.a. i 1966 års FN-konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Den återfinns också i artikel 4 punkten 1 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen, som är gällande svensk rätt. En redogörelse för principen och dess betydelse vid beslut om förverkande finns i Ds 2006:17 s. 63 f. Där beskrivs också närmare de speciella problem som är förknippade med tillämpningen av principen vid beslut om utvidgat förverkande.

Enligt artikel 8 punkten 2 a får erkännande och verkställighet vägras om det skulle stå i strid med principen om ne bis in idem. En annan dom eller ett annat beslut beträffande samma gärning

utgör således hinder mot verkställighet. Detta bör gälla oavsett om avgörandet har meddelats i Sverige eller i en annan stat. En regel om detta bör införas.

I viss lagstiftning angående verkställighet i Sverige av domar och beslut, som meddelats i en annan stat, utgör även ett svenskt beslut att inte väcka åtal för samma gärning grund för att vägra verkställighet. Det finns t.ex. en sådan vägransgrund i 3 kap. 5 § frysningsslagen och i 6 § internationella verkställighetslagen. Frågan är om man bör ha en sådan vägransgrund för verkställighet av beslut om förverkande och hur den i så fall bör utformas. Det som talar för en vägransgrund av detta slag är i huvudsak två saker. Den ena är att det främst torde vara i fall där gärningen har begåtts i Sverige som ett beslut om att inte väcka åtal över huvud taget kan tänkas förekomma. Det andra är att reglerna om åtalsunderlåtelse ofta tillämpas i fall där åtal lika gärna hade kunnat väckas. Hade åtal väckts skulle domen, oavsett om den var friande eller fällande, hindrat verkställighet på grund av principen om *ne bis in idem*. Ett svenskt beslut om åtalsunderlåtelse bör därför i samma utsträckning som en dom utgöra hinder mot verkställighet av ett beslut om förverkande. Däremot bör andra typer av beslut som i realiteten innebär att något åtal inte kommer till stånd, t.ex. ett beslut att inte inleda eller att lägga ned en förundersökning, inte utgöra vägransgrund, eftersom sådana beslut kan rivas upp så snart det finns skäl för det.

Avslag i andra fall

Om krav på *dubbel straffbarhet* gäller, och om den gärning som förverkandet grundas på inte ger möjlighet att besluta om förverkande i den verkställande staten, får verkställighet vägras enligt artikel 8 punkten 2 b. Som tidigare nämnts bör krav på dubbel straffbarhet ställas i vissa fall (se avsnitten 7.3.2 och 7.3.3). Då bör det följaktligen också finnas en vägransgrund som knyter an till detta.

Det följer bl.a. av Sveriges internationella åtaganden att *straffrättslig immunitet och privilegier* skall respekteras även på verk-

ställighetsstadiet. I svensk lagstiftning förekommer olika slags regler om immunitet. Sådana regler tar normalt sikte på personer som genom sin ställning har immunitet. Lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall innehåller bestämmelser som genomför Sveriges internationella åtaganden i konventioner och andra överenskommelser. Lagen är tillämplig på bl.a. utländska diplomater, företrädare för vissa internationella organ samt andra personer som anges antingen direkt i lagen eller i en till lagen fogad bilaga. En redovisning av regelsystemet finns i prop. 2003/04:7 s. 72 f. Även svenska medborgare kan i viss utsträckning omfattas av straffrättslig och/eller straffprocessuell immunitet, men det rör sig om betydligt färre personer. Till dessa hör riksdagsmän och riksdagens talman samt statsråden, vilkas immunitet regleras i regeringsformen. Vidare har medlemmar av det svenska kungahuset, liksom även främmande statsöverhuvuden, immunitet enligt folkrättsliga grunder.

Förekomsten av immunitet och privilegier ger enligt artikel 8 punkten 2 c rätt att vägra erkännande och verkställighet. I de fall där immunitet eller privilegier hindrar en svensk domstol eller annan myndighet att besluta om förverkande skall verkställighet av ett utländskt beslut om förverkande därför kunna vägras. En regel om detta bör införas.

Eftersom verkställigheten av ett beslut om förverkande alltid skall ske enligt den verkställande statens lagstiftning, finns det enligt artikel 8 punkten 2 d möjlighet att vägra verkställighet om denna lagstiftning gör det *omöjligt att verkställa beslutet* med hänsyn till de rättigheter som innehas av berörda parter. Detta inkluderar också tredje part i god tro och fall där verkställigheten omöjliggörs på grund av användande av rättsmedel i den verkställande staten. En fråga som kan aktualiseras kan t.ex. vara om ett beslut om förverkande av utpekad egendom skall verkställas, trots att egendomen i fråga överlåtits till annan som varit i god tro. Verksällighet måste också kunna vägras om gärningen helt eller delvis har ägt rum i Sverige, och visserligen är straffbar här, men ett beslut om förverkande antingen inte hade kunnat meddelas här eller inte kan verkställas på grund av andra regler. I det

förstnämnda fallet kan hindret bestå i att talan om förverkande inte får föras exempelvis på grund av att gärningsmannen har avlidit eller därför att det finns någon annan formell begränsning av möjligheten att utdöma förverkande. I det senare fallet kan hindret bestå i att beslutet om förverkande inte får verkställas, t.ex. på grund av regeln i 36 kap. 15 § brottsbalken om preskription.

Beslut om förverkande som har meddelats i en s.k. *utevarodom*, dvs. som har dömts ut efter en rättegång där den berörda personen inte varit närvarande, kräver särskild uppmärksamhet. I rambeslutet har man byggt in garantier för att den mot vilken förverkandet riktas inte skall riskera att gå miste om sina grundläggande rättigheter. Om det är fråga om en utevarodom och intyget varken fastställer att denne personligen eller genom ombud informerades på förhand om förfarandet, eller att denne har gett till känna att han inte bestrider beslutet om förverkande, skall verkställighet kunna vägras enligt artikel 8 punkten 2 e. Denna vägransgrund bör utnyttjas, eftersom det för den enskilde är av avgörande betydelse att han haft möjlighet att ta till vara sin rätt i den process eller det förfarande som föregått beslutet om förverkande.

Enligt artikel 8 punkten 2 f får erkännande och verkställighet också vägras i vissa fall av hänsyn till den utfärdande statens *jurisdiktionsregler*. En stat kan vägra att verkställa förverkandebeslut som grundas på brott begångna helt eller delvis på den verkställande statens eget territorium. Detsamma gäller förverkandebeslut som grundar sig på brott begånget utanför den utfärdande statens territorium, om åtal inte är tillåtet i den verkställande staten, när brottet i fråga har begåtts utanför dess territorium.

De svenska jurisdiktionsreglerna är vittomfattande. Att vägra verkställighet enbart därför att brottet har begåtts i en tredje stat stämmer mindre väl överens med den svenska grundsynen att brott skall kunna beivras oavsett var de har begåtts. Någon sådan vägransgrund bör därför inte införas.

Det finns inte heller skäl att införa en allmän möjlighet att vägra verkställighet på grund av att gärningen helt eller delvis har

begåtts här i landet. Det är tillräckligt att kravet på dubbel straffbarhet iakttas. Som redovisas i avsnitt 7.3.2 bör det krävas dubbel straffbarhet för de fall där förverkandebeslutet grundar sig på en gärning som helt eller delvis har begåtts i Sverige. Även om begränsningar i form av dubbel straffbarhet i största möjliga utsträckning bör undvikas, vore det inte rimligt att verkställa ett utländskt förverkandebeslut, som grundas på ett handlande här i landet, men som inte kan beivras straffrättsligt här.

7.3.6 Åklagarens prövning

Förslag: Åklagare prövar om ett beslut om förverkande är verkställbart i Sverige. Om så är fallet skall åklagaren meddela en verkställbarhetsförklaring med visst innehåll. Verkställbarhetsförklaringen skall gälla omedelbart. Vid utredning och prövning av frågor om erkännande och verkställighet skall åklagaren ha tillgång till uppgifter ur misstankeregistret och belastningsregistret.

Verkställbarhetsförklaring

En begäran om erkännande och verkställighet skall, enligt det förslag som presenteras i avsnitt 7.2.2, handläggas av åklagare. Det är således åklagare som skall ta ställning till om framställningen från den andra staten skall leda till att ett verkställighetsförfarande inleds här i landet.

Frågan är hur prövningsförfarandet bör utformas. Prövningen måste ske i etapper, eftersom ställningstagandet till om det föreligger en vägransgrund och till eventuella skäl för att skjuta upp verkställigheten måste föregå den faktiska verkställigheten. Förfarandet skall också uppfylla kraven i rambeslutet på motiverade beslut, i de fall där erkännande och verkställighet vägras.

I en annan lag,²⁴ som bygger på ett rambeslut om rättsligt bistånd, har man infört en ordning med särskild verkställbarhets-

²⁴ Lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningbeslut.

förklaring. En verkställbarhetsförklaring är i det fallet en handling som upprättas av åklagare och som anger de närmare förutsättningarna för att i Sverige genomföra vissa åtgärder som har påkallats av en annan medlemsstat som ett led i det rättsliga samarbetet mellan stater. Förklaringen innebär att åklagaren tagit ställning till att verkställighet kan ske här i landet på grundval av ansökan, dvs. erkänt att den andra statens framställning läggs till grund för åtgärder i Sverige, och angett formerna för detta.

Den prövning som åklagaren skall göra, när han eller hon tar ställning till om ett utländska förverkandebeslutet skall få verkställas i Sverige, skiljer sig inte nämnvärt från de uppgifter som åklagaren har i frysningsförfarandet. Det ligger nära till hands att jämföra med det förfarandet även av det skälet att ett huvudsyfte med frysning är att säkerställa verkställighet av beslut om förverkande.

En lösning med en särskild verkställbarhetsförklaring framstår därför som lämplig också för genomförandet av det nu aktuella rambeslutet. Med den lösningen får man ett beslut som kan laggas till grund för eventuell prövning i domstol och som också anger de närmare förutsättningarna för verkställigheten i Sverige. Skriftlighet är en förutsättning för ett rättssäkert förfarande. Verkställbarhetsförklaringen är inte avsedd att ersätta det utländska beslutet utan endast att ange att beslutet får verkställas i Sverige och hur detta skall ske.

När åklagaren tar ställning i frågan om verkställbarhet skall utgångspunkten vara att det översända beslutet om förverkande skall verkställas här, om det inte finns lagliga eller praktiska hinder mot det. Innan en verkställbarhetsförklaring utfärdas skall vissa frågor alltid övervägas.

Den viktigaste frågan är om framställningen och det till framställningen bifogade intyget innehåller de uppgifter som krävs enligt den lagstiftning som genomför rambeslutet. Om så inte är fallet skall åklagaren begära kompletterande uppgifter från den behöriga myndigheten i den utfärdande staten, innan han tar ställning i saken. Om intyget inte är översatt till något av de godtagna språken får åklagaren avvakta att det översätts.

Under förutsättning att underlaget är fullständigt skall åklagaren därefter överväga om det finns grund att vägra erkännande. Om så inte är fallet skall en verkställbarhetsförklaring utfärdas. Samtidigt skall åklagaren ta ställning till om det finns skäl att skjuta upp verkställigheten. Ett beslut att skjuta upp verkställigheten förutsätter nämligen att den grundläggande prövningen av om beslutet skall erkännas och verkställas har gjorts. Åklagaren kan således inte avvakta med att ta ställning i denna fråga under hänvisning till att det finns skäl att skjuta upp verkställigheten.

Även om det står klart att det utländska förverkandebeslutet är verkställbart, kan det finnas andra frågor som åklagaren skall ta ställning till. En sådan är en förklaring från den utfärdande staten om att förverkande av ett specifikt föremål får ersättas av betalning. Den frågan utvecklas närmare i avsnitt 7.3.10. En annan fråga är den inbördes prioriteringen om det finns konkurrerande framställningar, vilket behandlas i avsnitt 7.3.13.

Det ligger i sakens natur att den utfärdande staten förväntar sig att en fråga om erkännande och verkställighet skall handläggas snabbt. Eftersom erkännandet inte förutsätter någon annan åtgärd än kontroll av intyget angående förverkandebeslutet och dess överensstämmelse med rambeslutet samt en bedömning av om det finns grund för att vägra verkställighet, kan man utgå från att tiden fram till dess att verkställbarhetsförklaring utfärdas blir kort. Det kan ändå finnas skäl att införa ett allmänt skyndsamhetskrav för handläggningen av frågor om erkännande och verkställighet.

Innehållet i verkställbarhetsförklaringen

En verkställbarhetsförklaring innebär, som nyss nämnts, inte något nytt beslut i förverkandefrågan. Det är endast en förklaring att det översända förverkandebeslutet motsvarar de krav som ställs i den svenska lagstiftning som genomför rambeslutet och att de rättsliga och praktiska förutsättningarna för att verkställa beslutet i Sverige är uppfyllda.

Det finns dock några uppgifter som behöver redovisas närmare i verkställbarhetsförklaringen för att beslutet skall kunna verkställas i Sverige. En sådan uppgift är vilket belopp som skall förverkas, om det är fråga om ett penningbelopp eller visst värde. Enligt artikel 7 punkten 4 har den verkställande staten rätt att, om så är nödvändigt, räkna om beloppet till sin egen valuta. Eftersom ingen annan medlemsstat har samma valuta som Sverige blir en omräkning alltid nödvändig. Dessutom skall det belopp som skall verkställas sättas ned, om det till någon del redan har drivits in (artikel 12 punkten 2). Det belopp som åklagaren skall ange i verkställbarhetsförklaringen är förverkandebeloppet i svensk valuta, med avdrag för vad som redan har betalats eller drivits in i den utfärdande staten eller i en annan stat.

En annan fråga som måste tas upp i verkställbarhetsförklaringen är hur flera konkurrerande framställningar skall prioriteras inbördes. Den frågan utvecklas närmare i avsnitt 7.3.13.

Om den utfärdande staten godtar att förverkande av specifik egendom ersätts med betalning, skall detta framgå av verkställbarhetsförklaringen samt vilket värde egendomen har åsatts.

Eftersom det inte är tillåtet att ersätta ett beslut om förverkande med alternativa påföljder (se närmare om detta i avsnitt 7.3.10) krävs det ingen påminnelse om detta i verkställbarhetsförklaringen. Däremot bör åklagaren underrätta den utfärdande staten om detta.

Slutligen skall det också framgå av verkställbarhetsförklaringen vad som gäller i fråga om domstolsprövning av den. Förklaringen skall bl.a. innehålla upplysning om till vilken domstol en begäran om prövning skall sändas.

Verkan av en verkställbarhetsförklaring

Med hänsyn till att verkställbarhetsförklaringen hänför sig till en lagakraftvunnen dom och till kravet i rambeslutet på skyndsam handläggning bör verkställbarhetsförklaringen gälla omedelbart. Det innebär att verkställigheten genast kan påbörjas, om inte åklagaren beslutar om uppskov med verkställigheten. Det sagda

gäller även för de fall där verkställbarhetsförklaringen prövas av rätten. Den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller kan emellertid göra framställning hos rätten om inhibition av verkställigheten, i samband med att prövning av verkställbarhetsförklaringen begärs.

Vilken åklagare skall pröva frågor om erkännande och verkställighet?

Eftersom prövningen av erkännande och verkställighet av förverkandebeslut enligt rambeslutet är en ny arbetsuppgift för åklagarväsendet, och det inte är fråga om en uppgift som regleras i rättegångsbalken eller annan lagstiftning, krävs det en särskild forumregel, som anger var en fråga om erkännande och verkställighet normalt skall prövas. Prövningen bör lämpligen knytas till den ort där verkställigheten kan antas komma att äga rum. Regeln kan då utformas efter mönster av vad som gäller enligt bl.a. lagen (1988:688) om besöksförbud.

Det får däremot bli en fråga för åklagarväsendet att avgöra på vilken nivå inom organisationen, eller inom vilken organisatorisk enhet, frågor om erkännande och verkställighet skall handläggas. Skulle riksåklagaren anse att det krävs särskild kompetens eller utbildning för uppgiften kan han utfärda föreskrifter som begränsar behörigheten.

Registertillgång

Som redovisas i avsnitt 7.3.5 skall erkännande och verkställighet kunna vägras bl.a. på grund av förbudet mot dubbelbestraffning.

För att åklagaren skall kunna ta ställning till om det finns en annan dom eller annat avgörande, som hindrar erkännande och verkställighet, måste denne ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret. På motsvarande sätt måste åklagaren ha tillgång till uppgifter ur misstankeregistret, för att kunna bedöma om samma egendom är aktuell för förverkandetalan här i landet eller

om det av annat skäl finns anledning att skjuta upp verkställigheten. De nuvarande reglerna ger inte åklagare rätt att få uppgifter ur registren för nu aktuella ändamål. En särskild bestämmelse som medger tillgång till registren bör därför införas i den nya lagen. Den bör utformas efter mönster av vad som gäller i lagstiftningen om frysning.

Övriga frågor

I avsnitt 8.4 diskuteras frågan om samordning i de fall där en utländsk myndighet begär erkännande och verkställighet av ett avgörande som innehåller både beslut om förverkande och bötesstraff.

Frågan om delgivning av verkställbarhetsförklaringen behandlas i avsnitt 7.3.11.

7.3.7 Förfarandet vid hinder mot verkställighet

Förslag: Om det finns hinder mot verkställighet skall åklagaren meddela ett beslut av vilket det framgår vilket eller vilka skäl som lett till beslutet att vägra erkännande och verkställighet. Innan beslutet meddelas skall åklagaren samråda med den andra statens myndighet om beslutet i de fall där detta grundas på vissa av punkterna i artikel 8.

Åklagaren skall inte meddela verkställbarhetsförklaring, om något av de hinder som innebär att verkställighet skall vägras är för handen. I stället skall åklagaren meddela ett motiverat beslut, av vilket framgår vilket eller vilka skäl som föranlett att den andra statens ansökan om verkställighet avslås.

Innan beslutet meddelas skall åklagaren samråda med den andra statens myndighet, om avslaget grundar sig på vissa av punkterna i artikel 8, nämligen

- punkten 1 (att intyget saknas, är ofullständigt eller inte duger för prövningen),

- punkten 2 a (att beslutet skulle strida mot principen om ne bis in idem),
- punkten 2 d (att det är omöjligt att verkställa beslutet om förverkande på grund av de rättigheter som innehas av berörda parter)
- punkten 2 e (att det är fråga om en utevarodom och intyget inte fastställer att den berörde fått sina grundläggande rättigheter tillgodosedda),
- punkten 2 f (att beslutet om förverkande avser brott som begåtts på svenskt territorium och förverkande inte kunnat ske här eller inte får verkställas här) eller
- punkten 2 g (att det är fråga om utvidgat förverkande som inte får verkställas i Sverige).

Om åklagaren har samrådsskyldighet eller inte beror således på vari hindret mot verkställighet består. Som exempel kan nämnas att något samråd inte behöver föregå ett avslag som grundas på att svenska grundlagsregler hindrar verkställighet.

Det är rimligt att anta att samrådsförfarandet åtminstone i vissa fall leder till att den utfärdande staten återkallar sin ansökan. Något avslagsbeslut behöver då inte meddelas, utan åklagaren kan med återkallelsen som grund avskriva ärendet.

Åklagarens beslut att vägra erkännande och verkställighet kan, i likhet med de flesta andra åklagarbeslut, inte överklagas. Reglerna i förvaltningslagen om omprövning är inte heller tillämpliga.

7.3.8 Motivering av beslut

Förslag: Beslut att inte meddela en verkställbarhetsförklaring, att upphäva en sådan samt beslut om uppskjutande av verkställigheten skall alltid motiveras.

Rambeslutet innehåller få krav på motivering av beslut. Enligt artikel 17 punkten b skall den utfärdande staten underrättas om ett beslut att vägra erkänna och verkställa ett förverkandebeslut, varvid skälen för beslutet skall anges. Vidare skall enligt artikel

10 punkten 4 ett beslut att skjuta upp verkställigheten innehålla skälen för beslutet, utom i de fall där beslutet grundas på risken för överförverkande. Den behöriga myndigheten i den utfärdande staten har således rätt att få veta varför en begärd åtgärd inte kommer till stånd.

I motsats till en domstol (30 kap. 11 § rättegångsbalken) eller en förvaltningsmyndighet (20 § förvaltningslagen; 1986:223) har en åklagare inte någon allmän skyldighet att motivera sina beslut. Utgångspunkten är tvärtom att åklagarbeslut normalt inte behöver motiveras. En särskild regel om åklagares skyldighet att motivera beslut i fråga om verkställbarhetsförklaring bör därför införas.

Motiveringsskyldigheten syftar till att ge den utfärdande staten besked om varför någon verkställighet inte kommer till stånd. En verkställighetsbegäran som bifalls behöver inte någon motivering. Skyldigheten kan därför, i likhet med vad som gäller för frysningsbeslut, begränsas till de situationer där motivering krävs enligt rambeslutet. Eftersom ett beslut att upphäva en verkställbarhetsförklaring i praktiken har samma effekt som en vägran att verkställa beslutet bör motiveringsskyldigheten omfatta även sådana beslut. Det bör således införas en regel om att beslut att inte meddela en verkställbarhetsförklaring, eller att upphäva en sådan förklaring, och beslut att skjuta upp verkställigheten skall innehålla skälen för beslutet.

7.3.9 Tvångsmedel

Förslag: En åklagare som meddelar en verkställbarhetsförklaring skall i samband med detta på eget initiativ kunna besluta om husrannsakan, beslag och kroppsvisitation i syfte att säkra sakförverkande samt om förvar för att säkra värdeförverkande. Åklagaren kan även begära domstolsbeslut om kvarstad.

Utgångspunkter

Utgångspunkten i rambeslutet är att samma förutsättningar för verkställighet skall gälla för ett utländskt beslut om förverkande som för ett svenskt. Rambeslutet ålägger inte staterna någon skyldighet att använda sig av tvångsmedelsbestämmelser, utöver vad som är möjligt vid verkställighet av ett inhemskt beslut om förverkande. Frågan om det finns behov av tvångsmedel måste därför bedömas mot bakgrund av dels vilka åtgärder som får vidtas för att säkerställa verkställighet av ett svenskt beslut om förverkande, dels vilka åtgärder som i dag är möjliga att vidta innan verkställighet begärs av en annan stat.

Kronofogdemyndighetens rätt att vidta åtgärder för verkställighet redovisas närmare i avsnitt 8.3.6. De åtgärder som står myndigheten till buds är främst följande

- tillgångsundersökning,
- gäldenärsutredning,
- förhör med gäldenären,
- inhämtande av upplysningar från tredje man och
- utmätning.

Dessa åtgärder, som i de flesta fall förutsätter kontakt med gäldenären, är anpassade efter vad som krävs för verkställighet av fordringsanspråk i allmänhet.

En allmän utgångspunkt vid förfarandet hos Kronofogdemyndigheten är att den betalningsskyldige skall underrättas om att indrivning har begärts (4 kap. 12 § första stycket utsökningsbalken). Underrättelsen skickas normalt i vanligt brev, men ibland används formell delgivning. Även om gäldenären är bosatt utomlands skall han i regel underrättas.²⁵

Syftet med underrättelsen är i första hand att gäldenären frivilligt skall reglera skulden, och i andra hand att denne skall kunna peka ut vilken egendom som skall tas i anspråk för betalningen. Om gäldenären saknar känt hemvist eller om det inte

²⁵ Gösta Walin, Utsökningsbalken, 3 uppl., 1999, s. 146.

kunnat klarläggas var denne uppehåller sig kan underrättelse underlåtas.

Kronofogdemyndigheten har också möjlighet att i vissa fall avvakta med underrättelsen (4 kap. 12 § andra stycket utsökningsbalken). Det gäller dels fall där det finns risk för att gäldenären skaffar undan eller förstör egendom, dels fall där saken är brådiskande. Gäldenären underrättas då vid den exekutiva förrättningen, om vederbörande är närvarande, eller annars omedelbart efter denna. Det förutsätts att risken för illojalt beteende är konkret. Enbart ett naket påstående om att det finns en sådan risk anses inte vara tillräckligt. Det innebär att man inte kan utgå från någon allmän presumtion om risk för illojalt beteende vid betalningsskyldighet som grundar sig på brott eller brottslig verksamhet.

De nu redovisade reglerna – som i stor utsträckning förutsätter kontakt med gäldenären och att denne är informerad om planerade verkställighetsåtgärder – skall ställas mot hanteringen av förverkandefrågor inom landet.

Beslut om förverkande i ett svenskt brottmål säkras normalt genom användning av straffprocessuella tvångsmedel antingen under brottsutredningen eller i samband med lagföringen. De tvångsmedel som används är, som tidigare nämnts, beslag och kvarstad (i vissa fall föregånget av förvar). Beslut om beslag och förvar fattas oftast av åklagaren eller annan undersökningsledare. Åklagare för också talan om kvarstad. I brådiskande fall kan domstolen besluta om interimistisk kvarstad i avvaktan på förhandling i frågan. Kronofogdemyndighetens roll när det gäller verkställighet av brottmålsdomar inskränker sig därför ofta till att verkställa domstols beslut om kvarstad, att realisera det som belagts med kvarstad samt att – i den mån kvarstaden inte täcker fordran – använda sina befogenheter för att om möjligt säkerställa ytterligare betalning. Det som är utmärkande för de åtgärder som vidtas under förundersökning och rättegång, i syfte att säkra verkställighet av ett svenskt förverkandebeslut, är att den mot vilken åtgärden riktas normalt inte får vetskap om åtgärden förrän den genomförts. Kronofogdemyndigheten har, som fram-

gått ovan, inte samma möjligheter att vidta åtgärder utan gäldenärens vetskap när lagakraftvunna förverkandebeslut överlämnats för verkställighet.

Finns det behov av att använda tvångsmedel för att säkra verkställighet av utländska beslut om förverkande?

Som tidigare redovisats säkras normalt anspråk på förverkande genom användning av straffprocessuella tvångsmedel. Sådana tvångsmedel kan även förekomma vid rättsligt samarbete över gränserna. Enligt 4 kap. 23 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål kan, på begäran av annan stat, beslag och kvarstad beslutas i syfte att säkra verkställigheten av ett utländskt förverkandebeslut. En framställning om verkställighet av ett beslut om förverkande kan också ha föregåtts av en begäran om frysning. I ett sådant fall skall frysningsförfarandet samordnas med den slutliga verkställigheten (se avsnitt 7.6 angående detta). I båda fallen kan åtgärderna vidtas även om det finns ett slutligt beslut om förverkande i den andra staten. I fråga om beslut om utvidgat förverkande finns dock det problemet att denna typ av förverkande saknar motsvarighet i svensk rätt och att det därför kan vara uteslutet att använda tvångsmedel. Införandet av en regel om utvidgat förverkande löser dock inte alla problem. Även när det har gjorts kan det i fråga om sakförverkande finnas hinder mot att använda beslag enligt reglerna i lagen om internationell rättslig hjälp och internationella verkställighetslagen.

Det är inte heller säkert att frysning eller annan rättslig hjälp har begärts ens i de fall där en sådan åtgärd skulle vara möjlig. Det kan finnas olika skäl till detta. Ett kan vara att den dömde har lämnat den utfärdande staten och tagit med sig sina tillgångar långt efter det att förverkandebeslutet meddelades. Ett annat skäl kan vara att den egendom som finns här i landet tidigare varit okänd för den utfärdande staten. Ett tredje skäl kan vara att det råder osäkerhet om var egendomen finns och att den ansökande staten av det skälet har avstått från att begära frysning eller annan åtgärd.

Genom utformningen av det exekutiva förfarande som används vid verkställighet av förverkandebeslut kommer den berörde som huvudregel att få kännedom om verkställighetsansökan innan någon exekutiv åtgärd har hunnit vidtas. I vissa fall kan man utgå från att den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller antingen frivilligt medverkar i, eller i vart fall inte motsätter sig, verkställigheten av förverkandebeslutet. Det finns emellertid alltid en risk för illojala åtgärder, särskilt i de fall där personen medvetet har placerat tillgångar i olika länder i syfte att undgå ekonomiska sanktioner. Ju större värden som står på spel, desto större torde risken vara för att den berörde försöker undgå konsekvenserna av brottet.

Den tidsutdräkt som handläggningen av verkställighetsfrågan oundvikligen innebär, och det förhållande att den mot vilken förverkandet riktar sig skall delges verkställbarhetsförklaringen, ökar risken för att egendom skaffas undan. Om det inte heller finns ett frysningsbeslut skapar förfarandet utrymme för den som är illojal att hinna skaffa undan sin egendom. Detta är naturligtvis otillfredsställande. I brådska fall är det inte säkert att den utfärdande staten hinner begära frysning, trots att direktkommunikation mellan myndigheterna utnyttjas.

Detta väcker frågan om åklagare på eget initiativ skall kunna besluta om tvångsmedel för att säkra verkställigheten av ett utländskt förverkandebeslut. Den generella rätten för åklagare att använda straffprocessuella tvångsmedel är knuten till förundersökning och rättegång. En åklagare har således inte någon rätt att använda tvångsmedel för att säkra ett lagakraftvunnet beslut om förverkande, om det inte finns en särskild regel om det. Av det skälet har det i 18 § internationella verkställighetslagen införts en regel som gör det möjligt för riksåklagaren eller rätten att besluta om beslag för att säkra sakförverkande. I övrigt är den andra staten hänvisad till att ansöka om rättslig hjälp enligt 4 kap. 23 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, om inte egendomen är föremål för ett frysningsbeslut som verkställts i Sverige.

Ett av huvudsyftena med både förverkanderambeslutet och det nu aktuella rambeslutet är att skapa metoder som effektivt hindrar brottslingar från att dra nytta av vinsterna av sin brottsliga verksamhet genom att flytta tillgångar från ett land till ett annat. Samarbetet mellan medlemsstaterna i fråga om verkställighet av varandras förverkandebeslut måste därför utgå från att det åtminstone i praktiken ges samma möjligheter att effektivt verkställa utländska beslut om förverkande som inhemska. Detta bör gälla oavsett om åtgärderna vidtas i tiden före eller efter det slutliga förverkandebeslutet. Om Sverige skall kunna leva upp till den målsättning som Europeiska unionen har satt upp i fråga om utökat samarbete för att verkställa beslut om förverkande är det således inte tillräckligt att luta sig mot de befogenheter som Kronofogdemyndigheten har. Dessa är nämligen anpassade för helt andra ändamål och behov. Inte heller kan det vara tillfyllest att upplysa den andra staten om möjligheterna att ansöka om rättslig hjälp. Samarbete förutsätter en aktivare hållning än så. Det bör därför införas möjlighet att använda vissa tvångsmedel för att säkra verkställigheten av utländska förverkandebeslut. Frågan är då vilka tvångsmedel som skall få användas.

Husrannsakan, beslag och kroppsvisitation

Om förverkandet avser specifik egendom måste det säkras genom *beslag*. Åklagaren bör därför kunna besluta om en sådan åtgärd, om det finns behov av det. Beslag kan också aktualiseras om den berörde själv lämnar över egendomen, innan handläggningen har övergått till Kronofogdemyndigheten.

Har beslag beslutats skall rätten, när den prövar verkställbarhetsförklaringen, också ta ställning till om beslaget skall bestå. Detta hindrar givetvis inte att den drabbade själv begär rättens prövning av beslaget, men domstolen bör vara skyldig att alltid pröva behovet av fortsatta tvångsmedel oavsett om någon prövning begärs eller inte när den prövar verkställbarhetsförklaringen.

Enbart en rätt för åklagaren att besluta om beslag är emellertid inte tillräcklig, eftersom beslag endast får avse föremål som är tillgängliga (se prop. 2004/05:115 s. 22 f. och 33). För att en regel om beslag inte skall bli verkningslös måste det vara möjligt att söka efter den egendom som har förverkats. Av det skälet bör åklagaren kunna besluta om *husrannsakan*. Ändamålet skall vara att söka efter föremål som har förverkats i en annan stat. Tvångsmedlet skall således bara kunna användas om det utländska förverkandebeslutet avser ett specifikt föremål.

För att regleringen skall vara heltäckande bör åklagare även kunna besluta om *kroppsvsitation* för samma ändamål som husrannsakan.

Det kan anmärkas att vid verkställighet av förverkandebeslut kan även handlingar som är hänförliga till det som förverkas, t.ex. köpehandlingar, behöva tas om hand. De nu aktuella tvångsmedlen bör få användas för att söka efter sådana handlingar.

Det bör således införas en särskild bestämmelse i den nya lagen, som anger under vilka förutsättningar och för vilka ändamål åklagare får besluta om dessa tvångsmedel samt vad som i övrigt skall gälla när tvångsmedlen tillämpas.

Förvar och kvarstad

Samma skäl, som talar för att åklagare på eget initiativ skall kunna säkra sakförverkande genom beslag, talar för att åklagaren skall kunna besluta om förvar för att säkra värdeförverkande. Som redovisas i avsnitt 5.3 har det nyligen föreslagits att åklagare skall få utökade befogenheter att besluta om förvar. Dessa ändringsförslag kan få stor betydelse för tvångsmedlets effektivitet, men de påverkar inte möjligheten att säkra verkställighet i nu aktuella fall.

Därför bör det också införas en regel i den nya lagen som gör det möjligt för åklagare att, i samband med prövningen av frågan om erkännande och verkställighet, besluta om förvar i syfte att säkra värdeförverkande.

Förslaget om ändringar i reglerna om förvar (se avsnitt 5.3) innebär även att det skall bli möjligt att besluta om husrannsakan och kroppsvisitation i syfte att leta efter egendom som kan tas i förvar. En sådan förändring torde vara nödvändig om förvarsinstitutet skall bli ett effektivt medel vid verkställighet av utländska förverkandebeslut. Något förslag med den innebörden läggs dock inte fram här, eftersom utgången i det andra lagstiftningsärendet bör avvaktas.

Har egendom tagits i förvar löper en kort frist innan åklagaren måste ge in framställning om kvarstad och rätten måste hålla kvarstadsförhandling. Om verkställbarhetsförklaringen domstolsprövas bör kvarstadsfrågan normalt utan större problem kunna behandlas vid samma förhandling som verkställbarhetsförklaringen. En särskild regel som innebär att frågan kan skjutas upp till den förhandlingen, under förutsättning att den hålls inom en vecka, bör därför införas. I övriga fall tillämpas reglerna i 26 kap. rättegångsbalken om kvarstadsförhandling.

Åklagaren bör också kunna begära beslut av rätten om kvarstad. Om saken inte är så brådskande att beslut om förvar anses nödvändigt, kan det likväl finnas starka skäl att säkra verkställigheten genom beslut om kvarstad, inkluderande interimistisk sådan. Även den möjligheten bör stå öppen för åklagaren.

Rättssäkerhetsgarantier för den enskilde

Om ett beslut om beslag verkställs måste den berörde ha möjlighet att få beslaget prövat av rätten. Likaså måste vissa andra regler om hantering av beslag göras tillämpliga för att den enskildes rättssäkerhet skall tillgodoses. Detta gäller reglerna om hävande av beslag och om dokumentation och underrättelse om beslag. Regleringen bör utformas med hänsyn till detta.

Det bör också påpekas att proportionalitetsprincipen alltid skall tillämpas, även om det inte finns någon författningsbestämmelse om det (se prop. 1988/89:124 s. 28).

Biträde vid verkställigheten

Åklagares beslut om straffprocessuella tvångsmedel verkställs normalt av polispersonal på åklagarens uppdrag. Detta beror bl.a. på polisens exklusiva rätt att använda våld. En åklagare har emellertid inte någon generell rätt att begära biträde av en polismyndighet eller en enskild polisman, utan den rätten är knuten till åklagarens roll som förundersökningsledare. Det krävs därför en särskild regel om åklagaren skall ha rätt till biträde. Åklagare bör ha rätt att anlita biträde från polisväsendet för verkställighet av tvångsmedel enligt den nya lagen. I viss lagstiftning²⁶ har åklagaren getts rätt att anlita tulltjänstemän och tjänstemän från Kustbevakningen för samma uppgifter. Detta skall ses mot bakgrund av dels att sådana tjänstemän utför förundersökning vid vissa typer av brott, dels dessa tjänstemäns kontrolluppgifter vid den svenska gränsen. Något behov av att införa en motsvarande rätt till biträde vid verkställighet av tvångsmedel som syftar till att säkra verkställighet av lagakraftvunna avgöranden finns inte.

7.3.10 Alternativa åtgärder

Förslag: Om den utfärdande staten godtar att förverkande av egendom ersätts av betalning skall detta anges när åklagaren meddelar verkställbarhetsförklaringen. Möjligheten att ersätta förverkande av egendom med betalning skall dock inte omfatta hjälpmedel vid brott. Om ett beslut om förverkande inte kan verkställas får detta inte ersättas med någon annan åtgärd av påföljdskaraktär.

Rambeslutet lämnar utrymme både för att ett förverkandebeslut som avser egendom i stället verkställs genom betalning och att förverkande av visst belopp fullgörs genom att viss egendom tas om hand. Den utfärdande staten skall i det till framställningen

²⁶ Lagen om en europeisk arresteringsorder och frysningsslagen.

bifogade intyget ange sin inställning till om alternativa åtgärder får användas.

Det bör inte finnas några principiella hinder mot att ett utländskt beslut om förverkande verkställs här i landet på annat sätt än vad som anges i själva beslutet, om den andra staten förklarar sig villig att godta detta. Det handlar ytterst om att tillgodose den andra statens önskemål om att få beslutet verkställt, samtidigt som en möjlighet att byta egendom mot betalning ökar den enskildes utrymme att påverka verkställigheten och därigenom kan bidra till att förbättra dennes betalningsvilja.

Det som kan krävas, om det skall vara möjligt att ersätta förverkande av utpekad egendom med betalning, är att den andra statens myndighet lämnar besked om värdet på den egendom som förklarats förverkad, eftersom detta behövs för att den verkställande staten skall kunna fullgöra sina förpliktelser. I den mån det inte finns uppgift om detta i framställningen om erkännande och verkställighet bör kompletterande uppgifter hämtas in. Om förverkandet av egendom får ersättas med betalning skall, som framgått tidigare, detta anges i verkställbarhetsförklaringen.

I en situation bör det emellertid inte vara tillåtet att ersätta förverkande av egendom med betalning och det är om förverkandet avser hjälpmedel vid brott. Det skulle vara stötande om en brottsling skulle kunna få tillbaka sådan egendom som utgjort brotts hjälpmedel genom att betala för den.

Det bör således införas en regel om att förverkande av utpekad egendom får ersättas av betalning, utom beträffande hjälpmedel. Däremot krävs det ingen särskild regel om att ett beslut om förverkande av visst värde kan verkställas genom att viss egendom tas om hand. Detta är en verkställighetsfråga, där det för den enskilde torde vara likgiltigt om egendomen säljs i Sverige, och de influtna medlen redovisas till den utfärdande staten, eller om egendomen överförs dit.

I artikel 12 punkten 4 behandlas möjligheten att ersätta ett förverkandebeslut med annan åtgärd av påföljdskaraktär. Vissa stater har en lagstiftning som gör det möjligt att vidta åtgärder i

form av frihetsberövande eller att ersätta ett förverkandebeslut med en påföljd, om beslutet inte kan verkställas. Denna möjlighet att ersätta förverkande med andra åtgärder får emellertid inte utnyttjas utan den utfärdande statens samtycke.

Enligt svensk lagstiftning är det inte tillåtet att omvandla beslut om förverkande till någon påföljd eller annan åtgärd. Någon sådan möjlighet bör inte heller införas.

7.3.11 Rättens prövning

Förslag: Den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller skall kunna begära prövning av denna hos tingsrätten. Prövning skall begäras inom tre veckor efter delgivning. Rätten får hålla förhandling i ärendet, om en förhandling kan antas vara till fördel för prövningen eller främja ett snabbt avgörande av saken, eller rätten annars finner det lämpligt. Vid handläggningen tillämpas, om inte annat följer av lagen om erkännande och verkställighet, reglerna om domstols handläggning i bötesmål. Rättens prövning skall utmyнна i ett ställningstagande till om beslutet får verkställas. Behörig domstol är tingsrätten i den domkrets där verkställighet skall äga rum.

Verkställbarhetsförklaringen skall kunna prövas av domstol

I rambeslutet finns bestämmelser om behörig myndighet, varmed avses den instans som den utfärdande staten skall vända sig till med sin framställning om erkännande och verkställighet. Utöver kravet på att det skall vara fråga om en rättslig myndighet som prövar en viss vägransgrund ställs inga andra särskilda krav. Detta skall ses mot bakgrund av att medlemsstaterna har möjlighet att välja olika lösningar för vilken myndighet som skall anförtros uppgiften att handlägga frågor om erkännande och verkställighet. Kravet på att vägran i visst fall skall beslutas av rättslig myndighet gör det rimligt att anta att vissa stater antingen

kommer att lägga prövningen på domstol eller på annat sätt säkerställa domstolsprövning. Oavsett vilken lösning som väljs, skall dock den som drabbas av verkställigheten ha tillgång till rättsmedel mot erkännande och verkställighet av ett beslut om förverkande (artikel 9 punkten 1). Någon rätt till omprövning av det ursprungliga beslutet åsyftas inte; tvärtom får en sådan inte ske (artikel 9 punkten 2). Tillgången till rättsmedel skall alltså avse enbart verkställighetsfrågan.

Om åklagaren meddelar verkställbarhetsförklaring bör systemet utformas så att förklaringen på något sätt kan prövas av domstol. Normalt kan en åklagares beslut i olika frågor inte överklagas. Detta skall ses mot bakgrund av att en åklagare har få uppgifter utöver de som regleras i rättegångsbalken, att det regelsystemet är uppbyggt på ett särskilt sätt med åklagarbeslut som varken vinner rättskraft eller kan överklagas samt att förvaltningslagens regler endast undantagsvis gäller för åklagares beslutsfattande.²⁷ De beslut som fattas av åklagare vinner således – i motsats till både domstolsbeslut och förvaltningsbeslut – inte rättskraft. Det enda undantaget är godkända strafförelägganden, som enligt 48 kap. 3 § rättegångsbalken har samma status som en lagakraftvunnen dom.

För att ett åklagarbeslut skall kunna prövas av domstol krävs det en positiv rättsregel om det. Sådana regler finns bl.a. i 24–27 kap. rättegångsbalken i fråga om vissa straffprocessuella tvångsmedel. Åklagarens beslut kan inte överklagas, men däremot kan den drabbade när som helst begära rättens prövning av pågående tvångsmedelsanvändning. Beslut av åklagare om besöksförbud respektive tillträdesförbud vid idrottsarrangemang utgör undantag från den tidigare beskrivna huvudregeln. Sådana beslut kan genom uttryckliga regler överklagas till allmän domstol. För beslut av åklagare i administrativa frågor gäller samma regler som för förvaltningsmyndigheter i allmänhet, vilket innebär att vissa beslut kan överklagas till förvaltningsdomstol, exempelvis beslut i fråga om utlämnande av allmän handling.

²⁷ En närmare beskrivning av åklagarrollen och åklagares beslutsfattande finns i en uppsats i Förvaltningsrättslig Tidskrift (FT 2000 s. 37).

Av det sagda följer att domstolsprövning av en åklagares beslut om erkännande och verkställighet förutsätter en särskild reglering.

Vilka förutsättningar skall gälla för domstolsprövningen?

Man kan tänka sig två olika alternativ för domstolsprövningen. En möjlighet är att förordna att åklagaren automatiskt skall underställa rätten frågan om verkställbarhet. Denna lösning har valts för prövning av beslut om frysning och för överlämnande enligt den europeiska arresteringsordern. I förhållande till den ordning som valts för genomförandet av rambesluten om frysning respektive den europeiska arresteringsordern finns dock den skillnaden att i de fallen äger domstolsprövningen rum först när den utländska framställningen lett till användning av tvångsmedel mot enskild. Där är det alltså fråga om att bistå en annan stat med tvångsmedel på svenskt territorium, dvs. en sorts handräckningsåtgärder, som av naturliga skäl kan prövas först om de leder till resultat, medan det här är fråga om att besluta huruvida svensk myndighet skall ta över en annan stats uppgift att verkställa ett domstolsavgörande, vilket naturligen måste prövas innan verkställigheten genomförs. Det innebär att en automatisk underställning inte skulle fylla samma funktion vid erkännande av förverkandebeslut som vid verkställighet av ett frysningsbeslut eller av en arresteringsorder.

En annan möjlighet är att skapa en regel som ger den berörde rätt att begära domstolsprövning av åklagarens verkställbarhetsförklaring. En sådan ordning kan närmast liknas vid utformningen av reglerna om vissa straffprocessuella tvångsmedel, exempelvis beslag och beslut om reseförbud. Åklagarens beslut om tvångsmedel gäller i dessa fall omedelbart, men den berörde har möjlighet att när som helst begära rättens prövning.

Ett tredje alternativ skulle kunna vara en renodlad överklaganderegeln, efter mönster av vad som gäller i fråga om besöksförbud och tillträdesförbud. Den lösningen bör dock inte väljas, bl.a. av det skälet att för handläggningen av frågor om besöksförbud och

tillträdesförbud tillämpas både vissa bestämmelser i förvaltningslagen och reglerna om handläggning i brottmål, vilket är en helt annan reglering än den som föreslås här och som gäller för internationella verkställighetsfrågor i övrigt.

Valet står således mellan automatisk underställning och prövning på begäran av den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller.

Det som främst talar för en ordning med automatisk underställning är att systemet är enkelt, rättssäkert och lätt att anpassa till de nuvarande uppgifterna inom rättsväsendet. Vidare bör en sådan ordning normalt snabbt leda till ett beslut som kan verkställas.

Det som talar emot automatisk underställning är att en sådan ordning blir mer resurskrävande, att den i princip innebär en dubbelprövning utan att det har tillkommit några nya omständigheter samt att det är överflödigt med en sådan prövning i de fall där den berörde inte motsätter sig verkställigheten.

Det som främst talar för en ordning där den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller måste agera för att få saken prövad är att en prövning då bara aktualiseras om den berörda personen själv vill få till stånd en sådan. Personen i fråga behöver inte ha vare sig kostnader för eller olägenheten av en domstolsprövning som denne inte är intresserad av.

Den främsta nackdelen med prövning på den enskildes begäran är att den lägger all börda på denne. Om personen i fråga befinner sig i ett annat land, och kanske inte behärskar svenska språket, kan det vara både svårt och kostnadskrävande att initiera en domstolsprövning, något som kan verka avhållande även i fall där en sådan prövning ter sig motiverad.

Det finns således sakliga skäl som talar för båda lösningarna. Från rättssäkerhetssynpunkt kan båda lösningarna sägas vara godtagbara.

En av de aspekter som bör vägas in i det slutliga ställningstagandet är det förhållandet att om åklagarens beslut skall vara verkställbart förutsätter detta att den mot vilken verkställbarhetsförklaringen riktar sig delges förklaringen. Ett system med

prövning på den enskildes begäran bör nämligen förenas med en frist, för att man skall kunna fastslå när verkställbarhetsförklaringen inte längre kan bli föremål för prövning genom ordinära rättsmedel. En frist för begäran om prövning kan inte börja löpa förrän den berörde har fått del av beslutet. Om man i stället väljer lösningen med automatisk underställning krävs det inte någon delgivning under åklagarens handläggning, eftersom tyngdpunkten i förfarandet i så fall kommer att ligga på domstolsprövningen. Den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller skall då delges genom rättens försorg och i förekommande fall beredas tillfälle att närvara vid förhandling. Oavsett vilken lösning man väljer kommer det således att krävas delgivning. Verkställigheten kan inte avslutas utan att den berörde haft faktisk tillgång till rättsmedel.

Ett delgivningsförfarande har som bekant den nackdelen att delgivning kan misslyckas. I dessa fall kan delgivningen bli extra komplicerad, eftersom den mot vilken verkställigheten riktar sig kan vara bosatt eller av annat skäl befinna sig utomlands. Om vederbörande befinner sig i den utfärdande staten torde det inte bli något större problem med delgivningen, eftersom den utfärdande statens myndigheter på goda grunder kan antas medverka aktivt till att få delgivningen genomförd. Om denne emellertid befinner sig i en tredje stat kan delgivningsförfarandet bli både komplicerat och tidskrävande. Detta är emellertid en olägenhet som är lika stor oavsett vilken lösning man väljer när det gäller domstolsprövningen.

En faktor som kan ha betydelse i detta sammanhang är att domstolarna har betydligt större erfarenhet av delgivning än åklagare och har utarbetade rutiner för detta. Åklagare tillämpar ibland delgivning, men detta tillhör inte vardagen. Det är bara vid ett fåtal typer av beslut som fattas av åklagare som det krävs delgivning (bl.a. beslut om reseförbud och besöksförbud). I dessa fall ombesörjs ofta delgivningen av en polisman i samband med ett förhör. Vidare kan delgivning aktualiseras vid handläggning av strafföreläggande. Vid delgivningsproblem kan åklagaren i sistnämnda fall återkalla föreläggandet och i stället

väcka åtal. I de fall där åklagaren själv utfärdar stämning, med stöd av 45 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken, svarar åklagaren för delgivningen. Bestämmelserna i delgivningslagen är således anpassade för att åklagare skall kunna delge. Den omständigheten att åklagare inte har samma vana vid delgivning som domstolarna kan visserligen tala för att man bör välja automatisk underställning, men en sådan praktisk aspekt bör inte vara avgörande.

En annan viktig aspekt är att åklagare successivt har fått alltfler uppgifter, inte minst när det gäller internationellt samarbete. Åklagare förutsätts ha kompetens och förmåga att fatta svåra beslut. Det ligger därför väl i linje med både utvecklingen av åklagarrollen och renodlingen av domstolarnas uppgifter att lägga tyngdpunkten på åklagarprövningen, men ge den enskilde möjlighet att få saken prövad om han eller hon är missnöjd med beslutet.

Vid en sammanvägning av dessa synpunkter framstår lösningen att den enskilde själv får begära prövning som lämpligare än ett system med automatisk underställning.

Vilken processordning skall tillämpas?

En annan viktig fråga är vilken processordning som skall tillämpas. Eftersom det är fråga om en ny typ av prövning bör utgångspunkten vara att så långt möjligt välja en processform som tillämpas redan i dag på likartade prövningar, med de modifieringar som kan krävas med hänsyn till förfarandet vid ömsesidigt erkännande. Tre olika alternativ framstår som tänkbara.

Ett alternativ är att tillämpa reglerna i rättegångsbalken om brottmålsförfarandet. Det förfarandet används i dag i stor utsträckning vid ändring eller omprövning av lagakraftvunna svenska domar eller beslut i brottmål. Som exempel på detta kan nämnas

- reglerna om ändring eller undanröjande av villkorlig dom enligt 27 kap. 6 § brottsbalken,

- reglerna om ändring eller undanröjande av dom på skyddstillsyn enligt 28 kap. 8 § brottsbalken och
- reglerna om ändring eller undanröjande av dom på ungdomsvård enligt 38 kap. 2 § brottsbalken.

Frågor om användning av extraordinära rättsmedel avseende lagakraftvunna brottmålsdomar handläggs också enligt reglerna i rättegångsbalken. Reglerna finns i 58 och 59 kap. rättegångsbalken.

Rättegångsbalkens brottmålsregler tillämpas vidare vid omprövning av påföljd för brott i en lagakraftvunnen brottmålsdom, om vissa förutsättningar för påföljdsvalet har visat sig vara felaktiga (38 kap. 2 a § brottsbalken).

Det finns även exempel på att brottmålsförfarandet tillämpas i renodlade verkställighetsfrågor. Ett sådant är reglerna i bötesverkställighetslagen om förvandling av lagakraftvunna bötesstraff, som inte kan drivas in, till fängelse. I den mån lagen inte innehåller särskilda regler för förfarandet tillämpas vad som är föreskrivet om allmänt åtal (17 §).

Brottmålsförfarandet enligt rättegångsbalken används också vid övertagande av verkställighet av utländska domar eller beslut i brottmål.

Vid övertagande av verkställighet och bestämmande av ny påföljd enligt internationella verkställighetslagen tillämpas brottmålsförfarandet i rättegångsbalken i tillämpliga delar (9 §). Lagen, som är tillämplig på dels utländska domar med frihetsberövande påföljd, dels bötesstraff och beslut om förverkande, innehåller vissa bestämmelser om förhandling och om den prövning som skall ske.

Vid övertagande och bestämmande av ny påföljd enligt lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet tillämpas samma förfarande som enligt internationella verkställighetslagen, dvs. brottmålsreglerna i rättegångsbalken (16 §).

I den nordiska verkställighetslagen tillämpas ett annat förfarande. Det innebär att någon omprövning av påföljden inte sker utan att verkställigheten – efter summarisk prövning – direkt

övertas av den svenska verkställighetsmyndigheten, som om det vore fråga om ett motsvarande svenskt avgörande. Detta förfarande måste ses mot bakgrund av de stora likheterna i rättssystemen inom Norden och det nära samarbete som har utvecklats under decennier. Utvecklingen inom Europeiska unionen kan på sikt nå lika långt, men principen om ömsesidigt erkännande är fortfarande under utveckling, vilket bl.a. kommer till uttryck i det starkt formaliserade förfarandet med särskilda intyg.

Ett annat alternativ är att tillämpa lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) på förfarandet. Lagens tillämpningsområde är sådana domstolsärenden som handläggs av allmänna domstolar och som inte skall handläggas enligt rättegångsbalken (1 §). Lagen är främst avsedd för vad man brukar kalla den frivilliga rättsvården, medan rättegångsbalken reglerar handläggning av tvistiga civilmål och brottmål. Förfarandet enligt ärendelagen, som bl.a. tillämpas vid sådan talan som inte väcks genom stämningsansökan och vid prövning av sådana förvaltningsmyndighetsbeslut som överklagas till allmän domstol, är i huvudsak skriftligt (13 §). Det finns emellertid möjlighet att hålla sammanträde när ett sådant kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av ärendet. På parts begäran skall förhandling normalt hållas, men någon ovillkorlig rätt till förhandling har inte föreskrivits (14 §). Ärendet kan avgöras även om den klagande eller motparten uteblir från sammanträdet (20 §).

Ärendelagen tillämpas för närvarande inte på någon prövning som liknar den som nu är aktuell. Däremot har man i den nya lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid infört vissa regler som efterliknar förfarandet enligt ärendelagen (se prop. 2005/06:35 s. 50). Lagen om omvandling av livstidsstraff innehåller några förfaranderegler som mera ansluter sig till ärendelagen än till brottmålsförfarandet, men lagen hänvisar uttryckligen till brottmålsförfarandet enligt rättegångsbalken i den del det inte finns särskilda regler (14 §). För erkännande och verkställighet av vissa domar i civilmål tillämpas lagen (2006:74) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om

erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden. Vid domstolsprövning enligt den lagen tillämpas den ordning som gäller för handläggning av tvistemål i rättegångsbalken.

Det tredje alternativet är att i den nya lagen tillskapa unika regler för processen, utan någon anknytning till en befintlig processordning. En sådan lösning innebär att reglerna kan skräddarsys. Lösningen har emellertid klara nackdelar. Det finns alltid en betydande risk för att en sådan reglering inte blir heltäckande. Det är mot denna bakgrund man regelmässigt har valt att hänvisa till brottmålsförfarandet, tvistemålsförfarandet eller annan aktuell processlagstiftning även i de fall där man skapat särskilda processregler i en ny lag.

Valet står således mellan tillämpning av brottmålsprocessen och ärendelagen. Oavsett vilken lösning man väljer torde det krävas kompletterande bestämmelser i den nya lagen.

Några av de faktorer som måste vägas in vid valet av processordning är följande:

- att det är fråga om en straffrättslig åtgärd som kan få vittgående konsekvenser,
- att brottmålsförfarandet används vid motsvarande prövning enligt befintlig lagstiftning,
- att beslut om förverkande kan drabba en vidare krets än en brottspåföljd,
- att även verkställigheten av beslut om förverkande kan drabba tredje man (t.ex. den som i god tro förvärvat egendom som förklarats förverkad eller den som är delägare i egendom som tas i anspråk för betalning av ett värdeförverkande) och att tredje mans intressen därför måste kunna tillgodoses,
- att det normalt torde krävas förhandling för att utreda frågor som är stridiga och
- att man bör välja en processordning som framstår som naturlig för den myndighet som har till uppgift att pröva frågor om erkännande och verkställighet.

En utgångspunkt bör också vara att, om man skall välja en annan processordning än den som för närvarande tillämpas vid

motsvarande prövning enligt befintlig lagstiftning, det bör finnas tydliga fördelar med detta.

Båda processordningarna innehåller de grundläggande regler som krävs angående bl.a. instansordning, rättens sammansättning och överklagande. Båda innehåller också regler om förhandling, men brottmålsförfarandet har i motsats till ärendelagen en tydlig inriktning på muntlig handläggning. Tredjemansintressena säkras bättre genom muntlig än genom skriftlig handläggning, särskilt om man kan räkna med att det kan uppstå språksvårigheter. Det kan således inte hävdas att ärendelagen har några direkta fördelar framför brottmålsförfarandet.

När det gäller frågan om viss processordning framstår som naturlig bör nämnas att åklagare inte för någon talan där ärendelagen tillämpas. Däremot för åklagare i vissa fall talan enligt vissa lagar där det gäller särskilda processuella regler men brottmålsförfarandet tillämpas i övrigt, exempelvis vid handläggning av särskild talan om förverkande.

Vid en sammanvägning talar därför övervägande skäl för att man bör välja en processordning som bygger på brottmålsförfarandet, men med vissa kompletterande bestämmelser. Det avgörande argumentet för en sådan lösning är emellertid att, som tidigare redovisats, det finns behov av att kunna använda straffprocessuella tvångsmedel för att säkra verkställigheten. Prövningen av såväl frysningsbeslut som användning av straffprocessuella tvångsmedel görs i allmän domstol enligt brottmålsförfarandet. Eftersom man inte bör tillskapa en ordning där allmän domstol samtidigt skall pröva frågor rörande samma utländska avgörande i två olika processuella förfaranden bör brottmålsreglerna väljas som processordning. Detta hindrar självfallet inte att de särbestämmelser som krävs kan finna inspiration i exempelvis ärendelagen.

Delgivning

Som nyss påpekats måste verkställbarhetsförklaringen delges. Det är en självklarhet att delgivningslagen bör tillämpas. Åkla-

garväsendet tillämpar redan, som framgått tidigare, delgivningsförfarande och någon anpassning av reglerna i delgivningslagen krävs därför inte.

Frågan är emellertid om alla delgivningsformer skall få användas. Den frågan har också relevans när det gäller domstolens handläggning. I brottmålsförfarandet finns det vissa begränsningar. Vid delgivning av stämningsansökan får, enligt 33 kap. 6 § rättegångsbalken, vissa bestämmelser i delgivningslagen inte tillämpas. Detta gäller 5 § (delgivning utomlands), 12 § (surrogatdelgivning avseende fysisk person) och 15 § delgivningslagen (kungörelsedelgivning). Bestämmelsen tillämpas både av domstolar och i förekommande fall av åklagare. Åklagares beslut om besöksförbud respektive tillträdesförbud får enligt uttryckliga regler inte delges genom surrogatdelgivning eller kungörelsedelgivning. Samma synsätt tillämpas i fråga om beslut om reseförbud, även om det inte finns någon uttrycklig bestämmelse om det. I det exekutiva förfarandet finns inte några motsvarande inskränkningar.

En verkställbarhetsförklaring kan inte direkt jämföras med de handlingar för vilka det ställs särskilda krav på delgivningsförfarandet. Å andra sidan talar den omständigheten att den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller själv måste vara aktiv för att få till stånd en prövning för att man måste ha tillräckliga försäkringar om att han personligen får del av förklaringen. Mot den bakgrunden bör åtminstone surrogatdelgivning och kungörelsedelgivning inte få förekomma, eftersom man då inte har samma garantier för att handlingen har nått sin rätta adressat som vid personlig delgivning. Det är mera tveksamt om man även bör undanta delgivning enligt 5 § delgivningslagen. Då det kan finnas ett praktiskt behov av sådan delgivning bör endast delgivning enligt 12 och 15 §§ undantas. Eftersom initiativet till domstolsprövningen kommer från den berörde behövs det inga särskilda regler om delgivning under domstolsförfarandet.

Vad skall prövningen omfatta?

Prövningen av verkställbarhetsförklaringen skall avse frågan om åklagarens bedömning att beslutet är verkställbart har stöd i den lagstiftning som genomför rambeslutet, de till framställningen fogade handlingarna och den svenska lagstiftningen. Prövningen skall utmyнна i ett ställningstagande till om det utländska beslutet får verkställas och till de villkor som åklagaren angett för verkställigheten. I motsats till vad som är fallet vid domstolsprövning enligt den internationella verkställighetslagen skall domstolen således inte meddela något nytt förverkandebeslut.

Rätten skall i förekommande fall kontrollera att det belopp i svensk valuta som anges i verkställbarhetsförklaringen är korrekt och att från detta belopp har avräknats vad som redan har verkställts. Frågor om nedsättning av det belopp som enligt verkställbarhetsförklaringen skall verkställas behandlas i avsnitt 7.3.15. Även belopp som redan har verkställts kan behöva räknas om, bl.a. av det skälet att verkställighet kan ha ägt rum i en tredje stat med en annan valuta än den utfärdande statens.

Av artikel 8 punkten 4 följer en skyldighet för den verkställande myndigheten att samråda med den andra statens myndighet i frågor som rör verkställighetens bestånd och att underrätta den utfärdande myndigheten om det blir aktuellt att upphäva verkställbarhetsförklaringen. Om frågan om verkställbarhet har underställts tingsrättens prövning, eller om tingsrättens beslut överklagas, förutsätter rambeslutet att åklagaren ges möjlighet att inhämta den utfärdande myndighetens synpunkter, innan rätten meddelar sitt beslut. Det bör därför framgå av lagen att rätten inte får ändra ett beslut om verkställbarhet utan att åklagaren beretts tillfälle att yttra sig.

Behörig domstol

Det krävs en särskild regel om vilken domstol som skall vara behörig att pröva åklagarens verkställbarhetsförklaring. En lämplig lösning är att knyta behörigheten till domstolen i den ort där verkställighet skall äga rum. Är det fråga om förverkande av ett specifikt föremål är det normalt enkelt att avgöra var beslutet skall verkställas. Går det inte att fastställa var egendomen finns får verkställighet ske där den mot vilken verkställigheten riktar sig har personforum eller, om det är en juridisk person, har sitt säte.

Avser förverkandebeslutet ett visst penningbelopp, eller värdet av viss egendom, kan verkställighet komma att ske antingen där personen är bosatt, respektive har sitt säte, eller var helst denne har inkomster eller förmögenhet. Även domstolen i en sådan ort måste då vara behörig. Detta innebär att man måste ha en vittomfattande forumregel. Varje domstol inom vars domkrets verkställighetsåtgärder kan förväntas äga rum bör således vara behörig att pröva en verkställbarhetsförklaring.

Förfarandet vid prövningen

Det bör vara möjligt att kunna avgöra en begäran om prövning på handlingarna. Den nya lagen bör emellertid innehålla särskilda sammanträdesregler. Utgångspunkten bör vara att rätten får hålla förhandling om det påskyndar handläggningen eller främjar utredningen. En part skall också kunna begära förhandling.

För förhandlingen bör i tillämpliga delar reglerna i 24 kap. 17 § gälla. Det innebär bl.a. att förhandlingen skall hållas skyndsamt, att åklagaren och den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller skall kallas till förhandlingen, att frågan kan avgöras även om den sistnämnde inte är närvarande vid förhandlingen samt att saken kan avgöras av ensamdomare.

Prövning av tvångsmedel

Om det, när rätten prövar frågan om verkställbarhet, i ärendet förekommer beslag eller kvarstad, eller ett verkställt frysningsbeslut, bör frågan om tvångsmedlets bestånd prövas samtidigt. Det innebär att tvångsmedlet alltid skall prövas oberoende av om den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller har begärt det eller inte. I de fall där en prövning av tvångsmedlet har begärts skall förhandling alltid hållas, även om förhandling annars hade kunnat underlåtas.

I avsnitt 7.6 diskuteras närmare hur den nu aktuella lagstiftningen skall samordnas med beslut enligt frysninglagen.

Överklagande av rättens beslut

Enligt artikel 9 i rambeslutet skall berörda parter ha tillgång till rättsmedel mot erkännande och verkställighet. Denna rätt avser, som nyss nämnts, inte en möjlighet att få till stånd omprövning av det ursprungliga beslutet om förverkande utan tar enbart sikte på frågor som aktualiseras under själva förfarandet avseende erkännande och verkställighet. I det föregående har föreslagits att den enskilde skall kunna begära rättens prövning. Rättens beslut angående en verkställbarhetsförklaring bör också kunna överklagas. Den mot vilken förklaringen gäller kan vilja begära prövning av dels frågan om det utländska beslutet över huvud taget skall erkännas, dels om det finns hinder mot verkställighet. Även andra frågor som exempelvis vilket förverkandebelopp som skall verkställas bör kunna prövas. Frågor om överklagande utvecklas närmare i avsnitt 7.5.

Möjligheten att överklaga frågor under verkställigheten behandlas i avsnitt 7.3.14.

7.3.12 Den fortsatta handläggningen

Förslag: När åklagaren har meddelat en verkställbarhetsförklaring skall denna så snabbt som möjligt överlämnas till Kronofogdemyndigheten.

Åklagaren skall lämna verkställbarhetsförklaringen till Kronofogdemyndigheten för verkställighet. Frågan är om detta kan göras omedelbart, eller om åklagaren bör avvakta eventuell domstolsprövning innan verkställigheten initieras. Eftersom verkställbarhetsförklaringen skall gälla omedelbart, utan hinder av att den begärs prövad, är det rimligt att åklagaren genast överlämnar den till Kronofogdemyndigheten.

Ett viktigt skäl till att så snabbt som möjligt få till stånd verkställighet kan vara att egendom har frysts på begäran av den andra staten. Det är då angeläget att handläggningen övergår i verkställighet så snart som möjligt. En fördel med att omedelbart lämna över ett exemplar av verkställbarhetsförklaringen är att Kronofogdemyndigheten kan påbörja den tillgångsundersökning och gäldenärsutredning som skall ligga till grund för beslut om verkställigheten.

Som framgått tidigare skall åklagaren se till att den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller delges denna. När det skett och fristen för domstolsprövning har löpt ut bör åklagaren kontrollera om domstolsprövning har begärts. Om den mot vilken verkställigheten riktar sig begärt rättens prövning skall åklagaren underrätta Kronofogdemyndigheten om detta och fortlöpande hålla myndigheten informerad om den fortsatta handläggningen. Denna underrättelseskyldighet kan regleras i förordning.

En särskild fråga är vilken enhet inom Kronofogdemyndigheten som skall handha dessa ärenden. Den nya organisationen inom exekutionsväsendet innebär att arbetsuppgifterna inte på samma sätt som tidigare har en geografisk anknytning. Myndigheten har möjlighet att omfördela arbetet mellan olika delar av landet. Vissa uppgifter har dock samlats på en viss organisatorisk

enhet. Till dessa hör uppgiften att fungera som behörig myndighet enligt nordiska verkställighetslagen och att handlägga vissa andra frågor med internationell anknytning. Det finns inget behov av att i detta sammanhang ta ställning till var inom Kronofogdemyndigheten som nu aktuella ärenden skall handläggas.

Det kan dock finnas anledning att nämna att forumreglerna för överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut enligt utsökningbalken i viss mån påverkar möjligheterna att fördela arbetsuppgifter. Svarandens hemvist är avgörande för vilken tingsrätt som är behörig att handlägga ett sådant överklagande (se närmare om detta i prop. 2005/06:200 s. 145 f.) Saknar svaranden hemvist i Sverige kan myndighetens beslut överklagas till Stockholms tingsrätt. Om svaranden har hemvist i Sverige torde i de flesta fall hemvisten överensstämja med den ort där verkställigheten skall äga rum. Det nuvarande systemet är således väl förenligt med den nya uppgiften.

Ansvar för den fortsatta handläggningen övergår till Kronofogdemyndigheten när verkställbarhetsförklaringen inte kan bli föremål för ytterligare prövning. Åklagaren skall då underrätta den andra statens myndighet om att handläggningen gått in i en ny fas och att uppgiften att verkställa förverkandet ligger på Kronofogdemyndigheten. Underrättelsen bör lämnas först när antingen fristen för att begära prövning i domstol har löpt ut eller prövningen i domstol är avslutad.

Om domstolens prövning utmynnar i att förverkandebeslutet inte får verkställas, skall åklagaren omedelbart underrätta myndigheten i den stat som begärt verkställighet om utgången. Det ligger i sakens natur att rättens beslut i dessa fall måste förenas med ett förordnande om att alla vidtagna verkställighetsåtgärder skall återgå.

7.3.13 Konkurrerande framställningar om verkställighet

Förslag: Det införs en särskild regel om hur åklagaren skall hantera den situationen att det finns flera förverkandebeslut som begärs verkställda samtidigt och som konkurrerar med

varandra. Av regeln skall framgå vilka omständigheter som åklagaren skall beakta vid bedömningen av hur besluten skall prioriteras inbördes.
--

I artikel 11 regleras hur verkställigheten skall hanteras i de fall där den behöriga myndigheten samtidigt handlägger två eller flera framställningar om verkställighet av beslut om förverkande riktade mot samma fysiska eller juridiska person eller mot samma egendom. Den situationen kan t.ex. uppstå om myndigheter i flera länder begär verkställighet mot samma objekt eller mot samma person.

Den behöriga myndigheten i den verkställande staten skall avgöra vilken eller vilka av framställningarna som skall verkställas, om det finns konkurrerande framställningar. Bedömningen skall göras med utgångspunkt i samtliga omständigheter, men i artikeln pekas ut vissa omständigheter som anses vara centrala. Till dessa hör förekomsten av frysningsbeslut, brottets svårhetsgrad och platsen för brottet samt när beslut om förverkande meddelades och när detta sändes över för erkännande och verkställighet.

Det bör införas en särskild bestämmelse om hur åklagaren skall hantera konkurrerande framställningar om erkännande och verkställighet. Man kan tänka sig två huvudfall. Det ena är att det finns flera framställningar redan när åklagaren först tar ställning till frågan om verkställbarhetsförklaring. Det andra är att det, efter det att verkställbarhetsförklaring har utfärdats med anledning av en framställning men innan verkställigheten hunnit slutföras, kommer in en konkurrerande framställning.

I det förstnämnda fallet bör åklagaren ta ställning till om verkställbarhetsförklaring skall utfärdas beträffande alla framställningar i ett sammanhang. Åklagaren får då i verkställbarhetsförklaringen ange hur verkställigheten av framställningarna skall prioriteras inbördes.

I det senare fallet bör frågan hur saken skall hanteras vara avhängig av hur långt verkställigheten hunnit. Beslut med anledning av en nyinkommen framställning skall alltid hanteras av

åklagaren enligt vanliga principer. Har det tidigare ärendet överlämnats till Kronofogdemyndigheten bör åklagaren samråda med denna för att få bästa möjliga beslutsunderlag. Är det tidigare ärendet föremål för rättens prövning bör åklagaren dels underätta denna om att det kommit in en ny framställning som eventuellt kan ha betydelse för prövningen, dels så snabbt som möjligt ta ställning till den nya framställningen.

I vissa fall kan det krävas att verkställigheten av något av förverkandebesluten skjuts upp. Den frågan behandlas närmare i avsnitt 7.3.16.

När det gäller hur den inbördes prioriteringen skall göras skall, som tidigare nämnts, alla relevanta omständigheter beaktas. Det bör framgå av lagtexten vilka omständigheter som åklagaren särskilt skall beakta. Dessa bör spegla innehållet i artikel 11.

Hur bedömningen utfaller i det enskilda fallet går inte att avgöra på förhand. Det som blir avgörande torde i de allra flesta fall vara dels det förhållandet att viss egendom säkrats genom frysningsbeslut, dels hur långt verkställigheten framskridit. Avvägningen kan exempelvis leda till att ett förverkandebeslut, som grundas på ett relativt obetydligt brott, kan få stå tillbaka – även om verkställigheten är långt framskriden – för verkställighet av ett annat förverkandebeslut grundat på betydligt allvarligare brottslighet.

7.3.14 Verkställighetsfrågor

Förslag: Ett allmänt skyndsamhetskrav skall gälla för verkställigheten, men någon särskild tidsfrist bör inte införas. Indrivningen av ett utländskt förverkandebeslut skall äga rum med förtur. I övrigt kräver genomförande av rambeslutet inte några särskilda regler för verkställigheten, som skall ske på samma sätt som vid ett svenskt beslut om förverkande.

Rambeslutet ger få anvisningar för själva verkställigheten eftersom detta, enligt artikel 12 punkten 1, är en angelägenhet för den verkställande staten. Det innebär att verkställigheten av ett ut-

ländskt beslut om förverkande skall hanteras på samma sätt som ett motsvarande svenskt beslut.

I artikel 7 punkten 1 slås fast att den verkställande staten skyndsamt skall vidta alla de åtgärder som krävs för verkställigheten. Frågan är om man, i likhet med vad som är fallet vid frysning, bör införa en tidsfrist som anger när verkställigheten senast skall ha genomförts. Behovet av en formell tidsfrist är inte lika påtagligt vid verkställighet av ett lagakraftvunnet beslut om förverkande som vid frysning. Någon tidsfrist bör därför inte läggas fast. Däremot bör skyndsamhetskravet återspeglas i lagen.

En särskild fråga är om kravet på skyndsam handläggning också bör avspegla sig när det gäller själva indrivningsförfarandet. I 4 § indrivningslagen öppnas möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om att indrivning i vissa fall skall ske med förtur. Det kan vara motiverat med en sådan särreglering i dessa fall.

Det blir en viktig uppgift för exekutionsväsendet att hitta bra former för hur man skall verkställa utländska beslut om förverkande. Det är nämligen inte självklart att man skall använda exakt samma metoder som vid indrivning av motsvarande svenska anspråk. Några nya lagregler för handläggningen bör emellertid inte införas.

Artikel 7 punkten 3 föreskriver att all egendom som finns att tillgå skall användas för verkställighet av beslut om förverkande som avser visst penningbelopp. Eftersom verkställigheten skall följa nationell lagstiftning bör detta tolkas så att egendom som undantas från utmätning vid verkställighet av ett svenskt förverkandebeslut (t.ex. på grund av regeln i 5 kap. 1 § utsökningsbalken om beneficium) på motsvarande sätt skall undantas vid verkställighet som grundas på rambeslutet.

Som tidigare nämnts skall den mot vilken verkställigheten riktar sig ha tillgång till rättsmedel. De flesta beslut som fattas av Kronofogdemyndigheten vid verkställighet kan överklagas. Reglerna om överklagande finns i 18 kap. utsökningsbalken samt i utsökningsförordningen. Besluten överklagas till tingsrätt. De nuvarande reglerna uppfyller kravet i artikel 9 på tillgång till

rättsmedel under verkställighetsstadiet. Frågor om överklagande behandlas närmare i avsnitt 7.5.

En annan fråga som kan vara värd att uppmärksamma är att den svenska staten enligt huvudregeln får behålla vad som flyter in vid verkställigheten av beslut om förverkande som avser lägre belopp än 10 000 euro. Indrivningen får i dessa fall anses ske för den svenska statens räkning, om inte den utfärdande staten redan i sin framställning om verkställighet har begärt att en annan fördelning av inbetalda medel skall tillämpas. Om så är fallet, eller om den summa som skall verkställas överstiger 10 000 euro, får verkställigheten anses ske både för den svenska statens räkning och för den utländska. Någon särskild förmånsrätt gäller dock inte för beslut om förverkande, oavsett dessas ursprung.

7.3.15 Nedsättning av det verkställbara beloppet

Förslag: Om det efter att en verkställbarhetsförklaring har utfärdats, men innan verkställigheten i Sverige har påbörjats, visar sig att förverkandet till någon del har verkställts i en annan stat skall det verkställbara beloppet sättas ned. Beslut om sådan nedsättning skall kunna fattas av åklagaren eller rätten. Detta skall göras genom en ändring av verkställbarhetsförklaringen. Under verkställigheten skall Kronofogdemyndigheten, utan att någon ändring görs i verkställbarhetsförklaringen, sätta ned det verkställbara beloppet om verkställighet ägt rum i annan stat.

Enligt rambeslutet kan verkställigheten av ett beslut om förverkande fortsätta i den stat som har begärt verkställighet i Sverige, jämsides med verkställigheten här. Vidare kan den utfärdande staten begära verkställighet utomlands i flera stater samtidigt. Den som drabbats av förverkandet kan också frivilligt bidra till verkställigheten. Detta innebär att under den tid som handläggningen pågår det kan visa sig att det belopp som har begärts förverkat här måste sättas ned, vilket regleras i artikel 12 punkten 2 i rambeslutet.

Vem som skall besluta om nedsättning får vara beroende av hur långt handläggningen har fortskridit. Beslut om nedsättning bör fattas av åklagaren, om verkställbarhetsförklaringen inte har underställts rättens prövning. I exempelvis de fall där åklagaren utfärdar verkställbarhetsförklaring men beslutar om uppskov med verkställigheten, på grund av att verkställigheten skulle skada en svensk brottsutredning, kan det dröja innan verkställigheten påbörjas. Får åklagaren kännedom om att det förverkade beloppet till viss del drivits in, skall det belopp som skall verkställas i Sverige sättas ned med motsvarande belopp. I de fall där åklagaren får kännedom om någon omständighet som innebär att det verkställbara beloppet bör sättas ned vid en tidpunkt när verkställbarhetsförklaringen har underställts rättens prövning, bör åklagaren underrätta rätten, i stället för att själv besluta om nedsättning.

När rätten prövar verkställbarhetsförklaringen kan den sätta ned det belopp som skall verkställas. Det kan bli aktuellt t.ex. om den som verkställbarhetsförklaringen riktar sig mot visar att han gjort en frivillig inbetalning till vederbörande myndighet i den andra staten eller om åklagaren upplyser om att den andra staten har meddelat att beloppet till viss del är verkställt.

Har rätten fastställt verkställbarhetsförklaringen bör endast rätten kunna besluta om ändring i denna. Det kan t.ex. aktualiseras om den mot vilken förverkandet gäller överklagar rättens beslut och samtidigt gör en frivillig inbetalning till den utfärdande staten för att undgå att hans eller hennes tillgångar i Sverige tas i anspråk för verkställighet. Den högre instansen skall då sätta ned det belopp som skall verkställas.

Under verkställighetsfasen bör några ändringar i verkställbarhetsförklaringen i fråga om beloppet inte göras. Att beloppet sjunker genom indrivning eller frivillig betalning är då en renodlad verkställighetsfråga. Kronofogdemyndigheten skall självfallet beakta varje sådan förändring. För att tydligt markera att skyldigheten att avräkna verkställighet utomlands fullgörs, bör Kronofogdemyndigheten emellertid i sådana fall vara skyldig att fatta ett formellt beslut om nedsättning.

Vid nedsättning av det verkställbara beloppet är det alltid den växelkurs som gällde vid tidpunkten för det utländska beslutet om förverkande som skall tillämpas.

7.3.16 Uppskov med verkställigheten

Förslag: Uppskov med verkställigheten kan aktualiseras under olika skeden av handläggningen. Rätten att besluta om uppskov utformas med hänsyn till detta. Det innebär att åklagare beslutar i vissa fall och Kronofogdemyndigheten i andra fall.

När kan verkställigheten skjutas upp?

En förutsättning för beslut om uppskov är att beslutet om förverkande har erkänts. Enligt artikel 10 får verkställigheten skjutas upp i fem olika situationer. Dessa är när det finns risk för överförverkande, när verkställigheten riskerar att skada en pågående brottsutredning, när det är nödvändigt att översätta beslutet om förverkande, när egendomen omfattas av annat beslut om förverkande samt när rättsmedel utnyttjas.

Vissa av dessa fall aktualiseras sannolikt under handläggningens första skede, i samband med att åklagaren tar ställning till om verkställbarhetsförklaring skall utfärdas. Det är för det första fall där verkställigheten kan vara menlig för annan brottsutredning. Vidare är det fall där samma egendom antingen redan har förverkats i ett svenskt brottmålsförfarande, men beslutet ännu inte vunnit laga kraft, eller är föremål för prövning av förverkandefrågan. Skulle resultatet av prövningen bli att föremålet förverkas bör det svenska förverkandebeslutet alltid gå före ett utländskt. Den utländska framställningen skall då inte leda till verkställighet. Det kan också vara fråga om konkurrens mellan ett svenskt värdeförverkande och ett utländskt beslut om förverkande av penningbelopp. Även i det fallet bör det svenska beslutet gå före det utländska.

Om det förekommer konkurrerande utländska beslut om förverkande av samma egendom kan verkställigheten av något av besluten också behöva skjutas upp. Detta kan vara fallet både när det är fråga om flera framställningar med stöd av den nu föreslagna lagen och när det samtidigt förekommer exempelvis en begäran om verkställighet enligt internationella verkställighetslagen och en begäran om verkställighet enligt den nu föreslagna lagen.

I de fall där åklagaren beslutar om uppskov på grund av att verkställigheten riskerar att skada en pågående brottsutredning ligger det i sakens natur att domstolsprövningen måste skjutas upp till den tidpunkt när det inte längre finns någon sådan risk. Eftersom åklagaren i dessa fall skall avvakta med delgivning av verkställbarhetsförklaringen torde någon prövning inte aktualiseras förrän handläggningen har återupptagits.

Huvudprincipen är att ett beslut om förverkande endast får sändas över till en medlemsstat åt gången (artikel 5 punkten 1). Det finns emellertid vissa undantag från denna princip (se avsnitt 7.3.13). Ett sådant undantag är att beslut om förverkande av visst penningbelopp får sändas över till flera stater samtidigt, om det krävs av verkställighetsskäl (artikel 5 punkten 3). Samtidig verkställighet av penningbelopp i flera olika stater skapar risk för att det sammanlagda värdet av verkställighetsåtgärderna överstiger det belopp som skall förverkas. Av det skälet finns det möjlighet att besluta om uppskov med verkställigheten, för att hindra överförverkande (artikel 10 punkten 1 a). Uppskov på grund av risk för överförverkande kan aktualiseras när som helst under handläggningen.

Under verkställigheten kan, som tidigare nämnts, den som drabbas föra talan mot Kronofogdemyndighetens beslut i olika avseenden. I ett sådant fall kan det bli nödvändigt att tillfälligt skjuta upp verkställigheten. Man kan t.ex. tänka sig det fallet att domstolen beslutar om inhibition eller att omständigheterna i övrigt är sådana att fortsatt verkställighet inte kan försvaras. Det måste då finnas möjlighet att besluta om uppskov med verkställigheten. Det bör emellertid göras en bedömning i det enskilda

fallet om verkställigheten kan fortsätta trots överklagandet. Ett överklagande skall således inte automatiskt leda till att verkställigheten skjuts upp.

Den sista grunden för uppskov, att beslutet om förverkande måste översättas, kan aktualiseras antingen i samband med åklagarens prövning eller under verkställighetsfasen, t.ex. på grund av en invändning.

Det ligger i sakens natur att beslut om uppskov bör fattas så snabbt som möjligt. Som nyss nämnts förutsätter ett beslut om uppskov att den grundläggande prövningen av om beslutet om förverkande skall erkännas och verkställas redan har gjorts.

Om beslut om uppskov meddelas, skall den andra statens myndighet genast underrättas om detta och om skälen för beslutet (artikel 10 punkten 4). I underrättelsen bör anges dels hur lång tid uppskovet avser, dels om det finns risk för att tiden kommer att förlängas.

Vem beslutar om uppskov?

Som framgått av det föregående kan en fråga om uppskov aktualiseras när som helst under handläggningen när det gäller flertalet uppskovsgrunder. En av grunderna är sådan att endast åklagaren bör kunna besluta om uppskov, nämligen om verkställigheten måste skjutas upp på grund av att den kan skada en pågående brottsutredning. Uppskov på grund av att rättsmedel används under verkställigheten bör endast kunna beslutas av Kronofogdemyndigheten. Däremot bör uppskov som grundar sig på någon av de andra skälen för uppskov kunna beslutas antingen av åklagare eller av Kronofogdemyndigheten.

Vem som beslutar i det enskilda fallet får bero på hur långt handläggningen har avancerat. Om skälet för uppskov aktualiseras under åklagarens handläggning skall självfallet denne besluta i saken. Har åklagaren slutligt överlämnat saken till Kronofogdemyndigheten är det myndigheten som beslutar. Regleringen medför således inte någon "konkurrens" om beslutsbefogenheten.

När skälet för uppskov upphör

Vissa skäl för uppskov är av den arten att de snabbt kan upphöra. Det gäller exempelvis uppskov på grund av att beslutet om förverkande måste översättas. I andra fall kan det vara svårt att överblicka hur långt uppskovet kan bli, t.ex. vid uppskov på grund av att verkställigheten kan skada en pågående brottsutredning. Så snart skälet för uppskov har upphört skall dels verkställigheten påbörjas eller återupptas, dels den behöriga myndigheten i den utfärdande staten genast underrättas om detta (artikel 10 punkten 4).

7.3.17 Upphävande av verkställbarhetsförklaring

Förslag: En verkställbarhetsförklaring skall kunna upphävas om det framkommer skäl som, om de varit kända tidigare, skulle ha inneburit att någon verkställbarhetsförklaring inte hade utfärdats. Detsamma skall gälla om verkställigheten av något annat skäl måste upphöra. Har verkställbarhetsförklaringen inte underställts rättens prövning skall den kunna upphävas av åklagaren. I övriga fall skall rätten upphäva verkställbarhetsförklaringen på ansökan av åklagare.

Rambeslutet behandlar inte frågan om upphävande av verkställbarhetsförklaring. I vissa fall kan det emellertid, först när en verkställbarhetsförklaring har utfärdats, komma fram omständigheter som innebär att någon verkställbarhetsförklaring inte skulle ha utfärdats om omständigheterna hade varit kända tidigare. Likaså kan det, under handläggningens gång, inträffa omständigheter som gör att verkställigheten av något skäl måste upphöra.

Ett praktiskt skäl till att verkställigheten måste upphöra kan vara att förverkandebeslutet avser viss utpekad egendom och att det är uppenbart att den inte finns här i landet eller att den är förstörd. Vidare kan verkställighet av penningbelopp misslyckas därför att den berörde saknar tillgångar. Ett annat skäl till att

upphäva verkställbarhetsförklaringen kan vara att det förverkade beloppet redan är verkställt i sin helhet utomlands. Vidare kan den ansökande staten återkalla sin framställning. I fall av det beskriva slaget måste verkställbarhetsförklaringen kunna upphävas. Det bör därför införas en särskild bestämmelse om upphävande av en verkställbarhetsförklaring.

Om frågan om upphävande av verkställbarhetsförklaringen aktualiseras innan rätten har hunnit pröva verkställbarhetsförklaringen skall åklagaren kunna besluta om upphävande, t.ex. om den andra staten meddelar att beslutet inte längre är verkställbart. Frågan är vem som skall fatta beslut om upphävande i de fall där verkställbarhetsförklaringen är föremål för rättens prövning. Det är bäst förenligt med de allmänna principerna för rollfördelningen inom rättsväsendet om endast rätten får upphäva förklaringen i sådana fall. Även om det är fråga om en formalitet i vissa fall – t.ex. vid återkallelse – bör således rätten besluta om upphävande.

Frågan är då vem som skall kunna initiera beslut av rätten om upphävande. Åklagaren torde i många fall redan ha lämnat över handläggningen till Kronofogdemyndigheten när frågan om upphävande aktualiseras. En möjlighet är att låta Kronofogdemyndigheten ansöka om upphävande av verkställbarhetsförklaringen. En annan är att Kronofogdemyndigheten meddelar åklagaren, som i sin tur får vända sig till rätten för beslut i frågan. Den sistnämnda lösningen ligger bäst i linje med den föreslagna uppgiftsfördelningen mellan åklagare och Kronofogdemyndigheten och bör därför väljas.

Om verkställbarhetsförklaringen upphävs skall, som tidigare nämnts, eventuella verkställighetsåtgärder här i landet också upphävas.

7.3.18 Förfarandet efter verkställigheten

Förslag: Det införs bestämmelser om förfarandet med förverkad egendom. Huvudregeln är att förverkad egendom skall säljas. Undantag skall dock göras för egendom som kan befa-
--

ras komma till brottslig användning. Den skall i stället oskadliggöras. Egendom som inte går att sälja får förstöras. När värdet av den förverkade egendomen har realiserats skall belopp under 10 000 euro tillfalla den svenska staten. Är beloppet högre skall det delas lika mellan den svenska staten och den stat som begärt verkställighet. Regeringen skall kunna besluta om en annan fördelning i ett enskilt fall. Kronofogdemyndigheten skall – med utgångspunkt i bestämmelserna i lagen – fördela de inbetalda medlen mellan svenska staten och den stat som begärt verkställighet. I vissa fall skall förverkad egendom kunna föras över till den stat som begärt verkställighet. Detta kräver dock samtycke från staten i fråga.

Fördelningen av inbetalda medel

En av utgångspunkterna i rambeslutet är att den verkställande staten i princip skall stå för kostnaderna för verkställigheten, utan möjlighet att kräva ersättning från den andra staten (se närmare om ett undantag från den principen i avsnitt 7.8). I gengäld behöver endast inbetalda belopp föras över till den utfärdande staten om summan uppgår till minst 10 000 euro (artikel 16 punkten 1). Lägre belopp tillfaller den svenska staten. Så snart beloppet överstiger 10 000 euro skall däremot hela beloppet fördelas lika mellan staterna. Lagen bör innehålla en bestämmelse om fördelningen av inbetalda medel. Beslut om fördelning enligt schablonregeln bör meddelas av Kronofogdemyndigheten.

Rambeslutet förutsätter att en annan fördelning av inbetalda medel skall kunna beslutas i ett enskilt fall (artikel 16 punkten 4). Beslut om att avvika från schablonregeln är något som kan kräva känsliga bedömningar. Beslut i sådana frågor bör därför endast kunna fattas av regeringen. Det kan i sammanhanget anmärkas att motsvarande beslut enligt 36 § internationella verkställighetslagen meddelas av regeringen. En liknande bestämmelse finns också i 5 kap. 11 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Hanteringen av förverkad egendom

Avser förverkandet specifik egendom är enligt rambeslutet huvudprincipen att denna inte skall föras över till den andra staten utan i stället säljas av den verkställande staten. En särskild regel om detta bör införas. Intäkterna från försäljningen skall hanteras på samma sätt som indrivna penningbelopp. Kan egendomen inte säljas får den verkställande staten förfoga över den på annat sätt, i enlighet med den nationella lagstiftningen.

En fråga i det sammanhanget är om lagen (1974:1066) om förfarandet med förverkad egendom och hittegoods m.m. skall göras tillämplig på handläggningen. Lagen behandlar förfarandet med vissa typer av egendom som tagits om hand och förvaras av en polismyndighet. Den ger anvisningar för när och hur sådan egendom får säljas eller förstöras. Eftersom verkställigheten i nu aktuella fall inte skall handhas av polisväsendet utan av Kronofogdemyndigheten fordras en betydande omarbetning av lagen. Den måste dels utökas med ett antal bestämmelser, dels anpassas till de särskilda förhållanden som gäller vid internationell verkställighet. Det framstår därför som lämpligare att föra in bestämmelser om försäljning m.m. i den lagstiftning som genomför rambeslutet.

Rambeslutet lämnar också utrymme för att förverkade föremål i vissa fall förs över till den utfärdande staten. Detta skall då ske i samråd med denna stat. Man kan t.ex. tänka sig att det är fråga om ett föremål som har anknytning till ett mycket uppmärksammat brott, t.ex. är fråga om ett museiföremål. Om den utfärdande staten uttrycker önskemål om att ett förverkat föremål skall överlämnas dit bör självfallet ett sådant önskemål i största möjliga utsträckning villfaras. Om t.ex. transporten av föremålet kan vara förenad med betydande risker eller exceptionella kostnader kan det dock finnas skäl att inte tillmötesgå önskemålet.

Viss egendom som förverkas kan vara av det slaget att den inte bör komma i omlopp, t.ex. föremål som kan befaras komma till brottslig användning. Annan egendom kan sakna försäljningsvärde. Det bör därför införas regler i den nya lagen som gör det möjligt att i vissa fall avstå från försäljning av förverkad egen-

dom. Rambeslutet torde inte hindra detta, eftersom utgångspunkten är att verkställigheten skall ske enligt den nationella lagstiftningen.

Särskilt om förverkade kulturföremål

Enligt artikel 16 punkten 3 behöver en verkställande stat aldrig sälja eller återlämna specifika föremål som har förverkats om dessa utgörs av kulturföremål som ingår i den statens nationella kulturarv. I artikel 2 punkten g i rambeslutet föreskrivs att med kulturföremål som ingår i det nationella kulturarvet avses det samma som i artikel 1 punkten 1 i direktiv 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligt förts bort från en medlemsstats territorium. Direktivet i fråga har genomförts i svensk lagstiftning genom tillägg i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. I 6 kap. 2 § definieras ett kulturföremål som ett föremål som

1. .-.-. betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i Romfördraget, och
2. tillhör någon av de kategorier som anges i bilagan till lagen eller är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig institution eller en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en biblioteksamling.

I bilagan till lagen preciseras de kategorier av föremål som avses i 6 kap. 2 §. Något förenklat rör det sig om

- a/
 - arkeologiska föremål som är äldre än 100 år,
 - delar av konstnärliga, historiska eller religiösa minnesmärken,
 - inkunabler och manuskript samt
 - arkiv som är äldre än 50 år,
- b/
 - oavsett värde
 - mosaiker, teckningar, gravyrer, fotografier som är äldre än 50 år,
 - tryckta kartor som är äldre än 200 år,

- under förutsättning att de är värda 15 000 euro
- c/ - akvareller som är äldre än 50 år och värda 30 000 euro
- d/ - statyer som är äldre än 50 år,
 - böcker som är äldre än 100 år,
 - vissa samlingar som är äldre än 50 år,
 - transportmedel som är äldre än 75 år,
 - andra antikviteter som är äldre än 50 år,under förutsättning att de är värda 50 000 euro samt
- e/ - tavlor som är äldre än 50 år och värda 150 000 euro.

Möjligheten att bevara svenska kulturföremål, trots att de förklarats förverkade i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, bör självfallet utnyttjas. En regel som klargör detta bör därför införas. Det är lämpligt att i denna hänvisa direkt till den definition av begreppet kulturföremål som finns i lagen om kulturminnen m.m.

Redovisningen till den ansökande staten

När verkställigheten av ett beslut om förverkande är avslutad skall Kronofogdemyndigheten ställa samman resultatet av indrivningen och underrätta den utfärdande staten om utgången av ärendet (artikel 17 punkterna c och d). De närmare detaljerna angående hur detta skall ske bör regleras i förordning. Enligt rambeslutet skall besked också lämnas om alternativa åtgärder har tillämpats, dvs. om betalning ersatt sakförverkande.

Kronofogdemyndigheten skall även göra den slutliga fördelningen av influtna medel mellan svenska staten och den stat som har begärt verkställighet och se till att medel som tillfaller den andra staten förs över dit.

7.3.19 Underrättelser, samråd m.m.

Bedömning: Regler om underrättelse och om förfarandet vid samråd skall meddelas i förordning.

I avsnitt 6 diskuteras behovet av verkställighetsföreskrifter till den nya lagen. Enligt rambeslutet skall *underrättelse* lämnas till den andra staten i följande fall:

- om en felsänd framställning har lämnats över till annan myndighet (artiklarna 4 punkten 5 och 17 punkten a)
- om talan har väckts mot verkställigheten (artikel 9 punkten 3)
- om uppskov med verkställigheten har beslutats (artikel 10 punkterna 3 och 4)
- vid risk för överförverkande (artikel 14 punkten 3)
- om förverkandebeslutet inte längre är verkställbart (artikel 15)
- om beslut att inte erkänna beslutet om förverkande har meddelats (artikel 17 punkten b)
- om beslutet helt eller delvis inte har verkställts på grund av uppskov, risk för överförverkande eller beslut om nåd (artikel 17 punkten c)
- när beslutet har verkställts (artikel 17 punkten d) samt
- om alternativa åtgärder enligt artikel 12 punkt 4 har tillämpats (artikel 17 punkten e).

Vidare är det enligt artikel 8 punkten 4 obligatoriskt med *samråd* innan ett beslut att vägra erkänna och verkställa beslut om förverkande meddelas, i de fall där vägran grundas på någon av nedan angivna punkter i artikel 8:

- att intyget är ofullständigt eller uppenbarligen inte motsvarar beslutet om förverkande (punkten 1)
- *ne bis in idem*-principen (punkten 2 a)
- att den berörda personen inte inställde sig personligen och inte heller företrädde av ombud vid det förfarande som ledde till beslutet om förverkande och intyget inte innehåller vissa kompletterande uppgifter som visar att personen fått tillfredsställande rättsligt skydd (punkten 2 e)
- vissa frågor rörande jurisdiktion (punkten 2 f)
- att verkställigheten avser utvidgat förverkande enligt artikel 2 d iv (punkten 2 g)
- att det är fråga om ett utvidgat förverkande enligt artikel 2 d iii och beslutet om förverkande faller utanför räckvidden av det

alternativ som den verkställande staten har antagit enligt artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet (punkten 3) samt
- att beslutet inte kan verkställas på grund av rättsmedel som anges i artikel 9 och någon underrättelse enligt artikel 9 punkten 3 inte lämnas.

Vissa av dessa vägransgrunder skall enligt förslagen i det föregående inte tillämpas. Då behövs det givetvis inte heller några föreskrifter om underrättelse och samråd.

Samråd skall också äga rum om den som drabbas av verkställigheten kan visa att förverkandet helt eller delvis verkställts i någon annan stat (artikel 12 punkten 2). I ett sådant fall skall nämligen vad som redan drivits in i den andra staten dras av från det belopp som skall drivas in i den verkställande staten.

Vidare skall, enligt artikel 4 punkten 5, en myndighet som inte är behörig att handlägga en fråga om erkännande och verkställighet, men som ändå mottar en framställning härom, självant sända över framställningen till behörig myndighet.

Bestämmelser som reglerar frågor av detta slag bör, som tidigare framhållits, inte tas upp i den nya lagen utan meddelas i en särskild verkställighetsförordning. Ett utkast till en sådan förordning har utarbetats och redovisas efter förslagen till lagändringar. Syftet med utkastet är att göra tydligt hur förfarandet kommer att gestalta sig, om förslagen genomförs.

7.4 Förfarandet vid ansökan om verkställighet utomlands

7.4.1 Beslut om att ansöka om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande

Förslag: Kronofogdemyndigheten skall bedöma om det finns skäl att begära verkställighet av ett beslut om förverkande med stöd av rambeslutet. Om indrivning utomlands kan antas ge fördelar vid indrivningen skall erkännande och verkställighet begäras, även om möjligheterna till indrivning i Sverige inte har utnyttjats fullt ut.

De grundläggande förutsättningarna för utlandsindrivning är enligt 16 § indrivningsförordningen (1993:1229) dels att gäldenären vistas utomlands eller av annat skäl kan antas ha egendom i utlandet, dels att fordringen inte utan väsentliga svårigheter kan drivas in i Sverige. Med andra ord skall i princip möjligheterna till indrivning i Sverige vara uttömda innan verkställighet i ett annat land aktualiseras.²⁸ Frågan är om ett så strängt krav bör ställas upp för begäran om verkställighet med stöd av rambeslutet. Eftersom avsikten med rambeslutet är att åstadkomma enklare och effektivare handläggning av förverkandefrågor bör det räcka att en framställning om verkställighet i en annan stat kan antas ge fördelar från indrivningssynpunkt. Det betyder att det inte bör ställas något krav på att försök till indrivning alltid har föregått en begäran om indrivning utomlands eller att möjligheterna att verkställa förverkandet i Sverige skall vara förenade med väsentliga svårigheter. Ibland kan man nämligen förutse att verkställighet utomlands har goda förutsättningar att lyckas om den genomförs snabbt, oberoende av förutsättningarna för indrivning här i landet. Detta gäller framför allt i de fall där viss egendom redan har säkrats genom frysning.

I många fall torde dock utlandsindrivning aktualiseras först sedan vanliga indrivningsåtgärder har vidtagits. I Kronofogdemyndighetens verksamhet med allmänna mål ingår, som tidigare nämnts, bl.a. att genomföra tillgångsundersökning och gäldenärsutredning. Vid en sådan utredning kan det komma fram uppgifter som talar för att den mot vilken verkställigheten riktas har tillgångar, som kan användas för verkställighet av förverkandebeslutet, i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen.

När Kronofogdemyndigheten anser att det finns skäl att ansöka om verkställighet av ett beslut om förverkande i en annan medlemsstat skall den ställa samman det underlag som behövs för en sådan åtgärd och, som utvecklas närmare i nästa avsnitt, utfärda det intyg som krävs.

²⁸ Riksskatteverket: Svensk internationell exekutions- och obeståndsrätt s. 51.

Om beslutet om förverkande avser specifik egendom och den inte har påträffats här i landet kan det genom gäldenärens egna uppgifter eller andra omständigheter som kommer fram vid försök till verkställighet visa sig att egendomen sannolikt finns utomlands. I ett sådant fall talar starka skäl för att verkställighet i den andra staten skall begäras. För att få ytterligare underlag för en framställning härom kan en närmare kontroll av var egendomen finns övervägas. Kronofogdemyndigheten bör kunna få visst bistånd från åklagaren med att undersöka den saken (se skäl 12).

7.4.2 Utfärdande av intyg m.m.

Förslag: Kronofogdemyndigheten skall utfärda det intyg som skall följa en ansökan om erkännande och verkställighet och se till att det är översatt till ett språk som godtas av den stat där verkställigheten skall äga rum. Åklagare skall på begäran bistå myndigheten med nödvändiga upplysningar angående brottmålet. Om åklagaren själv begär verkställighet av ett förverkandebeslut, som motsvarar begärd eller verkställd frysning i en annan stat, skall åklagaren utfärda intyget och se till att det uppfyller språkravet.

Till en framställning om verkställighet i en annan stat skall alltid fogas det särskilda intyg vars innehåll anges i bilagan till rambeslutet. Intyget skall, som tidigare nämnts, i princip innehålla all den information som krävs för att behörig myndighet i den andra staten dels skall kunna ta ställning till frågan om erkännande, dels skall kunna verkställa beslutet. Det närmare innehållet framgår i detalj av bilagan till rambeslutet och kräver därför inga ytterligare kommentarer.

Uppgifterna i intyget hänför sig till största delen till själva domstolsavgörandet, men det är också fråga om uppgifter som tar sikte på verkställigheten.

Intyget skall utfärdas av behörig myndighet, dvs. av Kronofogdemyndigheten. Myndigheten ansvarar också för att intyget

är utfärdat på, eller översatt till, ett språk som godtas av den stat där verkställigheten är tänkt att äga rum.

För att kunna lämna vissa uppgifter i intyget kan Kronofogdemyndigheten behöva bistånd eller kompletterande uppgifter från annan myndighet (domstolen eller åklagaren), i de fall där uppgifterna inte klart kan läsas ut av domen. Domstolen skall självfallet bistå med kopior av handlingar ur domstolsakten eller svar på konkreta frågor. Ibland kan det emellertid vara lämpligare att Kronofogdemyndigheten vänder sig till åklagaren för att få information angående detaljfrågor i intyget. Åklagares skyldighet att bistå med sådana upplysningar bör läggas fast i förordning. Eftersom den som upprättar intyget skall bekräfta att innehållet i detta är korrekt är det nödvändigt med en formell uppgiftsskyldighet. Åklagaren bör normalt svara skriftligen, för att risken för missförstånd skall minimeras.

I de fall där en åklagare själv ansöker om erkännande och verkställighet av ett förverkandebeslut i en annan stat (se avsnitt 7.6.2) skall åklagaren utfärda intyget och se till att det uppfyller språkravet.

7.4.3 Översändande av verkställighetsbegäran

Förslag: Innan Kronofogdemyndigheten begär verkställighet av ett beslut om förverkande utomlands, skall myndigheten avgöra dels om kraven i rambeslutet är uppfyllda, dels om det är lämpligt att begära sådan verkställighet. Myndigheten skall vidare bedöma om verkställighet skall begäras i flera länder och om detta i så fall skall göras samtidigt. Myndigheten skall kommunicera direkt med behörig myndighet i den andra staten.

När man inom Kronofogdemyndigheten har utfärdat det intyg och sammanställt det övriga material som krävs för att begära verkställighet i en annan stat, skall myndigheten först och främst kontrollera att framställningen uppfyller kraven i rambeslutet. Finner myndigheten att det är motiverat att begära verkställighet

utomlands skall den samtidigt överväga om verkställighet skall begäras i fler än en stat och i så fall om verkställighet skall begäras i dessa stater samtidigt.

En framställning från Sverige om verkställighet i en annan stat skall inte prövas av svensk domstol. Om en domstolsprövning kommer till stånd beror på utformningen av den verkställande statens lagstiftning.

När Sverige är utfärdande stat är det den verkställande statens lagstiftning som reglerar på vilket sätt förverkandebeslutet och intyget skall sändas. Detta måste dock alltid göras på ett sätt som ger den andra staten möjlighet att kontrollera framställningens äkthet.

Kronofogdemyndigheten sänder framställningen om erkännande och verkställighet direkt till behörig myndighet i den andra staten. De fortsatta kontakterna sker också direkt mellan myndigheterna.

Om den andra statens myndighet begär kompletterande uppgifter från Kronofogdemyndigheten, får myndigheten bedöma om det finns behov av att översätta någon handling. Översättningen skall i så fall göras till något av de språk som den andra staten godtar. Normalt skall det emellertid inte behövas någon översättning, eftersom rambeslutet utgår från att all väsentlig information skall finnas i intyget. Den utfärdade staten är aldrig skyldig att översätta det avgörande som innehåller förverkandebeslutet.

Som framgår av avsnitt 7.3.18 kan den utfärdande och den verkställande staten komma överens om att det som flyter in vid verkställigheten skall fördelas annorlunda än vad som följer av schablonregeln i artikel 16 punkten 1. Även om den frågan sällan torde bli aktuell vid verkställighet utomlands av ett svenskt förverkandebeslut, kan det inte uteslutas att omständigheterna i ett enskilt fall är sådana att en annan fördelning av beloppet kan vara motiverad. Det kan t.ex. vara fråga om ett mycket stort belopp, samtidigt som den arbetsinsats som krävs av den verkställande myndigheten är obetydlig, som i de fall där hela det belopp som skall drivas in finns på ett bankkonto. Ett önskemål från svensk

sida om en särskild överenskommelse enligt artikel 16 punkten 4 bör alltid föregås av samråd mellan Kronofogdemyndigheten och Justitiedepartementet i egenskap av centralmyndighet. Ett sådant samråd kan t.ex. belysa om den svenska staten har behandlat en likartad begäran från den andra staten. Samrådet kan ske informellt, t.ex. i form av en telefonförfrågan.

Det förhållandet att Kronofogdemyndigheten har begärt verkställighet utomlands innebär, enligt artikel 14 punkten 1, inte att den svenska verkställigheten måste avbrytas. Den kan således fortgå som tidigare. Däremot följer av punkten 3 en skyldighet att genast skriftligen underrätta den andra statens myndighet i fyra olika situationer, nämligen

- om det finns risk för överförverkande.
- om beslutet om förverkande helt eller delvis har drivits in i Sverige,
- om beslutet helt eller delvis har verkställts i en tredje stat och
- om den mot vilken verkställigheten riktar sig frivilligt betalat hela eller delar av det förverkade beloppet.

Detta innebär att det krävs en fortlöpande bevakning och uppföljning från Kronofogdemyndighetens sida av verkställigheten i Sverige, om ett beslut om förverkande har sänts över till en annan medlemsstat.

7.5 Överklagande

Förslag: Rättens beslut i en fråga om verkställbarhet skall kunna överklagas. Reglerna om överklagande av brottmål skall gälla. För prövning i hovrätt skall krävas prövningstillstånd. Beslut om att låta en tvångsåtgärd bestå får överklagas enligt de regler som gäller för överklagande av beslut enligt 24–28 kap. rättegångsbalken. Kronofogdemyndighetens beslut under verkställigheten överklagas enligt reglerna i utsökningsbalken, vilket skall framgå av lagen genom en hänvisning.

Rättens beslut i en fråga om verkställbarhet bör kunna överklagas enligt de regler som gäller för brottmål i allmänhet. Det innebär bl.a. att den vanliga instansordningen gäller och att sedvanliga frister för överklagande skall iakttas. Det är inte bara själva verkställbarhetsförklaringen som bör kunna överklagas. Detsamma gäller givetvis eventuella tvångsmedel som används för att säkra verkställigheten. Eftersom reglerna om handläggning av bötesmål skall tillämpas, bör det krävas prövningstillstånd för prövning i hovrätt (jfr 49 kap. 13 § rättegångsbalken).

För överklagande av beslut i tvångsmedelsfrågor bör reglerna om överklagande av beslut enligt 24–28 kap. rättegångsbalken tillämpas. Det innebär bl.a. att det inte gäller någon särskild tidsfrist för överklagande.

Ett överklagande bör inte leda till att verkställigheten inställs. Rättens beslut att inte ändra en verkställbarhetsförklaring bör därför gälla utan hinder av att det inte vunnit laga kraft. Däremot finns det självfallet möjlighet för rätten att besluta om inhibition av verkställigheten.

Om rättens beslut innebär att verkställbarhetsförklaringen upphävs måste däremot verkställigheten alltid upphöra genast.

När det gäller Kronofogdemyndighetens beslut under verkställighetsförfarandet är utgångspunkten att samma regler skall gälla som för verkställighet av ett motsvarande svenskt beslut. Det innebär att reglerna om överklagande i 18 kap. utsökningsbalken och i utsökningsförordningen skall tillämpas på sedvanligt sätt. En påminnelse om detta bör tas in i den nya lagen.

7.6 Samordning med frysningsbeslut

7.6.1 Utgångspunkter

Bedömning: Det krävs endast smärre ändringar i frysningsförfarandet för att få till stånd en bra samordning med den nya lagstiftningen.

En principiellt viktig fråga vid genomförandet av rambeslutet är hur beslut om erkännande och verkställighet skall samordnas med eventuella frysningsbeslut. Har verkställigheten av ett utländskt beslut om förverkande föregåtts av frysning har ju egendom till verkställighet av beslutet redan säkrats. På motsvarande sätt kan ett svenskt beslut om förverkande ha säkrats genom ett verkställt frysningsbeslut i en annan stat. Det är emellertid inte säkert att frysningsbeslutet motsvarar vad som krävs för verkställigheten av förverkandebeslutet. Det säkrade beloppet kan vara för högt eller för lågt. Det kan vidare hända att det lagkraftvunna beslutet skiljer sig i något annat avseende från vad som presumeras när säkringsåtgärden vidtogs. Det är därför nödvändigt att finna en bra lösning för hur samordningen skall ske.

Det bör i sammanhanget påpekas att det förhållandet att egendom har frysts inte har någon prejudicerande verkan i förhållande till verkställigheten av ett förverkandebeslut. Den prövning som görs vid frysning är av annat slag än den som görs vid prövningen om ett förverkandebeslut är verkställbart. I lagstiftningsärendet om frysning påpekades att frysning i vissa fall skall beviljas, trots att man kan förutse att verkställigheten av ett utländskt förverkandebeslut senare kan komma att vägras (prop. 2004/05:115 s. 54).

Som framgår av avsnitt 4.7.5 beslutar åklagare om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut. Detta sker med anledning av en ansökan om frysning som sänts av den utländska myndigheten direkt till åklagare. Som en bakgrund till de följande resonemangen krävs en närmare redogörelse för handläggningen av frysningsbeslut. Från sådana frysningsbeslut som rör bevisföremål bortses här, eftersom den typen av frysningsbeslut saknar relevans för verkställighet av beslut om förverkande.

För närvarande sker frysningsförfarande i Sverige på begäran av en annan medlemsstat inom Europeiska unionen i två etapper. Den första etappen består av prövningen av framställningen, utfärdandet av verkställbarhetsförklaring, det faktiska säkrandet samt rättens prövning. Om rätten fastställer verkställbarhetsför-

klaringen och låter tvångsmedlet bestå, redovisas resultatet av begäran om frysning till behörig myndighet i den ansökande staten. Den andra etappen innebär att frysningsförfarandet fullföljs. Behörig myndighet i den ansökande staten fullföljer frysningsärendet med en begäran om verkställighet i Sverige av ett lagakraftvunnet förverkandebeslut. Det är sistnämnda del av förfarandet som berörs av det nu aktuella rambeslutet.

Åklagaren har en nyckelroll i frysningsförfarandet. Även när frysningsfrågan har underställts rättens prövning fortsätter nämligen åklagarens handläggning. Åklagaren har de fortlöpande kontakterna med behörig myndighet i den andra staten och rapporterar utgången av ärendet.

Ett svenskt frysningsbeslut sker också i två etapper. Det inleds genom att en åklagare antingen beslutar om beslag med stöd av frysningsslagen eller begär att domstol beslutar om kvarstad enligt samma lag, i syfte att beslutet skall kunna sändas över till en annan stat som frysningsbeslut. När ett frysningsbeslut har meddelats vänder sig den svenske åklagaren direkt till behörig myndighet i den andra staten. Till frysningsbeslutet fogas det särskilda intyg som krävs. Om den behöriga myndigheten i den andra staten finner att frysningsbeslutet kan verkställas redovisas resultatet av åtgärden till den svenska åklagaren. Frysningsbeslutet skall i ett senare skede följas av en framställning om verkställighet i den andra staten av ett svenskt lagakraftvunnet domstolsbeslut om förverkande.

En viktig fråga är om genomförandet av rambeslutet bör leda till någon ändring i åklagarens roll när det gäller hanteringen av beslut om frysning. En annan fråga är om åklagaren själv bör ha möjlighet att ansöka om erkännande och verkställighet av ett beslut om förverkande i de fall där egendom har frysts utomlands på svensk begäran för att säkra förverkandet i fråga, eller frysning har begärts. En sådan möjlighet kan ge effektivitetsvinster.

Frysningsförfarandet är nytt och erfarenheterna av handläggningen är därför begränsade. Det har inte rapporterats om några problem av betydelse. De enda justeringar som behöver göras i

lagstiftningen om frysning är därför de som krävs för att få till stånd en bra samordning med den nya lagstiftning som genomför rambeslutet.

7.6.2 När egendom på svensk begäran har frysts i en annan stat

Förslag: En åklagare skall ha möjlighet att ansöka om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande som motsvarar ett i en annan stat verkställt, eller begärt, svenskt frysningsbeslut.

En svensk begäran om frysning i en annan stat till säkrande av beslut om förverkande hanteras i huvudsak inom åklagarväsendet. Åklagaren måste dock utverka beslut av domstol om kvarstad, om saken gäller värdeförverkande.

När man kommer till den punkten där det finns en dom som är verkställbar upphör åklagarens befattning med förverkandefrågan och exekutionsväsendet tar vid. En svaghet med det nuvarande systemet är att det inte är möjligt att få till stånd frysning vid den tidpunkten. När domen har vunnit laga kraft kan domstolen nämligen inte längre besluta om kvarstad; detta måste senast göras i själva domen. Försummas det finns det inte någon möjlighet att aktualisera frysning. En annan konsekvens av att avgörandet är lagakraftvunnet är, som nyss nämnts, att åklagaren inte har någon funktion att fylla, samtidigt som det kan ha utfärdats ett frysningsbeslut. Detta är en svag punkt i den nuvarande regleringen, eftersom åklagaren har rollen som behörig myndighet vid frysning.

Det fordras därför goda underrättelserutiner mellan myndigheterna, för att inte den fördel som ligger i att egendom har säkrats genom frysning skall gå förlorad. Läget kan hastigt förändras, t.ex. om den dömde återkallar ett överklagande och domen därmed blir verkställbar. Det är främst mot denna bakgrund som det bör övervägas om åklagare skall kunna begära erkännande och verkställighet i ett frysningsärende.

Det kan anföras argument både för och emot att ge åklagare en större roll vid verkställighet av förverkandebeslut. Vad som främst talar för en sådan lösning är att det är betydligt enklare för åklagaren än för Kronofogdemyndigheten att bevaka när förverkandebeslutet vinner laga kraft. För åklagaren innebär det inte något egentligt merarbete att utfärda det intyg som skall ligga till grund för ansökan om erkännande och verkställighet utomlands, eftersom det i så fall sker i nära anslutning till huvudförhandlingen. Tidsutdräkten bör därför bli mindre. Vidare utgör frysningsbeslutet i sig ett starkt incitament för åklagaren att se till att verkställighet kommer till stånd så snabbt som möjligt. Från effektivitetssynpunkt skulle det således vara en fördel om åklagaren kan ansöka om erkännande och verkställighet. En annan fördel ligger i att åklagaren kan vända sig direkt till den utländska myndigheten, med vilken denne tidigare haft kontakt i frysningsfrågan. När en ny myndighet tar över handläggningen finns det alltid en viss risk för fördröjningar och missförstånd.

Det som talar emot en utökad roll för åklagaren är framför allt att åklagare inte i övrigt har till uppgift att begära verkställighet av lagakraftvunna domar eller beslut utomlands. Härtill kommer hänsynen till den enskilde. Vill denne göra en frivillig inbetalning, i avsikt att hindra att den utländska egendomen tas i anspråk, sker detta som ett naturligt led i kontakterna med Kronofogdemyndigheten. Om däremot åklagaren direkt ansöker om verkställighet i den andra staten finns det en uppenbar risk att en diskussion om alternativa vägar att driva in beloppet aldrig kommer till stånd. Vidare är det normalt inte samma brådska med att genomföra verkställigheten som att säkra egendomen. Finns det ett frysningsbeslut är egendomen säkrad och den fördel som ligger i ett snabbare förfarande är då inte lika betydelsefull.

Även om det finns nackdelar med att låta åklagare ansöka om verkställighet i de fall där egendom har frysts på svensk begäran, eller där ett frysningsförfarande initierats, väger fördelarna över. Det står också bäst i överensstämmelse med tankarna på ett effektivare förfarande att låta åklagare ansöka om verkställighet i

nu aktuella fall. En sådan ansökan bör dock alltid föregås av samråd med Kronofogdemyndigheten, vilket kan regleras i förordningsform.

7.6.3 När egendom har frysts i Sverige på begäran av en annan stat

Bedömning: Det krävs inte några särskilda lagregler för samordningen av verkställighet av frysningsbeslut i Sverige och den efterföljande verkställigheten av ett förverkandebeslut.

I de fall där Sverige är verkställande stat är det enkelt att finna en bra lösning för övergången mellan frysning och verkställighet. I det intyg som skall bifogas en framställning om verkställighet skall bl.a. anges om egendom har säkrats genom frysningsbeslut.

Det förhållandet att åklagare skall besluta om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande borgar för att nödvändig samordning kan ske, om egendom har säkrats med stöd av frysningsslagen och denna egendom finns kvar här i landet. Några särskilda lagregler torde inte krävas. Däremot krävs det goda rutiner inom åklagarväsendet för att bevaka att frysningsärendena fullföljs. Det torde vara en fördel om samme åklagare som handlagt en frysningsfråga rörande förverkande tilldelas ärendet om erkännande och verkställighet av förverkandebeslutet, även om detta givetvis inte kan vara något krav.

7.6.4 Behovet av kompletterande regler om frysning

Förslag: Har egendom frysts i en annan stat för att säkra framtida förverkande skall förundersökning och rättegång om brottet handläggas skyndsamt. Vidare skall rätten, på yrkande av åklagaren, kunna förordna att ett beslut om kvarstad i en dom skall gälla under viss tid efter det att domen vunnit laga kraft, om detta är nödvändigt för att verkställa ett beslut om

förverkande utomlands. Tiden för kvarstaden får inte bestämmas längre än nödvändigt.
--

Den nya lagstiftningen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande kan förväntas öka samarbetet i sådana frågor. Det är då viktigt att det nya systemet fungerar väl tillsammans med reglerna om frysning.

När en åklagare har fått till stånd frysning av egendom i en annan stat, för att säkra framtida förverkande, skall förverkande-frågan prövas i det svenska brottmålet på vanligt sätt. Först när det finns ett lagakraftvunnet beslut om förverkande kan ärendet fullföljas. Med nuvarande reglering finns det inte tillräckliga garantier för att brottmålet handläggs med samma snabbhet som när ett kvarstadsbeslut har verkställts i Sverige. Detta är en svaghet. Eftersom kravet på proportionalitet förutsätter att en tvångsåtgärd inte varar längre än nödvändigt, bör ett brottmål i vilket svensk åklagare har begärt frysning utomlands handläggas med skyndsamhet. Detta gäller såväl förundersökningsförfarandet som rättegången. En särskild regel om detta bör införas i frysningsslagen. Ett allmänt skyndsamhetskrav torde vara tillräckligt; några direkta tidsfrister för handläggningen bör inte införas.

Det krävs kvarstadsbeslut både för att ansöka utomlands om frysning i syfte att säkra framtida värdeförverkande och för att, annat än tillfälligt, säkra egendom här i Sverige på begäran av en annan stat. Ett beslut om förvar får ju endast bestå några få dagar. Om handläggningen av ett tvångsmedel som skall beslutas av domstol brådskar, kan åklagaren begära att beslut i frågan fattas av s.k. jourdomstol med stöd av reglerna i 19 kap. 12 § andra stycket rättegångsbalken. Jourdomstolarnas behörighet utvidgades år 2000 och omfattar numera all befattning med tvångsmedel och förundersökningsfrågor (se prop. 1999/2000:26 s. 102 och 137). Frysningsslagen hänvisar till bestämmelserna om tvångsmedel i rättegångsbalken. Det får därför anses ingå i jourdomstolarnas uppgifter att vid behov fatta beslut om kvarstad enligt frysningsslagen.

En annan viktig fråga är hur man skall lösa de problem som uppkommer när en dom, som innehåller ett kvarstadsbeslut, vinner laga kraft. Normalt upphör kvarstadsbeslutet vid laga kraft. Det förekommer undantagsvis att domstolen förordnar att beslutet om kvarstad skall gälla ytterligare en kortare tid, för att underlätta verkställigheten.

Det finns ett generellt behov av att låta kvarstaden bestå under längre tid efter laga kraft i de fall där det är aktuellt med verkställighet utomlands. Mot den bakgrunden bör man i frysningsslagen införa en särskild regel som ger domstolarna stöd för att i sådana fall kunna förordna att kvarstaden skall bestå en inte obetydlig tid efter det att domen vunnit laga kraft. Tiden bör bestämmas individuellt och inte vara längre än vad som är nödvändigt. Det kan t.ex. vara lättare att snabbt få till stånd åtgärder i vissa länder jämfört med andra. Man får också räkna med att det går åt längre tid i de fall där det inte redan finns ett verkställt frysningsbeslut. I lagen bör inte anges någon längsta tidsfrist. Det beror bl.a. på att det inte skulle vara möjligt att förlänga tidsfristen, om det skulle visa sig vara nödvändigt exempelvis på grund av att förfarandet i den andra staten fördröjs genom upprepade överklaganden. Som längst skall kvarstaden kunna bestå till dess att förverkandebeslutet verkställs i den andra staten. En tvångsåtgärd måste emellertid alltid stå i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Det innebär att proportionaliteten sätter en yttersta gräns för hur länge ett kvarstadsbeslut av detta slag kan bestå.

7.7 Särskilt om risken för överförverkande

Bedömning: Utöver möjligheten att skjuta upp verkställigheten tillfälligt och de regler om underrättelse och samråd mellan Kronofogdemyndigheten och den behöriga myndigheten i den andra staten som rambeslutet kräver, bör det inte införas några särskilda regler som tar sikte på risken för överförverkande.

Rambeslutet medger, som tidigare nämnts, att beslut om förverkande verkställs samtidigt i flera stater. Detta skall ses mot bakgrund av att ett viktigt syfte med rambeslutet är att förhindra att någon, vars egendom har förverkats eller riskerar att förverkas, kan undgå verkställighet genom att flytta sina tillgångar mellan olika länder. Nackdelen med detta är emellertid att samtidig verkställighet av beslut om förverkande av visst penningbelopp kan leda till att ett högre belopp än det totala förverkandebeloppet drivs in, vad som brukar benämnas överförverkande. Dessutom kan indrivningen fortsätta i den utfärdande staten, trots att verkställighet begärts utomlands. Det finns inte heller något som hindrar att den dömde frivilligt betalar hela eller delar av det förverkade beloppet.

Som tidigare nämnts skall verkställigheten av ett förverkandebeslut kunna skjutas upp om det finns risk för överförverkande. I ett sådant fall kanske någon verkställighet i Sverige aldrig kommer till stånd. Det viktigaste sättet att förhindra överförverkande när verkställighet här har påbörjats är att myndigheterna håller tät kontakt med varandra och fortlöpande rapporterar hur indrivningen fortskrider när man närmar sig den punkt där förverkandet är helt verkställt. Rambeslutet föreskriver också underrättelse- och samrådsskyldighet som har till syfte att undvika risken för överförverkande.

Vidare skall det framgå av intyget om den utfärdande staten har begärt verkställighet i flera stater samtidigt och vilka omständigheter som ligger bakom beslutet att begära samtidig verkställighet. Med utgångspunkt i uppgifterna i intyget kan Kronofogdemyndigheten snabbt bilda sig en uppfattning om det finns en konkret risk för överförverkande eller inte. Om förverkandebeslutet avser både sak- och värdeförverkande och en av staterna endast skall verkställa sakförverkande finns det knappast någon risk för överförverkande. Om däremot flera stater samtidigt skall verkställa beslut om förverkande av penningbelopp kan det finnas en konkret risk för överförverkande, särskilt i de fall där förverkandebeloppet inte är särskilt högt. Skulle det exempelvis vara fråga om förverkande av flera miljoner kronor torde risken för

överförverkande generellt sett vara mindre än om förverkandet rör något tiotusental kronor, eftersom det är mera sannolikt att ett lågt belopp kan drivas in med enkla och snabba åtgärder.

Om det uppstår risk för överförverkande, i fall där Sverige är verkställande stat, skall Kronofogdemyndigheten inte bara kontakta den utfärdande statens myndighet utan också åklagaren, för att denne skall kunna överväga om verkställbarhetsförklaringen skall upphävas.

Frågan är om det går att skapa regler som ytterligare minskar risken för överförverkande, framför allt när Sverige är utfärdande stat. En möjlighet skulle exempelvis kunna vara att föreskriva att verkställigheten i Sverige alltid måste upphöra om ett beslut om förverkande överlämnas till en annan stat för verkställighet. En sådan bestämmelse skulle emellertid dels stå i strid med intentionerna bakom rambeslutet, dels motverka strävandena att snabbt eliminera vinsterna från brott och brottslig verksamhet och bör därför inte införas.

Det är inte heller lagregler som i första hand kan hindra överförverkande. Det som krävs är i stället utbildning, där man fokuserar på risken för överförverkande samt goda rutiner och en fortlöpande kontroll av hur indrivningen fortskrider, tillsammans med täta kontakter med behörig myndighet i den andra staten. Det är således viktigt att Kronofogdemyndigheten beaktar detta när den nya lagstiftningen genomförs. Kronofogdemyndigheten bör dels överväga om det krävs föreskrifter på området, eller om andra åtgärder kan vidtas för att minimera risken för överförverkande, dels noga följa utvecklingen.

7.8 Regressrätt och återkrav av kostnader

7.8.1 Regressrätt

Förslag: I de fall där frågan aktualiseras om att begära ersättning av den andra staten för belopp som har betalats ut till någon som lidit skada till följd av verkställigheten, skall Justitiekanslern utreda om det finns grund för att utöva regress-

rätt. Om så är fallet skall ärendet överlämnas till Justitiedepartementet.

Enligt artikel 18 i rambeslutet kan den verkställande staten begära ersättning av den utfärdande staten för belopp som har betalats ut till någon som har lidit skada till följd av verkställigheten. Det gäller dock inte om skadan uteslutande beror på fel begångna av den verkställande statens myndigheter i samband med verkställigheten. Artikeln är inte avsedd att påverka tillämpningen av medlemsstaternas lagstiftning om enskildas anspråk på ersättning. Det finns liknande bestämmelser om regressrätt i andra internationella överenskommelser.²⁹

I propositionen om antagande av rambeslutet framhölls att artikeln inte i sig kräver några lagstiftningsåtgärder (prop. 2004/05:55 s. 54). Däremot bör man enligt propositionen i det fortsatta arbetet överväga frågan om hur regressrätten skall utövas.

Reglerna om det allmännas skadeståndsansvar finns i 3 kap. skadeståndslagen (1972:207). Enligt 3 kap. 2 § skall staten ersätta bl.a. personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vilken staten svarar.³⁰

Justitiekanslern har till uppgift att under regeringen bevaka statens rätt. Enligt förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten har Justitiekanslern det övergripande ansvaret för skadeståndsfrågor som rör utövandet av statlig verksamhet. Kammarkollegiet handlägger dock anspråk med anknytning till inskrivningsverksamheten. Vissa skadeståndsfrågor handläggs av centralmyndigheterna. Det gäller främst s.k. faktiska skador som rör begränsade belopp. I fråga om det som brukar kallas beslutsskador, dvs. skador som har vållats genom felaktiga myndighetsbeslut, beslutar Justitiekans-

²⁹ Se bl.a. artikel 12 i rådets rambeslut 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial.

³⁰ En regel om regressrätt för enskilda finns också i 36 kap. 17 § brottsbalken. Den tar dock inte sikte på verkställigheten utan på själva förverkandebeslutet. Anspråk grundade på bestämmelsen handläggs av Justitiekanslern.

lern. Denne har således en unik överblick i fråga om sådana skadeståndsanspråk.

Justitiekanslern har vidare till uppgift att dels tillhandagå regeringen med råd och utredningar i juridiska angelägenheter, dels utöva tillsyn över statlig verksamhet. I sistnämnda roll kan Justitiekanslern bl.a. väcka ansvarstalan mot befattningshavare som har handlat fel i tjänsten. Justitiekanslern har också rätt att väcka talan om disciplinär bestraffning samt att uttala kritik eller komma med allmänna uttalanden i handläggningsfrågor under hans tillsyn.

Förutsättningarna för att en fråga om regressrätt enligt rambeslutet över huvud taget skall aktualiseras är dels att det redan har konstaterats att det föreligger en ersättningsgill skada, som uppstått vid verkställigheten av ett utländskt beslut om förverkande, dels att ersättning för denna skada har betalats av den svenska staten. Dessutom krävs det att skadan inte har vållats uteslutande genom den svenska myndighetens agerande.

Ett beslut om att betala ersättning för skada som vållats av staten föregås alltid av viss utredning bl.a. angående hur skadan uppkom och omfattningen av denna. Av den utredningen bör det i de flesta fall kunna utläsas om ansvaret för skadan beror på den svenska myndighetens agerande eller har sin grund i exempelvis felaktiga uppgifter i det intyg som bifogats framställningen om verkställighet. Om den tillgängliga utredningen inte ger besked i denna fråga måste underlaget kompletteras.

Genom dels uppgiften att handlägga vissa skadestandsfrågor dels tillsynsrollen har Justitiekanslern byggt upp erfarenhet av hur fel i myndighetsutövning skall bedömas. Det kan antas att frågan om regress endast kommer att aktualiseras i mycket få fall, samtidigt som dessa fall kräver en kvalificerad bedömning av huruvida felet har begåtts av den svenska myndigheten eller beror på den utfärdande staten.

Mot den nu angivna bakgrunden framstår det som naturligt att låta Justitiekanslern utreda frågor angående regressrätt. Justitiekanslern har redan i dag, genom sin instruktion, tillräckliga befogenheter för att genomföra den utredning av den svenska myn-

dighetens agerande som krävs för att frågan om regressrätt skall aktualiseras.

En fråga om regressrätt kan antas komma att aktualiseras av den myndighet som har betalat ut ersättning till den som har lidit skada vid verkställigheten, men Justitiekanslern bör även kunna ta upp en sådan fråga på eget initiativ.

Frågan om ersättning skall utkrävas av en annan stat är känslig och förutsätter överväganden som delvis kan vara av politisk natur. Det slutliga beslutet om ett regresskrav skall framställas bör därför ankomma på regeringen.

Skulle Justitiekanslern anse att det finns grund för att utöva regressrätt med stöd av artikel 18 i rambeslutet bör han med eget yttrande överlämna ärendet till Justitiedepartementet för fortsatt handläggning. En allmän utgångspunkt för att regressrätt skall aktualiseras bör också vara att det är fråga om någorlunda betydande kostnader. Ersättningar som understiger ett basbelopp bör normalt inte leda till något regresskrav.

Justitiekanslerns nya uppgift bör regleras i förordning. Detta kan göras antingen i förordningen (1975:1345) med instruktion för Justitiekanslern eller i den tidigare nämnda förordningen om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten.

7.8.2 Återkrav av kostnader

Förslag: Uppkommer det en fråga om delning av sådana kostnader för verkställigheten som är exceptionella, skall berörd myndighet med eget yttrande överlämna underlaget för bedömning till Justitiedepartementet.

I artikel 20 slås fast att kostnaderna för verkställigheten skall belasta den verkställande staten. Återkrav skall i princip inte vara möjliga. I de fall där det är fråga om exceptionella kostnader öppnar artikeln dock för en diskussion mellan medlemsstaterna om delning av kostnaderna. Delning av kostnader förutsätter att dessa kan specificeras i detalj.

En fråga om delning av kostnader torde ytterst sällan komma att aktualiseras. De skäl som nyss har anförts för att frågan om regressrätt mellan stater bör hanteras av regeringen har giltighet även för frågor om återkrav av kostnader. Om Kronofogdemyndigheten verkställt ett beslut om förverkande enligt rambeslutet, och myndigheten anser att kostnaderna för verkställigheten både är exceptionella och att frågan om delning av dessa bör väckas, skall de handlingar som behövs för att kunna bedöma saken överlämnas till Justitiedepartementet, i egenskap av centralmyndighet, för fortsatt handläggning. Detta kan regleras i förordningsform.

7.9 Konsekvenserna av en alternativ lösning

I avsnitt 7.2.2 har ingående redovisats skälen för att åklagare skall pekas ut som behörig myndighet att pröva om utländska beslut om förverkande skall erkännas och få verkställas i Sverige. Som framgått där kan man även tänka sig en annan lösning, nämligen att lägga uppgiften på Kronofogdemyndigheten. Den lösningen har emellertid inte förslagits, av de skäl som redovisats tidigare.

För att ändå något belysa vilka konsekvenser som valet av Kronofogdemyndigheten som behörig myndighet skulle innebära för det fortsatta lagstiftningsarbetet redovisas här i korthet vilka förändringar i förslaget som är nödvändiga om man i stället väljer det alternativet.

På samma sätt som i åklagaralternativet krävs det en helt ny lagstiftning, eftersom förfarandet inte kan inrymmas in någon befintlig lag. Den nya lagstiftningen kan lämpligen byggas upp på samma sätt som den här föreslagna lagen.

När det gäller vissa frågor som har betydelse för prövningen, exempelvis intygets innehåll, vilka språk som Sverige kan godta och bedömningen av vilka vägransgrunder som bör införas i svensk rätt kräver kronofogdealternativet inte någon annan lösning än den som föreslagits.

Däremot måste alla regler som gäller själva prövningsförfarandet utformas på ett annat sätt, om man väljer en annan behörig myndighet. Först och främst krävs det regler för prövningen inom Kronofogdemyndigheten, även om innehållet i prövningen är detsamma. Dessutom krävs det särskilda överväganden angående hur myndigheten skall kunna rätt bedöma de vägransgrunder som har straffrättslig anknytning. En tänkbar lösning kan vara att föreskriva en skyldighet för åklagare att yttra sig i vissa frågor.

Dessutom måste Kronofogdemyndigheten för sin prövning få tillgång till uppgifter ur misstankeregistret och belastningsregistret. Om det krävs direktåtkomst eller om annan tillgång till registren är tillräcklig måste övervägas. För att Kronofogdemyndigheten skall kunna bedöma om verkställigheten kan skada pågående brottsutredningar måste myndigheten också vid behov kunna få tillgång till sekretessbelagt material i förundersökningar. Detta kan lösas genom en särskild sekretessbrytande regel i 14 kap. sekretesslagen. Med stöd av en sådan regel och bestämmelserna i 15 kap. 5 § sekretesslagen får Kronofogdemyndigheten en ovillkorlig rätt att få del av förundersökningsmaterial. Detta kan i sin tur ställa krav på att Kronofogdemyndighetens sekretess enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen utvidgas, för att förundersökningsuppgifterna skall få ett tillräckligt skydd.

Den prövning som görs bör, oavsett vem som gör den, utmynna i någon form av verkställbarhetsförklaring. Verkställbarhetsförklaringen bör ha det innehåll som föreslagits. Likaså bör bestämmelserna om delgivning och om hur det verkställbara beloppet skall beräknas vara desamma. I den delen kräver således kronofogdealternativet endast mindre justeringar av de bestämmelser som föreslagits. Detsamma gäller exempelvis reglerna om motiveringsskyldighet, skyndsam handläggning, beslut om konkurrerande framställningar och beslut om uppskov med verkställigheten.

Däremot krävs det helt andra regler om överklagande och om domstolsprövningen. Först och främst krävs en forumregel som anger vilken domstol som skall pröva ett överklagande. Vidare

måste ställning tas till hur prövningen i domstol skall utformas. I kronofogdealternativet är valet av processordning inte lika givet. Det förefaller rimligt att i stället välja en lösning som motsvarar vad som föreslås i fråga om verkställighet av bötesstraff, nämligen en särreglering som bygger på brottmålsförfarandet, men med anknytning till regleringen i ärendelagen. Det kräver en omarbetning av delar av lagen.

Om uppgiften att pröva frågor om erkännande och verkställighet läggs på Kronofogdemyndigheten måste de föreslagna reglerna om användning av tvångsmedel utgå. Kronofogdelösningen utesluter användning av straffprocessuella tvångsmedel vid prövningen av erkännande och verkställighet. Samtidigt har den ansökande staten möjlighet att antingen begära rättslig hjälp med straffprocessuella tvångsmedel enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål eller enligt lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningens beslut. Om den andra staten utnyttjar sig av denna möjlighet skall två parallella förfaranden löpa. Ett förfarande där frågan om användning av tvångsmedel för att säkra det utländska beslutet om förverkande provas av åklagare (och senare av domstol) och ett förfarande där Kronofogdemyndigheten hanterar frågan om erkännande och verkställighet av samma beslut. Detta ställer krav på nya regler om samordning av frysning eller rättslig hjälp med handläggningen av verkställighetsärendet.

De regler som har föreslagits angående hur och när åklagaren skall överlämna saken till Kronofogdemyndigheten och om samråd mellan myndigheterna behövs givetvis inte, om man väljer kronofogdealternativet. Sannolikt kommer det ändå att behövas vissa regler angående vilka enheter inom Kronofogdemyndigheten som skall svara för prövningsförfarandet respektive verkställigheten, vid vilken tidpunkt ansvaret för handläggningen skall övergå och om samverkan mellan dessa enheter. Denna reglering kan dock förmodligen göras på en lägre författningsnivå eller överlämnas till Kronofogdemyndigheten att reglera.

De regler som föreslagits för handläggningen på verkställighetsstadiet, t.ex. beslut om nedsättning av det verkställbara be-

loppet och förfarandet efter verkställigheten, bör ha samma utformning oavsett vilken myndighet man pekar ut som ansvarig för att pröva frågan om ett utländskt förverkandebeslut skall erkännas och verkställas i Sverige.

Förfarandet vid ansökan om verkställighet av ett svenskt beslut om förverkande utomlands påverkas i princip inte heller om man väljer kronofogdealternativet. Möjligen bör dock övervägas att ta bort åklagarens rätt att ansöka om sådan verkställighet, mot bakgrund av att åklagaren då får en annan roll.

8 Erkännande och verkställighet av bötesstraff

8.1 Tillämpningsområdet

8.1.1 Allmänt om tillämpningsområdet

Förslag: Den nya lagstiftningen skall tillämpas på bötesstraff som med stöd av rambeslutet sänds över till Sverige för verkställighet. Den skall också tillämpas på svenska bötesstraff som sänds över till en annan stat inom Europeiska unionen för verkställighet. Lagen bör ha vidaste möjliga tillämpningsområde. Detta är viktigt för att Sverige skall kunna få hjälp med att utomlands verkställa inte bara domstolsböter utan även bötesstraff som ålagts någon genom de förenklade handlägningsformerna strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot.

Rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff har ett brett tillämpningsområde. Det omfattar bötesstraff som ådömts såväl fysiska som juridiska personer.

Den nya lagen bör tillämpas både på bötesstraff som med stöd av rambeslutet sänds över till Sverige för verkställighet och på svenska bötesstraff som sänds över till andra stater inom Europeiska unionen för verkställighet.

I rambeslutet lämnas utrymme för staterna att under en övergångstid begränsa åtagandena till verkställighet av bötesstraff som utdömts av domstol. Utgångspunkten från svensk sida är att alla typer av böter, oavsett på vilket sätt de har döms ut, skall

omfattas av regleringen. Eftersom de flesta bötesstraffen i Sverige åläggs genom förenklade förfaranden (strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot)³¹ är det, som framhölls i propositionen om godkännande av rambeslutet, viktigt att dessa typer av bötesstraff redan från början omfattas av tillämpningsområdet (prop. 2003/04:92 s. 36). Även om man kan utgå från att verkställighet utomlands främst aktualiseras i fråga om bötesstraff som utdömts av domstol eller som ålagts genom strafföreläggande, eftersom föreläggande av ordningsbot endast rör mindre belopp, är det viktigt att inte hindra den framtida utvecklingen genom begränsningar i tillämpningsområdet. Lagen bör således ges vidast möjliga tillämpningsområde.

8.1.2 Vad avses med bötesstraff?

Förslag: Lagen skall innehålla en definition av begreppet bötesstraff.

Med bötesstraff avses i rambeslutet en skyldighet att betala ett penningbelopp som utdöms som påföljd för ett brott. Begreppet omfattar, som nyss nämnts, bötespåföljder för såväl fysiska som juridiska personer. Lagen bör innehålla en definition av begreppet bötesstraff.

Såvitt gäller svenska beslut omfattar rambeslutet böter enligt 25 kap. brottsbalken. Det spelar ingen roll om bötesstraffet har utdömts av domstol eller beslutats av annan myndighet. Ett godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har rättsligt sett samma status som en dom (48 kap. 3 § rättegångsbalken). Tillämpningsområdet kommer därigenom, såvitt gäller svenska beslut, att omfatta domstolsbeslut om böter och beslut av allmän åklagare eller särskild åklagare³² om strafföreläggande samt ordningsbot, som utfärdas av en polisman eller, i fråga om vissa brott, av en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänste-

³¹ Se avsnitten 4.2.1 och 4.2.2.

³² Tullåklagare utfärdar årligen ett stort antal strafförelägganden.

man.³³ När det gäller utländska beslut beror det på den nationella lagstiftningen i vilken utsträckning beslut av andra myndigheter än domstol faller under begreppet bötesstraff.

Enligt rambeslutet skall med bötesstraff även avses beslut om böter som fattas av andra myndigheter än domstol i ett administrativt förfarande, under förutsättning att beslutet kan prövas av domstol i ett brottmålsförfarande. Denna typ av förfarande finns inte i Sverige, eftersom föreskrifter av myndigheter beivras genom särskilda administrativa avgifter eller sanktionsavgifter. Som exempel kan nämnas felparkeringsavgift enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift. Visserligen kan sådana avgifter prövas av tingsrätt, men vid överklagandet gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden i stället för rättegångsbalkens regler om rättegången i brottmål. Felparkeringsavgifter – liksom andra liknande avgifter som inte kan överprövas vid ett straffrättsligt förfarande inför domstol – omfattas således inte av rambeslutet. Tillämpningsområdet omfattar således i denna del utländska bötesstraff som uppfyller kravet på rätt till prövning av brottmålsdomstol.

I Sverige kan juridiska personer inte ådömas böter men däremot kan företagsbot, som är en form av särskild rättsverkan, utdömas. Företagsbot bör därför ingå i lagens tillämpningsområde. I många andra länder är det däremot möjligt att utdöma böter för juridiska personer. Sådana bötesstraff faller under tillämpningsområdet.

I definitionen av begreppet bötesstraff ingår också kostnader för rättegångsförfarandet. Vilka kostnader för förfarandet som inryms under rambeslutet beror på hur respektive stat har definierat vad som är rättegångskostnader. För svensk del regleras detta i 31 kap. 1 § rättegångsbalken samt viss annan lagstiftning (se närmare om detta i avsnitt 4.1.3). Betalningsansvaret omfattar, i förekommande fall, kostnader för det rättsliga förfarandet inför den administrativa myndighet som beslutat om bötesstraffet.

³³ Formellt kan åklagare även besluta om ordningsbot enligt 48 kap. 20 § rättegångsbalken, men det förutsätter särskilt förordnande från riksåklagaren (2 § ordningsbetskungörelsen; 1968:199) och några sådana förordnanden har inte meddelats.

En viktig fråga i detta sammanhang är om rambeslutet bara är tillämpligt på rättegångskostnader som åläggs den som döms till böter, eller om det skulle vara möjligt att med stöd av rambeslutet begära verkställighet av rättegångskostnader även i andra fall.

Att rambeslutet är tillämpligt på domar och beslut där böter utgör enda påföljden är självklart. Likaså är det tillämpligt om någon döms till en frivårdspåföljd som förenas med ett bötesstraff för hela eller en del av brottsligheten. Detsamma bör då gälla om i samma dom påföljden för vissa brott är fängelse och för andra brott böter. Det kan vidare finnas utländska domar som enbart innehåller fängelsepåföljder, men där samtidigt en juridisk person åläggs ett bötesstraff. Det sistnämnda är då verkställbart enligt rambeslutet. I samtliga nu nämnda fall kan indrivning av kostnaderna för förfarandet ske i Sverige, om verkställighet begärs här.

Steget är då inte långt till att överväga om det är möjligt att verkställa indrivning av rättegångskostnader generellt med stöd av rambeslutet. Om så skulle vara fallet, skulle överförande av verkställighet mellan medlemsstaterna av alla typer av påföljder underlättas. Ett sådant synsätt står också i god överensstämmelse med intentionerna bakom rambeslutet. Ordalydelsen av artikel 1 punkten b iii talar dock mot en sådan tolkning av rambeslutets tillämpningsområde. Där sägs att det skall vara fråga om "kostnader för de förfaranden som leder fram till beslutet", dvs. bötesstraffet. I punkten b iv talas vidare om penningbelopp som dömts ut i "samma beslut". En tolkning av rambeslutets tillämpningsområde som innebär att det omfattar rättegångskostnader utan hänsyn till vilken påföljd som dömts ut är således knappast förenlig med texten. Slutsatsen blir att det skall vara fråga om rättegångskostnader som hör direkt samman med bötesstraffet genom att kostnaderna beslutats i samma avgörande.

Även penningbelopp som skall betalas till en allmän fond eller till en stödorganisation för brottsoffer inryms under begreppet bötesstraff. För svensk del handlar det om avgifter till Brottsofferfonden.

Från tillämpningsområdet har uttryckligen undantagits beslut om förverkande. Ett beslut om förverkande kan emellertid verkställas enligt de i avsnitt 7 föreslagna reglerna om erkännande och verkställighet av förverkandebeslut.

Även civilrättsliga anspråk har undantagits från tillämpningsområdet. Detta skall ses mot bakgrund av att sådana anspråk kan verkställas enligt Bryssel I-förordningen.

8.2 Vilken myndighet skall pröva frågor om erkännande och verkställighet?

8.2.1 Verkställighet i Sverige

Förslag: Kronofogdemyndigheten skall vara behörig att ta emot och pröva framställningar om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff. Myndigheten skall också svara för den praktiska verkställigheten.

Allmänna utgångspunkter

Liksom vid genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande är det en grundläggande fråga vem som skall vara behörig att ta emot och pröva framställningar om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff. De allmänna synpunkter som redovisas i avsnitt 7.2.1 på faktorer av betydelse för valet av behörig myndighet har giltighet även beträffande rambeslutet om verkställighet av bötesstraff. Som påpekas där är den svåra frågan vem som skall pröva framställningar om verkställighet i Sverige.

I motsats till rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande ställer rambeslutet om verkställighet av bötesstraff inget krav på att beslut i någon fråga skall fattas av rättslig myndighet. Det innebär att den krets av myndigheter som kan pekas ut som behörig myndighet enligt rambeslutet vid verkställighet i Sverige automatiskt blir större än vad som är fallet vid genomfö-

randet av rambeslutet om verkställighet av förverkande. Den som åläggs uppgiften måste dock kunna hantera vägransgrunder som är av den arten att de kräver viss juridisk kompetens, även om vägransgrunderna både är färre till antalet och mindre komplicerade vid bötesstraff än vid beslut om förverkande. I praktiken står därför valet mellan samma myndighetsorganisationer som diskuteras i avsnitt 7.2.2, nämligen åklagarväsendet, domstolsväsendet och exekutionsväsendet.

Tänkbara alternativ

Åtskilliga av de synpunkter för och emot att lägga uppgiften inom respektive myndighetsorganisation som redovisas i avsnitt 7.2.2 har betydelse för valet av behörig myndighet också vid genomförandet av detta rambeslut. Vad som sägs där om hantering av nationella och internationella frågor som rör beslut om förverkande gäller i allt väsentligt också bötesstraff. Det finns därför inget skäl att upprepa den beskrivningen här.

När det gäller frågan om vem som skall ges i uppgift att ta emot och erkänna bötesstraff finns det, på samma sätt som i fråga om beslut om förverkande, tydliga för- och nackdelar med alla tre alternativen.

Fördelarna med att lägga uppgiften på *allmän domstol* är framför allt att en domstol uppfyller högt ställda krav på rättssäker prövning. Vidare finns det inom domstolsväsendet viss erfarenhet av den bedömning som krävs, genom att prövningen enligt internationella verkställighetslagen av om ett bötesstraff skall verkställas i Sverige normalt görs av domstol. Handläggningen är dock i det fallet koncentrerad till Stockholms tingsrätt.

Den främsta nackdelen med domstolsalternativet är att man inte bör lägga prövningen på en högre nivå än vad som sakligt sett krävs, särskilt som man kan anta att verkställighet av bötesstraff kommer att aktualiseras betydligt oftare än verkställighet av andra påföljder eller beslut. Dessutom hanterar domstol endast undantagsvis verkställighetsfrågor. En domstolslösning

skulle därför komma i konflikt med strävandena att renodla domstolarnas verksamhet.

Vad som främst talar för att lägga uppgiften på *åklagare* är både åklagarnas erfarenheter av internationellt rättsligt samarbete och att det ligger i linje med regleringen i internationella verkställighetslagen att låta åklagare pröva frågor om erkännande och verkställighet av bötesstraff. Vidare är det en stor fördel om samma myndighet kan pröva verkställighetsfrågan om det i en dom samtidigt förekommer både beslut om förverkande och bötesstraff. Det är också lätt att kombinera åklagarprövningen med en prövning i domstol byggd efter mönster av liknande prövning i fråga om rättslig hjälp, om en sådan prövning bedöms vara nödvändig.

Den främsta nackdelen med åklagaralternativet är att verkställighet normalt inte är en uppgift för åklagare. Att det alternativet trots detta valts för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande skall ses mot bakgrund av dels att den prövning som skall göras i det fallet är av utpräglat straffrättslig natur, dels möjligheten att använda tvångsmedel. Vid prövningen av om ett bötesstraff skall erkännas och verkställas i Sverige kan det visserligen krävas smärre justeringar i beslutet, i form av nedsättning av beloppet till den del det redan är verkställt och omräkning till svensk valuta, men i övrigt är de omständigheter som skall vägas in inte svårbedömda, exempelvis den bötfälldes ålder och preskriptionstiden. Svårigheterna att bedöma risken för dubbelbestraffning är också mindre. Det finns således inte samma behov av åklagares särskilda kompetens vid prövningen av om ett bötesstraff kan erkännas och verkställas här i landet.

Den främsta fördelen med att peka ut *Kronofogdemyndigheten* som behörig myndighet är att myndigheten skall ta hand om den praktiska verkställigheten och därför ändå måste sätta sig in i ärendet, om prövningen utfaller positivt. Med en sådan lösning begränsar man handläggningen till en myndighet, vilket är en fördel om denna typ av verkställighetsärende blir frekvent. Myndigheten har också uppgiften som behörig myndighet vid hand-

läggning av bötesstraff enligt nordiska verkställighetslagen. Det innebär att man har erfarenhet av att hantera utländska bötesstraff, även om det, som tidigare nämnts inte görs någon sakprövning i de fallen.

Det är finns emellertid också nackdelar med att välja Kronofogdemyndigheten som behörig myndighet. En nackdel är att myndigheten inte har samma kompetens som åklagare och allmänna domstolar när det gäller bedömningen av vissa vägransgrunder. Dessutom talar både principiella skäl och risken för att fel i handläggningen inte upptäcks, mot att samma myndighet svarar för såväl prövningen av om bötesstraffet kan erkännas som verkställigheten.

Slutsatser

Några av de faktorer som är viktigast vid valet av behörig myndighet är följande:

- att det inte ställs något krav på att prövningen skall göras av rättslig myndighet,
- att antalet vägransgrunder är begränsat och att prövningen av dem inte är så komplicerad,
- att möjligheten till uppskov är liten samt
- att de frågor i övrigt som skall prövas (bl.a. bötesbeloppets storlek) mera är av praktisk än juridisk natur.

När det gäller bötesstraff framstår alternativet att peka ut Kronofogdemyndigheten som behörig myndighet som ett naturligt val, i motsats till domstols- och åklagaralternativen. Särskilt mot bakgrund av att det sannolikt kommer att begäras verkställighet av bötesstraff i betydligt större utsträckning än verkställighet av beslut om förverkande är det viktigt att välja en så enkel och obyråkratisk lösning som möjligt. Eftersom prövningen dels är mindre komplex, dels inte är av den arten att straffrättslig kompetens är nödvändig, kan den väl läggas på den exekutiva myndigheten, särskilt om prövningsförfarandet förenas med en möjlighet för den enskilde att få saken prövad i domstol.

På samma sätt som vid verkställighet av beslut om förverkande skall Kronofogdemyndigheten ansvara för den praktiska verkställigheten av bötesstraff och pekas ut som behörig myndighet under den delen av handläggningen.

Vad som då återstår att analysera är om uppgiften som behörig myndighet går att förena med Kronofogdemyndighetens borgenärsroll, som är under omstöpning.

Kronofogdemyndighetens borgenärsroll

Kronofogdemyndigheten är både en partsneutral verkställande myndighet och den myndighet som utövar borgenärsfunktionen som företrädare för det allmänna. Rambeslutet föreskriver att enligt huvudregeln skall de böter som drivs in tillfalla den verkställande staten (artikel 13). I propositionen om godkännande av rambeslutet har frågan om det förhållandet att Kronofogdemyndigheten ibland har dubbla roller hindrar att myndigheten pekas ut som behörig tagits upp.

Utgångspunkten i den svenska lagstiftningen är att varje myndighet, som har en fordran, uppträder som borgenär och företräder staten i fordringsförhållandet. När det gäller offentligrättsliga fordringar som lämnas till indrivning övertar i princip Kronofogdemyndigheten borgenärsrollen.

De åtgärder som Kronofogdemyndigheten kan vidta i sin borgenärsroll syftar främst till att tillgodose det allmännas intresse av att få betalt för sina fordringar. Åtgärder som kan komma i fråga enligt indrivningslagen är betalningsanmaning, gäldenärsutredning, uppskov, avbetalning och avräkning, tagande av säkerhet, ackord, ansökan om konkurs, likvidation och företagsrekonstruktion samt avbrytande av indrivning. Vid indrivning av böter kan i princip samtliga nu nämnda åtgärder tillämpas.

I propositionen om det framtida exekutionsväsendet framhölls att, för att upprätthålla och stärka tilltron till Kronofogdemyndighetens opartiskhet, sådana borgenärsuppgifter som är av offensiv natur skall föras över från Kronofogdemyndigheten till Skatteverket så snart det lämpligen kan ske. Detta bedömdes

vara tidigast den 1 juli 2007. Några konkreta förslag till sådana ändringar lades därför inte fram (prop. 2005/06:200 s. 132).

Kronofogdemyndighetens dubbla roller kan ha betydelse bara om det förhåller sig så att den svenska staten får anses ta över borgenärsfunktionen från den ansökande staten i ett ärende om verkställighet av ett utländskt bötesstraff. Det finns därför skäl att analysera den frågan först.

Innan frågan om erkännande och verkställighet har prövats får den ansökande staten anses vara borgenär. Eftersom huvudregeln är att den verkställande staten får tillgodoräkna sig hela det belopp som inflyter vid indrivningen av ett bötesstraff som verkställs enligt den nya lagstiftningen, är det rimligt att anse att fordran på bötesbeloppet är att jämställa med ett svenskt bötesbelopp från den tidpunkt när Sverige övertar verkställigheten. Det ter sig därför främmande att betrakta den ansökande utländska staten som borgenär när det finns ett bindande beslut om att bötesbeloppet skall verkställas i Sverige. Kronofogdemyndigheten får därför anses överta borgenärsfunktionen så snart det finns ett sådant beslut.

Att borgenärsfunktionen övergår till Sverige kan ses som ett argument mot att låta Kronofogdemyndigheten pröva frågan om erkännande och verkställighet. Mot det kan hävdas att verkställighet av utländska bötesstraff skall ske på samma villkor som verkställigheten av ett svenskt bötesstraff. Indrivning av bötesstraff tillhör inte de områden där borgenärsuppgiften kan sägas vara av utpräglat offensiv natur. Det torde t.ex. sällan bli aktuellt att använda så ingripande åtgärder som konkurs och likvidation för sådan verkställighet, även om det naturligtvis inte kan uteslutas. Borgenärsfunktionen bör därför inte utgöra något hinder mot att Kronofogdemyndigheten pekas ut som behörig myndighet.

8.2.2 Svensk begäran om verkställighet utomlands

Förslag: Kronofogdemyndigheten skall vara behörig att ansöka om verkställighet av svenska bötesstraff utomlands.

Kronofogdemyndigheten bör pekas ut som behörig att ansöka om verkställighet utomlands av svenska bötesstraff. Myndigheten har redan den uppgiften enligt både nordiska verkställighetslagen och internationella verkställighetslagen.

Inom exekutionsväsendet finns det således både erfarenhet av att hantera verkställighet utomlands och nödvändig juridisk kompetens på området. De uppgifter som krävs för att begära verkställighet utomlands och utfärda det intyg som alltid skall följa framställningen kan normalt med lätthet hämtas från domstolsavgörandet (eller motsvarande beslut). Allt talar därför för att man skall välja samma lösning som i fråga om verkställighet av beslut om förverkande, dvs. att Kronofogdemyndigheten skall vara behörig att begära erkännande och verkställighet av bötesstraff i en annan medlemsstat.

8.3 Förfarandet vid verkställighet i Sverige

8.3.1 Dubbel straffbarhet

Förslag: Något generellt krav på dubbel straffbarhet skall inte ställas upp. Däremot skall dubbel straffbarhet krävas i de fall där den gärning som ligger till grund för bötesstraffet helt eller delvis har begåtts i Sverige.

För de brott som räknas upp i artikel 5 punkten 1 i rambeslutet får krav på dubbel straffbarhet inte ställas upp. Uppräkningen omfattar samma brott som rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande samt ytterligare ett antal brott, som exempelvis trafikbrott, smuggling av varor och intrång i immateriella rättigheter. För andra brott än de som räknas upp i artikeln får den verkställande staten kräva dubbel straffbarhet.

I avsnitt 7.3.2 diskuteras ingående om Sverige bör utnyttja möjligheten att ställa krav på dubbel straffbarhet vid genomförandet av rambeslutet om verkställighet av förverkande. Slutsat-

sen är att man bör gå vidare på linjen att i största möjliga utsträckning undvika sådana krav i det rättsliga samarbetet.

Om principen om ömsesidigt erkännande skall få genomslag bör, av de skäl som anges i avsnitt 7.3.2, något generellt krav på dubbel straffbarhet inte gälla för verkställighet av utländska bötesstraff. Däremot talar samma skäl som anförts där för en mera restriktiv inställning när det gäller verkställighet av straff för gärningar som helt eller delvis har begåtts i Sverige. Om en person utomlands åtalas för ett handlande här i landet, som inte är straffbart i Sverige, bör vi inte hjälpa till med verkställighet av det straff som dömts ut. Vid gärningar begångna i Sverige skall således ställas krav på dubbel straffbarhet.

8.3.2 Bör högsta bötesbelopp begränsas?

Bedömning: Det bör inte införas någon regel om nedsättning av bötesbelopp enligt artikel 8 punkten 1.

I artikel 8 regleras nedsättning av bötesbeloppet i vissa fall. Om bötesbeloppet avser gärningar som inte har begåtts i den utfärdande staten får, enligt artikel 8 punkten 1, den verkställande staten besluta att sätta ned det utdömda bötesbeloppet till det högsta belopp som föreskrivs för gärningar av samma slag i den nationella lagstiftningen. Ett krav för nedsättning är att gärningarna omfattas av den verkställande statens jurisdiktion.

Rambeslutet ålägger inte staterna att införa regler om nedsättning av bötesbeloppet, utan varje stat kan fritt bestämma om den vill utnyttja möjligheten. Svenska intressen kräver inte att en möjlighet till nedsättning införs. Det ligger också bäst i linje med utvecklingen av principen om ömsesidigt erkännande att inte ha någon regel om nedsättning av bötesbeloppet. Någon sådan regel bör därför inte införas.

8.3.3 Ansökan om verkställighet

Förslag: Det intyg som skall följa med ansökan om erkännande och verkställighet skall vara upprättat i enlighet med bilagan till rambeslutet. Intyget skall vara avfattat på eller översatt till svenska, danska, norska eller engelska. Däremot ställs inte något sådant krav på det beslut om bötesstraff som ligger till grund för framställningen. Om intyget saknas, eller om det är så bristfälligt till form eller innehåll att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om bötesstraffet kan erkännas och verkställas här, skall den andra statens myndighet ges möjlighet att inom viss tid komma in med komplettering.

Intyget

Enligt artikel 4 skall en ansökan om verkställighet åtföljas av ett intyg som har upprättats i enlighet med bilagan till rambeslutet. Intyget är av central betydelse vid prövningen av om bötesstraffet kan erkännas och verkställas. I intyget skall i princip finnas all den information som behövs för att den behöriga myndigheten skall kunna genomföra sin prövning.

Om intyget saknas, eller om det är ofullständigt eller uppenbarligen inte motsvarar bötesbeslutet, kan erkännande och verkställighet vägras med stöd av artikel 7 punkten 1. Innan ett sådant beslut fattas skall de behöriga myndigheterna alltid samråda. Den utfärdande staten skall också, enligt artikel 7 punkten 3, ges tillfälle att komplettera sin framställning genom att ge in ett intyg, om det saknas, eller att rätta till brister i intyget. Detta förutsätter dock att bristerna är av den arten att en komplettering skapar förutsättningar för att bötesstraffet skall kunna verkställas.

Språkfrågan

Rambeslutet ställer inte något krav på att själva bötesbeslutet skall vara avfattat på eller översatt till ett språk som den verkställande staten godtar. Däremot skall, som nyss nämnts, det särskilda intyget antingen vara avfattat på eller översatt till något av de språk som den mottagande staten förklarat sig godta. En motsvarande ordning gäller i fråga om bl.a. frysningsbeslut. Att det inte ställs några språkkrav på bötesbeslutet skall ses mot bakgrund av att de uppgifter som skall anges i intyget återger de delar av bötesbeslutet som är av betydelse för frågan om erkännande och verkställighet.

I propositionen om antagande av rambeslutet redovisades ingen bedömning av vilka språk som bör godtas av Sverige. Den frågan lämnades således öppen (prop. 2003/04:92 s. 36).

Vid genomförandet av såväl rambeslutet om en europeisk arresteringsorder som rambeslutet om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut diskuterades ingående vilka språk som bör godtas (se prop. 2003/04: 7 s. 107 f. resp. 2004/05: 115 s. 37 f.). I båda fallen ansågs det självklart att de språk som normalt godtas vid rättsligt samarbete, nämligen svenska, danska och norska, skall godtas. Det ansågs vidare att även engelska bör godtas. Huvudargumenten för detta var att det kunde antas att många stater har begränsade möjligheter och resurser att få fram en översättning till svenska, danska eller norska, samtidigt som det finns skäl att anta att kunskaperna i engelska och tillgången till översättare till engelska är god inom hela unionen.

De skäl som låg till grund för bedömningen av språkfrågan vid genomförandet av nyss nämnda rambeslut är, som tidigare framhållits, relevanta även när det gäller erkännande och verkställighet av andra typer av beslut. Därför har samma lösning föreslagits för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande. Detsamma bör då gälla för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av bötesstraff. Sverige bör alltså avge förklaring till artikel 16 att de språk som godtas för intyget är svenska, danska, norska och engelska.

8.3.4 Skäl för att vägra verkställighet

Bedömning: Erkännande och verkställighet skall alltid vägras om grundlagsregleringen hindrar det, eller om verkställandet skulle komma i konflikt med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. Någon bestämmelse om detta behövs inte i lagtexten.

Förslag: Om det finns hinder mot verkställighet får verkställbarhetsförklaring inte utfärdas. Något utrymme för diskretionär prövning skall således inte finnas. Om det intyg som skall följa med framställningen om erkännande och verkställighet saknas, eller är alltför bristfälligt för att kunna användas för prövningen, skall verkställighet också vägras. Detsamma skall gälla om verkställigheten skulle strida mot bestämmelser om immunitet eller mot förbudet mot dubbelbestraffning (principen om "ne bis in idem"). Likaså skall verkställighet vägras om bötesstraffet har ålagts någon som inte var 15 år när brottet begicks. Andra vägransgrunder är bl.a. att straffet har beslutats efter ett skriftligt förfarande, eller efter förhandling i den dömdes utevaro, och det inte är klarlagt att dennes rättigheter trots detta har tagits till vara.

Allmänna utgångspunkter

I likhet med rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande ger rambeslutet om verkställighet av bötesstraff utrymme för att vägra verkställighet på en rad olika grunder som anges i artikel 7. Frågan är dels i vilken utsträckning Sverige skall utnyttja möjligheten att vägra verkställighet, dels om man bör ha såväl obligatoriska som fakultativa vägransgrunder. Vidare bör övervägas om alla vägransgrunder måste regleras i lagen.

I avsnitt 7.3.5 redovisas allmänna synpunkter på behovet av att kunna vägra verkställighet av utländska beslut, vilket bl.a. är nödvändigt i de fall där verkställigheten skulle strida mot grundläggande rättsprinciper. Mot detta står, som utvecklas närmare

där, intresset av att systemet med ömsesidigt erkännande blir ett effektivt instrument i kampen mot brottsligheten.

De bedömningar som görs i fråga om rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande är i allt väsentligt tillämpliga också på det nu aktuella rambeslutet. Det innebär bl.a. att några fakultativa vägransgrunder inte bör införas. Vidare är det viktigt att begränsa vägransgrunderna enbart till sådana som är nödvändiga för att tillgodose viktiga svenska intressen och enskildas rättssäkerhet, i syfte att ge rambeslutet så vid tillämpning som möjligt. I det följande föreslås därför en lösning som liknar den som föreslagits för genomförandet av rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande.

Grundlagsfrågor m.m.

Enligt skäl 6 hindrar rambeslutet inte en medlemsstat från att tillämpa sina konstitutionella regler om bl.a. tryckfrihet och yttrandefrihet. Vidare får medlemsstaterna enligt artikel 20 punkten 3 vägra erkännande och verkställighet om de grundläggande rättigheterna eller grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 i EU-fördraget kan ha kränkts.

I avsnitt 7.3.5 redovisas synen på hur eventuella konflikter med svenska grundlagsregler och med Europakonventionen bör lösas. Som framhålls där skall verkställighet alltid vägras om grundlagsbestämmelserna eller Europakonventionen hindrar verkställighet. Någon särskild lagregel om detta föreslås inte, av de skäl som redovisas där.

Vidare bör vad som sägs i avsnitt 7.3.5 om samråd med Justiekanslern gälla även vid framställning om erkännande och verkställighet av bötesstraff.

Avslag på grund av brister hänförliga till intyget

I artikel 7 punkten 1 föreskrivs att erkännande och verkställighet får vägras om det intyg som skall åtfölja framställningen saknas,

är ofullständigt eller uppenbarligen inte motsvarar beslutet om bötesstraff. Som påpekas i avsnitt 7.3.5 är intyget av central betydelse för att den stat som prövar verkställighetsfrågan skall kunna avgöra om kraven i rambeslutet är uppfyllda.

Av de skäl som anges där skall erkännande och verkställighet av bötesstraff alltid vägras om intyget saknas, eller om det är så bristfälligt att det inte kan läggas till grund för den nödvändiga prövningen. En uttrycklig regel om detta bör införas.

Ett exempel på en sådan brist i intyget som kan leda till att verkställighet vägras är att uppgifterna om den person som ålagts bötesstraffet är så ofullständiga att det inte går att avgöra mot vem verkställighet skall ske. Bötesstraff utfärdas inte sällan under förhållanden som inte ger utrymme för en lika tillförlitlig kontroll av gärningsmannens identitet som en brottsutredning med efterföljande förhandling i domstol. Otillräckliga uppgifter om den dömdes identitet kan således vara skäl att vägra erkännande och verkställighet.

Det förhållandet att intyget inte är avfattat på ett godtagat språk är inte i sig någon grund för att vägra verkställighet. Där emot är det ett formellt krav som, om det inte uppfylls, kan leda till att verkställighet vägras.

Den utfärdande staten skall ges möjlighet att ge in intyget, om detta saknas, eller att rätta till bristerna innan ett beslut om avslag meddelas. Först om intyget, trots begäran om komplettering, inte uppfyller kraven får verkställighet vägras. Skulle bristen vara av det slaget att den inte kan läkas genom en komplettering bör givetvis inte någon begäran om komplettering framställas.

Rambeslutet förutsätter att samråd alltid skall äga rum med den utfärdande staten innan avslag meddelas med stöd av denna grund. Den utfärdande staten får härigenom klart för sig vilka brister intyget har.

Avslag på grund av principen om ne bis in idem

Enligt artikel 7 punkten 2 a kan verkställighet vägras om den dömda personen har lagförts för samma gärning antingen i den

verkställande staten eller i en tredje stat. Om bötesstraffet har utdömts i en tredje stat krävs det, för att erkännande och verkställighet skall kunna vägras, att beslutet också har verkställts.

Som påpekas i avsnitt 7.3.5 är principen om *ne bis in idem* en grundläggande princip inom straffrätten. I den nya lagen bör därför införas en särskild vägransgrund som hindrar dubbelbestraffning. Den bör utformas så att den täcker svenska domar och motsvarande avgöranden rörande samma gärning. Med svensk dom likställs ett godkänt strafföreläggande eller föreläggande om ordningsbot. I fråga om utländska beslut skall enligt rambeslutet vägransgrunden omfatta bötesstraff som har hunnit verkställas. Det innebär att fällande domar som verkställts skall beaktas, men däremot inte icke verkställda sådana. Även om det inte direkt kan utläsas av rambeslutet måste självfallet även utländska domar som innebär att den bötfällde friats från ansvar för gärningen också beaktas. En utländsk dom eller motsvarande avgörande som inte uppfyller något av dessa krav utgör däremot inte hinder mot verkställighet i Sverige.

Avslag på grund av att den dömda inte var straffmyndig

En annan grund för att vägra verkställighet är att straffet riktar sig mot en person som på grund av sin ålder inte kan göras straffrättsligt ansvarig i den verkställande staten (artikel 7 punkten 2 f). Vissa länder inom Europeiska unionen tillåter straffrättsliga ingripanden mot personer som inte är straffmyndiga enligt svensk rätt, eftersom de inte fyllt 15 år. Även om det bara är fråga om bötesstraff skulle det strida mot grundläggande principer för den svenska rättsordningen att verkställa ett sådant straff. Sverige bör därför utnyttja möjligheten att vägra verkställa bötesstraff som ålagts någon som inte hade fyllt 15 år när brottet begicks. En uttrycklig regel om detta bör införas.

Avslag på annan grund

Med stöd av artikel 7 punkten 2 c kan verkställighet vägras, om bötesstraffet avser en gärning som omfattas av svensk jurisdiktion och böterna på grund av *preskription* inte skulle få verkställas här. En möjlighet att vägra verkställighet för gärningar som helt eller delvis är begångna i Sverige, och som enligt svenska regler är preskriberade, bör införas.

Enligt artikel 7 punkten 2 d får erkännande och verkställighet också vägras i vissa fall av hänsyn till den utfärdande statens *jurisdiktionsregler*. En stat kan vägra att erkänna och verkställa bötesstraff avseende brott begångna helt eller delvis på den verkställande statens eget territorium. Detsamma gäller bötesstraff för brott begångna utanför den utfärdande statens territorium, om åtal inte är tillåtet i den verkställande staten för sådana brott, när brottet har begåtts utanför dess territorium.

Det kan anföras skäl både för och emot att ha en vägransgrund knuten till gärningar som begåtts i Sverige. Det finns klara skillnader mellan medlemsstaterna beträffande vad som är kriminaliserat. Detta gäller inte minst sådana brott som normalt ger bötesstraff. Som exempel på en gärning som är straffbar i vissa stater, men inte i Sverige, kan nämnas att köra bil och samtidigt tala i mobiltelefon. Ett exempel på det omvända, dvs. att Sverige har kriminaliserat något som är straffritt i andra stater, är lagstiftningen om köp av sexuella tjänster.

Som framhållits tidigare bör det, med hänsyn till den svenska grundinställningen att brott skall kunna beivras oavsett var de är begångna, inte införas någon generell vägransgrund som tar sikte på brott begångna här i landet eller brott begångna i tredje land. Däremot bör det ställas krav på dubbel straffbarhet för gärningar begångna helt eller delvis i Sverige. Av de skäl som redovisas i avsnitt 7.3.5 är det inte rimligt att verkställa ett utländskt straff för handlande som är begånget men inte straffbelagt här i landet. Om Sverige ställer krav på dubbel straffbarhet kan konsekvensen bli att bötesstraff för vissa svenska brott inte kommer att kunna

verkställas i andra stater. Detta är emellertid en konsekvens som får accepteras.

Det följer, som framhållits i avsnitt 7.3.5, bl.a. av Sveriges internationella åtaganden att *straffrättslig immunitet* skall respekteras även på verkställighetsstadiet. Enligt artikel 7 punkten 2 e får verkställighet vägras om det föreligger immunitet. En sådan vägransgrund bör införas.

En påföljd i form av böter åläggs ofta antingen efter någon form av *skriftligt förfarande*, t.ex. förfaranden som liknar de svenska instituten strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot, eller efter en rättegång där den tilltalade inte varit närvarande, s.k. *utevarodom*. Båda dessa handlägningsformer förutsätter enligt rambeslutet att det finns garantier för att den dömda inte har gått miste om sina grundläggande rättigheter. Om det är fråga om en utevarodom, och intyget varken fastställer att den tilltalade personligen eller genom ombud informerats på förhand om förfarandet, eller att personen har meddelat att bötesstraffet inte bestrids, kan verkställighet vägras enligt artikel 7 punkten 2 g ii. Vid ett skriftligt förfarande skall den dömda ha fått information om sin rätt att bestrida och om tidsfristen för detta. Om intyget inte visar att så är fallet, kan verkställighet vägras enligt artikel 7 punkten 2 g i. Dessa vägransgrunder, som är viktiga för den enskildes rättssäkerhet, bör utnyttjas.

Verkställighet kan också vägras om *bötesstraffet understiger 70 euro* eller motsvarande belopp (artikel 7 punkten 2 h). Det motsvarar med dagens penningvärde cirka 650 kronor. Frågan är om man bör införa en generell vägransgrund som tar sikte på verkställighet av mycket låga bötesbelopp.

Det kan synas småaktigt att sätta en nedre beloppsgräns för verkställighet. Någon sådan förekommer inte exempelvis i den nordiska verkställighetslagen. Det som talar för att införa en sådan vägransgrund är den prövning som krävs innan ett bötesstraff kan verkställas här och de kostnader som är förenade med indrivning av mindre belopp. Det som talar mot att ha en sådan vägransgrund är att rambeslutet bör ges bredast möjliga tillämpningsområde av hänsyn till svenska intressen och att det är

mindre sannolikt att en annan stat begär verkställighet i Sverige om bötesbeloppet är obetydligt. Något större praktiskt behov av en begränsningsregel finns således inte, medan värdet av att inskränka antalet vägransgrunder är stort. Övervägande skäl talar därför för att man inte bör införa någon vägransgrund som tar sikte på låga bötesbelopp.

8.3.5 Kronofogdemyndighetens prövning

Förslag: Kronofogdemyndigheten prövar om ett bötesstraff är verkställbart i Sverige. Om så är fallet skall en verkställbarhetsförklaring skyndsamt utfärdas. Vid prövning av frågor om erkännande och verkställighet skall myndigheten ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret. I verkställbarhetsförklaringen skall i svensk valuta anges det belopp som skall verkställas, med avdrag för vad som redan har betalats eller drivits in. Ett beslut att inte meddela verkställbarhetsförklaring skall innehålla skälen för beslutet.

Verkställbarhetsförklaring

I avsnitt 7.3.6 redovisas skälen för att vid erkännande av beslut om förverkande ha ett förfarande som innebär att den prövande myndigheten utfärdar en verkställbarhetsförklaring, som anger dels att beslutet är verkställbart, dels förutsättningarna för verkställighet. En ordning som innebär att en verkställbarhetsförklaring alltid skall utfärdas, och läggas till grund för det fortsatta förfarandet, framstår som lämplig också för genomförandet av rambeslutet om bötesstraff.

När Kronofogdemyndigheten tar ställning till om verkställbarhetsförklaring skall utfärdas är utgångspunkten att bötesstraffet skall verkställas här, om det inte finns lagliga eller praktiska hinder mot det. Innan en verkställbarhetsförklaring utfärdas måste dock vissa frågor alltid övervägas.

Den viktigaste frågan är om framställningen och det till framställningen bifogade intyget uppfyller formkraven i den svenska lagstiftning som genomför rambeslutet. Om så inte är fallet, och det är fråga om en brist som kan rättas till, skall Kronofogdemyndigheten begära kompletterande uppgifter från den behöriga myndigheten i den utfärdande staten, innan saken slutligt avgörs. Om det för prövningen är nödvändigt att översätta bötesbeslutet får Kronofogdemyndigheten avvakta att översättningen blir klar.

Under förutsättning att underlaget är fullständigt skall prövas om det finns grund att vägra verkställighet. Om så inte är fallet skall en verkställbarhetsförklaring utfärdas.

Innehållet i verkställbarhetsförklaringen

En verkställbarhetsförklaring är, av samma skäl som redovisas i avsnitt 7.3.6 angående beslut om förverkande, inte något beslut som ersätter det utländska bötesstraffet utan enbart en förklaring att böterna får verkställas här och vilka förutsättningar som gäller för verkställigheten.

I en verkställbarhetsförklaring avseende bötesstraff skall det belopp som skall verkställas anges. Bestämmelserna om detta finns i artikel 8 i rambeslutet. Enligt artikel 8 punkten 2 skall vid behov bötesbeloppet räknas om till den verkställande statens valuta. En omräkning till svenska kronor är alltid nödvändig av skäl som redovisas i avsnitt 7.3.6. I verkställbarhetsförklaringen skall beloppet anges i svensk valuta. Kronofogdemyndigheten skall räkna om bötesbeloppet enligt den växelkurs som gällde när bötesstraffet utdömdes.

Vidare skall enligt artikel 9 punkten 2 varje belopp som har betalats frivilligt eller drivits in räknas av från det belopp som skall verkställas. Intyget skall innehålla information om hur mycket av betalningen som har verkställts fram till den tidpunkt när intyget utfärdades. Har den utfärdande staten senare meddelat att den erhållit ytterligare betalning, skall Kronofogdemyndigheten ta hänsyn till det när det belopp som skall verkställas anges.

Verkställbarhetsförklaringen skall också innehålla en erinran om rätten till domstolsprövning (se närmare om detta i avsnitt 8.3.8).

Registertillgång

Som redovisas i avsnitt 8.3.4 skall erkännande och verkställighet kunna vägras bl.a. på grund av förbudet mot dubbelbestraffning. För att Kronofogdemyndigheten skall kunna ta ställning till om det finns en tidigare dom eller annat avgörande, som hindrar erkännande och verkställighet, måste myndigheten ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret. Den nuvarande regleringen ger inte myndigheten någon rätt att få uppgifter ur belastningsregistret för nu aktuellt ändamål, men däremot för utredning i ärenden enligt skuldsaneringslagen (1994:334). En särskild bestämmelse som medger tillgång till registret bör därför införas i den nya lagen. Den närmare regleringen bör tas in i förordningen (1999:1134) om belastningsregister.

Motivering av beslut

Rambeslutet innehåller krav på motivering av beslut endast i ett fall. Enligt artikel 14 punkten b skall den utfärdande staten underrättas om ett beslut att vägra erkänna och verkställa ett utländskt bötesstraff, varvid skälen för beslutet skall anges. Den behöriga myndigheten i den utfärdande staten har således rätt att få veta varför en begärd åtgärd inte kommer till stånd. Förvaltningslagens regel om motivering av beslut gäller inte för Kronofogdemyndigheten i dess exekutiva verksamhet (32 § förvaltningslagen). En regel om motiveringsskyldighet bör införas i lagen. Den kan begränsas till de situationer där motivering krävs enligt rambeslutet. Eftersom ett beslut att upphäva en verkställbarhetsförklaring har samma effekt som en vägran att verkställa bör motiveringsskyldigheten omfatta även sådana beslut.

8.3.6 Åtgärder för att säkra verkställigheten

Bedömning: Kronofogdemyndigheten bör inte ges några ytterligare befogenheter för att säkra verkställigheten av utländska bötesstraff.

Skälet till att den utfärdande staten begär verkställighet av ett utländskt bötesstraff i Sverige är att man har förhoppningen att verkställigheten skall lyckas bättre här än i den egna staten. Under det förfarande som föregår Kronofogdemyndighetens försök att verkställa straffet får den bötfällda normalt kännedom om att verkställighet har begärts. Det innebär att det finns en risk för att denne försöker undgå verkställigheten genom att gömma undan egendom eller vidta annan illojal åtgärd. Risken torde dock generellt sett inte vara större än vid indrivning av svenska bötesstraff.

Kronofogdemyndigheten har flera befogenheter i sin exekutiva verksamhet. Gäldenären har upplysningsskyldighet rörande sina ekonomiska förhållanden (4 kap. 14 § utsökningsbalken) och kan med hjälp av vite tvingas att fullgöra denna skyldighet (2 kap. 15 § utsökningsbalken). Myndigheten kan också hålla förhör med den betalningsskyldige (2 kap. 10 § utsökningsbalken) och i vissa fall med tredje man (2 kap. 11 § utsökningsbalken) i syfte att efterforska möjligheter att få betalning. Den betalningsskyldige kan kallas till förhöret vid äventyr av vite. Vid en utmätningsförrättning eller annan förrättning får Kronofogdemyndigheten genomsöka hus, rum och förvaringsställe, om det krävs för verkställigheten. Förrättningsmannen får öppna låsta och tillslutna utrymmen med våld om det behövs och får även i övrigt använda tvång om det är befogat med hänsyn till omständigheterna (2 kap. 17 § utsökningsbalken).

Eftersom rambeslutet har som utgångspunkt att samma förfarande skall tillämpas vid verkställigheten av ett utländskt bötesstraff som vid verkställigheten av ett svenskt och med hänsyn till de befogenheter som myndigheten har, finns det inte skäl att ge

Kronofogdemyndigheten ytterligare befogenheter för att säkra verkställigheten av bötesstraff som begärs erkända och verkställda med stöd av rambeslutet. Visserligen kan förvar och kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken användas för att säkerställa verkställighet av bötesstraff, men mot bakgrund av att dessa tvångsmedel av proportionalitetsskäl ytterst sällan används för detta ändamål finns det ingen anledning att införa sådana möjligheter vid verkställighet av utländska bötesstraff.

8.3.7 Uppskjutande av verkställigheten

Förslag: Kronofogdemyndigheten beslutar om uppskov med verkställigheten. Så snart skälet för uppskov har upphört skall verkställigheten återupptas.

I rambeslutet anges endast en situation där det kan bli aktuellt att tillfälligt skjuta upp verkställigheten. Det är om beslutet om bötesstraff måste översättas (artikel 16 punkten 2). Som tidigare påpekats är utgångspunkten att beslutet om bötesstraff normalt inte behöver översättas, eftersom intyget skall innehålla all nödvändig information. Det kan emellertid i undantagsfall krävas en översättning av beslutet, t.ex. för att man skall kunna bedöma en invändning från den bötfällda. Det rör sig i dessa fall om uppskov endast under en begränsad tid. Det krävs emellertid ett särskilt beslut i frågan. Så snart översättningen är klar skall Kronofogdemyndigheten fatta ett nytt beslut, varefter handläggningen kan återupptas.

Det finns inget krav i rambeslutet på att den utfärdande staten skall underrättas om uppskovet. Eftersom det är fråga om ett kortvarigt uppskov finns det inte heller något skäl att införa en underrättelseskyldighet.

8.3.8 Domstolsprövning

Förslag: Den bötfällda skall kunna begära rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen inom tre veckor efter det att han fått del av denna. Domstolen i den ort där verkställighet skall äga rum skall vara behörig att pröva saken. Rätten skall normalt kunna avgöra frågan utan att hålla förhandling.

Bör en verkställbarhetsförklaring domstolsprövas?

Rambeslutet om verkställighet av bötesstraff innehåller – i motsats till rambeslutet om verkställighet av förverkande – inte något krav på att den berörda personen skall ha tillgång till rättsmedel. Därmed finns det inte samma folkrättsliga krav på domstolsprövning av verkställbarhetsförklaringen som vid erkännande och verkställighet av beslut om förverkande. Det aktualiserar frågan om man ändå bör ha en ordning som antingen innebär att domstol alltid prövar verkställbarhetsförklaringen, eller som ger den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller möjlighet att få till stånd en domstolsprövning på begäran.

Mot en ordning med domstolsprövning kan anföras att systemet för rättsligt bistånd bör vara så enkelt som möjligt. Om det inte finns något uttryckligt krav på domstolsprövning, eller tillgång till motsvarande rättsmedel, bör man inte utan starka skäl införa ett sådant moment.

Frågan om det krävs domstolsprövning bör också bedömas mot bakgrund av vilken lösning som väljs för att genomföra rambeslutets bestämmelser om dels förvandling av bötesstraffet till en annan påföljd, dels nedsättning av bötesbeloppet till det högsta bötesstraff som kan förekomma i Sverige. Båda dessa frågor är av den arten att de kan motivera domstolsprövning, medan ett fastställande av bötesbeloppet i svensk valuta och beslut om nedsättning på grund av betalning knappast är det. I avsnitt 8.3.2 förordas att man inte skall införa någon möjlighet till ned-

sättning av bötesbeloppet enligt artikel 8 punkten 1. I det följande (avsnitt 8.7) föreslås att det inte heller skall vara möjligt att omvandla ett utländskt bötesstraff till fängelse. Ställningstagandena i dessa frågor motiverar således inte någon domstolsprövning.

Vad som däremot kan motivera en domstolsprövning är det förhållandet att bötesstraff är ett vittomfattande begrepp som omfattar ekonomiska sanktioner av mycket kännbar natur. Enligt svensk lagstiftning kan företagsbot upp till tio miljoner kronor utdömas. I andra länder finns det lagstiftning av likartat slag, där böterna t.o.m. kan vara ännu högre. Dessutom används ekonomiska påföljder och sanktioner i väsentligt större utsträckning i andra länder än i Sverige. Inte sällan riktar de sig mot juridiska personer. Vidare måste beaktas att den föreslagna lösningen där Kronofogdemyndigheten både prövar verkställbarheten och verkställer straffet innebär att någon fristående prövning av verkställighetsfrågan inte kommer till stånd. Mot den nu angivna bakgrunden är det inte rimligt att införa ett system där den böt-fällda helt saknar möjlighet att få Kronofogdemyndighetens bedömning att bötesstraffet kan verkställas i Sverige prövad av domstol. Någon form av domstolsprövning bör således införas.

Hur skall systemet med domstolsprövning utformas?

Man kan tänka sig olika varianter på hur en domstolsprövning av en verkställbarhetsförklaring kan utformas. Beroende på vilken lösning som väljs blir arbetsbelastningen i domstol och hos Kronofogdemyndigheten större eller mindre.

Den första möjligheten är att föreskriva att Kronofogdemyndigheten antingen automatiskt eller under vissa angivna förutsättningar skall underställa rätten verkställbarhetsförklaringen. Automatisk underställning är den lösning som valts i bl.a. frysningsslagen. Fördelen med ett sådant system är att man får en enhetlig lösning och att en domstolsprövning alltid kommer till stånd, vilket gör förfarandet rättssäkert. Den främsta nackdelen är att det blir en dubbelprövning, utan att det har tillkommit

några nya omständigheter. En annan nackdel är att systemet kan bli betungande, eftersom det troligen kommer att bli betydligt vanligare med verkställighet av bötesstraff än verkställighet av beslut om förverkande. Detta gäller särskilt om domstolen måste hålla förhandling för att pröva frågan. Eftersom saken gäller verkställighet av ett lagakraftvunnet bötesstraff, dvs. rör en fråga som normalt är enkel, och möjligheterna att vägra verkställighet dessutom är begränsade kan man ifrågasätta det rimliga i en så omfattande omprövning. En regel om underställning i vissa fall, t.ex. om saken är svårbedömd, är inte heller någon bra lösning. Det bör inte vara prövningsmyndigheten som bedömer om dess beslut skall prövas på nytt.

En annan möjlighet är den dömde själv får begära prövning hos domstol av den utfärdade verkställbarhetsförklaringen. Fördelen med en sådan lösning är att saken förs till domstol bara i de fall där den dömde kräver det. Nackdelen är att ett sådant system lägger allt ansvar på den dömde. Om personen befinner sig i ett annat land och inte behärskar det svenska språket kan det vara svårt att initiera en domstolsprövning.

En tredje möjlighet är en konstruktion som innebär att den dömde måste bestrida Kronofogdemyndighetens verkställbarhetsförklaring, ungefär på samma sätt som gäller för ett strafföreläggande eller ett åklagarbeslut om förverkande. Med en sådan lösning skulle verkställbarhetsförklaringen bli gällande om den inte bestrids. Om den bestrids, och Kronofogdemyndigheten finner att de skäl som den dömde anfört för sitt bestridande inte innebär att verkställbarhetsförklaringen skall upphävas, skall myndigheten underställa verkställbarhetsförklaringen domstolens prövning. Nackdelarna med ett sådant förfarande är bl.a. att det kan leda till bestridande först i ett sent skede av verkställigheten, t.ex. när den dömde får klart för sig att Kronofogdemyndigheten har tagit egendom i anspråk. Det kan uppstå betydande problem om verkställbarhetsförklaringen skall domstolsprövas – och eventuellt kommer att upphävas – i slutfasen av verkställigheten. Det kan i och för sig lösas, om man sätter upp en tidsfrist

för bestridandet, men en ordning av detta slag torde vara svår att förena med rambeslutets krav på snabb handläggning.

En fjärde möjlighet är att en klagan över det sätt på vilket Kronofogdemyndigheten verkställer bötesstraffet innebär att också verkställbarhetsförklaringen automatiskt skall prövas av domstol. Fördelen med en sådan lösning är att prövning alltid kommer till stånd i de fall där den dömde reagerar mot beslutet, även om det sker först på verkställighetsstadiet. Nackdelarna är dels att prövningen kommer till stånd på ett mycket sent stadium, dels att den prövning som krävs är av ett annat slag än prövningen av enskilda verkställighetsfrågor. Dessutom innebär denna lösning att frågan om verkställighet skall prövas samtidigt i två från varandra skilda förfaranden, vilket kan verka förvirrande.

Som framgått av redovisningen ovan är ingen av de skisserade lösningarna idealisk. Den lösning som är enklast både för den enskilde och från lagteknisk synpunkt, nämligen automatisk underställning, är samtidigt den mest resurskrävande. Den lösning som vållar minst arbete för myndigheterna, att den bötfällda själv måste ta initiativet till prövningen, är samtidigt den som är minst fördelaktig för denne. Vid en sammanvägning av skälen för och emot de olika lösningarna framstår ändå det sistnämnda alternativet som fullt godtagbart för den enskilde, eftersom denne haft möjlighet att reagera mot själva bötesstraffet i det förfarande som föregick det beslutet och det nu endast är fråga om verkställighet. I bedömningen har då också vägts in att rambeslutet inte kräver att det finns rätt till domstolsprövning.

När skall domstolsprövningen ske?

En särskild fråga är om den valda lösningen bör leda till att prövning skall begäras inom viss tid och hur denna i så fall skall beräknas. En regel av det slaget torde kräva att den bötfällda delges verkställbarhetsförklaringen.

Krav på delgivning vållar inte sällan praktiska problem. Ett skäl till det är att delgivning ofta misslyckas. Vid verkställighet

av utländska bötesstraff får man räkna med att verkställighet i vissa fall begärs här i landet av det enda skälet att det finns tillgångar här. Den bötfällda kan då befinna sig antingen i den utfärdande staten eller i en tredje stat, varvid delgivning kan behöva ske i den staten. Att knyta tidpunkten när prövning senast kan begäras till delgivning skulle därför kunna hämma effektiviteten i förfarandet. Delgivning kan också inverka negativt på den kommande verkställigheten. Om nämligen den bötfällda får klart för sig att verkställighet har begärts av ett bötesstraff som denne vägrat att betala, finns det risk för illojala åtgärder i form av att egendom göms undan.

Å andra sidan föreskrivs i utsökningsbalken att den som berörs av ett utmättningsbeslut skall underrättas om detta, varefter en klagotid om tre veckor löper. Det sagda gäller dock av naturliga skäl inte beslut om utmätning i lön. Om Kronofogdemyndigheten misslyckas med att delge utmättningsbeslutet kan det exekutiva förfarandet inte fullföljas. Den praktiska verkställigheten kan således påbörjas genom att viss egendom mäts ut, men den kan inte slutföras innan den bötfällda fått kännedom om de åtgärder som vidtagits.

Mot den nu angivna bakgrunden är det en rimlig lösning att knyta den bötfälldes rätt att begära prövning av verkställbarhetsförklaringen till en frist om tre veckor efter det att han fått del av beslutet att utfärda verkställbarhetsförklaring. Detta är samma lösning som föreslås för erkännande och verkställighet av beslut om förverkande.

I avsnitt 7.3.11 diskuteras delgivningsfrågor. De skäl som anges där för att vissa delgivningsformer inte skall få användas vid delgivning av en verkställbarhetsförklaring har giltighet även i detta fall. Det bör således inte vara tillåtet att använda surrogatdelgivning och kungörelsedelgivning.

En annan fråga i detta sammanhang är om det finns något som hindrar att den bötfällda delges verkställbarhetsförklaringen och ett beslut om utmätning samtidigt. Något formellt hinder mot detta finns inte. Tvärtom kan, i de fall där det finns anledning att

befara att den bötfällda kan komma att försvåra verkställigheten, en sådan handläggning vara lämplig.

Hur skall domstolsprövningen gå till?

Domstolsprövningen bör vara enkel, bl.a. mot bakgrund av att det är fråga om lagakraftvunna beslut om bötesstraff som inte får omprövas av svensk domstol. I princip kan man tänka sig två huvudalternativ, mot bakgrund av den diskussion som redovisats i avsnitt 7.3.11. Det ena alternativet är att handlägga prövningen enligt reglerna i rättegångsbalken, med eventuella avvikande regler i lagen. Det andra är att prövningen antingen skall följa reglerna i ärendelagen eller i vart fall anpassas efter den lagen.

I avsnitt 7.3.11 har ingående redovisats skälen för att välja prövning enligt brottmålsförfarandet när det gäller verkställighet av beslut om förverkande. Frågan är om dessa skäl har samma styrka när det gäller erkännande och verkställighet av bötesstraff. Några av de faktorer som måste vägas in är

- att det ibland kan krävas förhandling för att utreda saken,
- att det är fråga om en straffrättslig påföljd,
- att man bör välja en processordning som framstår som naturlig för den myndighet som har till uppgift att pröva frågor om erkännande och verkställighet samt
- att rambeslutet inte ställer några krav i fråga om rättsmedel.

Det förhållandet att frågan rör en straffrättslig påföljd talar för att man bör välja brottmålsförfarandet, liksom även det förhållandet att det förfarandet används vid likartad prövning.

Båda alternativen lämnar utrymme för att hålla förhandling, men vid ärendelagen är utgångspunkten att förfarandet i första hand skall vara skriftligt. Det är, som tidigare konstaterats, svårt att förena ett i huvudsak skriftligt förfarande med rambeslutets krav på skyndsam handläggning. Om den som vill ha saken prövad har ett annat modersmål kan även språksvårigheter tala för att ett muntligt förfarande är att föredra framför ett skriftligt.

När Kronofogdemyndigheten processar i allmän domstol tillämpas inte brottmålsförfarandet, däremot tvistemålsförfarandet

i vissa fall och ärendelagen i andra fall, beroende på vad saken rör. Det kan ses som ett argument för att välja ärendelagen.

En annan fråga som bör vägas in när det gäller domstolsprövningen är partsförhållandet. Kronofogdemyndigheten är inte motpart till den som överklagar ett beslut enligt 18 kap. utsökningsbalken. Vid handläggningen av sådana överklaganden tillämpas ärendelagen, om inte annat är särskilt föreskrivet. Enligt den lagen är emellertid en beslutsmyndighet, vars beslut har överklagats, den enskildes motpart när saken handläggs i domstol (11 §). Om man väljer att tillämpa brottmålsreglerna leder detta till att åklagaren normalt inträder som motpart till den klagande. Så bör emellertid inte vara fallet vid denna typ av prövning. I stället bör Kronofogdemyndigheten ha rollen som motpart. Detta måste i så fall regleras särskilt om man väljer att tillämpa brottmålsförfarandet enligt rättegångsbalken.

I ett utvecklat samarbete mellan medlemsstaterna kan det också förekomma situationer där en medlemsstat vid ett och samma tillfälle begär verkställighet av såväl ett bötesstraff som ett beslut om förverkande. Sakliga skäl talar då för att samma processordning tillämpas när verkställbarheten blir föremål för domstolsprövning.

Vid en sammanvägning av de argument som talar för och emot respektive lösning framstår en ordning där man väljer en lösning som motsvarar vad som gäller för prövning av om livstidsstraff skall tidsbestämmas, dvs. i vissa delar knyter an till regleringen i ärendelagen, men i övrigt hänvisar till vad som gäller för prövning av brottmål, som den bästa.

Det innebär att en ansökan om prövning av verkställighetsbegäran bör vara skriftlig. För att underlätta för den som begär prövningen bör ansökan kunna lämnas till Kronofogdemyndigheten, som i sin tur genast skall överlämna den till behörig domstol. Kronofogdemyndigheten skall vara den bötfälldes motpart vid prövningen.

Domstolens prövning bör kunna göras på handlingarna i de allra flesta fall. Förhandling bör endast hållas om en förhandling kan antas vara till fördel för prövningen eller främja ett snabbt

avgörande av saken. Likaså bör den bötfällda ha rätt att på uttrycklig begäran få saken prövad vid en förhandling.

Lagen bör också innehålla regler om överklagande.

Av skäl som anges i avsnitt 7.3.11 krävs det en särskild forumregel för handläggningen i domstol. Regeln bör kunna utformas på i huvudsak samma sätt som motsvarande regel för handläggning av förverkandebeslut.

När det gäller handläggningen i övrigt bör lagen hänvisa till vad som gäller för handläggning av allmänt åtal i fråga om brott som inte förskyller strängare straff än böter.

Vad skall domstolsprövningen omfatta?

Prövningen i domstol skall enbart avse frågan om bötesstraffet är verkställbart här i landet. Det utländska bötesstraffet skall således inte ersättas med ett motsvarande svenskt straff. Prövningen skall inte heller omfatta rena verkställighetsåtgärder. I vilken utsträckning sådana åtgärder kan överklagas i annan ordning behandlas i avsnitt 8.8.

Domstolen skall, när den tar ställning till Kronofogdemyndighetens verkställbarhetsförklaring, kontrollera att det bötesbelopp som skall verkställas är korrekt angivet. Frågan om nedläggning av det verkställbara beloppet behandlas närmare i avsnitt 8.3.9.

Om domstolen beslutar att upphäva verkställbarhetsförklaringen skall den samtidigt, som en konsekvens av detta, upphäva de verkställighetsåtgärder som har vidtagits.

Rättens beslut bör kunna överklagas. Möjligheterna att överklaga rättens beslut bör begränsas på samma sätt som gäller för prövning av bötesmål i allmänhet. Det innebär att det skall krävas prövningstillstånd för prövning i hovrätt. Med en sådan reglering kommer domstolsprövningen inte att bli särskilt betungande. Frågor om överklagande behandlas närmare i avsnitt 8.8.

8.3.9 Nedsättning av det verkställbara beloppet

Förslag: Om det sedan en verkställbarhetsförklaring har utfärdats visar sig att bötesstraffet till någon del har verkställts i en annan stat, skall det verkställbara beloppet sättas ned. Beslut om nedsättning under verkställigheten fattas av Kronofogdemyndigheten. I de fall där den bötfällda har begärt rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen skall rätten se till att det belopp som skall verkställas sätts ned.

Enligt rambeslutet får en stat som översänder ett bötesstraff för verkställighet i en annan stat inte fortsätta verkställigheten av bötesstraffet. Däremot är det inget som hindrar att den bötfällda frivilligt betalar hela eller delar av bötesstraffet. Om en sådan betalning sker skall enligt artikel 9 punkten 2 det belopp som skall verkställas sättas ned med motsvarande belopp. Den utfärdande staten är skyldig att underrätta den verkställande om sådana betalningar.

Det måste således vara möjligt att sätta ned det belopp som skall verkställas enligt verkställbarhetsförklaringen. I avsnitt 7.3.15 diskuteras hur nedsättning skall gå till vid beslut om förverkande. De principiella synpunkter som redovisas där om intresset av att inte i onödan ändra verkställbarhetsförklaringen gör sig gällande även beträffande bötesstraff.

Det finns emellertid en viktig skillnad mellan verkställighet av bötesstraff och verkställighet av beslut om förverkande. Verksställigheten av ett bötesstraff påbörjas normalt i direkt anslutning till att verkställbarhetsförklaringen meddelas. Vid verkställighet av beslut om förverkande finns det en rad omständigheter som kan leda till att verkställigheten skjuts upp, medan möjligheten att skjuta upp verkställigheten av ett bötesstraff är marginell. Det finns därför inte något behov av att för verkställigheten av bötesstraff införa en bestämmelse som motsvarar den föreslagna regeln om åklagares ändring av verkställbarhetsförklaringen.

Däremot måste Kronofogdemyndigheten i samma utsträckning som vid verkställighet av beslut om förverkande under verkställigheten kunna justera det belopp som återstår att verkställa av ett bötesstraff, om den andra staten meddelar att detta till viss del har verkställts. Någon ändring av verkställbarhetsförklaringen skall inte göras i dessa fall.

Rätten måste också kunna sätta ned det verkställbara beloppet när den prövar verkställbarhetsförklaringen, t.ex. om den bötfällda visar att han eller hon frivilligt betalat en del av bötessumman i den utfärdande staten. I dessa fall är det nämligen rättens sak att se till att det belopp som skall verkställas är korrekt angivet.

8.3.10 Upphävande av verkställbarhetsförklaring

Förslag: En verkställbarhetsförklaring skall kunna upphävas om det framkommer skäl som, om de varit kända tidigare, skulle ha inneburit att någon verkställbarhetsförklaring inte hade utfärdats. Detsamma bör gälla om verkställigheten av något annat skäl måste upphöra. Om verkställbarhetsförklaringen inte har fastställts av rätten skall den kunna upphävas av Kronofogdemyndigheten. Har den fastställts av rätten skall denna upphäva verkställbarhetsförklaringen på ansökan av Kronofogdemyndigheten.

Rambeslutet behandlar inte frågan om upphävande av verkställbarhetsförklaring. I vissa fall kan det emellertid, när en verkställbarhetsförklaring har utfärdats, komma fram omständigheter som innebär att någon verkställbarhetsförklaring inte skulle ha utfärdats om omständigheterna hade varit kända tidigare. Likaså kan det, under handläggningens gång, inträffa omständigheter som gör att verkställigheten av annat skäl måste upphöra.

Ett skäl till att verkställigheten måste upphöra kan vara att den bötfällda visar att han redan har betalat bötesbeloppet. Ett annat skäl kan vara att den bötfällda beviljats nåd. Det kan också först på ett sent stadium komma fram omständigheter som, om de

varit kända tidigare, skulle ha lett till en annan bedömning i frågan om erkännande och verkställighet. I sådana fall måste verkställbarhetsförklaringen kunna upphävas. Detta gäller också om den utfärdande staten återkallar sin ansökan om verkställighet. Det bör därför införas en särskild bestämmelse om upphävande av verkställbarhetsförklaringen.

Beslut att upphäva en verkställbarhetsförklaring bör meddelas av Kronofogdemyndigheten, utom i de fall där rätten har fastställt verkställbarhetsförklaringen. I sådana fall bör rätten besluta, efter ansökan av Kronofogdemyndigheten.

Om skälen för att upphäva verkställbarhetsförklaringen är av den arten att beslutet skall föregås av samråd med den utländska staten skall Kronofogdemyndigheten svara för detta samråd. Detta gäller även i de fall där den bötfällde har begärt domstolsprövning av verkställbarhetsförklaringen.

Om verkställbarhetsförklaringen upphävs skall, som tidigare nämnts, eventuella verkställighetsåtgärder här i landet också upphävas.

8.3.11 Förfarandet efter verkställigheten

Förslag: En särskild bestämmelse om att böter som flyter in vid verkställighet av utländska bötesstraff tillfaller den svenska staten skall införas. Regeringen skall dock i ett enskilt fall kunna besluta att böterna i stället helt eller delvis skall tillfalla den ansökande staten.

Belopp som flyter in vid verkställigheten av ett utländskt bötesstraff skall enligt artikel 13 i rambeslutet tillfalla den verkställande staten. I gengäld har den verkställande staten enligt artikel 17 inte rätt att kräva den utfärdande staten på kostnader för verkställigheten. Det är således, med det undantag som anges nedan, inte aktuellt med någon fördelning av böterna mellan staterna.

I lagen bör införas en regel om att böterna tillfaller den svenska staten. Kronofogdemyndigheten skall till statskassan

redovisa de influtna medlen på samma sätt som sker vid verkställighet av ett svenskt bötesstraff.

Det finns dock, enligt artikel 13, utrymme för att staterna träffar överenskommelse om fördelning av böterna i ett enskilt fall. Möjligheten är främst avsedd att kunna tillämpas i fråga om sådan ersättning till brottsoffer som anges i artikel 1 b ii i rambeslutet. Det rör sig i dessa fall om ersättning som utdömts till brottsoffer, men där brottsoffret, enligt den utfärdande medlemsstatens lagstiftning, inte varit civilrättslig part i förfarandet. En fördelning kan också aktualiseras i fall där det är fråga om ett mycket högt bötesbelopp samtidigt som de verkställighetsåtgärder som krävs är mycket begränsade.

I lagen bör införas en regel om sådan särskild fördelning som anges i artikel 13. Beslut i frågan bör fattas av regeringen, av samma skäl som regeringen bör besluta om annan fördelning av vad som flyter in vid verkställighet av beslut om förverkande än som följer av schablonregeln i det rambeslutet (se avsnitt 7.3.18).

8.3.12 Underrättelser, samråd m.m.

Bedömning: Regler om underrättelser och om förfarandet vid samråd skall meddelas i förordning.

I avsnitt 6 diskuteras behovet av verkställighetsföreskrifter till den nya lagen.

Enligt rambeslutet om verkställighet av bötesstraff skall *underrättelse* lämnas till den andra staten i följande fall:

- om en felsänd framställning har lämnats över till annan myndighet (artiklarna 4 punkten 6 och 14 punkten a),
- när beslutet har verkställts (artikel 14 punkten d),
- om alternativt straff har tillämpats (artikel 14 punkten e),
- om beslut att inte erkänna bötesstraffet enligt någon av de vägransgrunder som anges i artikel 7 eller på grund av att verkställigheten skulle kränka de grundläggande rättigheterna eller rättsprinciperna i artikel 6 i EU-fördraget (artikel 14 punkten b),

- om bötesstraffet helt eller delvis inte har verkställts på grund av nedsättning eller omräkning av bötesbeloppet (artikel 14 punkten c),
- om beslutet helt eller delvis inte har verkställts av hänsyn till nationella verkställighetsregler (artikel 14 punkten c),
- om beslutet helt eller delvis inte har verkställts därför att den dömde har visat att han redan betalat bötesbeloppet (artikel 14 punkten c) och
- om verkställighet inte genomförts på grund av beslut om nåd eller amnesti (artikel 14 punkten c).

Vidare är det enligt artikel 7 punkten 3 obligatoriskt med *samråd* innan ett beslut att vägra erkänna och verkställa ett bötesstraff meddelas, i de fall där vägran grundas på någon av nedan angivna punkter i artikel 7:

- intyget saknas eller är bristfälligt (punkten 1),
- preskription (punkten 2 c),
- att, när skriftligt förfarande använts, den berörda personen inte personligen eller genom ombud underrättats om sin rätt att överklaga och om fristerna för detta (punkten 2 g) eller
- att, vid utevarodom, intyget inte visar att den dömde personligen eller genom ombud underrättats om förfarandet och inte heller att den dömde förklarat sig inte bestrida saken (punkten 2 g).

Samråd skall också äga rum i de fall där den dömde visar att han helt eller delvis har erlagt betalning (artikel 9 punkten 2).

Regler av detta slag hör, som framhålls i avsnitt 7.3.19, hemma i verkställighetsförordningen.

8.4 Samordning med verkställighet av beslut om förverkande

Bedömning: Det krävs inga lagregler för att säkerställa samordningen i de fall där en utländsk myndighet begär erkännande och verkställighet av ett avgörande som innehåller både beslut om förverkande och bötesstraff.

I kapitel 7 föreslås att man skall välja en annan lösning för handläggningen av framställningar om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande än för framställningar om erkännande och verkställighet av bötesstraff. Detta väcker frågan om det krävs några regler om samordning i de fall där en utländsk myndighet begär erkännande och verkställighet av ett avgörande som innehåller både bötesstraff och beslut om förverkande.

Som utvecklas närmare i avsnitt 10.1 kommer tyngdpunkten troligen att ligga på framställningar om verkställighet av bötesstraff, medan det kommer att vara ovanligare med begäran om verkställighet av utländska beslut om förverkande. Att ett avgörande innehåller både bötesstraff och beslut om förverkande torde inte vara så vanligt, men det kommer naturligtvis att finnas sådana fall. Frågan är hur man skall hantera en situation där den mottagande myndigheten inte är behörig att pröva framställningen i dess helhet. Det är självklart att det krävs någon form av samordning, så att inte en viss fråga förblir oprövad därför att den myndighet som tar emot framställningen inte är behörig att pröva den.

Som tidigare nämnts skall en myndighet som tar emot en framställning om erkännande och verkställighet, och som inte själv är behörig att pröva frågan, överlämna framställningen till behörig myndighet. Ett sådant överlämnande får givetvis inte fördröjas av myndighetens egen prövning av någon annan fråga. En kopia av framställningen bör omedelbart överlämnas till den andra myndigheten. Om en åklagare tar emot en framställning om erkännande och verkställighet av ett avgörande där det förutom beslut om förverkande också finns ett bötesstraff som begärs verkställt här i landet skall åklagaren således omgående kontakta Kronofogdemyndigheten angående detta. Om Kronofogdemyndigheten inte mottagit någon framställning om verkställighet av bötesstraffet bör åklagaren antingen överlämna en kopia av framställningen och själv behålla originalet eller själv ta en kopia och lämna originalframställningen till Kronofogdemyndigheten, beroende på vad som bedöms vara lämpligast. På motsvarande sätt bör Kronofogdemyndigheten kontakta åklagare,

för att försäkra sig om att frågan om erkännande och verkställighet av beslutet om förverkande är under prövning.

Det kan anmärkas att det inte är något principiellt nytt att myndigheterna har olika behörighet att pröva verkställighetsfrågor. Ett exempel på det är en begäran från ett annat nordiskt land om verkställighet i Sverige av i första hand ett bötesstraff och i andra hand det fängelsestraff som skall ersätta böterna om dessa inte kan drivas in. I de fallen prövar först Kronofogdemyndigheten om bötesstraffet kan verkställas och, om så inte är fallet, överlämnar därefter frågan om verkställighet av fängelsestraffet till Kriminalvården. Jämförelsen haltar dock något, eftersom det i dessa fall alltid är fråga om en prövning i två steg.

Det krävs inte någon bestämmelse i lag som reglerar det samarbete som fordras om en framställning om verkställighet här i landet måste prövas av två behöriga myndigheter. Det räcker att detta regleras i förordning.

8.5 Förfarandet vid ansökan om verkställighet utomlands

8.5.1 Beslut om att ansöka om erkännande och verkställighet

Förslag: Kronofogdemyndigheten skall bedöma om det finns skäl att begära verkställighet av ett bötesstraff med stöd av rambeslutet. Om indrivning utomlands kan antas ge fördelar vid indrivningen skall erkännande och verkställighet begäras, även om möjligheterna till indrivning i Sverige inte har utnyttjats fullt ut.

Som redovisas i avsnitt 7.4.1 gäller två grundläggande förutsättningar för utlandsindrivning. Den ena är att gäldenären vistas utomlands, eller av annat skäl kan antas ha egendom i utlandet, och den andra är att fordringen inte utan väsentliga svårigheter kan drivas in i Sverige. Med andra ord skall i princip möjlighe-

terna till indrivning i Sverige vara uttömda innan verkställighet i ett annat land aktualiseras.

I fråga om verkställighet av beslut om förverkande föreslås att man inte bör ställa så höga krav för begäran om verkställighet med stöd av det rambeslutet, eftersom syftet med det fördjupade rättsliga samarbetet är ett få till stånd ett enklare och effektivare system. Motsvarande synpunkter kan anläggas när det gäller verkställighet av bötesstraff. Man bör således inte alltid kräva att försök till indrivning har gjorts eller att möjligheterna att verkställa förverkandet i Sverige skall vara förenade med väsentliga svårigheter, för att utlandsindrivning skall kunna begäras. Det bör vara tillräckligt att indrivning utomlands kan antas ge fördelar i indrivningsförfarandet. Med tanke på det arbete som krävs för att begära erkännande och verkställighet utomlands finns det knappast någon risk för att möjligheten till utlandsindrivning kommer att utnyttjas i onödan.

Som anförts tidigare är Kronofogdemyndigheten bäst skickad att bedöma nyttan av verkställighet utomlands. Anser myndigheten att det finns skäl att ansöka om verkställighet av ett bötesstraff i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen skall den ställa samman det underlag som behövs för en sådan åtgärd (se nästa avsnitt) och ansöka om åtgärden hos behörig myndighet i den andra staten.

8.5.2 Utfärdande av intyg

Förslag: Kronofogdemyndigheten skall utfärda det intyg som skall följa en ansökan om verkställighet utomlands och ombesörja att detta är utfärdat på, eller översatt till, ett språk som den andra staten godtar.

Till en framställning om verkställighet i en annan stat skall alltid fogas det särskilda intyg vars innehåll anges i bilagan till rambeslutet. Intyget skall, som tidigare nämnts, i princip innehålla all den information som krävs för att behörig myndighet i den andra staten dels skall kunna ta ställning till frågan om erkän-

nande, dels skall kunna verkställa beslutet. Det närmare innehållet framgår i detalj av bilagan till rambeslutet och kräver därför inga ytterligare kommentarer.

Uppgifterna i intyget hänför sig till största delen till domstolsavgörandet (eller motsvarande beslut), men det är också fråga om uppgifter som tar sikte på verkställigheten. Kronofogdemyndigheten bör inte ha några svårigheter att med utgångspunkt i bötesbeslutet fylla i intyget. I de fall där bötesstraffet har dömts ut i den bötfulldes frånvaro kan det krävas kompletterande uppgifter från domstolens protokoll, men i de allra flesta fall innehåller beslutet om bötesstraff tillräcklig information. Kronofogdemyndigheten skall vidare ombesörja att intyget är utfärdat på, eller översatt till, ett språk som godtas av den verkställande staten.

En framställning från Sverige om verkställighet i en annan stat skall inte prövas av svensk domstol. Om en domstolsprövning kommer till stånd beror på utformningen av den verkställande statens lagstiftning.

8.5.3 Översändande av verkställighetsbegäran

Förslag: Innan Kronofogdemyndigheten begär verkställighet av bötesstraff utomlands skall myndigheten avgöra dels om kraven i rambeslutet är uppfyllda, dels till vilken stat bötesstraffet skall sändas för verkställighet. Myndigheten skall kommunicera direkt med behörig myndighet i den andra staten.

När man inom Kronofogdemyndigheten har utfärdat det intyg och ställt samman det övriga material som krävs för att begära verkställighet i en annan stat, skall myndigheten först och främst kontrollera att framställningen uppfyller kraven i rambeslutet. Om så är fallet skall myndigheten bedöma om framställningen skall fullföljas. I den bedömningen skall vägas in bl.a. hur stort belopp som skall drivas in, med tanke på att rambeslutet ger möjlighet att vägra verkställighet av belopp understigande 70

euro. Även om den verkställande staten inte använder sig av denna vägransgrund kan den ses som ett riktmärke för när bötesbeloppet är så lågt att det kan ifrågasättas om utlandsindrivning bör begäras. Om bötesstraffet beslutats genom strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot måste Kronofogdemyndigheten också kontrollera att inte den stat, till vilken man planerar att sända över bötesstraffet för verkställighet, har avgett förklaring att den under en övergångsperiod inte verkställer sådana bötesstraff.

I bedömningen skall självfallet också ingå överväganden angående förutsättningarna att nå resultat. En typisk situation där det är rimligare att anta att verkställighet utomlands ger resultat än verkställighet i Sverige är när bötesstraffet ålagts någon som begått brott vid tillfällig vistelse i Sverige, och därefter lämnat landet utan att betala böterna, och verkställighet begärs i dennes hemland. Kronofogdemyndigheten skall vidare avgöra till vilken medlemsstat bötesstraffet skall sändas för erkännande och verkställighet, om den bötfällde vistas i respektive har tillgångar i flera andra medlemsstater. I motsats till vad som gäller i fråga om beslut om förverkande får ett bötesstraff inte sändas till flera stater samtidigt.

Något som också skall vägas in är att, enligt artikel 15 punkten 1, indrivningen i Sverige måste upphöra när myndigheten har ansökt om verkställighet i en annan medlemsstat. Nyttan av indrivning utomlands skall således vägas mot förutsättningarna för fortsatt indrivning här.

Kronofogdemyndigheten skall sända framställningen direkt till behörig myndighet i den andra staten. De fortsatta kontakterna skall också ske direkt mellan myndigheterna. Det beror på lagstiftningen i den mottagande staten om man godtar att framställningen görs på annat sätt än per post. Ibland godtas snabbare kommunikationssätt som telefax eller elektronisk post. Med tanke på att framställningens äkthet skall kunna verifieras, och att en framställning om utlandsindrivning av bötesstraff sällan är så brådskande att postgång inte kan användas, bör framställningen normalt kunna sändas per post.

Under handläggningstiden är Kronofogdemyndigheten skyldig att hålla den andra staten underrättad om det inträffar något som påverkar verkställbarheten, t.ex. om den bötfällda frivilligt betalar av på bötesstraffet (se närmare om detta i avsnitt 8.3.12).

Om den andra staten vägrar att erkänna och verkställa bötesstraffet, eller meddelar att verkställigheten har misslyckats, återgår enligt huvudregeln verkställigheten till Sverige. Enligt artikel 15 punkten 2 får dock fortsatt verkställighet i Sverige inte ske om verkställighet har vägrats på grund av principen om *ne bis in idem*. Detta bör framgå av lagen.

Trots att huvudprincipen är att böter som drivs in enligt rambeslutet skall tillfalla den verkställande staten, kan, som tidigare nämnts, den utfärdande och den verkställande staten komma överens om att det som flyter in vid verkställigheten skall fördelas mellan staterna (artikel 13). Även om det sällan torde bli aktuellt att den svenska staten framställer ett sådant anspråk, kan det inte uteslutas att omständigheterna i ett enskilt fall motiverar en annan fördelning av bötesbeloppet. Det kan t.ex. vara fråga om ett mycket stort bötesbelopp, samtidigt som den arbetsinsats som krävs av den verkställande staten är obetydlig, som i de fall där hela det belopp som skall drivas in finns på ett bankkonto. I avsnitt 7.4.3 föreslås att en svensk begäran om annan fördelning än enligt schablonregeln av vad som flyter in vid verkställighet utomlands av ett svenskt förverkandebeslut skall föregås av samråd mellan Kronofogdemyndigheten och Justitiedepartementet i egenskap av centralmyndighet, eftersom frågan kan vara känslig. Av samma skäl bör en begäran om att Sverige skall få del av vad som flyter in vid verkställighet utomlands av ett svenskt bötesstraff föregås av sådant samråd. Samrådet kan ske informellt.

8.6 Behövs det nya regler för indrivningen?

8.6.1 Verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff

Förslag: Indrivningen av utländska bötesstraff skall ske med förtur. Indrivningen skall i princip påbörjas så snart det finns
--

en verkställbarhetsförklaring. Förmånsreglerna skall inte ändras.

I propositionen om godkännande av rambeslutet har väckts frågan om det behövs några särskilda regler för indrivningen av utländska bötesstraff och om förmånsreglerna vid löneutmätning och konkurs behöver ändras.

Reglerna om förmånsrätt vid utmätning och konkurs finns i förmånsrättslagen (1970:979). Lagen har nyligen genomgått en omfattande revision, varvid bl.a. bestämmelserna om förmånsrätt för skulder till det allmänna har ändrats. Det allmännas fordringar har inte längre någon särskild förmånsrätt. Efter ändringen får dessutom vid konkurs böter, viten och fordringar på grund av förverkande utdelning först efter det att alla andra fordringar har betalats (19 § förmånsrättslagen).

Eftersom utgångspunkten i rambeslutet är att samma regler skall gälla för verkställighet av utländska bötesstraff som för svenska bötesstraff kan det inte krävas att de förra ges en mera fördelaktig ställning i förmånshänseende. Någon ändring av lagstiftningen om förmånsrätt bör därför inte göras, särskilt mot bakgrund av att den så nyligen har reviderats.

I 4 och 5 §§ indrivningsförfordningen anges när och hur en fordran skall lämnas för indrivning. Detta skall, när det är fråga om böter, enligt huvudregeln göras senast två månader efter det att böterna skulle ha betalats. Indrivning skall dock i vissa fall begäras skyndsamt, bl.a. om dröjsmål skulle äventyra indrivningen.

I 4 § indrivningslagen öppnas, som tidigare nämnts, en möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om att indrivning i vissa fall skall ske med förtur. Innan ett bötesstraff översänds till Sverige för verkställighet har den utfärdande staten normalt misslyckats med sina indrivningsåtgärder. Eftersom den svenska preskriptionstiden för verkställighet av bötesstraff är relativt kort (fem år från gärningen), och det kan antas att utländska bötesstraff som översänds för verkställighet inte sällan avser äldre gärningar, kan det vara motiverat att särbehandla dessa i indrivningshänseende. En sådan ordning kan också försvaras mot

bakgrund av att det rättsliga samarbetet inom Europeiska unionen bör utvecklas. Det bör därför införas en regel i verkställighetsförordningen av innebörd att indrivning av ett utländskt bötesstraff skall ske med förtur.

8.6.2 Verktällighet av svenska bötesstraff

Bedömning: Reglerna om deposition av böter bör inte ändras.

En fråga som väckts under remissbehandlingen av förslaget att godkänna utkastet till rambeslut är hur de nya reglerna om verkställighet av bötesstraff påverkar systemet med deposition av böter. Förskottsbetalning av böter, s.k. deposition (som beskrivs närmare i avsnitt 4.4), är ett enkelt och effektivt sätt att säkra betalningen. Deposition tillämpas framför allt när personer som vistas tillfälligt i Sverige ådrar sig böter i form av ordningsbot eller strafföreläggande. Systemet med deposition kan på så sätt sägas utgöra ett alternativ till att eventuellt begära verkställighet utomlands.

Systemet med deposition, som är ett enkelt och effektivt sätt att säkra betalning av böter, bör användas i samma utsträckning som tidigare, oberoende av att möjligheterna till utlandsindrivning utvidgas genom den nya lagstiftningen. Förbättrade möjligheter till utlandsindrivning ändrar nämligen inte den grundläggande principen att varje land skall ha effektiva medel för att verkställa utdömda påföljder. Det rättsliga samarbetet i fråga om verkställighet kan aldrig bli annat än ett komplement till detta. Någon ändring av bestämmelserna om deposition av böter bör således inte göras.

8.7 Skall bötesstraff kunna förvandlas?

Förslag: Ett utländskt bötesstraff skall inte kunna förvandlas till fängelsestraff eller annan påföljd vid verkställighet i Sve-

riga. Det skall inte heller vara tillåtet för en annan stat, som övertagit verkställigheten av ett svenskt bötesstraff, att omvandla detta till fängelse eller annan påföljd.

Rambeslutet ger, enligt artikel 10, utrymme för en reglering som innebär att ett bötesstraff som inte kan verkställas i stället ersätts av annan påföljd i den verkställande staten, t.ex. ett fängelsestraff. Rambeslutet ställer dock inget krav på att medlemsstaterna skall ha en sådan reglering.

I 15–23 §§ bötesverkställighetslagen och i 17–22 §§ bötesverkställighetsförordningen finns det regler om omvandling av böter till fängelsestraff. Där anges hur ett bötesstraff, som inte har kunnat drivas in, på talan av åklagare får förvandlas till fängelse. Ett förvandlingsstraff skall bestämmas till lägst 14 dagars och högst tre månaders fängelse. Beslut i fråga om förvandling av böter meddelas av allmän domstol.

Systemet med förvandling av böter tillämpas i mycket begränsad utsträckning. Det har vid flera tillfällen föreslagits att omvandlingsmöjligheten skall avskaffas. Ett argument för detta har varit att det är otidsenligt att ersätta betalningsskyldighet med fängelse. Ett annat har varit att omvandling av bötesstraff riskerar att träffa svaga grupper i samhället. Lagstiftaren har emellertid hittills bedömt det vara nödvändigt att behålla omvandlingsmöjligheten, som yttersta påtryckningsmedel på den lilla grupp av lagöverträdare som visat sig vara immun mot bötesstraff.

Såväl i den internationella verkställighetslagen (36 §) som i den nordiska verkställighetslagen (2 §) finns det regler som uttryckligen förbjuder att ett utländskt bötesstraff förvandlas. Reglerna om bötesförvandling är således enbart tillämpliga på svenska bötesstraff. Ett huvudskäl till att utländska böter inte får förvandlas är diskussionen om att avskaffa reglerna om bötesförvandling (se bl.a. prop. 1972:98 s. 52).

Inom Norden kan dock, med stöd av nordiska verkställighetslagen, särskild ansökan göras om att ett bötesstraff, där det i beslutet anges vilket fängelsestraff böterna motsvarar, verkställs i form av fängelse om indrivningsåtgärder misslyckas. Den sist-

nämnda frågan behandlas som en vanlig ansökan om verkställighet av fängelse.

Antalet beslut om förvandling av böter är ytterst få i förhållande till det stora antalet bötesstraff som utdöms varje år. Det förekommer alltså från tid till annan en diskussion om det rimliga i att ha en ordning där utebliven betalning av böter kan medföra fängelsestraff. De argument som tidigare anförts mot att tillåta förvandling av utländska bötesstraff som verkställs här i landet gör sig således fortfarande gällande. Det bör därför inte införas en särskild reglering om förvandling av utländska bötesstraff vid verkställighet i Sverige. Det kan emellertid inte uteslutas att frågan måste övervägas på nytt, om utvecklingen går dithän att detta yttersta påtryckningsmedel visar sig vara nödvändigt för att upprätthålla effektiviteten i systemet.

En annan sak är att länder som har ett system, där man i det ursprungliga bötesbeslutet anger att bötesstraffet ersätts med fängelse på viss angiven tid om böterna inte betalas, kan ansöka om verkställighet i Sverige av fängelsestraffet, om indrivning har misslyckats. Detta förutsätter dock att det finns en gällande överenskommelse mellan Sverige och den andra staten om verkställighet av fängelsestraff.

Den grundläggande principen är att bötesstraff som överlämnas verkställs helt enligt lagstiftningen i den verkställande staten. Enligt artikel 9 punkten 1 och artikel 10 gäller detta emellertid inte användning av fängelsestraff eller andra alternativa påföljder, om inte den utfärdande staten medger det. En konsekvens av ställningstagandet i frågan om bötesförvandling skall vara möjlig i Sverige är att vi inte heller bör acceptera att ett svenskt bötesstraff, som överlämnats för verkställighet till en annan stat, omvandlas till fängelse eller annan påföljd i den staten. Något medgivande till att använda alternativa påföljder bör således inte få förekomma.

8.8 Överklagande

Förslag: Rättens beslut i en fråga om verkställbarhet skall kunna överklagas. Reglerna om överklagande av brottmål skall gälla. Kronofogdemyndighetens beslut under verkställigheten överklagas enligt reglerna i 18 kap. utsökningsbalken, vilket skall framgå av lagen.

Rambeslutet om verkställighet av bötesstraff innehåller inte något krav på att den dömda skall ha tillgång till rättsmedel. Detta hindrar inte att regler härom införs, så länge de inte kommer i konflikt med bestämmelserna i rambeslutet.

Rättens beslut i en fråga om verkställbarhet bör, som framhålls i avsnitt 8.3.8, kunna överklagas. Detta bör ske enligt de regler som gäller för brottmål i allmänhet. Det innebär bl.a. att den vanliga instansordningen gäller och att sedvanliga frister för överklagande skall iakttas. Eftersom saken rör ett bötesstraff skall det krävas prövningstillstånd för prövning i hovrätt (jfr 49 kap. 13 § rättegångsbalken).

När ett utländskt bötesstraff verkställs i Sverige skall Kronofogdemyndighetens beslut i olika verkställighetsfrågor kunna överklagas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken i samma utsträckning som vid verkställighet av svenskt bötesstraff. En påminnelse om detta bör tas in i lagen.

Den valda lösningen för domstolsprövningen (se avsnitt 8.3.8) torde i vissa fall kunna leda till att den bötfällda överklagar en verkställighetsåtgärd, t.ex. ett utmättningsbeslut, och samtidigt begär att rätten skall pröva verkställbarhetsförklaringen. Detta förutsätter att den bötfällda delgetts både verkställbarhetsförklaringen och utmättningsbeslutet ungefär samtidigt och att denne begär rättens prövning av båda besluten. Prövningen av verkställbarhetsförklaringen skall göras enligt reglerna om handläggning av bötesmål, medan överklagandet enligt 18 kap. utsökningsbalken handläggs enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Någon gemensam prövning av dessa frågor är såle-

des inte möjlig. Däremot kan det vara lämpligt att de provas i anslutning till varandra, eftersom utgången av prövningen av verkställbarhetsförklaringen kan vara av avgörande betydelse för verkställigheten.

8.9 Anpassning av reglerna om bötesbelopp

Förslag: Reglerna om bötesbelopp i internationella verkställighetslagen anpassas till gjorda ändringar i brottsbalken och rättegångsbalken.

I detta sammanhang bör också några smärre justeringar i internationella verkställighetslagen göras. Lagen innehåller vissa bestämmelser om högsta bötesbelopp dels i 12 §, dels i 16 §. Lagstiftarens avsikt när bestämmelserna infördes var att beloppen i fråga skall stämma överens med de begränsningar som gäller enligt 25 kap. brottsbalken och, i fråga om strafföreläggande, 48 kap. rättegångsbalken (se prop. 1972:98 s. 121). Vid ändringar av bötesnivåerna i 25 kap. brottsbalken år 1992 justerades beloppen i 12 § (prop. 1990/91:68 s. 77). Den senaste ändringen av bötesnivåerna, som bl.a. avser högsta belopp för penningböter (prop. 2005/06:122), och som trädde i kraft den 1 oktober 2006, ledde dock inte till några motsvarande ändringar i 12 §. De ändringar som vid flera tillfällen gjorts i 48 kap. 4 § rättegångsbalken – som inneburit att den övre beloppsgränsen för när åklagare får utfärda strafföreläggande successivt har höjts och år 1995 slutligen tagits bort – har över huvud taget inte i lett till några ändringar i 16 §.

Bötesnivåerna i 12 § bör anpassas till de ändringar i 25 kap. brottsbalken som riksdagen nyligen har beslutat om. Det innebär att högsta bötesbelopp i form av penningböter höjs från 2 000 till 4 000 kronor och att maximibeloppet för penningböter som gemensamt straff höjs från 5 000 till 10 000 kronor.

Eftersom 48 kap. 4 § rättegångsbalken numera inte innehåller någon begränsning i fråga om bötesbeloppets storlek finns det

inte anledning att behålla en sådan gräns i 16 § internationella verkställighetslagen. Den bör därför tas bort.

9 Förklaringar och underrättelser till rambesluten

9.1 Förklaringar

9.1.1 Rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande

Förslag: Sverige skall avge förklaring till artikel 6 punkten 3 att sådant utvidgat förverkande som bygger på lagstiftning som motsvarar innehållet i artikel 3 punkten 2 i förverkandegrambeslutet (med undantag för brott som anges i artikel 6 punkten 1 och som har viss straffskala), endast erkänns och verkställs under förutsättning av dubbel straffbarhet. Vidare skall det avgas förklaring till artikel 7 punkten 5 att beslut om utvidgat förverkande som bygger på annan nationell lagstiftning inte erkänns och verkställs. Sverige skall också avge förklaring till artikel 19 punkten 2 att de språk som godtas för det särskilda intyg som skall bifogas en framställning om erkännande och verkställighet av förverkandebeslut är svenska, danska, norska och engelska.

Medlemsstaterna skall, enligt artikel 7 punkten 5 i rambeslutet om verkställighet av förverkande, avge förklaring om i vilken utsträckning de kommer att erkänna och verkställa beslut om utvidgat förverkande. Vidare kan staterna avge förklaring till artikel 6 punkten 3 om de kräver dubbel straffbarhet för att erkänna och verkställa vissa beslut om utvidgat förverkande.

I avsnitten 7.3.2 och 7.3.3 föreslås att det för verkställighet av ett beslut om utvidgat förverkande som grundas på lagstiftning

som svarar mot artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet skall krävas dubbel straffbarhet, dock med undantag för de brott som anges i artikel 6 punkten 1, och som har en straffskala där tre års fängelse ingår. Beslut av sistnämnda slag skall alltid erkännas och verkställas. Beslut om utvidgat förverkande som bygger på annan lagstiftning skall däremot inte erkännas och verkställas.

Sverige bör därför avge förklaring till artikel 6 punkten 3 att utvidgat förverkande enligt artikel 2 iii verkställs under förutsättning av att det föreligger dubbel straffbarhet (utom beträffande brott som räknas upp i artikel 6 punkten 1 och har där angiven straffskala i den utfärdande staten) och till artikel 7 punkten 5 att beslut om utvidgat förverkande enligt artikel 2 iv inte verkställs.³⁴

Enligt artikel 19 punkten 2 skall medlemsstaterna vidare avge förklaring om vilka språk som godtas vid en framställning om erkännande och verkställighet av ett beslut om förverkande. I avsnitt 7.3.4 föreslås att de språk som godtas skall vara svenska, danska, norska och engelska. Sverige skall avge förklaring om detta.

9.1.2 Rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff

Förslag: Sverige skall avge förklaring till artikel 16 punkten 1 att de språk som godtas för det särskilda intyg som skall följa med en framställning om erkännande och verkställighet av bötesstraff är svenska, danska, norska och engelska.

Medlemsstaterna skall, enligt artikel 16 punkten 1 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff, avge förklaring om vilka språk som godtas vid en framställning om erkännande och verkställighet av ett bötesstraff. I avsnitt 8.3.3 föreslås att de språk som

³⁴ Det kan anmärkas att Luxemburg och Polen har avgett en motsvarande förklaring.

godtas skall vara svenska, danska, norska och engelska. Sverige skall avge förklaring om detta.

En medlemsstat kunde vid antagandet av rambeslutet avge förklaring till artikel 20 punkten 2 att staten avsåg att under en övergångsperiod begränsa tillämpningen av rambeslutet till sådana böter som har utdömts av domstol. Frågan om Sverige skulle avge en sådan förklaring behandlades i prop. 2003/04:92. Regeringen föreslog att Sverige inte skall utnyttja sig av denna möjlighet (s. 35) och riksdagen instämde i regeringens bedömning (bet. 2003/04:JuU28 s. 9). Någon förklaring till denna punkt har således inte avgetts. I förhållande till stater som har avgett en förklaring att de begränsar tillämpningsområdet till domstolsböter får Sverige dock tillämpa samma begränsning.

9.2 Underrättelser

9.2.1 Rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande

Förslag: Sverige skall enligt artikel 3 underrätta rådets generalsekretariat om att åklagare och Kronofogdemyndigheten är behöriga myndigheter enligt rambeslutet.

Enligt artikel 3 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande skall varje medlemsstat underrätta rådets generalsekretariat om vilken eller vilka myndigheter som är behöriga dels när medlemsstaten är utfärdande stat, dels när den är verkställande stat enligt rambeslutet.

Enligt förslagen i avsnitten 7.2.2 och 7.2.3 skall, när Sverige är verkställande stat, åklagare vara behörig myndighet att ta emot och pröva framställningar om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande och Kronofogdemyndigheten vara behörig att genomföra verkställigheten. När Sverige är utfärdande stat skall Kronofogdemyndigheten och åklagare³⁵ vara behörig myn-

³⁵ Åklagare får dock, enligt förslaget, bara ansöka om erkännande och verkställighet utomlands om det finns ett verkställt frysningsbeslut.

dighet. Rådets generalsekretariat bör således underrättas om att åklagare och Kronofogdemyndigheten är behöriga myndigheter.

9.2.2 Rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff

Förslag: Sverige skall enligt artikel 2 underrätta rådets generalsekretariat om att Kronofogdemyndigheten är behörig myndighet enligt rambeslutet både när Sverige är utfärdande och verkställande stat.

Enligt artikel 2 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff skall medlemsstaterna underrätta rådets generalsekretariat om vilken eller vilka myndigheter som är behöriga dels när medlemsstaten är utfärdande stat, dels när den är verkställande stat enligt rambeslutet.

I avsnitt 8.2.1 föreslås att, när Sverige är verkställande stat, Kronofogdemyndigheten skall vara behörig att ta emot och pröva framställningar om erkännande och verkställighet av utländska bötesstraff samt att verkställa straffet. Myndigheten föreslås också pekats ut som behörig myndighet att ansöka om erkännande och verkställighet utomlands av ett svenskt bötesstraff. Sverige skall således underrätta rådets generalsekretariat om att Kronofogdemyndigheten är behörig myndighet.

10 Kostnader och ikraftträdande m.m.

10.1 Kostnader

Bedömning: Genomförandet av de föreslagna lagändringarna medför inte att berörda myndigheter bör ges högre anslag.

Den föreslagna lagstiftningen innebär större möjligheter att verkställa utländska beslut om förverkande och bötesstraff. Om fler verkställighetsåtgärder genomförs åt andra stater växer arbetsbördan för de verkställande myndigheterna.

De medel som drivs in vid verkställighet av utländska beslut om förverkande respektive bötesstraff tillfaller helt eller delvis den verkställande staten. Den svenska staten tillförs således ökade medel om utländska beslut och domar verkställs här. Alla förverkandebelopp under 10 000 euro och alla bötesstraff som drivs in tillfaller enligt huvudregeln den svenska staten. Högre förverkandebelopp skall delas lika med den stat som begärt verkställighet i Sverige och det finns även viss möjlighet att i särskilda fall besluta om en annan fördelning eller att staterna skall dela på influtna bötesbelopp. I gengäld får de svenska myndigheterna stå för kostnaderna för verkställigheten.

Den nya lagstiftningen ökar samtidigt möjligheterna att snabbt och enkelt få bistånd i andra medlemsstater med verkställighet av svenska beslut om förverkande och bötesstraff, vilket påverkar de svenska myndigheterna positivt. De verkställighetsåtgärder som en annan medlemsstat utför för svensk räkning

kommer dock inte att tillföra statsverket några medel, utom i de fall där förverkandebeloppet överstiger 10 000 euro eller det sker en särskild fördelning.

Antalet *utomnordiska verkställighetsärenden* är för närvarande lågt. Det finns inte någon statistik över antalet ärenden enligt internationella verkställighetslagen. Varken Kronofogdemyndigheten (som verkställer avgörandena) eller centralmyndigheten (som prövar framställningarna) kan ange i hur många fall det begärts verkställighet i Sverige av utomnordiska bötesstraff eller beslut om förverkande. Enligt uppgift från båda myndigheterna rör det sig om enstaka fall varje år.

De svenska framställningarna om verkställighet utanför Norden är ett ärende år 2003 (Estland), två ärenden år 2004 (Tyskland och Brasilien), tre ärenden år 2005 (Polen, Tyskland och Estland) och inget ärende år 2006.

Även om det hade funnits statistik över handläggningen av utomnordiska verkställighetsärenden skulle den förmodligen ändå inte ge någon egentlig ledning vid bedömningen av den framtida utvecklingen, eftersom det rör sig om så få ärenden.

Den nordiska verkställighetslagen används betydligt oftare, både för verkställighet i Sverige av bötesstraff och beslut om förverkande meddelade i annat nordiskt land och för svenska framställningar om verkställighet i något av de andra nordiska länderna. Enligt uppgift från Kronofogdemyndigheten har antalet *nordiska verkställighetsärenden* fördelat sig på följande sätt under åren 2001–2006.

År	2001	2002	2003	2004	2005	2006
svenska ³⁶	2509	2266	2290	2269	1844	1879
utländska ³⁷	<u>3549</u> 6058	<u>3370</u> 5636	<u>4144</u> 6434	<u>3345</u> 5614	<u>3957</u> 5801	<u>3111</u> 4990

³⁶ Härmed avses en framställning om verkställighet i ett annat land av ett svenskt bötesstraff eller beslut om förverkande eller vite.

³⁷ Härmed avses en framställning från ett annat nordiskt land om verkställighet i Sverige av ett där meddelat bötesstraff eller beslut om förverkande eller vite.

Det rör sig således totalt om mellan cirka 5 000 och 6 400 ärenden per år.

Eftersom den nordiska verkställighetslagen i flera avseenden är enklare att tillämpa än rambeslutet torde man kunna utgå från att Danmark och Finland även i fortsättningen kommer att begära verkställighet enligt den lagen i stället för med stöd av den nya lagen. Rambeslutet stödjer en sådan tillämpning (se artikel 18). Verkställighet enligt den nya lagen kommer därför sannolikt endast att avse avgöranden från övriga medlemsstater.

Det som är viktigast när det gäller att beräkna kostnaderna är i vilken utsträckning verkställighet med stöd av den nya lagstiftningen kommer att begäras i Sverige. Frågan är om det över huvud taget går att göra en realistisk beräkning av det. Med tanke på att det förekommit så få utomnordiska ärenden hittills kan man med fog utgå från att ärendena kommer att öka. Det är emellertid omöjligt att, med utgångspunkt i de uppgifter som finns, göra någon realistisk uppskattning av hur stor denna ökning kan bli. Erfarenheterna hittills visar att beslut om förverkande i mycket liten utsträckning begärs verkställda i Sverige. Man torde därför kunna utgå från att verkställighet av bötesstraff kommer att dominera i fortsättningen också. Detta har betydelse bl.a. av det skälet att prövningen av verkställbarheten av de senare generellt sett är betydligt mindre komplicerad och arbetskrävande än motsvarande prövning av beslut om förverkande. En faktor som också måste vägas in är det förhållandet att vissa medlemsstater tvingar fram omedelbar betalning av exempelvis böter som avser trafikbrott om gärningsmannen är turist eller annan som tillfälligt uppehåller sig i landet. Ett sådant förfaringssätt, som tillämpas exempelvis av tyska myndigheter, innebär att straffet verkställs på platsen och att någon överflyttning av verkställigheten sällan blir aktuell. Det är därför inte säkert att de utökade möjligheterna att verkställa bötesstraff kommer att utnyttjas ens i de fall där gärningsmannen är svensk eller bosatt i Sverige.

Mot den nu angivna bakgrunden är det inte möjligt att siffermässigt uppskatta effekterna av den nya lagstiftningen. Man kan i det här sammanhanget göra en viss jämförelse med lagstiftningen om en europeisk arresteringsorder. När den lagstiftningen infördes gjordes bedömningen att antalet ärenden sannolikt skulle öka något i förhållande till antalet utlämningsframställningar, eftersom förfarandet förenklades. Av den utvärdering som gjorts av de två första årens tillämpning kan noteras att antalet ärenden visserligen blivit betydligt fler än förväntat, men att ökningen främst avser svenska framställningar om rättslig hjälp i andra medlemsstater. Detta illustrerar svårigheterna att göra en rimlig uppskattning av antalet ärenden när en ny lagstiftning om rättslig hjälp införs.

Att ökningen inte kan beräknas i siffror hindrar inte att effekterna av den nya lagstiftningen ändå kan uppskattas. Om man först ser på de situationer där verkställighet av ett utländskt avgörande begärs i Sverige kan följande noteras. Åklagarväsendet får nya arbetsuppgifter i ärenden om verkställighet av beslut om förverkande, bl.a. genom att verkställbarhetsförklaring skall utfärdas. Verkställbarhetsförklaringen skall kunna prövas av domstol, varvid förhandling skall hållas. Det ger domstolsväsendet nya uppgifter, men antalet sådana prövningar kan antas bli lågt. För exekutionsväsendet uppkommer inga nya arbetsuppgifter när Sverige är verkställande stat avseende beslut om förverkande. Däremot kan man förvänta sig en viss ökning av antalet ärenden och vidare tillkommer återrapporteringen till andra stater av indrivningsresultaten.

Kronofogdemyndigheten kommer att få nya arbetsuppgifter vid prövningen av verkställighet av utländska bötesstraff. Det samma gäller i viss utsträckning för domstolsväsendet. Handläggningen av erkännande och verkställighet av bötesstraff – som enligt vad som tidigare sagts kan förväntas dominera verkställighetsärendena – är emellertid betydligt mindre komplicerad och leder inte automatiskt till domstolsprövning. För exekutionsväsendet uppkommer inga nya arbetsuppgifter i fråga om själva verkställigheten, men man kan förvänta sig en ökning av antalet

ärenden och vidare kommer återrapporteringen till andra stater av indrivningsresultaten att kräva visst merarbete.

I de fall där Sverige är utfärdande myndighet får Kronofogdemyndigheten nya arbetsuppgifter både i fråga om beslut om förverkande och bötesstraff. Samtidigt avlastas myndigheten indrivningsarbetet, eftersom detta sker i en annan stat.

Man torde kunna utgå från att ökade kostnader för erkännande och verkställighet här å ena sidan samt intäkterna från indrivningen i Sverige och minskade kostnader för indrivning när verkställigheten äger rum utomlands å andra sidan på längre sikt tar ut varandra. Eftersom det finns många osäkra faktorer kan det emellertid finnas skäl att följa utvecklingen noga.

Sammanfattningsvis finns det anledning att anta att de nya uppgifterna inte kommer att öka arbetsbelastningen i någon större utsträckning inom något av verksamhetsområdena, utöver de initiala insatser i form av utbildning m.m. som alltid krävs i samband med ny lagstiftning. Genomförandet av de föreslagna lagändringarna bedöms därför inte vara av sådan omfattning att berörda myndigheter skall kompenseras. Eventuella merkostnader skall således finansieras inom myndigheternas befintliga anslag.

10.2 Ikraftträdande

Förslag: Lagändringarna skall träda i kraft så snart som möjligt.

Det är angeläget att de föreslagna ändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Det gäller, som tidigare nämnts, olika tidpunkter för när rambesluten skall vara genomförda. Rambeslutet om erkännande och verkställighet av bötesstraff skall vara genomfört senast den 23 mars 2007. Rambeslutet om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande skall vara genomfört senast den 24 november 2008.

Beträffande rambeslutet om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande bör också påpekas att en förutsättning för

att detta skall kunna genomföras i sin helhet är att ny lagstiftning om utvidgat förverkande antingen har genomförts tidigare eller träder i kraft samtidigt som den föreslagna nya lagen om erkännande och verkställighet av bötesstraff och beslut om förverkande. Som redovisas i avsnitt 5 finns det redan förslag med den inriktningen. Det finns därför goda skäl att anta att det kravet kommer att uppfyllas.

10.3 Övergångsbestämmelser

Bedömning: Ingen av ändringarna kräver några övergångsbestämmelser.

Lagen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande kräver inga övergångsbestämmelser. Eftersom både den nordiska och den internationella verkställighetslagen skall fortsätta att gälla vid sidan av den nya lagen krävs det inte några övergångsbestämmelser i dessa lagar. Detsamma gäller för övriga lagar som föreslås ändrade.

11 Författningskommentar

11.1 Lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande

Lagen är ny. Den genomför dels rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff, dels rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande. De allmänna övervägandena angående behovet av en ny lag finns i avsnitt 6.

Den internationella verkställighetslagen och den nordiska verkställighetslagen gäller alltjämt vid sidan av den nya lagen. Det innebär att en medlemsstat inom Europeiska unionen, med vilken Sverige redan tidigare har kommit överens om att kunna överta verkställighet av bötesstraff eller förverkande, kan välja om den vill begära verkställighet enligt den nya lagen eller enligt någon av nyss nämnda verkställighetslagar.

Lagen är indelad i sex kapitel. Dessa innehåller gemensamma bestämmelser (1 kap.), allmänna bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff och beslut om förverkande (2 kap.), särskilda bestämmelser om verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff (3 kap.), särskilda bestämmelser om verkställighet här av utländska beslut om förverkande (4 kap.), regler om verkställighet utomlands av svenska bötesstraff och beslut om förverkande (5 kap.) samt övriga bestämmelser (6 kap.).

1 kap. Gemensamma bestämmelser

Inledande bestämmelse

1 §

I paragrafen, som har utformats efter mönster av bl.a. lagstiftningen om den europeiska arresteringsordern och lagstiftningen om frysning, anges vilka rambeslut som legat till grund för lagen.

Definitioner

2 §

Paragrafen innehåller en definition av vad som avses med ett svenskt bötesstraff. Definitionen har sin utgångspunkt i artikel 1 i rambeslutet om bötesstraff. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.1.

Tillämpningsområdet omfattar först och främst lagakraftvunna domstolsbeslut om böter samt godkända strafförelägganden och ordningsförelägganden. De senare likställs enligt 48 kap. 3 § andra stycket med en lagakraftvunnen dom. Genom hänvisningen till 25 kap. brottsbalken görs klart att både penningböter och dagsböter faller inom tillämpningsområdet. Detsamma gäller normerade böter, även om det är en typ av böter som knappast förekommer längre. Det spelar inte någon roll om bötesstraffet utgör den enda påföljden eller om det bara ingår som en del i den totala påföljden, t.ex. ett bötesstraff som utdöms vid sidan av villkorlig dom eller annan påföljd.

Företagsbot, som regleras i 36 kap. brottsbalken, och som inte är en påföljd utan en särskild rättsverkan av brott, ingår också i tillämpningsområdet. Andra former av särskild rättsverkan av brott, bl.a. förverkande, faller däremot utanför. Detta följer av att lagtexten innehåller en uppräkningslista av de betalningsskyldigheter som vid sidan av själva påföljden ingår i begreppet bötesstraff. Beslut om förverkande kan ändå verkställas, eftersom sådana beslut enligt 4 § omfattas av lagens tillämpningsområde.

Olika typer av svenska administrativa sanktionsavgifter, som exempelvis vattenföroreningsavgift och miljöskatt, faller också utanför. Sådana avgifter tas – i motsats till företagsbot – ofta ut efter helt andra principer än de som gäller för straffrättsligt ansvar. Eftersom prövningen av avgifter av detta slag inte görs av brottmålsdomstol uppfyller de inte kraven i rambeslutet på bötesstraff.

Vissa andra typer av betalningsskyldighet som kan dömas ut i brottmål ingår också i begreppet bötesstraff. Till dessa hör rättegångskostnader som regleras i eller fastställs enligt 31 kap. rättegångsbalken och motsvarande kostnadsersättning i ett strafföreläggande (se 48 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken). Vidare ingår avgift till Brottsofferfonden i begreppet bötesstraff. Detta gäller både när avgiften ålagts genom dom och genom strafföreläggande.

En förutsättning för att kostnaderna i fråga skall rymmas under begreppet bötesstraff är att de har fastställts i samma avgörande som böterna.

3 §

Paragrafen reglerar vad som avses med ett utländskt bötesstraff. Definitionen har sin utgångspunkt i artikel 1 i rambeslutet om bötesstraff. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.1.2.

I *första stycket* anges att det skall vara fråga om bötesstraff som beslutats av domstol som påföljd för brott och att avgörandet skall ha vunnit laga kraft. Som påpekats tidigare spelar det ingen roll om böterna utgör den enda påföljden eller utgör ett komplement till en annan påföljd. I fråga om utländska avgöranden täcker definitionen även bötesstraff som riktar sig mot juridiska personer. Det sistnämnda följer av artikel 9 punkten 3 i rambeslutet.

I länder som i likhet med Sverige inte använder begreppet bötesstraff för ekonomiska påföljder för brott riktade mot juridiska personer får det bedömas i det enskilda fallet om det är fråga om

en betalningsskyldighet som omfattas av definitionen av bötesstraff i rambeslutet.

Enligt rambeslutet omfattar tillämpningsområdet även sådana beslut om bötesstraff – mot fysiska eller juridiska personer – som har meddelats av andra myndigheter än domstolar i ett administrativt förfarande, under förutsättning att beslutet kan prövas av domstol i ett straffrättsligt förfarande.

Som nämnts beträffande svenska avgöranden ingår i begreppet bötesstraff vissa andra typer av betalningsskyldighet som kan dömas ut i brottmål. Hit räknas beslut om annan ersättning till brottsoffer än civilrättsliga anspråk. Sådana ersättningsanspråk kan förekomma i utländska avgöranden från vissa länder.

Rättegångskostnader ingår, som nyss nämnts, också i begreppet bötesstraff, så som det definieras i rambeslutet. I utländska avgöranden kan det vara fråga om både sådana kostnader som utgör rättegångskostnader i brottmål och om motsvarande typ av kostnader i ett administrativt förfarande som lett fram till ett bötesstraff. Vad som närmare ryms under begreppet rättegångskostnader och motsvarande kostnader beror på den nationella lagstiftningen.

Ersättning till allmän fond eller organisation som stödjer brottsoffer faller också under tillämpningsområdet, dvs. avgifter som kan sägas motsvara avgift till den svenska Brottsofferfonden.

En grundläggande förutsättning för att beloppen i fråga skall rymmas under begreppet bötesstraff är att de har fastställts i samma avgörande som böterna.

I *andra stycket* anges vad som faller utanför begreppet bötesstraff.

Genom hänvisningen till rådets förordning (EG) nr 44/2001 (även kallad Bryssel I-förordningen) görs klart att enskilda anspråk som förekommer i bötesdomar inte omfattas av rambeslutet.

I vissa länder betraktas beslut om förverkande som en del av påföljden. Beslut i bötesdomar om förverkande av hjälpmedel eller utbyte faller emellertid utanför tillämpningsområdet. Såda-

na beslut kan i stället omfattas av lagens tillämpningsområde om de faller under 4 §.

4 §

Paragrafen innehåller en definition av vad som avses med beslut om förverkande. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.1. Definitionen, som har sin motsvarighet i artikel 2 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande, täcker både svenska och utländska beslut.

Endast beslut om förverkande som har meddelats i samband med ett straffrättsligt förfarande inför domstol omfattas av regleringen. Det innebär att ett svenskt beslut om förverkande i ett strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot faller utanför tillämpningsområdet. Detsamma gäller utländska beslut som meddelats av annan myndighet än domstol.

Enligt *första stycket* avses med förverkande ett lagakraftvunnet beslut av domstol om att slutligen beröva någon egendom som utgör utbyte av brott, hjälpmedel för brott eller som förklarats förverkad enligt regler om utvidgat förverkande. Med hjälpmedel jämsställs egendom som frambragts genom brott och egendom vars användande utgör brott. Utanför tillämpningsområdet faller förverkande på annan grund, exempelvis förverkande i brottsförebyggande syfte, om det inte samtidigt är fråga om utbyte, hjälpmedel eller utvidgat förverkande. Begreppet utvidgat förverkande förekommer för närvarande inte i svensk lagstiftning, men innebörden av begreppet förklaras närmare i avsnitt 5.

Av *andra stycket* följer att vissa beslut om utvidgat förverkande, dvs. förverkande som inte kan hänföras till ett visst konkret brott, ligger utanför lagens tillämpningsområde. Det gäller beslut om förverkande som grundar sig på annan lagstiftning än sådan som svarar mot bestämmelserna om utvidgat förverkande i artikel 3 punkten 2 a–c i rambeslutet om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott. Beslut av det slaget får inte erkännas och verkställas i Sverige och en framställning härom skall således avslås utan någon prövning i sak.

Allmänt om verkställigheten

5 §

I paragrafen slås det fast att bötesstraff eller beslut om förverkande som har meddelats i en annan medlemsstat skall erkännas och verkställas här i landet under de förutsättningar som anges i lagen. Vidare görs klart att det utländska avgörandet i verkställighetshänseende är jämförbart med ett motsvarande beslut i en lagakraftvunnen svensk dom. Av 3 kap. 2 § utsökningsbalken framgår att en utländsk exekutionstitel kan verkställas här, om det finns en särskild föreskrift om det.

Vidare föreskrivs att de regler som gäller för verkställighet av ett svenskt bötesstraff eller beslut om förverkande skall tillämpas på motsvarande utländska avgöranden som översänds för erkännande och verkställighet i Sverige. Detta följer av artikel 9 punkten 1 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff respektive artikel 12 punkten 1 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande.

Regleringen innebär bl.a. att svenska bestämmelser om vilken myndighet som är behörig att verkställa böterna eller förverkandebeslutet, om preskription av verkställighet och om indrivningsförfarandet tillämpas.

De regler som gäller för motsvarande svenska beslut skall dock inte tillämpas om det finns avvikande regler i lagen eller i annan författning.

Eftersom lagen innehåller vissa bestämmelser som avviker från svensk lagstiftning har en erinran om detta tagits in. Avvikande bestämmelser finns bl.a. i 3 kap. 2 § (högsta tillåtna bötesbelopp och förvandling av böter till fängelse) och i 4 kap. 2 § (möjligheten att ersätta förverkande med annan åtgärd).

2 kap. Allmänna bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff och beslut om förverkande

Kapitlet innehåller vissa allmänna bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av dels bötesstraff, dels förverkandebeslut som har meddelats i en annan stat inom Europeiska unionen. I kapitlet regleras framför allt de inledande stegen i förfarandet, där bestämmelserna är desamma oberoende av om det är ett bötesstraff eller ett förverkandebeslut som begärs verkställt här i landet.

För att underlätta den praktiska tillämpningen har de särskilda reglerna om handläggning av framställningar om verkställighet av bötesstraff resp. beslut om förverkande, där t.ex. vägransgrunderna och möjligheterna att besluta om uppskov med verkställigheten är helt olika, placerats i skilda kapitel.

Hur ärendet inleds

1 §

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i artikel 4 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff och artikel 4 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande. Den allmänna motiveringen finns i avsnitten 7.3.4 och 8.3.3.

En ansökan om erkännande och verkställighet skall alltid innehålla beslutet om bötesstraff resp. förverkande eller en bestyrkt avskrift av detta. Beslutet behöver inte vara översatt, men skall ha sådan skriftlig form att den verkställande staten kan fastställa att detta är äkta. Vid behov skall en kopia av originalbeslutet kunna hämtas in. Framställningen skall åtföljas av ett särskilt intyg. I 2 § regleras närmare vad som gäller i fråga om intyget.

I *första stycket* anges vart en framställning om erkännande och verkställighet skall sändas. Uttrycket behörig myndighet, som används i rambeslutet för att beteckna den som i enlighet med

rambeslutets bestämmelser har pekats ut som mottagare och handläggare av prövningsförfarandet, om saken gäller erkännande och verkställighet i Sverige, eller som pekats ut som den som har rätt att begära bistånd i en annan medlemsstat i en verkställighetsfråga. I lagtexten används inte begreppet behörig myndighet utan det anges i klartext vem som prövar frågan.

Kronofogdemyndigheten är enligt 3 kap. 1 § behörig att pröva frågor om verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff, medan åklagare enligt 4 kap. 1 § är behörig att pröva frågor om verkställighet av beslut om förverkande. Utgångspunkten i rambeslutet är att framställningen skall sändas direkt till behörig myndighet där verkställigheten skall äga rum. Var bötesstraffet eller förverkandebeslutet skall verkställas bedöms med utgångspunkt i uppgifterna i intyget. Den utfärdande staten skall bl.a. lämna uppgift om var den fysiska eller juridiska person mot vilken verkställigheten riktar sig är skriven respektive har sitt säte och var personen har tillgångar eller inkomster, om uppgifter om detta är kända.

Det *andra stycket* anger hur framställningen skall ges in. Av kravet på att det skall kunna verifieras att ansökan är äkta följer att den alltid skall ha skriftlig form. Framställningen skall enligt huvudregeln göras per post, genom bud eller per telefax. Det finns även möjlighet att i ett enskilt fall komma överens om att framställningen får göras på annat sätt (t.ex. via elektronisk post). Vid behov kan en framställning som gjorts på annat sätt än genom post eller bud senare följas upp med en framställning i original (se artikel 4 punkten 3 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff och artikel 4 punkten 2 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande).

Krav på skyndsamhet

2 §

Paragrafen innehåller ett generellt krav på skyndsam handläggning. Bakgrunden till bestämmelsen tecknas bl.a. i avsnitten 7.3.6

och 7.3.14. Kravet på skyndsamhet omfattar alla stadier av förfarandet. Bestämmelsen är således tillämplig på åklagarens, domstolens och Kronofogdemyndighetens handläggning. Som framgår av 1 kap. 5 § skall svensk lag tillämpas vid verkställigheten.

Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 6 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff och artikel 7 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande.

Intyget

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om det intyg som alltid skall följa med en framställning om erkännande och verkställighet. Intyget har en central roll, eftersom det i princip skall innehålla alla de uppgifter som krävs för att den svenska myndigheten skall kunna ta ställning till frågan om erkännande och verkställighet.

I *första stycket* finns en hänvisning till bilagan till rambeslutet om verkställighet av bötesstraff, där det i detalj anges vilka uppgifter intyget skall innehålla. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.3.

I *andra stycket* finns en motsvarande hänvisning till bilagan till rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.4.

Intyget skall enligt *tredje stycket* vara utfärdat på, eller översatt till, något av de språk som Sverige godtar, dvs. svenska, danska, norska eller engelska. Intyget skall även i övrigt uppfylla kraven enligt respektive rambeslut, vilka är olika beroende på om det är fråga om ett bötesstraff eller ett förverkandebeslut som skall verkställas. Intyget skall vara undertecknat av den behöriga myndigheten i den andra staten, som också skall intyga riktigheten av innehållet i intyget.

4 §

I paragrafen regleras den situationen att intyget inte uppfyller de formella kraven i rambeslutet. Bestämmelsen motsvarar artikel 7

punkten 1 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff och artikel 8 punkten 1 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitten 7.3.5 och 8.3.4.

Med att bristen är så väsentlig att intyget inte kan läggas till grund för prövningen av erkännande och verkställighet avses inte bara att de uppgifter som är av omedelbar betydelse för verkställbarhetsförklaringen måste finnas med (som exempelvis uppgifter som belyser förekomsten av hinder mot verkställighet), utan även att intyget skall innehålla tillräckliga uppgifter om den person som verkställigheten riktar sig mot eller den egendom som förverkandebeslutet omfattar.

Om intyget inte är översatt till något av de godtagna språken skall en översättning alltid infordras. Detta gäller även om tjänstemän vid behörig myndighet skulle behärska det språk som intyget är skrivet på. En bristfällig översättning bör inte heller accepteras, om den ger upphov till osäkerhet i något hänseende.

Den utfärdande myndigheten skall beredas möjlighet att rätta till bristerna, innan den behöriga myndigheten tar ställning till om dessa är så väsentliga att erkännande och verkställighet skall vägras med stöd av 5 §. Komplettering bör alltid begäras när det uppstår en oklarhet.

Normalt bör en kompletteringsbegäran vara skriftlig, men något formellt krav på detta har inte ställts upp. Rör det sig om någon detaljuppgift av mindre betydelse, eller om det brådskar med uppgiften, bör det finnas utrymme för komplettering på annat sätt. En muntlig komplettering kan vid behov följas av en skriftlig bekräftelse i efterhand.

Saknas det obligatoriska intyget skall den utfärdande myndigheten alltid beredas tillfälle att komplettera ansökan.

Den andra statens myndighet bör föreläggas att komma in med komplettering inom en kortare tidrymd. Av kompletteringsbegäran bör framgå vilken dag en sådan komplettering skall ha nått den behöriga myndigheten.

5 §

Verkställighet skall alltid vägras om det intyg som skall läggas till grund för prövningen av erkännande och verkställighet saknas eller det finns avsevärda brister i det. Innan ett sådant beslut fattas skall dock den utfärdande staten enligt 4 § ha beretts tillfälle att komma in med det intyg som saknas eller att rätta till brister i intyget. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitten 7.3.4 och 8.3.3.

Det får utvecklas i tillämpningen vilka brister som är av så väsentlig betydelse att intyget inte duger som underlag för prövningen. Det kan vara fråga om både formella och materiella brister. En brist, som kan leda till att verkställighet vägras, är att väsentliga uppgifter saknas. Om uppgifterna om den person som beslutet avser är så ofullständiga att det inte går att med säkerhet fastställa mot vem beslutet skall verkställas skall erkännande och verkställighet vägras. Att intyget inte är utfärdat på, eller översatt till, något av de språk som Sverige godtar kan också leda till att verkställighet vägras. En annan brist kan vara att intyget visserligen är korrekt ifyllt, men att det inte har utfärdats av rätt myndighet. Detsamma gäller om intyget har utfärdats av rätt myndighet men inte undertecknats av en behörig person.

Om det finns en väsentlig brist, och den inte rättas till, får någon verkställbarhetsförklaring inte utfärdas.

Att erkännande och verkställighet vägrats med stöd av denna bestämmelse hindrar givetvis inte den ansökande staten att senare ge in en mer fullödlig framställning om verkställighet.

3 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska bötesstraff

Allmänna bestämmelser

1 §

I paragrafen pekas Kronofogdemyndigheten ut som behörig att pröva frågor om erkännande och verkställighet i Sverige av ut-

ländska bötesstraff. Bestämmelsen kommenteras ingående i avsnitt 8.2.1.

2 §

I *första stycket* slås det fast att ett utländskt bötesstraff får verkställas, även om bötesbeloppet överstiger det högsta belopp som kunnat utdömas enligt svensk lag. Med detta åsyftas inte det högsta straff som är föreskrivet för motsvarande svenska brott, utan reglerna i 25 kap. brottsbalken om högsta tillåtna bötesbelopp. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.2.

Ett utländskt beslut om bötesstraff, som inte kan drivas in, får enligt *andra stycket* inte förvandlas till fängelsestraff. Om en utländsk dom både innehåller ett bötesstraff och ett beslut om att böterna skall förvandlas till fängelse viss tid, om de inte kan drivas in, kan den verkställas. Domen skall då i verkställighetshänseende betraktas som två påföljder, av vilka bötesstraffet kan verkställas med stöd av den nu aktuella lagen. Skulle verkställigheten i Sverige misslyckas, återgår verkställigheten till den andra staten. Denna kan då ansöka om verkställighet av fängelsestraffet i Sverige. I sin återrapporering till den andra staten bör Kronofogdemyndigheten klargöra att frågan om verkställighet av fängelsestraffet inte har behandlats. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.7.

Verkställbarhetsförklaring

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om den verkställbarhetsförklaring som skall meddelas. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.5.

När en framställning om erkännande och verkställighet har gjorts i enlighet med bestämmelserna i lagen och den omfattas av dess tillämpningsområde, skall Kronofogdemyndigheten bedöma om det föreligger hinder mot att utfärda verkställbarhetsförklaring. Enligt *första stycket* skall Kronofogdemyndigheten med-

dela verkställbarhetsförklaring, om bötesstraffet är verkställbart här. Syftet med verkställbarhetsförklaringen är inte att ersätta det utländska beslutet utan att dels ange att beslutet får verkställas här, dels vilka förutsättningar som gäller för verkställigheten.

Verkställbarhetsförklaringen gäller omedelbart, om inte Kronofogdemyndigheten beslutar att skjuta upp verkställigheten med stöd av 7 §. Verkställigheten kan således påbörjas genast.

I *andra stycket* regleras vad verkställbarhetsförklaringen skall innehålla. Utöver en förklaring att bötesstraffet i fråga är verkställbart i Sverige skall Kronofogdemyndigheten ange bötesstraffet i svensk valuta. Härmed avses hela det belopp som skall verkställas, således även rättegångskostnader och andra betalningsskyldigheter som ingår i begreppet bötesstraff (se kommentaren till 1 kap. 3 §). Beloppen skall räknas om till svensk valuta enligt den växlingskurs som gällde när bötesstraffet utdömdes. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 8 punkten 2 i rambeslutet.

Kronofogdemyndigheten skall bara räkna om det belopp som skall verkställas. Om bötesstraffet till viss del redan har verkställts skall detta framgå av intyget och eventuella senare meddelanden från den utfärdande myndigheten, oavsett om det skett genom indrivning eller på annat sätt. Det är alltså det nettobelopp som återstår att verkställa som skall anges i verkställbarhetsförklaringen.

Av verkställbarhetsförklaringen skall vidare framgå att den bötfällda kan begära rättens prövning av den och hur detta skall gå till. Prövning skall, som framgår av 9 §, begäras inom tre veckor från det att den bötfällda fick del av verkställbarhetsförklaringen.

Vid delgivningen, som regleras i *tredje stycket*, tillämpas delgivningslagen. Undantag har dock gjorts för dels surrogatdelgivning, dels kungörelsedelgivning. Bestämmelsen kommenteras närmare i avsnitt 8.3.8.

Tillgång till register

4 §

För att Kronofogdemyndigheten skall ha tillräckligt underlag för att kunna bedöma om det finns skäl att vägra verkställighet på grund av en svensk dom (eller motsvarande beslut) måste myndigheten ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.5.

Hinder mot erkännande och verkställighet m.m.

5 §

Paragrafen behandlar i sex punkter alla hinder mot verkställighet av ett bötesstraff, utom det förhållandet att det intyg som skall ligga till grund för prövningen av erkännande och verkställighet antingen saknas eller har sådana brister att det inte är användbart. Den vägransgrunden regleras i 2 kap. 5 §. Alla vägransgrunderna är obligatoriska. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 7 i rambeslutet.

Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.4. Där beskrivs också närmare vissa andra, oreglerade hinder som är av den arten att de alltid skall leda till vägrad verkställighet, t.ex. om verkställigheten skulle strida mot en grundlagsregel eller mot de grundläggande rättsprinciper som läggs fast i Europakonventionen.

Punkten 1 behandlar förbudet mot dubbelbestraffning. Förekommer det ett svenskt avgörande rörande samma gärning får det utländska bötesstraffet aldrig verkställas. Det spelar ingen roll om det svenska avgörandet är friande eller fällande. Det har inte heller någon betydelse om eventuellt straff har verkställts. Om avgörandet härrör från en tredje stat utgör detta ett hinder mot verkställighet bara i de fall där det antingen är fråga om en friande dom eller en fällande dom där påföljden har hunnit verkställas. I båda fallen innebär förbudet mot dubbelbestraffning

hinder mot verkställighet. En icke verkställd dom från en tredje stat för samma gärning utgör däremot inget hinder mot verkställighet enligt framställningen.

I punkten 2 regleras kravet på dubbel straffbarhet, om det är fråga om en gärning som helt eller delvis har begåtts i Sverige. Verkställighet kan i sådana fall alltid vägras om gärningen inte är straffbar här. Vidare skall verkställighet vägras om bötesstraffet är preskriberat enligt svensk lagstiftning. Det innebär att bötesstraff, som är äldre än fem år räknat från gärningen, inte kan verkställas (35 kap. 7 § brottsbalken).

I punkten 3 regleras den situationen att den bötfällda enligt svenska regler inte var straffmyndig när brottet begicks. Ett sådant bötesstraff får aldrig verkställas i Sverige.

Punkten 4 behandlar hinder i form av immunitet. Det bör observeras att denna vägransgrund är något snävare formulerad än vad som brukar vara fallet. I de flesta internationella överenskommelser brukar både immunitet och privilegier utgöra vägransgrund, men i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff ger endast immunitet rätt att vägra verkställighet.

Enligt punkten 5 skall verkställighet vägras om bötesstraffet har bestämts efter ett skriftligt förfarande och den som ålagts straffet inte har informerats om sin möjlighet att bestrida detta och om tidsfristen för bestridandet. Denna grund kan aktualiseras när böterna fastställs genom förenklade förfaranden som tillämpas av brottsbekämpande myndigheter eller genom beslut av någon annan myndighet som har rätt att utfärda bötesstraff. Det skall framgå av intyget om den dömden har fått sådan information (bilagan till rambeslutet, avsnitt h punkten 2).

Punkten 6 rör utevarodom. Har bötesstraffet ålagts någon som inte var närvarande vid förhandlingen skall verkställighet vägras, om intyget inte innehåller uppgifter som visar att den dömdes rättigheter trots detta har tillgodosetts (bilagan till rambeslutet avsnitt h punkten 3). Om den dömden har meddelat att han inte bestrider saken, dvs. har accepterat straffet, kan detta verkställas oberoende av vad som har föregått domen.

6 §

Bestämmelsen lägger fast skyldigheten att motivera vissa typer av beslut. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.5.

Enligt artikel 14 punkten b i rambeslutet skall beslut att inte erkänna och verkställa bötesstraff motiveras. Ett beslut att inte meddela verkställbarhetsförklaring skall därför innehålla skälen. Skyldigheten omfattar även beslut enligt 8 § att upphäva en verkställbarhetsförklaring, eftersom ett sådant beslut i praktiken får samma verkan som ett beslut att vägra verkställighet. Domstols skyldighet att motivera beslut följer av allmänna regler.

Uppskjutande av verkställighet och upphävande av verkställbarhetsförklaring

7 §

I paragrafen regleras möjligheten att tillfälligt skjuta upp verkställigheten av ett bötesstraff. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 16 punkten 2 i rambeslutet. Beslut om att skjuta upp verkställigheten förutsätter att en verkställbarhetsförklaring har meddelats. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.7.

Den enda situation där verkställigheten får skjutas upp är enligt *första stycket* om beslutet om bötesstraff av något skäl måste översättas. Det torde sällan behövas, men det kan undantagsvis vara fråga om någon oklarhet som måste undanröjas eller någon invändning från den dömde som måste kontrolleras. I sådana fall får verkställigheten skjutas upp under den tid som går åt för översättningsarbetet. Uppskovet bör normalt vara kortvarigt. Någon skyldighet att underrätta den andra statens myndighet om uppskovet har därför inte föreskrivits.

När skälet för uppskov har upphört skall enligt *andra stycket* handläggningen genast återupptas.

8 §

En verkställbarhetsförklaring måste i vissa fall kunna upphävas. I paragrafen anges i fyra punkter när detta skall ske. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.10.

Enligt *första stycket* punkten 1 skall en verkställbarhetsförklaring upphävas om det visar sig att bötesstraffet inte får verkställas här. Punkten kan vara tillämplig om det först efter det att förklaringen har utfärdats kommer fram omständigheter som, om de varit kända tidigare, skulle ha lett till att erkännande och verkställighet vägrats. Det kan exempelvis visa sig att det fanns hinder i form av immunitet. Ett annat skäl till att straffet inte får verkställas kan vara att de svenska verkställighetsreglerna hindrar detta, t.ex. på grund av att preskription hunnit inträda under verkställigheten. Ytterligare ett skäl kan vara att den utfärdande staten har meddelat att den dömden frivilligt betalat bötesstraffet. Punkten tar således sikte på situationer där det finns andra juridiska hinder mot att verkställa bötesstraffet än de som regleras i andra punkten.

Punkten 2 avser den situationen att bötesstraffet inte får verkställas på grund av ett svenskt beslut om nåd eller amnesti. Ett sådant beslut kan endast aktualiseras om verkställighet sker här i landet och utgör således inte en vägransgrund. Om ett beslut av detta slag har meddelats av den utfärdande staten är denna skyldig att underrätta den verkställande staten. Verkställbarhetsförklaringen skall då upphävas med stöd av antingen punkten 4 eller, om den andra staten inte formellt återkallar sin framställning, med stöd av punkten 1.

Punkten 3 tar sikte på den situationen att verkställigheten av bötesstraffet misslyckas av praktiska skäl, t.ex. därför att den dömden saknar tillgångar som kan användas för verkställighet eller därför att den juridiska person som har bötfällts har upphört att existera.

Enligt punkten 4 skall verkställbarhetsförklaringen upphävas om den utfärdande staten återkallar sin begäran om verkställighet. Det spelar ingen roll av vilket skäl framställningen återkallas.

I *andra stycket* slås fast att när en verkställbarhetsförklaring upphävs skall de verkställighetsåtgärder som eventuellt gjorts återgå.

I *tredje stycket* regleras vem som får besluta om upphävande av en verkställbarhetsförklaring. Beslut om detta fattas av Kronofogdemyndigheten, om inte rätten har prövat verkställbarhetsförklaringen. I sådana fall beslutar rätten, efter ansökan av myndigheten.

Den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller kan alltid vända sig till Kronofogdemyndigheten med en framställning om att verkställbarhetsförklaringen upphävs. Däremot kan han eller hon inte framställa ett sådant yrkande direkt till rätten, utom i samband med begäran om rättens prövning eller överklagande av rättens beslut om att fastställa verkställbarhetsförklaringen. Skulle rätten få en begäran den inte kan pröva är den skyldig att vidarebefordra denna till rätt myndighet. Detta regleras i förordning.

Rättens prövning

9 §

Paragrafen, som behandlas ingående i avsnitt 8.3.8, reglerar domstolsprövningen av Kronofogdemyndighetens verkställbarhetsförklaring.

Första stycket innehåller bestämmelser om hur prövningen initieras. Den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller kan skriftligen begära prövning av den. Detta skall göras hos Kronofogdemyndigheten inom tre veckor efter delgivning. Begärs prövning skall Kronofogdemyndigheten, utan någon egen bedömning, omedelbart överlämna handlingarna i ärendet till domstolen. För rättens prövning bör det vara tillräckligt med kopior av framställningen och övriga relevanta handlingar. Eftersom Kronofogdemyndigheten skall fortsätta handläggningen efter domstolsprövningen är det lämpligare att originalhandlingarna finns där. Vid behov kan dessa givetvis visas upp för rätten.

Handlingar som rör delgivningen av verkställbarhetsförklaringen bör dock överlämnas i original.

I *andra stycket* anges vilken domstol som är behörig att pröva frågan. Behörigheten är i fråga om fysisk person domicilforum och i fråga om juridisk person orten där denna har sitt säte. Vidare är domstolen på ort där den fysiska eller juridiska personen har tillgångar eller inkomster också behörig att pröva en verkställbarhetsförklaring.

En verkställbarhetsförklaring innebär endast en förklaring om att det utländska bötesstraffet får verkställas här. Det är inte fråga om något nytt straff som ersätter det utländska, utan detta verkställs i princip i sin ursprungliga form. Rättens avgörande skall således mynna ut i ett beslut om att bötesstraffet får verkställas, eller att verkställighet inte får ske. Vidare skall rätten kontrollera att Kronofogdemyndigheten har räknat ut det belopp som skall verkställas på ett korrekt sätt. Skyldigheten att justera beloppet på grund av verkställighet utomlands behandlas i 10 §.

I *tredje stycket* finns bestämmelser om förhandling. Normalt bör rättens prövning kunna ske på handlingarna. Förhandling kan hållas om en sådan kan antas vara till fördel för prövningen eller främja ett snabbt avgörande av saken. Så kan vara fallet t.ex. om den bötfällda gör gällande att bötesstraffet redan är verkställt och detta inte kan utredas på annat sätt. Den bötfällda, eller Kronofogdemyndigheten, kan också begära att en förhandling hålls. I sådana fall skall en förhandling hållas.

I *fjärde stycket* anges vilka regler i övrigt som skall tillämpas på förfarandet, nämligen reglerna om rättegången i mål om brott som förskyller böter. Därmed kan frågan avgöras av ensamdomare även om förhandling hålls. Vidare hänvisas till reglerna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken. Hänvisningen innebär bl.a. att båda parter (Kronofogdemyndigheten och den bötfällda) skall kallas till förhandlingen, att förhandling skall hållas skyndsamt. Saken kan avgöras även den bötfällda inte inställer sig.

Regler om överklagande av rättens beslut finns i 6 kap. 1 §.

10 §

I paragrafen erinras om rättens skyldighet att beakta om det belopp som enligt verkställbarhetsförklaringen skall verkställas till någon del har hunnit verkställas utomlands. Bestämmelsen har sin utgångspunkt i artikel 9 punkten 2 i rambeslutet. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.9. Som exempel på när den skall tillämpas kan nämnas fall där det blivit känt att den bötfällde gjort en frivillig inbetalning till den utfärdande staten först efter det att verkställbarhetsförklaringen har utfärdats.

Nedsättningen skall göras enligt bestämmelserna i 3 § och med beaktande av eventuella beslut enligt 12 §. Om hela bötesstraffet, så som det beräknas enligt 1 kap. 3 §, är betalt skall verkställbarhetsförklaringen upphävas.

11 §

Enligt *första stycket* skall rätten alltid förordna att de verkställighetsåtgärder som vidtagits skall återgå, när den upphäver en verkställbarhetsförklaring.

Innan rätten upphäver en verkställbarhetsförklaring skall enligt *andra stycket* Kronofogdemyndigheten ha beretts tillfälle att yttra sig. Kravet innebär att myndigheten skall ges skälig tid för att kunna ange sin inställning till en begäran om ändring av tidigare beslut. Därvid skall rätten beakta att Kronofogdemyndigheten kan behöva höra den andra statens myndighet innan yttrandet avges. Detta följer av att samrådsskyldighet i vissa fall är obligatorisk enligt rambeslutet. Det är Kronofogdemyndigheten som skall fullgöra samrådsskyldigheten. Domstolen behöver således inte kontakta den utländska myndigheten.

Nedsättning av beloppet

12 §

I paragrafen regleras Kronofogdemyndighetens skyldighet att sätta ned det belopp som skall verkställas i de fall där det under

verkställigheten kommer fram att bötesstraffet till någon del har verkställts utomlands. Bestämmelsen har sin utgångspunkt i artikel 9 punkten 2 och kommenteras närmare i avsnitt 8.3.9. Eftersom verkställigheten av straffet skall avbrytas i den utfärdande staten förutsätter detta att den bötfällda frivilligt har betalat av på straffet. Nedsättningen sker i dessa fall som ett led i verkställighetsförfarandet och inte genom en ändring av innehållet i verkställbarhetsförklaringen. Kronofogdemyndigheten skall fatta ett formellt beslut om nedsättningen.

Fördelning av influtna medel

13 §

I paragrafen föreskrivs hur de medel som flyter in vid verkställigheten av ett bötesstraff skall användas. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.3.11. Huvudprincipen är att det som drivs in tillfaller den verkställande staten, dvs. att de skall tillföras den svenska statskassan. Det finns emellertid möjlighet att i ett enskilt fall förordna på annat sätt. Det är regeringen som avgör den saken.

4 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet i Sverige av utländska beslut om förverkande

Allmänna bestämmelser

1 §

Paragrafen reglerar vem som är behörig att ta emot och pröva om ett utländskt beslut om förverkande skall erkännas och verkställas i Sverige. Bestämmelsen kommenteras ingående i avsnitten 7.2.2 och 7.3.6.

Uppgiften att pröva frågor om erkännande och verkställighet ligger enligt *första stycket* på åklagare som för talan vid domstol i den ort där verkställigheten skall äga rum. Utformningen av bestämmelsen innebär att en utländsk myndighet, som har utverkat

ett frysningsbeslut i Sverige för att säkra framtida verkställighet av ett förverkande, kan sända framställningen om att förverkandebeslutet skall verkställas till samma åklagare som har handlagt frysningsärendet. Det skall normalt framgå av intyget var verkställigheten skall äga rum (se kommentaren till 2 kap. 1 §).

Om behörig myndighet i den andra staten är osäker om vilken åklagare som är behörig att ta emot framställningen, kan upplysningar om detta hämtas in via Eurojust eller någon av de nationella åklagare som utgör kontaktpunkter i det Europeiska rättsliga nätverket.

I *andra stycket* öppnas möjlighet för behörig myndighet att sända en begäran om erkännande och verkställighet till riksåklagaren i stället för direkt till åklagare på den ort där verkställigheten skall äga rum. Bestämmelsen kan tillämpas t.ex. om verkställigheten avser specifik egendom och det inte är klarlagt var denna egendom finns. Den kan även vara tillämplig om det förekommer flera frysningsbeslut, som handlagts av olika åklagare. När det utretts vilken åklagare som skall handha framställningen, överlämnar riksåklagaren saken till denne för handläggning. Syftet med bestämmelsen är således inte att handläggningen skall ske hos riksåklagaren, även om denne formellt alltid kan överta handläggningen av vilken åklagaruppgift som helst.

Eftersom rambeslutet bygger på principen om direktkommunikation skall de fortsatta kontakterna ske direkt med behörig åklagare. Om uppgiften överlämnas till en annan åklagare är riksåklagaren skyldig att underrätta myndigheten i den andra staten om av vem framställningen fortsättningsvis kommer att handläggas. Detta regleras i förordning.

2 §

I *första stycket* öppnas möjlighet att verkställa ett beslut om förverkande av viss egendom genom betalning i stället. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 7 punkten 2 i rambeslutet. Alternativet förutsätter dels att en sådan åtgärd bedöms vara lämpligare än att förverka den utpekade egendomen, dels att den andra staten godtar förfarandet. Av intyget skall framgå om så är

fallet (bilagan till rambeslutet, avsnitt k punkten 1). Åklagaren skall, enligt 4 §, ange i verkställbarhetsförklaringen om förverkandebeslutet får verkställas på detta sätt. Undantag har gjorts för förverkande av hjälpmedel till brott. Bestämmelsen kommenteras närmare i avsnitt 7.3.10.

I *andra stycket* slås fast att, utöver vad som sägs i andra stycket, ett beslut om förverkande aldrig får ersättas med en annan åtgärd, även om den andra staten förklarar sig villig att godta en sådan ordning. Den allmänna motiveringen finns i avsnitt 7.3.10.

Verkställbarhetsförklaring

3 §

Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.6.

När en framställning om erkännande och verkställighet har kommit in till åklagaren, och det konstaterats att den gjorts i enlighet med bestämmelserna i lagen samt att den omfattas av dess tillämpningsområde, skall åklagaren bedöma två saker. Den ena frågan är om det finns hinder enligt 2 kap. 5 § eller 4 kap. 8 eller 9 § mot att verkställa förverkandet. Om så inte är fallet skall åklagaren enligt *första stycket* utfärda en verkställbarhetsförklaring. Den andra frågan är om verkställigheten behöver skjutas upp av något av de skäl som anges i 14 §, när prövningen gjorts och utmynnat i att det inte finns hinder mot verkställighet. En verkställbarhetsförklaring skall således upprättas även om åklagaren finner att verkställigheten måste skjutas upp någon tid.

En verkställbarhetsförklaring utgör i princip bara ett beslut om att ett visst utländskt beslut om förverkande skall verkställas här i landet. Verkställbarhetsförklaringen gäller enligt huvudregeln omedelbart. Åklagaren kan emellertid med stöd av 14 § skjuta upp verkställigheten.

I *andra stycket* anges i fyra punkter vilka uppgifter som skall anges i verkställbarhetsförklaringen, utöver förklaringen att det utländska beslutet får verkställas.

Avser verkställigheten av beslutet förverkande av visst penningbelopp skall enligt punkten 1 åklagaren ange vilket belopp som skall verkställas. Det kan vara lägre än det belopp som anges i domstolens beslut, t.ex. därför att beslutet till viss del redan har verkställts i den utfärdande staten eller i en annan stat. Beloppet skall räknas om till svensk valuta enligt 5 §.

Enligt punkten 2 skall åklagaren också ange om ett beslut om förverkande av specifik egendom får ersättas med betalning. I så fall skall åklagaren ange hur stort beloppet är. Detta förutsätter dels att den andra staten godtar ett sådant förfarande, dels att åklagaren bedömer det vara lämpligt. Ytterst är det Kronofogdemyndigheten som avgör hur verkställigheten skall ske i sådana fall, eftersom verkställbarhetsförklaringen ger två olika alternativ.

Vidare skall enligt punkten 3 anges hur beslutet skall verkställas om det finns flera konkurrerande framställningar om verkställighet. Det sistnämnda kan innebära att åklagaren anger att ett visst beslut om förverkande skall verkställas före eller efter ett annat sådant beslut.

Slutligen skall enligt punkten 4 verkställbarhetsförklaringen innehålla en fullföljdshänvisning. Av denna skall framgå när prövning av verkställbarhetsförklaringen senast kan begäras, till vilken domstol en sådan begäran skall riktas samt vad som i övrigt gäller. Rättens prövning regleras i 19 §.

I samband med att verkställbarhetsförklaring meddelas bör åklagaren också överväga om det finns skäl att besluta om tvångsmedel enligt 11 eller 12 §, för att säkra verkställigheten.

4 §

Paragrafen, som kommenteras i avsnitt 7.3.6 i den allmänna motiveringen, innehåller i *första stycket* krav på delgivning av verkställbarhetsförklaringen. Vid delgivning skall delgivningslagen tillämpas. Undantag har dock gjorts för dels s. k. surrogatdelgivning enligt 12 § delgivningslagen, dels kungörelsedelgivning enligt 15 § delgivningslagen. Skyndsamhetskravet i 2 kap. 2 § innebär att delgivning skall ske så snabbt som möjligt.

I *andra stycket* regleras ett undantag från huvudregeln att den berörde skall delges verkställbarhetsförklaringen omedelbart. Har åklagaren beslutat om uppskov med verkställigheten på grund av risken för att skada en pågående brottsutredning kan åklagaren besluta att den fortsatta handläggningen skall vila till dess att skälet för uppskovet har upphört.

5 §

I paragrafen regleras hur det belopp som skall verkställas skall beräknas. Det krävs omvandling av det utländska förverkandebeslutet, i de fall där beslutet avser ett penningbelopp eller förverkande av visst värde i en annan valuta. Då skall beloppet räknas om till svensk valuta. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 7 punkten 4 i rambeslutet och den allmänna motiveringen finns i avsnitt 7.3.6.

Den omräkningskurs som skall användas är den som gällde vid tidpunkten för det utländska beslutet. Det innebär att valutaförändringar som ägt rum efter den tidpunkten kan påverka risken för överförverkande, i de fall där delar av det förverkade beloppet redan har drivits in.

I paragrafen har också tagits in en påminnelse om att varje belopp som redan har drivits in skall räknas av från vad som skall verkställas i Sverige. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 12 punkten 2 i rambeslutet. Att allt som drivits in skall avräknas innebär att de kostnader och den eventuella kursförlust som uppstår i samband med att inlutna medel överförs från en stat till en annan inte skall beaktas vid nedsättningen.

Ändring av verkställbarhetsförklaringen

6 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om nedsättning av det belopp som enligt verkställbarhetsförklaringen skall verkställas, har sin motsvarighet i artikel 12 punkten 2 i rambeslutet. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.15.

Paragrafen är tillämplig såväl för åklagaren som för rätten när den prövar verkställbarhetsförklaringen. Den skall tillämpas när det, efter det att verkställbarhetsförklaringen har utfärdats, blivit känt att delar av det förverkade beloppet har drivits in i en annan stat eller att den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller har gjort en frivillig inbetalning.

Regeln är tillämplig på situationer där verkställbarhetsförklaringens innehåll måste ändras. Avsikten är inte att verkställbarhetsförklaringen skall ändras på grund av olika verkställighetsåtgärder i Sverige. Kronofogdemyndighetens skyldighet att beakta verkställighet utomlands regleras i 21 §.

Nedsättningen skall göras enligt de principer som anges i 5 §. Om hela förverkandebeloppet är indrivet skall verkställbarhetsförklaringen upphävas.

Tillgång till register

7 §

För att åklagaren skall ha tillräckligt underlag för att kunna bedöma om det enligt 8 § punkten 1 finns skäl att vägra verkställighet på grund av en svensk dom (eller motsvarande beslut) måste denne ha tillgång till uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren. Detsamma gäller för bedömningen om det enligt 14 § punkten 1 finns skäl att skjuta upp verkställigheten av förverkandebeslutet. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.6.

Hinder mot erkännande och verkställighet

8 §

I paragrafen anges i fem punkter vilka hinder som alltid skall leda till att verkställighet vägras. Alla vägransgrunder är obligatoriska. Vägran på grund av att intyget inte är användbart som underlag för beslut i verkställighetsfrågan regleras i 2 kap. 5 §.

Paragrafen har sin motsvarighet i artikel 8 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande. Bestämmelsen kommenteras närmare i avsnitt 7.3.5. Där beskrivs också vissa andra, oreglerade hinder som är av den arten att de alltid skall leda till vägrad verkställighet, t.ex. om verkställighet skulle strida mot en grundlagsregel eller mot de grundläggande rättsprinciper som läggs fast i Europakonventionen.

Förbudet mot dubbelbestraffning regleras i punkten 1. Om frågan om förverkande har avgjorts genom en dom för samma gärning i Sverige, eller i en annan stat, skall verkställighet vägras. Om domen är friande eller fällande saknar betydelse. Ett godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot jämföras med en svensk dom (48 kap. 3 § rättegångsbalken). Även ett svenskt beslut om åtalsunderlåtelse för samma gärning utgör hinder mot verkställighet. Detsamma gäller ett beslut att inte väcka åtal med stöd av en lagregel om särskild åtalsprövning. Ett beslut att inte inleda eller att lägga ned en förundersökning utgör däremot inte hinder mot verkställighet.

Punkten 2 innebär att verkställighet som skulle strida mot regler om immunitet eller privilegier alltid skall vägras. Det innebär exempelvis att det alltid måste prövas om ett beslut om förverkande som riktar sig mot en person som har diplomatisk immunitet trots detta kan verkställas. Så kan vara fallet bl.a. om immuniteten har hävts genom ett särskilt beslut.

I punkten 3 regleras möjligheten att vägra verkställighet i de fall där förverkandet beslutats genom s.k. utevarodom. Då skall prövas om den mot vilken verkställigheten riktar sig enligt intyget har fått sina rättssäkerhetsgarantier tillgodosedda under förfarandet, trots att han eller hon inte varit närvarande vid rättegången. Om så är fallet, eller om personen i efterhand har förklarat sig godta förverkandebeslutet, kan detta erkännas och verkställas. Det skall framgå av intyget om den mot vilken förverkandet riktas har godtagit förverkandebeslutet i efterhand (bilagan till rambeslutet, avsnitt j). Har denne inte haft tillgång till grundläggande rättigheter skall verkställighet vägras.

I punkten 4 regleras den situationen att gärningen helt eller delvis har begåtts i Sverige. Ett beslut om förverkande för sådant brott verkställs bara om det enligt svensk lagstiftning hade varit möjligt att besluta om förverkande och att verkställa beslutet. Punkten tar således sikte både på förhållandena när beslutet om förverkande meddelades och förhållandena när det skall verkställas. Det innebär t.ex. att verkställighet kan vägras bl.a. om beslutet om förverkande riktar sig mot någon som var under 15 år vid brottet eller psykiskt sjuk, om omständigheterna i det enskilda fallet är sådana att en tillämpning av 36 kap. 13 § brottsbalken innebär att något förverkande inte skulle kunnat dömas ut i Sverige. Verkställighet kan också vägras om beslutet inte kan verkställas med hänsyn till regeln i 36 kap. 15 § brottsbalken om preskription av verkställigheten.

Punkten 5 innebär att verkställighet kan vägras om beslutet om förverkande inte kan verkställas av hänsyn till regler om skydd för parten eller tredje man. Denna punkt tar enbart sikte på verkställighetshinder. Dessa kan vara av olika slag. En typ av verkställighetshinder är sådana som följer av bestämmelser i utskökningsbalken. Om beslutet om verkställighet avser specifik egendom och denna egendom har överlåtits till en person som varit i god tro kan vägran också aktualiseras.

9 §

I paragrafen regleras kravet på dubbel straffbarhet vid utvidgat förverkande, dvs. förverkande som inte grundas på ett konkret brott. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 6 punkten 3 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande. Den allmänna motiveringen till paragrafen finns i avsnitten 7.3.2 och 7.3.3.

I *första stycket* regleras verkställighet av beslut om utvidgat förverkande enligt artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet, som meddelats på grund av brott som anges i artikel 6 punkten 1 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande, och som räknas upp i en bilaga till lagen. Under förutsättning att det är fråga om ett sådant brott, och att det för gärningen är före-

skrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer i den utfärdande statens lagstiftning, skall beslutet om utvidgat förverkande erkännas och verkställas, även om gärningen i fråga inte är straffbar i Sverige. Det skall framgå av intyget om det är fråga om ett sådant brott.

Enligt *andra stycket* krävs det dubbel straffbarhet för verkställighet av sådana beslut om utvidgat förverkande enligt artikel 3 punkten 2 i förverkanderambeslutet som antingen grundas på andra brott än de särskilt uppräknade, eller som tillhör de uppräknade brotten men har en straffskala som inte är tillräcklig för att uppfylla kravet i första stycket. Kravet på dubbel straffbarhet gäller för det förverkandeutlösande brottet, dvs. det eller de brott som beslutet om förverkande grundar sig på. Däremot saknar det betydelse från vilken typ av brottslighet den egendom som förverkas härrör. Om kravet på dubbel straffbarhet inte är uppfyllt skall verkställighet vägras.

Det spelar däremot ingen roll om den utfärdande staten har genomfört bestämmelserna om utvidgat förverkande i förverkanderambeslutet enligt något annat av de tre alternativen i artikel 3 punkten 2 än det som Sverige har valt. Även förverkande som beslutats med stöd av en lagstiftning som är mera långtgående än den svenska – t.ex. förverkande som meddelats med stöd av en regel om omvänd bevisbörda – skall således verkställas, så länge som beslutet i fråga grundas på något av de angivna alternativen och kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt. Det skall framgå av intyget om förverkandet grundas på något av de tre alternativen eller på annan nationell lagstiftning (bilagan till rambeslutet, avsnitt i punkten 1.2) Åklagaren är bunden av vad den andra staten anger i intyget om sitt sätt att genomföra förverkanderambeslutet.

Konkurrerande framställningar

10 §

Paragrafen behandlar den situationen att ett eller flera medlemsländer har begärt verkställighet av beslut om förverkande som

riktar sig mot antingen samma fysiska eller juridiska person, eller mot samma egendom. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 11 i rambeslutet. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.13.

När verkställbarhetsförklaringen meddelas skall enligt *första stycket* åklagaren pröva hur de olika framställningarna skall prioriteras inbördes. En grundläggande förutsättning är givetvis att besluten är verkställbara. Om så inte är fallet uppstår ingen konkurrens.

Om domstolen har prövat en verkställbarhetsförklaring, och det därefter kommer in en ny framställning som konkurrerar med denna eller med andra tidigare framställningar, skall åklagaren på vanligt sätt fatta beslut om verkställbarhetsförklaring för den sist inkomna framställningen. Åklagaren skall då ange hur den framställningen prioriteras i förhållande till de tidigare. Om åklagaren finner att den nya framställningen skall gå före tidigare framställningar om verkställighet skall detta framgå av verkställbarhetsförklaringen. Någon ändring av den tidigare verkställbarhetsförklaringen skall dock inte göras.

I *andra stycket* anges hur prövningen skall göras. Samtliga omständigheter skall vägas in vid bedömningen, men det anges vissa faktorer som skall tillmätas särskild vikt. Till dessa hör förekomsten av frysningsbeslut. Har egendom frysts för att säkra framtida verkställighet av ett visst förverkandebeslut kan detta innebära att en viss framställning prioriteras framför andra, trots att den kanske hade fått stå tillbaka om så inte hade varit fallet. En annan viktig faktor är brottets svårhetsgrad. Beslut om förverkande för mindre allvarliga brott kan få stå tillbaka för beslut om förverkande som grundas på grövre brottslighet. Slutligen skall också särskild hänsyn tas till både när förverkandebeslutet meddelades och när verkställighet av detta begärdes. Den förstnämnda faktorn kan leda till att verkställighet av ett förverkande som snart kommer att preskriberas prioriteras framför ett beslut om förverkande där risken för preskription är liten. Å andra sidan kan det förhållandet att verkställighet begärts av ett förver-

kande som står inför snar preskription leda till att detta förverkande kanske får stå tillbaka när samtliga faktorer vägs samman.

Det bör anmärkas att det förhållandet att en begäran om verkställighet riktar sig mot samma egendom som redan har förverkats kan vara ett skäl att skjuta upp verkställigheten (14 § första stycket 2 eller 3) men inte något skäl att vägra verkställighet, om det andra förverkandebeslutet inte har hunnit verkställas.

Tvångsmedel m.m.

11 §

Paragrafen reglerar användning av tvångsmedel för att säkra beslut om sakförverkande. Endast åklagare får besluta om tvångsmedel med stöd av paragrafen. Däremot kan åklagaren, med stöd av fjärde stycket, begära biträde av polismyndighet eller polisman med att verkställa åtgärden. Det krävs inte någon framställning från den andra staten för att åklagaren skall besluta om tvångsmedel. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.9.

I *första stycket* regleras möjligheten att besluta om husrannsakan och kroppsvisitation för att söka efter och ta i beslag sådan specifik egendom som har förklarats förverkad i en annan stat. Tvångsmedlens användningsområde begränsas till detta ändamål. Förutsättningarna enligt 28 kap. rättegångsbalken för husrannsakan respektive kroppsvisitation skall vara uppfyllda. Det innebär bl.a. att förverkandebeslutet skall grunda sig på brott på vilket fängelse kan följa. Husrannsakan får genomföras både hos den mot vilken förverkandet riktar sig och hos annan. I sistnämnda fall skall de särskilda kraven i 28 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken vara uppfyllda. På motsvarande sätt skall förutsättningarna enligt 28 kap. rättegångsbalken för att besluta om kroppsvisitation vara uppfyllda, för att tvångsmedlet skall kunna användas. Hänvisningen till 28 kap. rättegångsbalken innebär också att reglerna om verkställighet, dokumentation m.m. skall tillämpas.

Enligt *andra stycket* får det eftersökta föremålet tas i beslag om det påträffas. Detta kan ske vid verkställighet av husrannsakan eller kroppsvisitation. Det kan också förekomma att föremålet görs tillgängligt på annat sätt, t.ex. genom att den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller själv överlämnar det. Även då kan det tas i beslag. Hänvisningen till 27 kap. rättegångsbalken innebär att reglerna i 27 kap. 2 § om förbud mot att i vissa fall ta skriftlig handling i beslag skall tillämpas. Eftersom endast åklagare får besluta om beslag innebär det att beslaget inte behöver fastställas.

I *tredje stycket* anges genom en uppräkningslista vilka bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken som skall tillämpas på ett beslag enligt denna paragraf. Regleringen innebär att de för den enskilde viktiga reglerna om dokumentation rörande beslaget och underrättelse om åtgärden skall tillämpas. Vidare har den drabbade rätt att begära rättens prövning av beslaget. Slutligen gäller bestämmelsen om hävande av beslag, vilket innebär en fortlöpande skyldighet för åklagaren att pröva behovet av beslag och att häva beslagsbeslutet om det inte längre finns grund för detta.

Fjärde stycket föreskriver en rätt för åklagare att anlita biträde av polisväsendet för att genomföra husrannsakan och beslag. Bestämmelsen har sin grund i att åklagare inte har någon generell rätt att anlita biträde från polisväsendet, utan att denna rätt är knuten till åklagarens roll som förundersökningsledare. Biträdet kan avse inte bara verkställigheten utan även dokumentation, underrättelser m.m.

12 §

I denna paragraf regleras användningen av tvångsmedel för att säkra beslut om värdeförverkande. Det krävs inte någon framställning från den andra staten för att åklagaren skall besluta om tvångsmedel. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.9.

Enligt *första stycket* får åklagare besluta om att ta egendom i förvar enligt bestämmelserna i 26 kap. 3 § rättegångsbalken, för att säkra verkställigheten av sådana utländska beslut om förver-

kande som avser penningbelopp. Hänvisningen innebär dels att förutsättningarna för att bevilja kvarstad skall vara uppfyllda, dels att endast lös egendom får tas i förvar. Dessutom krävs, för att beslut om förvar skall få fattas, att åtgärden vidtas i avvaktan på ett framtida beslut om kvarstad. I stället för att ta egendom i förvar kan åklagaren begära beslut av rätten om kvarstad (även interimistiskt beslut härom). Görs en framställning om kvarstad skall reglerna i 26 kap. rättegångsbalken tillämpas. Om egendom har tagits i förvar skall rätten, om den beslutar om kvarstad, också ta ställning till om den förvarstagna egendomen skall kvarbli i myndighetens vård.

I *andra stycket* regleras åklagarens skyldighet att snabbt begära kvarstad i de fall där egendom tagits i förvar. Enligt 19 § tredje stycket skall det hållas förhandling rörande verkställbarhetsförklaringen om det har begärts prövning av den. I sådana fall bör kvarstadsfrågan normalt kunna prövas samtidigt. Om förhandling rörande verkställbarhetsförklaringen hålls inom en vecka efter det att kvarstadsansökan kom in till rätten, kan prövningen av kvarstadsfrågan avvakta till dess. Om så inte är fallet skall kvarstadsförhandling hållas inom den i 26 kap. 4 § rättegångsbalken angivna tiden.

Enligt *tredje stycket* kan åklagaren begära att polisväsendet biträder med verkställigheten av beslut om förvar. Beslut om kvarstad verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt vanliga regler.

13 §

I paragrafen åläggs åklagaren att anhängiggöra ärendet hos Kronofogdemyndigheten för verkställighet så snart en verkställbarhetsförklaring har utfärdats. Det innebär att åklagaren inte skall avvakta huruvida rättens prövning begärs och hur prövningen utfaller innan han aktualiserar ärendet hos Kronofogdemyndigheten. Eftersom verkställbarhetsförklaringen enligt 3 § gäller omedelbart kan verkställigheten påbörjas oberoende av detta. Undantag har dock gjorts för de fall där åklagaren, samtidigt som han utfärdar verkställbarhetsförklaring, beslutar om att verkställigheten skall skjutas upp. Då skall åklagaren avvakta

med att anhängiggöra ärendet till dess att skälen för uppskov har upphört (se 14 § sista stycket).

Uppskjutande av verkställighet

14 §

När en verkställbarhetsförklaring har meddelats skall verkställigheten, som framgår av 13 §, genomföras skyndsamt. Rambeslutet lämnar emellertid utrymme för att verkställigheten i vissa fall skjuts upp. I paragrafens *första stycke* anges i sex punkter de skäl som kan leda till ett beslut om uppskov med verkställigheten. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 10 i rambeslutet. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.17.

I punkten 1 öppnas möjlighet att skjuta upp verkställigheten om den riskerar att skada en pågående brottsutredning. Det kan t.ex. vara nödvändigt att skjuta upp verkställighet mot en person som polisen just står i begrepp att ingripa mot för pågående brottslighet. Det är tillräckligt att åklagaren bedömer att det finns en konkret risk för skada; någon särskild utredning om detta krävs inte. För att en brottsutredning skall räknas som pågående skall förundersökning vara inledd. Enligt 7 § har åklagaren tillgång till misstankeregistret, vilket underlättar bedömningen. Inte endast svenska brottsutredningar utan även utländska sådana skall beaktas, i linje med vad som gäller enligt frysningsslagen (se prop. 2004/05:115 s. 93).

Enligt punkten 2 kan verkställigheten också skjutas upp om det utländska förverkandebeslutet konkurrerar med ett svenskt beslut om förverkande eller med prövningen av förverkande i ett svenskt brottmålsförfarande. Bestämmelsen tar sikte på två olika fall. I det ena fallet tar förverkandeanspråken sikte på samma specifika egendom. I det andra fallet konkurrerar ett svenskt beslut om värdeförverkande med det utländska.

Uppskov behövs för att åklagaren skall kunna kontrollera om det svenska förverkandebeslutet har verkställts. Likaså måste åklagaren ibland avvakta om yrkandet om förverkande utdöms

och att beslutet härom vinner laga kraft. Om det finns ett konkurrerande svenskt beslut om förverkande bör åklagaren omedelbart kontakta den andra staten och redovisa omständigheterna. En sådan kontakt kommer sannolikt i många fall att leda till att framställningen om verkställighet återkallas.

Avsikten är att punkten endast skall tillämpas på konkurrens-situationer där valet står mellan verkställighet av ett svenskt och ett utländskt beslut, medan konkurrensen mellan flera utländska beslut regleras i den tredje punkten.

Punkten 3 behandlar konkurrensen mellan den begärda åtgärden och ett annat utländskt beslut om förverkande av samma egendom, som också har begärts verkställt i Sverige. Punkten är även avsedd att tillämpas på sådana utländska beslut som har omvandlats till svenska beslut som ett led i verkställigheten, dvs. beslut enligt internationella verkställighetslagen. Dessa betraktas således i detta sammanhang som utländska beslut. Vad som sagts under punkten 2 om kontakt med den utländska myndigheten bör gälla även när det är fråga om konkurrens mellan utländska beslut.

Punkten 4 tar sikte på den situationen att det är nödvändigt att översätta själva förverkandebeslutet, trots att det normalt inte skall behövas. Det kan emellertid vara fråga om någon oklarhet som måste undanröjas, eller någon invändning från den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller som måste kontrolleras. I sådana fall får verkställigheten skjutas upp under den tid som går åt för översättningsarbetet.

Enligt punkten 5 kan uppskov beslutas om det finns risk för överförverkande på grund av samtidig verkställighet i flera stater. Punkten är endast tillämplig på värdeförverkande.

Uppskov kan beslutas enligt punkten 6 om den mot vilken verkställigheten riktar sig har överklagat ett beslut angående denna, och det är nödvändigt med hänsyn till prövningen av överklagandet att skjuta upp fortsatt verkställighet. Ett typiskt exempel är om ett yrkande om inhibition har bifallits.

I beslutet om uppskov skall alltid anges hur länge uppskovet gäller. Tiden bör inte vara längre än nödvändigt. Om det redan

från början kan förutses att det kommer att krävas ett längre uppskov, bör behörig myndighet kontakta den andra staten och redogöra för de närmare omständigheter som gör att uppskovet bedöms kunna bli långvarigt. En sådan dialog kan leda till att den andra staten omprövar sitt beslut att begära verkställighet här.

Den andra staten skall alltid underrättas om ett beslut om uppskov med verkställigheten. Hur detta skall ske regleras i förordning.

I *andra stycket* anges vem som fattar beslut om uppskov. Beslutsbehörigheten är uppdelad mellan Kronofogdemyndigheten och åklagaren. Åklagaren meddelar beslut i de fall där frågan normalt aktualiseras i samband med verkställbarhetsförklaringen (punkten 1) och Kronofogdemyndigheten fattar beslut som typiskt sett hör hemma under verkställighetsstadiet (punkten 6). Uppskov enligt punkterna 2, 3, 4 och 5 beslutas antingen av åklagare eller av Kronofogdemyndigheten. Vem som beslutar beror på när under handläggningen frågan aktualiseras. Det förhållandet att åklagaren meddelat beslut om uppskov och därefter återupptagit handläggningen hindrar inte Kronofogdemyndigheten att senare besluta om uppskov, om en ny grund för att skjuta upp verkställigheten är för handen.

Enligt *tredje stycket* får tiden för uppskov förlängas. Det går inte alltid att förutse hur långt uppskov som kan behövas och utgångspunkten är, som nyss nämnts, att tiden för uppskov inte skall vara längre än vad som är oundgängligt. I stället finns det möjlighet att förlänga den först utsatta tiden. Ett beslut om förlängning medför att den andra staten skall underrättas på nytt.

Det ligger i sakens natur att ett beslut om förlängning av uppskovet skall fattas av samma myndighet som meddelat det ursprungliga beslutet. En åklagares beslut om uppskov kan således inte förlängas av Kronofogdemyndigheten.

Rambeslutet kräver att ett beslut om uppskov alltid innehåller skälen för beslutet (artikel 10 punkten 4). Eftersom behöriga svenska myndigheter inte har någon generell skyldighet att motivera sina beslut innehåller *fjärde stycket* en bestämmelse om motiveringsskyldigheten.

I *femte stycket* i paragrafen föreskrivs att så snart skälet för uppskov har upphört skall verkställigheten återupptas. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 10 punkten 4 i rambeslutet. Den innebär en skyldighet för den som beslutar om uppskov att fortlöpande kontrollera om det alltjämt finns skäl för uppskov.

De åtgärder som skall vidtas varierar beroende på grunden för uppskovet. Har verkställbarhetsförklaringen inte delgetts skall det göras. Om åklagaren inte har anhängiggjort ärendet hos Kronofogdemyndigheten skall det ske. Har uppskovet beslutats under verkställighetsstadiet skall verkställigheten fortsätta. I samtliga fall skall myndigheten i den andra staten underrättas om att verkställigheten har återupptagits.

15 §

Den utfärdande staten är enligt artikel 15 i rambeslutet skyldig att hålla svensk myndighet underrättad om olika omständigheter som påverkar verkställigheten. Häri ingår bl.a. en skyldighet att upplysa om att beslutet inte längre är verkställbart. Skälet till att beslutet inte längre är verkställbart saknar betydelse. Så snart ett sådant meddelande når Kronofogdemyndigheten skall den pågående verkställigheten omedelbart avbrytas. Detta förutsätter inte något beslut enligt 14 §. Ett sådant beslut, eller ett beslut enligt 16 § att upphäva verkställbarhetsförklaringen, bör emellertid meddelas så snart som möjligt.

I paragrafen regleras endast den situationen att besked från den andra staten om att beslutet inte längre är verkställbart lämnas under verkställighetsstadiet. Skulle ett sådant besked lämnas under åklagarens eller rättens prövning skall givetvis verkställbarhetsförklaringen upphävas eller – om någon sådan inte hunnit utfärdas – framställningen om erkännande och verkställighet avslås (eller avskrivs om den andra staten samtidigt återkallar framställningen).

Verkställigheten skall ställas in även när Kronofogdemyndigheten får kännedom om att beslutet inte längre är verkställbart på annat sätt än genom en underrättelse från den andra statens myndighet. Det kan t.ex. inträffa att ett besked om detta sänds

till åklagaren i stället eller att den behöriga myndigheten hos åklagaren återkallar sin begäran om verkställighet.

Upphävande av verkställbarhetsförklaring

16 §

En redan utfärdad verkställbarhetsförklaring måste i vissa fall upphävas. I paragrafen anges i sex punkter i vilka fall detta får ske. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.16.

Enligt *första stycket* punkten 1 skall en verkställbarhetsförklaring upphävas om förverkandebeslutet inte får verkställas här. Punkten kan vara tillämplig om det först efter det att förklaringen har utfärdats kommer fram omständigheter som, om de varit kända tidigare, skulle ha lett till att erkännande och verkställighet vägrats. Det kan t.ex. visa sig att det förelåg immunitet eller att förbudet mot dubbelbestraffning är tillämpligt. Vidare kan verkställbarhetsförklaringen upphävas med stöd av denna punkt om den andra staten upplyser om att beslutet inte längre är verkställbart men av något skäl inte återkallar sin framställning.

I punkten 2 regleras den situationen att förverkandebeslutet avser specifik egendom och denna egendom inte påträffas här. I ett sådant fall skall den andra staten omedelbart underrättas. Punkten är också tillämplig om det skulle visa sig att den förverkade egendomen har förstörs eller är försvunnen.

Punkten 3 tar sikte på den situationen att verkställigheten misslyckas av praktiska skäl, t.ex. om det vid verkställigheten konstateras att den mot vilken förverkandet riktas saknar tillgångar eller om förverkandet riktar sig mot en juridisk person som har upphört att existera.

Punkten 4 avser den situationen att förverkandebeslutet inte kan verkställas på grund av ett svenskt beslut om nåd eller amnesti. Ett sådant beslut kan endast aktualiseras om verkställighet sker här i landet och utgör således inte någon vägransgrund. Om ett beslut av detta slag meddelas av den utfärdande staten, skall

denna underrätta den verkställande staten. Verkställbarhetsförklaringen skall då upphävas antingen med stöd av punkten 6 eller, om den andra staten inte formellt återkallar sin framställning, med stöd av punkten 1.

Enligt punkten 5 skall verkställbarhetsförklaringen upphävas om det finns risk för antingen dubbelförverkande eller överförverkande. Eftersom verkställighet kan pågå i flera stater samtidigt kan den situationen uppkomma. Den utfärdande staten är skyldig att hålla svensk myndighet underrättad om när beslutet om förverkande är verkställt i sin helhet.

Slutligen tas i punkten 6 upp den situationen att den utfärdande staten återkallar sin begäran om verkställighet. Det spelar ingen roll av vilket skäl framställningen återkallas.

I *andra stycket* slås fast att när en verkställbarhetsförklaring upphävs skall de verkställighetsåtgärder som gjorts också återgå.

Det *tredje stycket* reglerar vem som får besluta om upphävande av en verkställbarhetsförklaring. Har frågan inte underställts rättens prövning beslutar åklagaren om upphävande, annars beslutar rätten.

Vissa av grunderna för upphävande är av den arten att de normalt upptäcks först under verkställigheten (t.ex. risk för överförverkande). Kronofogdemyndigheten skall då underrätta åklagaren, för att denne skall kunna upphäva verkställbarhetsförklaringen, om den inte har prövats av rätten. Om så har skett får åklagaren hos rätten väcka frågan om upphävande. Det allmänna kravet i 13 § på skyndsam handläggning gäller även för sådana frågor.

Den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller kan alltid vända sig till åklagaren med en framställning om att verkställbarhetsförklaringen upphävs. Däremot kan han eller hon inte framställa ett sådant yrkande direkt till rätten, utom i samband med begäran om rättens prövning eller överklagande av rättens beslut om att fastställa verkställbarhetsförklaringen. Skulle rätten få en begäran den inte kan pröva är den skyldig att vidarebefordra den till rätt myndighet. Detta regleras i förordningen.

Skyldigheten att motivera ett beslut om upphävande av verkställbarhetsförklaring regleras i 18 §.

17 §

Paragrafen reglerar verkan av att en verkställbarhetsförklaring upphävs. Den allmänna bakgrunden till bestämmelsen tecknas i avsnitt 7.3.12.

Flera av grunderna för upphävande innebär att några verkställighetsåtgärder inte kunnat vidtas eller att dessa i varje fall inte har lett till något positivt resultat. Ibland kan dock verkställigheten ha påbörjats (exempelvis genom utmätning) när verkställbarhetsförklaringen upphävs. Det gäller bl.a. i fall där beslutet om upphävande fattas av domstol. Ett beslut om upphävande av verkställbarhetsförklaringen skall därför i förekommande fall förenas med ett beslut som innebär att de verkställighetsåtgärder som har gjorts skall återgå.

18 §

Bestämmelsen lägger fast skyldigheten att motivera vissa typer av beslut. Den allmänna motiveringen finns i avsnitt 7.3.8.

Eftersom åklagare inte har någon generell skyldighet att motivera sina beslut har en särskild bestämmelse införts, som lägger fast kravet på att alltid motivera beslut att inte meddela verkställbarhetsförklaring. Denna skyldighet följer av artikel 17 punkten b i rambeslutet. Skyldigheten omfattar även beslut att upphäva en verkställbarhetsförklaring, eftersom ett sådant beslut i praktiken får samma verkan som ett beslut att vägra verkställighet.

Rättens prövning

19 §

Paragrafen, som kommenteras närmare i avsnitt 7.3.11, reglerar domstolsprövningen av åklagarens verkställbarhetsförklaring.

I *första stycket* slås fast att den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller kan begära rättens prövning av den. Detta skall

göras skriftligen inom tre veckor efter delgivning. Det skall framgå av verkställbarhetsförklaringen vilken domstol som är behörig att pröva saken.

Om prövning begärs är åklagaren skyldig att lämna över handlingarna i ärendet till domstolen. Normalt bör domstolen för sin prövning kunna nöja sig med en kopia av åklagarens handlingar. Eftersom åklagaren har ansvaret för den fortsatta handläggningen och för kontakterna gentemot den andra statens myndighet har denne ett större behov av att ha tillgång till originalframställningen än rätten. Vid behov kan originalhandlingarna visas upp för rätten. Handlingar som rör delgivning av verkställbarhetsförklaringen bör dock alltid lämnas i original.

I *andra stycket* anges vilken domstol som är behörig att pröva frågan. Behörigheten har knutits till den ort där verkställigheten skall äga rum, oavsett om det är fråga om förverkande av föremål eller förverkande av visst penningbelopp. Vid förverkande av egendom är huvudregeln att den domstol är behörig inom vars domkrets egendomen finns. De forum som anges i övrigt är för fysisk person domicilforum och för juridisk person orten där den har sitt säte samt för både fysiska och juridiska personer ort där personen har egendom eller inkomster.

I *tredje stycket* anges vilka regler som skall tillämpas på förfarandet. Först och främst finns en hänvisning till brottmålsreglerna, i detta fall reglerna om handläggning av bötesmål. Hänvisningen medför bl.a. att allmänna regler om rättegången, om behörig beslutsfattare samt regler om överklagande och om instansordningen blir tillämpliga.

Rätten får hålla förhandling om en sådan kan antas vara till fördel för prövningen eller främja ett snabbt avgörande av saken. Så kan vara fallet exempelvis om det finns invändningar som är svåra att ta ställning till utan ett muntligt förfarande. Om rätten finner det lämpligt kan den hålla förhandling även t.ex. för att undanröja språksvårigheter. Om den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller, eller åklagaren, begär det skall en förhandling hållas. Rör frågan upphävande av verkställbarhetsförklaring bör saken normalt kunna avgöras utan förhandling. Vida-

re torde prövning i högre instans normalt kunna äga rum utan förhandling.

I de fall där förhandling hålls, tillämpas samma regler som vid en häkttningsförhandling, dvs. reglerna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken. Det innebär bl.a. att båda parter skall kallas till förhandlingen och att denna skall hållas skyndsamt samt att saken kan avgöras även om den mot vilken förklaringen gäller inte inställer sig.

En verkställbarhetsförklaring innebär endast en förklaring om att det utländska förverkandebeslutet får verkställas här. Det är inte fråga om något nytt beslut om förverkande som ersätter det utländska, utan detta verkställs i princip i sin ursprungliga form. Rättens avgörande skall således mynna ut i att beslutet om förverkande får verkställas, eller att verkställighet inte får ske. Finns det konkurrerande framställningar skall rätten ta ställning till om åklagarens prioritering av dessa är korrekt. Vidare skall rätten kontrollera att åklagaren har räknat ut det belopp som skall verkställas på ett korrekt sätt. Finns det skäl att sätta ned det belopp som skall verkställas tillämpas 6 §.

Överklagande av rättens beslut regleras i 6 kap. 1 §.

20 §

I *första stycket* erinras om rättens skyldighet att beakta om det belopp som enligt verkställbarhetsförklaringen skall verkställas till någon del har hunnit verkställas utomlands. Bestämmelsen, som har sin utgångspunkt i artikel 12 punkten 2 i rambeslutet, kommenteras närmare i avsnitt 7.3.15. Nedsättningen skall göras på sätt som anges 6 §. Om hela det förverkade beloppet är betalt skall verkställbarhetsförklaringen upphävas.

Rätten åläggs vidare att vid sin prövning av frågan om beslutet är verkställbart ta ställning till om de tvångsmedel i form av beslag eller kvarstad, eller verkställighet av frysningsbeslut, som förekommer i målet skall fortsätta att gälla. Detta skall göras utan något yrkande. För prövningen gäller reglerna i rättegångsbalken och, i förekommande fall, frysningsslagen.

Innan rätten upphäver en verkställbarhetsförklaring skall enligt *andra stycket* åklagaren ha beretts tillfälle att yttra sig. Kravet innebär att åklagaren skall ges skälig tid för att kunna ange sin inställning till en begäran om ändring av tidigare beslut. Därvid skall beaktas att åklagaren kan behöva höra den andra statens myndighet innan yttrandet avges, eftersom det enligt rambeslutet i vissa fall är obligatoriskt att samråda med den andra statens myndighet. Det är åklagaren som skall fullgöra samrådsskyldigheten. Domstolen behöver således inte själv kontakta den utländska myndigheten. Rätten har en motsvarande skyldighet att höra åklagaren innan den häver ett beslut om beslag, kvarstad eller frysning. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.11.

Nedsättning av beloppet

21 §

I paragrafen regleras Kronofogdemyndighetens skyldighet att sätta ned det belopp som skall verkställas, om det under verkställigheten kommer fram att beslutet om förverkande till någon del har verkställts i en annan stat. Bestämmelsen, som har sin utgångspunkt i artikel 12 punkten 2 i rambeslutet, kommenteras närmare i avsnitt 7.3.15.

Det efterföljande förfarandet

22 §

Paragrafen har sin motsvarighet i artikel 16 punkten 1 i rambeslutet. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.3.18.

I *första stycket* regleras hur de medel som flyter in vid verkställigheten av ett förverkandebeslut skall fördelas. Eftersom egendom som har förverkats skall säljas (se kommentaren till 23 §), kan någon slutredovisning inte ske innan all egendom har omvandlats till pengar. Mindre belopp (under 10 000 euro) tillfaller

den svenska staten. Så snart det verkställda beloppet är högre skall det i sin helhet delas lika mellan den svenska och den andra staten. Som framgår av 25 § är det Kronofogdemyndigheten som beslutar om fördelning med stöd av denna regel.

I *andra stycket* föreskrivs att regeringen kan komma överens med den andra staten om en annan fördelning än den som följer av huvudregeln i första stycket. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 16 punkten 4 i rambeslutet.

23 §

Paragrafen, som behandlas närmare i avsnitt 7.3.18, ger Kronofogdemyndigheten rätt att realisera den egendom som tas om hand som ett led i verkställigheten av förverkandebeslutet. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 16 punkten 2 i rambeslutet.

I *första stycket* slås fast att huvudregeln är att egendom som har förverkats skall säljas. Viss egendom är dock av den arten att den varken kan eller bör säljas och därför undantas den generellt från kravet på att egendomen skall utbjudas till försäljning. Exempel på detta är egendom som kan komma till brottslig användning, t.ex. piratkopior av varumärkesskyddade föremål. Ett annat exempel är förverkad egendom som det är förbjudet att inneha. Sådan egendom får förstöras i stället för att säljas. Saknar egendomen saluvärde eller kan den av annat skäl inte säljas (t.ex. därför att Kronofogdemyndigheten anser att den inte kan lämna tillräckliga garantier att egendomen är ofarlig) får den också förstöras. Detsamma gäller om egendomen utbjudits till försäljning, men ingen köpare velat ha den. Denna reglering motsvarar vad som gäller vid verkställighet av ett svenskt beslut om förverkande.

Bestämmelsen innehåller inte några närmare regler om hur försäljningen skall gå till. Detta regleras i förordning.

Enligt *andra stycket* skall alla intäkter från försäljning av egendom fördelas på det sätt som anges i 22 §.

24 §

I paragrafen, som behandlas närmare i avsnitt 7.3.18, regleras förfarandet när förverkandet avser specifik egendom som den andra staten gör anspråk på. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 16 punkten 3 i rambeslutet.

Huvudprincipen är, som framgår av 23 §, att förverkad egendom skall säljas och att det är intäkterna från försäljningen som i förekommande fall skall sändas över till den stat som begärt verkställighet. Om denna stat har begärt att egendomen i stället skall lämnas över skall denna önskan normalt villfaras. Det är dock svensk myndighet som ytterst har rätten att bestämma över detta. Av det skälet har i paragrafen föreskrivits att ett sådant förfarande skall tillämpas om det bedöms vara lämpligt. Egendom får emellertid aldrig föras över mot den andra statens vilja.

Eftersom en verkställbarhetsförklaring normalt gäller utan hinder av att domstolsprövning har begärts, kan det leda till att egendom som förverkats skulle kunna föras över till en annan stat innan den rättsliga prövningen i Sverige har avslutats. Man kan t.ex. tänka sig ett fall som bedöms ha sådant prejudikatvärde att det tas upp till prövning i Högsta domstolen. Det torde inte vara lämpligt att egendom förs över till den utfärdande staten innan saken är slutligt prövad.

Det finns ett generellt undantag för egendom som ingår i det svenska kulturarvet. Sådan egendom behöver aldrig säljas eller föras över till en annan stat, även om den är förverkad. I artikel 2 punkten g i rambeslutet hänvisas till en definition i direktivet 93/7/EEG av den 15 mars 1993 om återlämnande av kulturföremål som olagligt förts bort från en medlemsstats territorium. Direktivet har i denna del sin motsvarighet i reglerna i 6 kap. 2 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Med ett *svenskt* kulturföremål avses föremål som är eller kan antas vara framställda i Sverige eller i ett annat land av en svensk (jfr 5 kap. 2 § första stycket lagen om kulturminnen m.m.). Som framgår av 25 § är det Kronofogdemyndigheten som skall pröva om undantaget är tillämpligt.

25 §

I paragrafen föreskrivs att det är Kronofogdemyndigheten som ansvarar för de beslut som krävs för att omvandla egendom till pengar. Vidare meddelar myndigheten beslut enligt 24 § om att föra över specifik egendom till den andra staten, eller att utnyttja undantaget för skyddade kulturföremål. Myndigheten ansvarar också för de beslut som krävs för att medel som enligt 22 § skall tillfalla den utfärdande staten överlämnas till denna.

5 kap. Verkställighet utomlands av ett svenskt bötesstraff eller beslut om förverkande

Kapitlet innehåller de grundläggande bestämmelserna om handläggningen vid framställning om erkännande och verkställighet av svenska bötesstraff och beslut om förverkande i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen. Huvuddelen av de bestämmelser som reglerar förfarandet finns dock i en särskild förordning med tillämpningsföreskrifter till lagen. Skälet till denna uppdelning kommenteras i avsnitt 6.

1 §

Kronofogdemyndigheten prövar om verkställighet utomlands skall begäras beträffande både svenska bötesstraff och svenska beslut om förverkande. I 5 § regleras ett undantag från denna huvudregel, nämligen åklagares rätt att begära verkställighet av beslut om förverkande om det finns ett frysningsbeslut.

Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitten 7.4 och 8.5. Där redovisas närmare vilka överväganden som bör föregå ett beslut om utlandsindrivning enligt de båda rambesluten.

Utlandsindrivning kan begäras även om möjligheterna till indrivning i Sverige inte är uttömda. Förutsättningen är dock att utlandsindrivning kan antas ge fördelar. I paragrafen slås vidare fast att principen om direktkommunikation skall tillämpas på framställningar om verkställighet i en annan stat.

2 §

Paragrafen innehåller ett förbud mot att medverka till att ett svenskt bötesstraff omvandlas till fängelse eller annan påföljd i den verkställande staten. Bestämmelsen, som har sin utgångspunkt i artikel 10 i rambeslutet, kommenteras närmare i avsnitt 8.7. Om det bedöms vara nödvändigt att förvandla ett bötesstraff till fängelse, får Kronofogdemyndigheten återkalla sin begäran om verkställighet utomlands och i stället hos svensk åklagare begära att bötesstraffet förvandlas till fängelse.

3 §

Enligt *första stycket* får bötesstraff sändas över för verkställighet till endast en stat åt gången. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 4 punkten 4 i rambeslutet. Om det är osäkert i vilken av två eller flera stater som den bötfällde har tillgångar som kan användas för verkställigheten måste således Kronofogdemyndigheten välja ut den stat som myndigheten i första hand anser bör genomföra verkställigheten. Om denna stat helt eller delvis misslyckas med indrivningen, kan Kronofogdemyndigheten, när rätten att verkställa bötesstraffet återgått till Sverige i enlighet med artikel 15 i rambeslutet, sedan vända sig till en annan stat med begäran om verkställighet där. Detta förutsätter dock att undantaget i 4 § inte är tillämpligt.

I *andra stycket* slås fast att indrivningen i Sverige av ett bötesstraff skall upphöra, om det gjorts framställning om erkännande och verkställighet i annan stat. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 15 punkten 1 i rambeslutet. Det är emellertid inget som hindrar att den dömda frivilligt betalar böterna även efter den tidpunkt när straffet har sänts till en annan stat för verkställighet. I ett sådant fall skall Kronofogdemyndigheten underrätta den andra staten om vad som flutit in, så att det kan räknas av från det belopp som skall verkställas.

4 §

Paragrafen reglerar följderna av en ansökan om verkställighet av ett bötesstraff i en annan stat. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 8.5.3.

Om den andra staten vägrar verkställighet är huvudprincipen att verkställigheten kan återupptas i Sverige. I bestämmelsen, som har sin motsvarighet i artikel 15 punkten 2 i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff, anges när fortsatt verkställighet inte får äga rum. Har verkställighet vägrats på grund av tillämpning av principen om *ne bis in idem* får Kronofogdemyndigheten inte återuppta verkställigheten av bötesstraffet.

5 §

Paragrafen innehåller ett undantag från den grundläggande principen om att det är Kronofogdemyndigheten som ansöker om verkställighet utomlands av ett svenskt beslut om förverkande. Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitt 7.6.2.

Genom bestämmelsen har öppnats en möjlighet för åklagare att ansöka om verkställighet av ett förverkande i de fall där egendom på åklagarens begäran antingen redan har säkrats genom frysning eller där frysning har begärts. Åklagarens behörighet att ansöka om verkställighet omfattar således endast beslut om förverkande som motsvarar ett frysningsbeslut. Skulle det slutliga förverkandebeslutet omfatta mera skall Kronofogdemyndigheten på vanligt sätt pröva behovet av verkställighet utomlands för verkställigheten i övrigt.

6 kap. Övriga bestämmelser

Kapitlet innehåller dels för lagen gemensamma bestämmelser om överklagande, dels en regel om verkställighetsföreskrifter till lagen.

Överklagande

1 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitten 7.5 och 8.8 i den allmänna motiveringen, innehåller regler om överklagande av rättsens beslut angående en verkställbarhetsförklaring.

I *första stycket* föreskrivs en generell rätt att överklaga. Vid handläggningen i domstol tillämpas enligt 3 kap. 9 § och 4 kap. 19 § reglerna om handläggning av brottmål, närmare bestämt bötesmål. Det innebär att de generella reglerna om hur överklagande skall göras gäller, liksom även instansordningen. I fråga om tvångsmedel gäller samma regler för överklagande som i brottmål i allmänhet. Det innebär att sådana beslut kan överklagas särskilt.

Regleringen innebär att åklagaren respektive Kronofogdemyndigheten kan överklaga ett beslut av rätten att inte fastställa en verkställbarhetsförklaring och den mot vilken verkställbarhetsförklaringen gäller kan överklaga ett fastställelsebeslut. Vidare kan bl.a. beslut i fråga om omräkning eller nedsättning av det belopp som skall verkställas överklagas.

Enligt andra meningen hindrar ett överklagande inte verkställigheten, i de fall där rätten fastställer en verkställbarhetsförklaring. Rätten kan dock förordna att så inte skall vara fallet.

I *andra stycket* har tagits in en erinran om att det krävs prövningstillstånd för prövning i hovrätten.

2 §

I förtydligande syfte klargörs i paragrafen att reglerna i 18 kap. utsökningsbalken gäller för överklagande av beslut av Kronofogdemyndigheten under verkställigheten, t.ex. beslut om utmätning. Det innebär exempelvis att beslut om utmätning skall överklagas inom tre veckor från det att beslutet delgavs den bötfällda, utom om det är fråga om beslut om utmätning i lön. Bestämmelsen är tillämplig vid verkställighet av såväl beslut om förverkande som bötesstraff. Detta är en konsekvens av att verkställigheten av ett utländskt förverkandebeslut eller bötesstraff

följer samma regler som verkställigheten av ett motsvarande svenskt beslut.

Den allmänna motiveringen till bestämmelsen finns i avsnitten 7.5 och 8.8.

Verkställighetsföreskrifter

3 §

Eftersom lagen endast innehåller sådana bestämmelser som kräver, eller av annat skäl bör ha, lagform är det nödvändigt att utfärda verkställighetsföreskrifter angående andra bindande förpliktelser i rambesluten, t.ex. frågor som rör underrättelser och samråd. De allmänna övervägandena angående detta finns i avsnitt 6.

Tillämpningsbestämmelserna finns i förordningen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

Bilagan

Till lagen har fogats en bilaga. I den anges de brottstyper som är undantagna från kravet på dubbel straffbarhet i 4 kap. 9 §. Uppräkningen motsvarar innehållet i artikel 6 punkten 1 i rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande.

Uppräkningen består av brott och brottstyper som i allt väsentligt motsvaras av straffbestämmelser i Sverige. Däremot stämmer dessa inte överens med de svenska brottsbeteckningarna. Det är emellertid den utfärdande staten som prövar om det är fråga om ett brott enligt listan, vilket skall framgå av intyget. En svensk myndighet får således inte göra någon egen bedömning av brottet.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

1 §

Första och andra styckena är oförändrade.

Det *tredje stycket* är nytt. Det innehåller en hänvisning till den nya lagen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande. Medlemsstater inom Europeiska unionen som har tillträtt brottmålsdomskonventionen, förverkandekonventionen eller något annat multilateralt eller bilateralt fördrag på vilket internationella verkställighetslagen är tillämplig kan välja om de vill begära verkställighet enligt denna lag eller enligt den föreslagna nya lagen.

12 §

Det *första stycket* är oförändrat.

I *andra stycket* har gjorts en justering av det högsta bötesbelopp som får dömas ut i de fall där straffet skall bestämmas i penningböter. Ändringen är enbart en anpassning till den höjning av bötesbeloppen som nyligen har beslutats av riksdagen (prop. 2005/06:122, bet. JuU25). Ändringen kommenteras i avsnitt 8.9.

16 §

I *första stycket* har den beloppsgräns som hittills har begränsat riksåklagarens möjlighet att utfärda strafföreläggande tagits bort, mot bakgrund av att 48 kap. 4 § rättegångsbalken inte längre innehåller någon övre gräns av detta slag. Ändringen kommenteras i avsnitt 8.9.

I *andra stycket* har hänvisningen till 12 § ändrats, eftersom denna paragraf numera bara innehåller två stycken. I övrigt är stycket oförändrat, fränsett en språklig modernisering.

I det *tredje stycket* har språket moderniserats men inga ändringar i övrigt gjorts.

11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.

1 §

Första och andra styckena är i sak oförändrade, men språket har moderniserats.

Det *tredje stycket* är nytt. Det innehåller en hänvisning till den nya lagen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande. Nordiska stater som också är medlemsstater inom Europeiska unionen kan välja om de vill begära verkställighet enligt denna lag eller enligt den föreslagna nya lagen.

11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut

I lagen införs regler som innebär att handläggningen av frysningsbeslut samordnas med den nya lagstiftningen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av beslut om förverkande.

2 kap.

3 a §

Paragrafen, som behandlas närmare i avsnitt 7.6.4, är ny. Den lägger fast kravet på skyndsam handläggning av den svenska förundersökningen och rättegången när åklagaren har utverkat ett frysningsbeslut i en annan medlemsstat. I de fall där ett kvarstadsbeslut verkställs i Sverige inom ramen för en förundersökning, skall rätten fastställa tid för åtals väckande och fortlöpande bevaka att tidsfristen hålls, om inte rätten medger förlängning av tiden. Har frysning beslutats i en annan stat är det den statens uppgift att se till att tvångsmedelsanvändningen inte bli opro-

portionerlig. Den nu aktuella bestämmelsen innehåller inte någon tidsfrist, men bidrar till att sätta fokus på behovet av snabb handläggning.

3 b §

Paragrafen är ny. Den ger rätten möjlighet att förordna att ett beslut om kvarstad skall gälla en tid efter det att domen har vunnit laga kraft, om detta krävs för att verkställa ett beslut om förverkande i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen. Bestämmelsen har kommit till för att underlätta den praktiska tillämpningen av frysningsförfarandet. Den kommenteras närmare i avsnitt 7.6.4.

Ett beslut om förlängd giltighet av kvarstaden förutsätter ett yrkande från åklagaren. Rätten får således inte på eget initiativ besluta att kvarstaden skall bestå efter laga kraft. Åklagaren kan framställa ett sådant yrkande såväl om det redan finns ett verkställt frysningsbeslut som om han avser att begära frysning i en annan stat.

Tiden under vilken kvarstadsbeslutet skall bestå skall bestämmas individuellt, efter vad som krävs i det enskilda fallet. Den får inte bestämmas längre än nödvändigt. Kvarstaden får inte under några omständigheter bestå längre än till dess att verkställigheten har ägt rum i den andra staten.

5 §

I paragrafen har tagits in en påminnelse om den nya lagen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande. I övrigt är paragrafen oförändrad.

3 kap.

19 §

I *första stycket* har tagits in en påminnelse om att det finns verkställighetsregler även i den nya lagen om erkännande och verk-

ställighet av bötesstraff och beslut om förverkande. I övrigt är stycket oförändrat.

I *andra stycket* regleras till vilken myndighet en framställning om verkställighet i Sverige skall vidarebefordras, när den andra staten utnyttjat sin möjlighet att sända framställningen till den åklagare som handlagt frysningsärendet. Bestämmelsen har arbetats om och delats upp i punkter för att underlätta den praktiska tillämpningen.

I punkten 1 behandlas ansökningar med stöd av den nya lagen om erkännande och verkställighet av bötesstraff och beslut om förverkande. Har ansökan gjorts till den åklagare som handlagt frysningsärendet skall denne vidarebefordra framställningen till Kronofogdemyndigheten. Detta skall dock göras först sedan åklagaren gjort den prövning som föreskrivs i den lagen och funnit att beslutet är verkställbart i Sverige.

I punkten 2 regleras ansökningar enligt nordiska verkställighetslagen. För sådana ansökningar tillämpas principen om direktkommunikation.

I punkten 3 regleras ansökningar som görs med stöd av internationella verkställighetslagen. För dessa gäller principen om att ansökan görs hos den svenska centralmyndigheten, som är placerad på Justitiedepartementet.

Det *tredje stycket* har anpassats till ändringarna i andra stycket och är i dessa delar oförändrat i sak. Vidare har införts en hänvisning till reglerna om prövning av tvångsmedel i lagen (2007:000) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av bötesstraff och beslut om förverkande.

